

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	5
1.1. Основание за възлагане	5
1.2. Изпълнител на задачата.....	5
1.3. Териториален обхват на разработката.....	5
1.4. Основни принципи, приложени при изработването на ОУПО.....	5
1.5. Подход, избран за изработването на ОУПО	7
1.6. Методи, прилагани при устройствените проучвания и решения	8
1.7. Предназначение на ОУПО Рила	10
1.8. Цели на ОУПО Рила.....	10
1.9. Задачи на ОУПО Рила	11
1.10. Обем и съдържание на разработката.....	13
1.11. Прогнозен срок на действие на ОУПО.....	14
2. ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА РИЛА – ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПРОЕКТ. 15	
2.1. Регионални условия и връзки.....	15
2.2. Природо-географски условия	22
2.2.1. Релеф	22
2.2.2. Климат	23
2.2.3. Води	24
2.2.4. Почви	27
2.2.5. Полезни изкопаеми.....	27
2.2.6. Биоразнообразие	27
2.3. Териториална структура и земеползване.....	29
2.4. Характеристика на селищната мрежа и населените места	29
2.5. Обитаване и жилищен фонд.....	30
2.5.1. Обща характеристика	30
2.5.2. Структура на жилищния фонд	31
2.6. Демографско развитие.....	36
2.6.1. Численост и динамика на населението.....	36
2.6.2. Движение на населението.....	41
2.6.3. Качествени характеристики на населението. Демографски структури..	45
2.6.4. Икономическа активност и безработица	55
2.6.5. Основни изводи от демографското развитие и пазара на труда	59
2.6.6. Демографска прогноза на общината (2014-2035 г.)	61

2.7.	Икономическа база	71
2.7.1.	Обща характеристика	71
2.7.2.	Селско стопанство	74
2.7.3.	Земеделие	75
2.7.4.	Животновъдство	77
2.7.5.	Горско стопанство.....	77
2.7.6.	Рибно стопанство.....	79
2.7.7.	Промисленост	79
2.7.8.	Строителство	81
2.7.9.	Туризм	82
2.7.10.	Изводи и тенденции в развитието на икономическия сектор	88
2.7.11.	Прогнози за икономическо развитие	90
2.8.	Социални дейности и социална инфраструктура	109
2.8.1.	Образователна инфраструктура.....	109
2.8.2.	Здравна инфраструктура.....	112
2.8.3.	Социални дейности.....	113
2.8.4.	Инфраструктура на културата.....	115
2.8.5.	Инфраструктура на спорта.....	117
2.8.6.	Търговия, магазини, ресторантьорство.....	120
2.8.7.	Обществен ред и сигурност	122
2.8.8.	Административно обслужване	123
2.8.9.	Развитие на социалната инфраструктура.....	123
2.9.	Ландшафт, екология, зелена система, спорт и отдих	129
2.9.1.	Анализ, оценка на състоянието и потенциали за развитие на ландшафта	130
2.9.2.	Екологична характеристика на ландшафтите.....	135
2.9.3.	Състояние на зелената система, спорта и отдиха	142
2.9.4.	Подход и концепция за развитие на ландшафта, зелената система, спорта и отдиха на община Рила.....	144
2.9.5.	Ландшафтно устройство и обемно-пространствена зелена система на ОУП на община Рила.....	149
2.10.	Транспортна и техническа инфраструктура	151
2.10.1.	Пътна инфраструктура.....	152
2.10.2.	Железопътна инфраструктура.....	153
2.10.3.	Водоснабдяване	154

2.10.4.	Канализация.....	157
2.10.5.	Електроснабдяване	158
2.10.6.	Далекосъобщения	159
2.11.	Културно наследство	159
2.11.1.	Недвижимо културно наследство	159
2.11.2.	Кратко описание на някои от обектите НКЦ	160
2.11.3.	Нематериално културно наследство.....	165
2.11.4.	НКН в контекста на ОУПО Рила	167
2.11.5.	Проектни предложения на ОУПО по отношение на КН.....	171
2.11.6.	Специфични правила и нормативи за прилагане на ОУПО Рила по отношение на културното наследство.....	174
2.12.	Планова и проектна обезпеченост на територията.....	179
2.13.	Граници на урбанизираните територии.....	179
2.14.	Функционално – пространствено зонироване на територията	181
2.14.1.	Жилищна устройствена зона с малка височина на застрояването (Жм) 182	
2.14.2.	Устройствена зона за обществено-обслужващи дейности (Оо)	182
2.14.3.	Смесена многофункционална устройствена зона (Смф)	183
2.14.4.	Предимно производствена устройствена зона (Пп).....	184
2.14.5.	Високотехнологична производствена устройствена зона (Пс).....	184
2.14.6.	Устройствена зона за животновъдни комплекси и ферми (Ссж)	185
2.14.7.	Рекреационна устройствена зона за вилен отдих (Ов)	185
2.14.8.	Рекреационна устройствена зона за курортни дейности в природна среда (Ок1)	186
2.14.9.	Рекреационна устройствена зона за курортни дейности в природна среда с ограничителни параметри (Ок2).....	186
2.14.10.	Устройствена зона за озеленяване (Оз).....	187
2.14.11.	Устройствена зона за озеленяване – разновидност 1 (Оз1).....	187
2.14.12.	Устройствена зона за озеленяване – разновидност 2 (Оз2).....	187
2.14.13.	Територии с допустима промяна на предназначението	188
2.14.14.	Земеделски територии със забрана за промяна на предназначението 188	
2.14.15.	Горски територии със забрана за промяна на предназначението....	188
2.14.16.	Територии, заети от водни площи, със забрана за промяна на предназначението.....	188

2.14.17. Територии за транспорт и комуникации със забрана за промяна на предназначението.....	188
2.14.18. Територии, заети от пясъци, мочурища и дерета, със забрана за промяна на предназначението.....	188
2.14.19. Терени за гробищни паркове	188
2.14.20. Терени за инженерно-техническа инфраструктура.....	189
2.14.21. Терени за транспортна инфраструктура.....	189
2.14.22. Терени за спорт	189
2.14.23. Терени за туристически дейности при природосъобразно ползване	189
2.14.24. Терени с обекти на културно-историческото наследство	189
2.15. Баланс на територията	189
2.16. Нарушени територии.....	191
2.17. Защитени територии	191
2.17.1. Територии с особена териториално-устройствена защита	191
2.17.2. Територии с режим на превантивна устройствена защита	194
2.18. Правила и нормативи за прилагане на ОУПО Рила	195
3. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОУПО (примерен модел)	201
3.1. Планиране.....	201
3.2. Организация и ръководство.....	206
3.3. Мотивация.....	209
3.4. Система за мониторинг/контрол.....	210
3.5. Източници за финансиране на програмите и проектите	210
4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	211
5. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	213
6. ПРИЛОЖЕНИЯ	215

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Основание за възлагане

С влизането в сила Закона за изменение и допълнение на Закона за устройство на територията (ДВ, бр. 82 от 2012 г.) се поставят нови съществени изисквания към устройството на отделните видове територии и значително се ограничават инвестиционните намерения на физически и юридически лица при липса на действащ общ устройствен план на общината (чл. 59, чл.109 (3) от ЗУТ).

Общият устройствен план на община Рила ще създаде благоприятни условия за инвестиционно проектиране и строителство в Община Рила. Общият устройствен план ще допринесе за по-ефективното планиране на общинската територия, прилагащо интегриран подход за постигане на устойчиво развитие в перспектива.

Наличието на актуален действащ Общ устройствен план на Община Рила е също така предпоставка за кандидатстване и получаване на финансиране по линия на оперативните програми на европейските структурни фондове.

Общият устройствен план на община Рила се изработва въз основа на Планово задание и опорен план в съответствие с чл.125 от ЗУТ.

1.2. Изпълнител на задачата

Общият устройствен план на община Рила се изработва от **ДЗЗД „Консорциум Урбан Груп“** въз основа на **Договор No.108 от 22.05.2015г. с община Рила** след проведена процедура по ЗОП.

1.3. Териториален обхват на разработката

Общият устройствен план се изработва за територията в границите на община Рила с обхват на всички землища от общината (землищата на град Рила, на селата Смочево, Пастра и Падала и на манастир Рилски манастир).

1.4. Основни принципи, приложени при изработването на ОУПО

Устройственото планиране, имащо за краен продукт изготвяне на ОУП на община Рила, следва да се разглежда като сложен и отговорен процес, който определя дългосрочната политика на местните власти в сферата на териториалното устройство. На основата на наличните териториални ресурси се определят действията за ефективното им използване за целите на социално-икономическото и инфраструктурното развитие, съхраняване на природната среда и социализиране на културно-историческото наследство (КИН).

В процеса на изготвяне на ОУП на община Рила се прилага утвърдена от теорията и практиката методология за изготвяне на подобен тип планов документ в

устройствената сфера. Тя се базира на спазването на няколко основни принципа:

- **Принцип за интегрираност** – изразява се в прилагането на методически подход, отчитащ влиянието на разнопосочни фактори на развитието и използването на териториалните ресурси, на търсене на възможности за съвместяване на разнопосочни интереси с превес на тези с изразен публичен характер. Принципа за интегрираност се допълва и с изискването за координация на устройственото планиране със стратегическото планиране и програмиране, на екологическите изисквания и др.

- **Принцип за реалистичност** – изразява се във възможността за приложимост на устройствените решения, съдържащи се в ОУП на отчитане на обективните фактори за пространствено развитие на общината.

- **Принципа за дългосрочност** – съгласно действащата нормативна уредба в устройственото планиране, срокът на действие на ОУП е 15-20 години. Прилагането на този принцип при разработване на ОУП на община Рила следва да се съобрази с обективни прогнозни разчети за протичащите на територията процеси, които да отчитат очакваното въздействие на фактори със стимулиращо и със задържащо влияние. Предлагащите устройствени решения следва да са относително устойчиви във времевия хоризонт на действие на ОУПО.

- **Принцип на партньорство** между заинтересованите страни (на първо място местните власти, бизнеса, НПО, местното население).

- **Принцип на публичност** на устройствените решения – участия на жителите на общината в обсъждания на проекта на ОУПО и отчитане на техните предложения.

- Принцип на **устойчиво развитие** – ОУПО Рила трябва да осигурява:

- **Достъпност** – пространствена, социална, финансова

- **Условия и интерес** за различни социални и възрастови групи

- **Опазване на околната среда** – природна и антропогенна (хора; културно-историческо наследство)

- **Запазване на интересите на бъдещите поколения** – това, което създаваме с действие или бездействие тук и сега, трябва да запази правото на избор на идните поколения. Целта е да предадем наследството си от миналото на бъдещето максимално некомпromетирано и по възможност подобро, доколкото позволяват капацитета и нивото ни на интелектуално, духовно и научно-технологично развитие.

1.5. Подход, избран за изработването на ОУПО

Главният подход, избран за изработването на ОУПО Рила, е **холистичният подход**. Негови основни характеристики са: цялостност и интегралност.

Това означава решаването на отделните задачи в тяхната цялост и взаимна обвързаност – времева, функционална, пространствена, системна и методична.

Холистичният подход налага ефективно взаимодействие и постоянна комуникация както между членовете на проектантския колектив, така и между всички заинтересовани страни и участници в процеса на изготвяне, процедиране и прилагане на ОУПО – местни и държавни власти, частен бизнес, местно население, собственици, одобряващи и съгласуващи инстанции, неправителствен сектор, други заинтересовани страни.

Холистичният подход позволява всички нива и аспекти на процеса да функционират балансирано заедно за **оптимален ефект**.

1.6. Методи, прилагани при устройствените проучвания и решения

Основен момент в използваната методология за изработване на ОУП е този за прилаганите **методи на проучвания и на устройствените решения**. С настоящото Техническо предложение предлагаме при изработване на ОУПО да бъде използвана следната система от методи на проучвания:

- **Аналитичен**
- **Синтезен**
- **Статистически**
- **Системен**
- **Теренен**
- **Графичен**
- **Описателен**
- **Друг**

Важен принцип в прилаганата методология за изработване на ОУП на община Рила е отчитане на влиянието на **факторите** със:

- Стимулиращ характер за развитието и устройственото планиране;
- Задържащ характер

Отчитане на ограничителите

Съществуващите методически подходи и досегашният практически опит при изработване на ОУП на общини показва, че факторите с ограничително въздействие са основно от:

- **Антропогенен характер**
- **Природен характер**

При разглеждане на ограничителните фактори, оказващи задържащо влияние за общото пространствено развитие на община Рила, е отчетено влиянието на следните фактори с **антропогенен характер**:

- Размера на инвестиционните ресурси (състояние и тенденции в тяхното осигуряване), ниското ниво на приходи в общинския бюджет и ограничената финансова самостоятелност на общината;
- човешкият ресурс, като възрастова, образователна и професионална структура и неговата оценка;
- ограниченият поземлен ресурс, собственост на общината;
- ниското ниво на развитие на транспортната и техническата инфраструктура в определени части на територията на общината;

- състояние на сградния фонд;
- липса на големи производствени предприятия;
- недостатъчна инфраструктура (транспортна, техническа, на туризма), която да поема туристическия поток в условията на ограниченията на устройствените режими в териториите за природозащита и за опазване и защита на културно-историческото наследство;

- други.

Ограничители за пространственото развитие от **природен характер** са:

- опазването на водните ресурси;
- защитените природни територии и зони и ценни ландшафти;
- частите от територията, застрашени от бедствени ситуации (наводнения, пожари и др. подобни);
- преобладаващи горски територии;
- подчертано планинския характер на релефа в границите на общинската територия;

Отчитане на стимулаторите за пространствено развитие

Факторите, с **антропогенен характер**, стимулиращи комплексното социално-икономическо и инфраструктурно развитие, които са отчетени при устройственото планиране чрез ОУПО, са:

- наличие на обекти на културно-историческото наследство с най-висока степен на защита и значение (Рилски манастир – от световно значение), археологически находки, паметници на архитектурата и културата, защитени обекти и ансамбли;
- потенциал за развитие на високопланинско пасищно животновъдство;
- инженерно-техническа и транспортна инфраструктура, вкл. възможност за цялостно или частично възстановяване на ж.п. линията на теснолинейката;
- осигуреност на жилищен фонд, осигуряващ високо ниво на жилищна задоволеност на населението;
- възможности за развитие на рекреацията и отдиха в съхранена природна среда.

От стимулаторите с **природен характер** се вземат под внимание следните:

- наличие на ценна и висококачествена природна среда с преобладаващи горски територии;
- наличие на водни ресурси;
- използване на териториите с висококачествени природни характеристики за

развитие на отдиха и туризма.

1.7. Предназначение на ОУПО Рила

Предназначението на Общия устройствен план на община Рила, е да служи като управленски инструмент на местната власт в сферата на устройствената политика, насочени към създаване на пространствени и функционално-управленски условия за развитие и комплексно устройствено планиране на различните видове територии при отчитане на съществуващите природни и антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия.

1.8. Цели на ОУПО Рила

Основната цел на ОУП на община Рила е да предложи условия и решения за създаване на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на общинската територия в хармонично единство на урбанизираните територии със съществуващите природни и антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия за устойчиво възпроизводство на обществото и за предлагане на възможности за превръщането на общината в мощен и специфичен функционално-пространствен фактор в надобщински и регионален контекст.

Реализацията на така формулираната основна цел на ОУП на община Рила, предполага предлагане на **устройствени решения, ориентирани в три направления:**

- Развитие и трансформация на съществуващи и поява на нови функции на общината;
- Развитие, преустройство и адаптиране на макропространствената структура на общината, от гледна точка на поставянето ѝ в съответствие с трансформираните и новите функции;
- Осигуряване на подходяща за реализацията на функциите на населените места жизнена среда.

Реализацията на така формулираните цели на ОУП на община Рила е свързано с решаване на следните **задачи:**

- да очертае **насоките за устройственото планиране** при отчитане на комплексните социално-икономически, инфраструктурни предвиждания и на политиките за опазване на околната среда в перспективен период до 2025 -2030 година.
- Да предложи **функционално зонироване на територията**, чрез:
 - **Пространствено структуриране** на различните видове територии (зонироване

на територията) в зависимост от предвиденото в ОУП бъдещо основно предназначение;

- Определяне на **допустимите и забранените дейности** в определените функционални зони;

- Регламентиране на изисквания за използване, опазване и застрояване на различните видове територии (функционални зони) чрез определяне на съответните **устройствени режими**;

- Определяне на мястото на община Рила и на общинския център в териториално-пространствените структури от различен **йерархичен ред**;

- Изготвяне на **правила и нормативи** за устройство на общинската територия, включително и **специфични** такива за териториите, за които това е необходимо;

- Предлагане на подходящи насоки за развитието на системите на **транспортната и техническата инфраструктура** и връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурните мрежи, съоръжения и обекти с национално значение;

- Развитие на системите за **отдых и туризъм**, свързани с природните и антропогенните характеристики на общината и наличните паметници на културно-историческото наследство;

- Обособяване на **територии публична държавна и публична общинска собственост**;

- Определяне на териториите с разпространение на предвидими природни бедствия и **мерките за устройствена защита**;

- Определяне на границите на териториите за **природна защита и културно-историческа защита** и начините на тяхното използване

- Определяне на границите на **нарушените територии и териториите за възстановяване**

По този начин формулирани, **целите и задачите** на ОУП на община Рила произтичат от предназначението на общите устройствени планове за формиране на хармонична жизнена среда в населените места при отчитане на спецификата на конкретния обект и изискванията, предявени с Плановото задание.

1.9. Задачи на ОУПО Рила

- **Първата група** задачи на ОУП са с **концептуален (стратегически) характер**. В този смисъл, ОУП на община Рила предлага решения на следните задачи:

- Да установи състоянието на ресурсите и потенциалите с които разполага общината и възможностите им за използване с оглед постигане на основната и на

специфичните цели на развитието и устройството на територията;

- Определяне (на обективна основа) насоките за пространствено развитие на общината за перспективния срок на действие на плана както и основните параметри на демографското ѝ развитие;

- Да създаде условия за по-добра адаптивност на общината като цяло и на отделните населени места към динамично променящите се условия и фактори (външни и вътрешни) имащи отношение към отраслово-секторното и комплексното устройствено развитие на селищните и извънселищни територии;

- Да осигури устройствени условия и благоприятни устройствени предпоставки за по-нататъшно капитализиране на територията при спазване на изискванията за устойчивост в развитието;

- Да разкрие наличието или отсъствието на териториалните дисбаланси в развитието и осигуреността на населението с техническа и социална инфраструктура, на зелените площи, в жилищния фонд и другите функционални и структуриращи системи.

- **Втората група** задачи на ОУП е с по-конкретна, **функционална насоченост**. Тяхната реализация се постига чрез обосноваването на конкретни функционални и устройствени решения, заложен в ОУП и в последващите Програми за реализация и управление на плана. Като такива могат да бъдат формулирани следните задачи по определяне на:

- Организацията, йерархична съподчиненост и локализиране на основните елементи от обслужващата сфера;

- Йерархията на структурата, трасетата на елементите на главната комуникационна мрежа и тесните места в действието ѝ;

- Възможностите за развитие, оразмеряване и провеждане на елементите на инженерните мрежи;

- Изискванията за организиране, диференциране и оразмеряване на елементите на зелената система;

- Условията за поддържане на екологическото равновесие и опазване на природната среда от неблагоприятни антропогенни въздействия при отчитане на факта, че общината е мощна притегателна дестинация за туристическия поток, а голяма част от общинската територия е защитена;

- Необходимостта от разработване на програма от мероприятия и система за управление реализацията на ОУП.

- **Третата група** задачи на ОУП е свързана с:

- Предлагаането на решения за осигуряване на възможно най-добър баланс между частните и обществените интереси, като ОУП ще защитава и гарантира частната собственост, но в същото време ще дава възможност за реализация на доказани обществени интереси;

- Отчитането на равнопоставеността на различните видове собственост при определяне на функционалните зони и предвижданията за функционално използване на терените;

- Предлагаането на точно определяне на режимите на отделните видове територии при съобразяване с кадастралните карти (КК) и картите на възстановената собственост (КВС).

1.10. Обем и съдържание на разработката

Разработката се състои от две части:

• **Текстова част** – обяснителна записка

• **Графична част**, състояща се от:

- Опорен план на община Рила (М 1:25 000);
- Общ устройствен план на община Рила (М 1:25 000)
- Схема на селищната структура в община Рила (М 1:50 000)
- Схема на комуникационно-транспортната система (М 1:50 000);
- Схема на водоснабдяването и канализацията (М 1:50 000);
- Схема на електроснабдяването (М 1:50 000);
- Сборна схема на техническата инфраструктура (М 1:50 000);
- Схема на инженерно-геоложките и хидроложките условия в община Рила (М 1:50 000)
- Схема на зелената система в община Рила (М 1:50 000)
- Схема на защитените територии в община Рила (М 1:50 000)
- Схема за опазване на обектите на културно – историческото наследство в М 1:25000

ОУПО Рила е съобразен с изискванията на **действащата нормативна уредба в страната:**

- Закон за устройство на територията (ЗУТ);
- Наредба №8 за обема и съдържанието на устройствените планове;
- Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони;
- Закон за регионалното развитие;

- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за защитените територии;
- Закон за културното наследство;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за водите;
- Закон за горите;
- Закон за собствеността и ползването на земеделските земи;
- Закон за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд;
- Закон за опазване на земеделските земи;
- Закон за туризма;
- Закон за административно-териториалното устройство на Република България;
- Закон за пътищата;
- други нормативни (законови и подзаконови) документи.

При изработването на ОУП на община Рила са използвани и **други документи с устройствен и стратегическо-програмен характер**, като:

- Програма за енергийна ефективност 2014-2020
- Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2014-2020
- Програма за опазване на околната среда 2014-2020
- Програма за управление на дейностите по отпадъците 2014-2020
- Общински план за развитие 2014-2020
- Програма за развитие на туризма 2014-2020
- Интегриран план за обновяване на населените места в Община Рила 2012-2020г.
- Планово задание за изработване на ОУПО Рила
- други документи, имащи отношение към развитието на община Рила.

Всички чертежи са представени съобразно изискванията на Наредба №8 за графично оформление на ОУПО.

1.11. Прогнозен срок на действие на ОУПО

Общият устройствен план е документ с дългосрочно действие.

Съгласно ЗУТ и чл.17, ал.(3) от Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените планове, Общите устройствени планове на общини се създават за

прогнозен период от 15-20 години.

2. ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА РИЛА – ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПРОЕКТ

2.1. Регионални условия и връзки

Община Рила е разположена в югоизточната част на Област Кюстендил, Югозападен район от ниво 2. Тя е седма по големина (от общо 9 общини) според брой на населението и трета по големина (според площта на територията) в рамките на областта. Граничи с общините Кочериново, Бобошево, Дупница (област Кюстендил); Самоков (Софийска област) и Благоевград, Разлог, Белица (област Благоевград).

Общината включва общо 5 населени места – гр. Рила, с. Смочево, с. Пастра, с. Падала, ман. Рилски манастир. Според съществуващия брой на населението всички села се отнасят към много малките (под 250 жители).

Степента на урбанизация на Община Рила (т.е. процентът на градско население) е 84.6%, при средното за областта – 69.4%.

Независимо от символичното си участие в икономическия комплекс на област Кюстендил (0.8% от реализираните нетни приходи от продажби през 2013 г.) община Рила е важен съставен елемент на областта, особено с потенциала на нейното природно и културно-историческо богатство.

Таблица 1. Община Рила и Област Кюстендил - Основни характеристики

Показател	Община Рила	Област Кюстендил	% на община Рила от областта
Територия (дка)	360933.7	3051517.0	11.83%
Брой населени места	5	182	2.75%
Население (бр.), 2014 г.	2689	127969	2.10%
Гъстота на населението (души/кв.км)	7.4	41.9	
Коефициент на урбанизация, 2014 г.	84.6%	69.4%	
Коефициент на възрастова зависимост	70.6%	59.1%	
Отн. дял на населението в подтрудоспособна възраст (%)	11.3%	12.7%	
Отн. дял на населението в трудоспособна възраст (%)	52.7%	57.4%	
Отн. дял на населението в надтрудоспособна възраст (%)	36.0%	29.9%	
Обработваема земя на човек (дка/човек)	10.3	6.5	
Заети лица (15-64 г.) (бр.)	997	48597	2.1%
Равнище на безработица, 2014 г. (%)	13.37%	13.66%	
Коефициент на икономическа активност	46.0%	47.5%	
Нетни приходи от продажби (хил.лв.), 2013 г.	11020	1364242	0.8%
Нетни приходи от продажби на човек от населението (хил.лв.), 2012 г.	4.0	10.5	

Общината е „входът“ към Национален парк „Рила“. На нейна територията се намира един от най-емблематичните за националната история обект - Рилски манастир, който фигурира в многообразни, ключови за развитието на туризма, класации и списъци, измежду които списъка на световното наследство на ЮНЕСКО и този на 100-те национални туристически обекта.

В транспортно-комуникационно отношение общинският център – гр. Рила, има бърз и лесен достъп до ключови икономически центрове (обекти) в страната, както следва:

- 100 км. от гр. София;
- 65 км. от областния център, гр. Кюстендил
- 20 км. от областния център на Благоевградска област, гр. Благоевград
- 10 км. от първокласния европейски път Е79, свързващ градовете Кошице в Югоизточната част на Словакия и Солун в Гърция.

По-близкото географско разположение на общината до област Благоевград създава предпоставки за поддържане на по-силни търговско-икономически взаимоотношения с нея, отколкото с област Кюстендил. Установените по-големи икономически партньорства с област Благоевград показва протичащ процес на социално-икономическо развитие на територията на Община Рила, излизащ извън рамките на настоящото административно-териториално деление на страната.

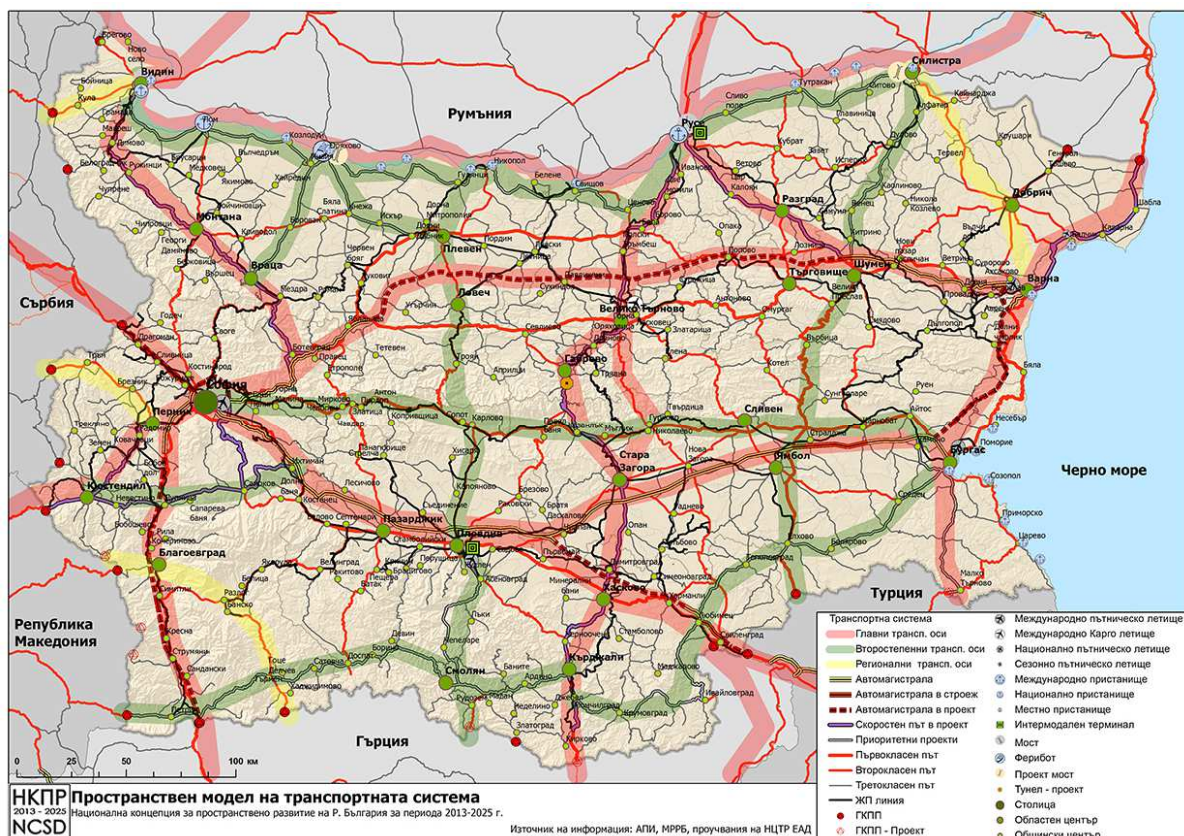
Разстоянията между общинския център и населените места в общината по шосе са както следва:

- Рила – Смочево – 9 км;
- Рила – Пастра – 8 км;
- Рила – Падала – 10 км;
- Рила – Рилски манастир – 22 км.

Средната отдалеченост между селата и общинския център е 9 км.

Разположението на общината се оценява като благоприятно от гледна точка на възможностите за нейното развитие. На 10 км от гр. Рила минава трансевропейската магистрала Е-79 (София, Солун, Атина), което е едно от важните предимства на общината. С изграждане и влизане в експлоатация на автомагистрала „Струма“ се подобрява комуникационната достъпност като фактор за реализация на потенциалите за социално-икономическо развитие на общината.

Фиг.1 Пространствен модел на транспортна инфраструктура

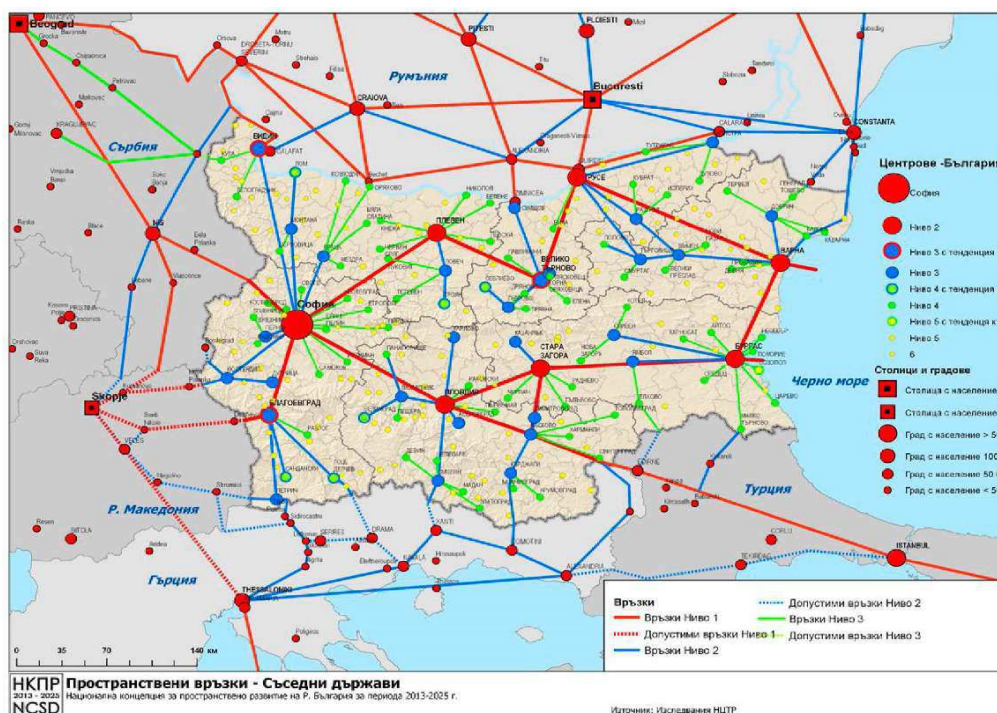

Източник: Национална концепция за пространствено развитие, 2013-2025 г.

Като съставна община на област Кюстендил, чиято западната граница съвпада с държавната граница на Република България с Република Македония и с Република Сърбия, община Рила попада в трансграничен район с възможности за развитие на трансгранично сътрудничество в различни сфери в полза на нейното социално-икономическо развитие. По линия на трансграничното сътрудничество са реализирани редица проекти с общини от съседните държави и общината разчита да продължи активно да развива това сътрудничество и в бъдеще.

Близостта на общината до първокласният път № 6: Границата – Кюстендил – Радомир – София – Подбалкана – Бургас, който е главната пътническа артерия и връзка на столицата със съседна Македония през Куманово и Скопие, до второкласен път № 62 Кюстендил – Дупница – Клисурса – Самоков и до третокласния № 601 – Кюстендил – Драговищица – Долно уйно, предопределя възможностите за сътрудничество с Република Македония. Близостта до първокласния европейски път Е79 с направление Кошице (Словакия) – Солун (Гърция) е предпоставка за улеснени транспортни връзки с Република Гърция.

Фиг. 2. Пространствени връзки със съседни страни. Европейски контекст

Източник: Национална концепция за пространствено развитие, 2013-2025 г.

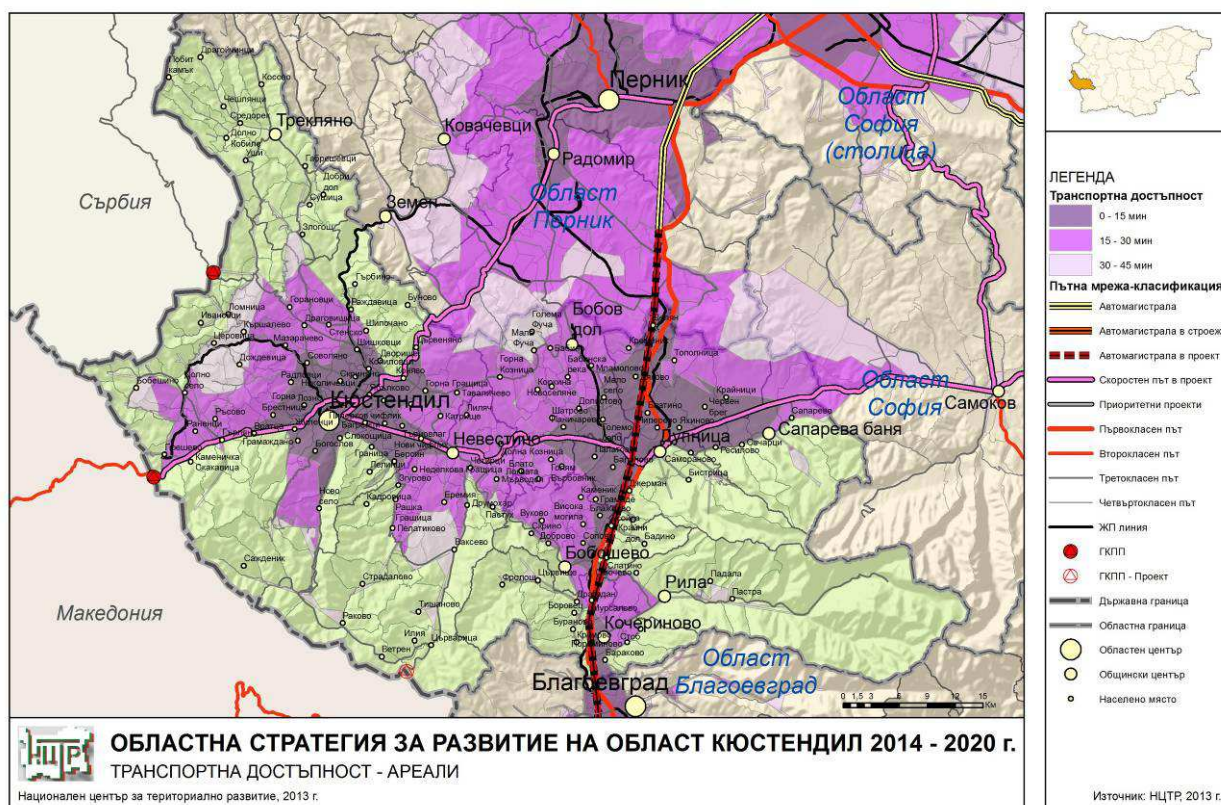
В регионален мащаб селищата от Община Рила са поставени в позицията на полу-периферни поради относителната близост на директните и ефективни транспортни връзки с по-големите икономически и транспортни центрове в района. Град Рила се намира на стратегическо място – на пътя за Рилския манастир. Той е най-големият манастир на Балканския полуостров, ежегодно се посещава от хиляди туристи. Транспортната достъпност на населените места от общината се осигурява чрез система от републиканска и общинска пътна мрежа. От местните пътища към момента са изградени пътища публична общинска собственост, които осигуряват достъп до населените места в общината. За да се подобри достъпа до населените места е необходимо подобряване състоянието на пътищата гр. Рила - с. Падала, гр. Рила - с. Смочево, гр. Рила - Рилски манастир.

Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) въвежда два основни типа територия по признак «урбанизация» - «централни», силно урбанизирани територии (на общините с големи и средни градове) и «периферни», слабо урбанизирани територии – общините с центрове малки градове и села.

Периферните територии са най-уязвимите пространства от социално-икономическа гледна точка. Повечето са едновременно гранични, планински и селски – с катастрофални демографски характеристики, с недобра техническа

инфраструктура, с липса на заетост и затруднен достъп до социални услуги. В област Кюстендил за периферни следва да се считат всички общини, освен Кюстендил и Дупница.

Фиг. 3. Ареали на транспортна достъпност в област Кюстендил

От картата, илюстрираща транспортната достъпност на територията на областта, се вижда отчетливо, че община Рила е с относително по-добра транспортна достъпност, но все пак класифицирана като периферна община, като граничните територии на областта са със сравнително затруднена достъпност, поради неравномерното развитие на пътната мрежа и специфичен релеф, което затруднява и междуобщинските й връзки.

При определянето на значението на населените места като центрове на развитие в Югозападен район е възприета йерархичната структура на градовете-центрове в Националната концепция за пространствено развитие (2013-2025). Град Рила попада в пето ниво – много малки градове и села – центрове на общини (заедно с Бобовдол, Бобошево, Кочериново, Невестино, Сапарева баня, Трекляно).

В рамките на област Кюстендил (с основен център град Кюстендил) гр. Рила

се явява допълнителен опорен център.

Според категоризацията на общините, Община Рила е от 4-та категория, центърът на общината гр. Рила също е от 4-та категория¹.

Регионалните условия на общината се определят и зависят от няколко групи фактори, а именно:

- икономически фактори – потенциалите за развитие на населените места от общината създават възможност за развитието на селско и горското стопанство и малки и средни предприятия за преработка на местни ресурси, което не създава досега не създава предпоставки за развитие на регионални ешелони в областта на добива и преработката на местни ресурси на земеделието, дърводобива и дървообработката;
- богатото културно-историческото и природно наследство, което налага ново качество, количество и спектър на предоставяните услуги и развитието на алтернативни форми на туризма и включването в регионални туристически продукти с висока добавена стойност, които засега липсват;
- технически фактори – регионалните връзки се определят и от схемата на инженерната инфраструктура и преди всичко в областта на водоснабдяването, електроснабдяването и транспорта. Посочени са възможностите за развитие на трансгранично сътрудничество. Засега междуобщинските връзки в област Кюстендил са слаборазвити, като връзките на община Рила са по-силни в посока на съседната област Благоевград;
- демографски потенциал – общината попада в категорията на малките общини, разположени в селските райони на страната, което не предполага голям поток на входящи и изходящи трудови пътувания и пътувания с друга цел.
- общината има потенциал в посока превръщането ѝ в предпочитано място за живеене (тук особено се има предвид близостта ѝ с гр. Благоевград) поради предимството, че на територията отсъства промишлено производство, замърсяващо околната среда, и недопускането на такова е

¹ Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици (ЕКАТТЕ), състояние към 2014 г.

ясно изразена визия и политика на местната власт за бъдещо екологосъобразно развитие на общината.

По-надолу е представено мястото на общината в площните и демографски характеристики на област Кюстендил. От таблицата по-долу се вижда, че община Рила се характеризира като средна по площ община в областта (11.8% от общата територия на областта) и като малка по население община (2.1% от общото население на областта). Приносът на общината към икономическите резултати на област Кюстендил е под 1%.

Таблица 2. Общини в Област Кюстендил по размер на територията, населението и населените места

Общини	Територия км ²	Нас. 2011	Брой кметства	Брой н.м.	Отн. Дял от област Кюстендил			
					Територия км ²	Нас. 2011	Брой кметства	Брой н.м.
Бобов дол	206.2	9067	16	18	6.8%	6.6%	11.4%	9.9%
Бобошево	135.1	2870	10	12	4.4%	2.1%	7.1%	6.6%
Дупница	329.1	44988	16	17	10.8%	32.9%	11.4%	9.3%
Кочериново	182.3	5214	10	11	6.0%	3.8%	7.1%	6.0%
Кюстендил	959.4	60681	47	72	31.4%	44.4%	33.6%	39.6%
Невестино	439.7	2821	21	23	14.4%	2.1%	15.0%	12.6%
Рила	361	2888	4	5	11.8%	2.1%	2.9%	2.7%
Сапарева баня	180.9	7528	4	5	5.9%	5.5%	2.9%	2.7%
Трекляно	257.8	629	12	19	8.4%	0.5%	8.6%	10.4%
ОБЛАСТ КЮСТЕНДИЛ	3051.5	136686	140	182	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Източник: НСИ и Агенция по кадастър

Както бе отбелязано по-горе общината е слабо интегрирана в рамките на област Кюстендил. Ежедневните трудови пътувания са малко и основно са насочени към Благоевград. Икономическите връзки също така са насочени към София и Благоевград. По линия на туризма независимо от допълващите се природни и културно-исторически потенциали на общините в областта няма развити туристически продукти, които да са повече от ежедневни маршрути.

Община Рила се включва към общините (124 общини²), отговарящи на 5 и повече критерии за целенасочена подкрепа по чл. 6 от Закона за регионалното развитие (ЗРР). Общината също така попада и към селските райони, допустими за подпомагане съгласно Програмата за развитие на селските райони в страната. Средносрочните специфични цели на развитието на селските райони са: диверсификация на структурата на местната икономика; създаване на алтернативни източници на доходи и заетост; съхраняване на природното и културно наследство; подобряване на демографската структура и среда за обитаване.

Спрямо предопределените от физико-географска гледна точка териториални икономически специализации, за всяко населено място в общината може да се обособи индивидуална характеристика, която в известна степен формира концептуалната и функционална база при определянето на устройствени зони на територията на общината.

Така например в землището на с. Смочево (550 м. н.в.) е концентрирана по-голямата част от селскостопанския фонд на общината, което предопределя концентрация от земеделски дейности.

Горският фонд се разпростира на територията на с. Пастра (803 м. н.в.), с. Падала (910 м. н.в.) и н.м. „Рилски манастир“ (1,147 м. н.в.), обособявайки ги като курортни центрове, най-вече Рилски манастир. Той е и основният обект, около който гравитира икономиката на Община Рила.

Землището на гр. Рила (520 м. н.в.) обхваща разнообразен фонд от земи, а като се добави и функцията му на общински център, градът се обособява като територия със смесени функции, за разлика от другите селища, в които са концентрирани секторно ориентирани икономически дейности (Смочево – земеделие, Пастра, Падала и Р. Манастир – туризъм).

2.2. Природо-географски условия

2.2.1. Релеф

Релефът на община Рила е с подчертан планински характер. Високопланинският пояс обхваща 52% /190 кв. км/ от нейната територия. Среднопланинският пояс заема 27% /98 кв. км/ и Планинският пояс е 15.5% /56 кв.км/ от общата територия на общината. 5.5% /20 кв.км/ са под 500 м надморска

² Национална стратегия за регионално развитие (НСРР) на Република България за периода 2012-2022 г.

височина. Територията, в която надморското равнище е най-ниско се намира в западната част на общината и включва съставните ѝ селища. Средната надморска височина на населените места в общината е:

- гр. Рила – 520 м
- с. Смочево – 550 м
- с. Пастра – 803 м
- с. Падала – 910 м
- н.м. Рилски манастир – 1 147 м

Върхове с надморска височина над 2000 м са:

- в. Рилец – 2 731 м
- в. Йосифица – 2 697 м
- в. Канарата – 2 691 м
- в. Злия зъб – 2 678 м
- в. Калин – 2 667 м
- в. Елени връх – 2 654 м
- в. Царев връх – 2 378 м
- в. Баучер – 2 152 м

Главна долина на територията на община Рила е долината на р. Рилска, която служи за граница между Северозападна, Средна и Югозападна Рила. Долината на р. Рилска е ориентирана в посока югозапад-североизток и е отворена на запад към Струмска долина.

Релефът е благоприятен за развитието на алтернативния туризъм - еко-туризъм, селски туризъм, културно-познавателен туризъм, планински и хоби туризъм.

2.2.2. Климат

Общината попада в област с преходно континентален климат с планинско влияние.

Основен фактор на формиране на климата е надморската височина, която в най-ниските части на подножието е около 500 м, а в най-високите - 2716 м, при връх

“Черна поляна”. Отличава се с мека зима, хладна пролет и топло лято. Средната годишна температура е от +11 до +13°C. Средната януарска температура е +1°C, средната юлска е 24–26°C, а максималните летни температури достигат до 40 °C в най-ниските части. Температурата пада незначително под нула градуса, само през месеците януари и февруари, което е резултат от Средиземноморското влияние.

Средногодишните валежи са около 600 мм. Зимните валежи са почти равни на пролетните и летните. Валежите достигат своя връх през месеците ноември и декември.

Постоянна снежна покривка се формира към средата на месец декември и е с продължителност 160-180 дни за 1 200 м надморска височина.

Преобладава Северният вятър /45%/ със сравнително ниска средногодишна скорост, което се обуславя от конфигурацията на релефа и неговата защитна роля.

Слънчевото греене в ниските части е средно 2200 часа годишно. Разнообразният релеф и ориентацията на долините обуславят наличието на съществени разлики в климата между по-ниските части и тези, разположени на по-висока надморска височина. Най-ниските температури, измерени в района на н.м. Рилски манастир са около минус 25 градуса /в края на януари/, максималните температури не надвишават 36 градуса.

Климатът е благоприятен за отглеждането на светло- и топлолюбиви култури (тютюн, мак, анасон, мента, лавандула, овощни насаждения и зърнени култури, ориз, зеленчуци), които могат да бъдат съпътстващи дейности при развитието на селския туризъм.

Климатът е благоприятен за развитието на туризма в общината. Меката зима и дългото лято са предпоставка за целогодишен туристически поток.

2.2.3. Води

Община Рила попада в Беломорския водосборен басейн. Водите на територията ѝ се оттичат в басейна на р. Струма.

Реки

Основна водосборна артерия на територията на Община Рила е р. Рилска, с обща дължина 51 км, която се влива в р. Струма при с. Шарков чифлик, Община Кочериново.

Тя извира от Рибните езера, на кота 2691м. и тече в Западна посока. Река

Рилска протича в дълбока коритна долина, по която са открити следи от ледник над Рилски манастир. След водослива ѝ с р. Маринковица, тя протича спокойно през широко заравнено долинно дъно, заето от мочурища и носи името Тиха Рила.

Значителни нейни притоци са Маринковица, Сухоезерски поток, Друшлявица, Смрадливия поток, Джендемска река и Гьоленска река, р. Елешница, р. Каменица, Дяволските води, Голяма и Малка Ломница. Най-голям проток на р. Рилска е р. Илийна с дължина 16 км и събираща водите на реките Мермерица, Радовица и Краварско дере.

От многото притоци на Илийна река, по-забележителен е Дядоильов дол, който води началото си югозападно от връх Дъбрава. Името си е получил от скален навес в стръмната камениста долина, който е служел за убежище на четата на Дядо Ильо Войвода. Навесът е известен като Дядоильова пещера.

Водосборът на р. Рилска е 390 кв.км, а естествения ѝ годишен воден отток – 141,9 млн.м3. Водосборът на р. Рилска се простира между върховете “Додов връх”, “Орловец”, “Голям купен” и “Попова капа” на Север, на Изток – “Водния рид”, “Възела” и “Канарата”, на Юг – “Острец”, “Рилец”, “Теодосиеви караули”, “Баба” и “Бричи бор”. По-значими притоци са: “Черния гьол”, “Дяволска /Джендемска/ река” и “Водница” /Гьолска/ от Юг /леви притоци/, а от Север – “Маринковица”, “Крива река”, “Суха река”, “Друшлявица” и “Елешница”. По-голямата част от оттока се формира от левите притоци поради това, че те са разположени по северните склонове на Рила планина.

Река Рилска почти през цялата година е с постоянен дебит, който през пролетно-летния период е в своя максимум, в резултат на топенето на снеговете. Тя е единствената по-голяма река на територията на Природен парк “Рилски манастир”. С размера на годишния си воден отток на единица площ Природният парк е зона с най-висока водопроодуктивност в България и най-значимият източник на вода за Югозападна България и част от Тракийската низина. Благодарение на защитния режим са запазени горите и клековият пояс, които поддържат водните запаси, осигуряват благоприятен климат и постепенен отток, което предпазва от наводнения.

Относно качествата на водата в реките на територията на община Рила, изследванията са ограничени. По принцип планинските води са с ниска обща минерализация, много меки и силно наситени с кислород.

Някои от реките на територията на общината служат за питейно-битово водоснабдяване, като например: р. Елешница и р. Каменица за гр. Рила, р. Рилица за с.Смочево, р. Джамбевска за с. Пастра и р. Горанина за с. Падала.

Езера

На територията на общината има 28 планински и високопланински езера, от които 25 с ледников произход.

Най-значими за водния баланс на територията на общината са Горно и Долно Рибни езера, Смардливото езеро, Синьото езеро, Черното езеро, Дяволски езера, Манастирски езера и Сухото езеро. От тях най-ниско разположено е Сухото езеро, което се намира на 1 892 м. надморска височина и заема площ от 19,5 дка. То е свлачищно езеро, разположено в коритовидна ледникова долина. В него се влива потокът, който отводнява северозападните склонове на седл. Кобилино бранище и потокът от Поповокапските езера. Представлява природен феномен поради факта, че “скрива” водите си през летния сезон. Сухото езеро няма видим отток, а се оттича подземно. Просмуканата вода се появява отново на повърхността югоизточно от Кирилова поляна.

Смардливите езера са група от три постоянни и три плитки, пресъхващи през лятото езера. Разположени са в Смардливия циркус, принадлежащ към Рилецкия дял на Средна Рила. Най-малкото има водна площ 8.1 дка, второто по големина – 9.6 дка.

Общото им наименование е свързано с името на най-голямото от езерата – Смардливото езеро. То е най-голямото високопланинско езеро на Балканския полуостров с обща площ 212 дка., дължина 900 м., ширина 260 м., дълбочина 24 м. и надморска височина 2294 м.

Рибните езера са две - Горно и Долно. Горното Рибно езеро е по-голямото и заема площ от 176 дка, а средната му дълбочина е 4.4м. Площта на Долното Рибно езеро е 131.5 дка, а средната му дълбочина е 2.8 м. Разликата във височината между двете езера е 15м.

Манастирските езера са група от три постоянни и две пресъхващи езера. Големото Манастирско езеро се намира източно от вр. Баба. Площта му е 24.5 дка, максималната му дълбочина е 4м. От него води началото си р. Водница, ляв приток на р. Рилска.

Дяволските езера са седем, разположени на юг от главното Рилецко било в

Дяволския циркус, отводняван от р. Дяволска, ляв приток на р. Рилска. Най-високото езеро се намира на западния склон на вр. Рилец, а най-голямото е разположено на източния склон на вр. Теодосиеви караули и е с водна площ 14.6 дка. Две от езерата са наречени Седефени, тъй като дъната им са покрити с мраморни плочи.

На 2 379 м се намира язовир “Калин”, който е най-високо разположения изкуствен басейн у нас и на Балканския полуостров.

Геотермални извори

В гр. Рила съществува един извор на минерална вода, с температура 36 градуса С и малък дебит. Водата е алкална, сулфатна, хидрокарбонатна, флуорна, с минерализация 0,93 гр./л.

2.2.4. Почви

На територията на община Рила най-разпространени са следните почвени типове: кафяви горски, алувиално-ливадни, канелени горски /типични и излужени/ и планинско-горски /тъмноцветни и ливадни/.

Няма регистрирано замърсяване на почвите с вредни вещества и отпадъци.

Ерозионни процеси се наблюдават над 1800-2000 м. н.в. и в местата с концентрация на човешки дейности.

2.2.5. Полезни изкопаеми

На територията на общината не са установени находища на полезни изкопаеми с промишлено значение.

2.2.6. Биоразнообразие

Биологичното разнообразие е многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и гражданите.

Установени са 1400 вида висши растения, сред които интересни са божествена иглика, трансилванска камбана, сив див тютюн, златиста кандилка – рядък вид, включен в “Червената книга” на България, български омайник, златовръх, рилски ревен – локален ендемит за Рила, жълт планински крем – рядък

вид, жълта тинтява – застрашен вид, планински божур и др.; 164 вида мъхове; 203 вида лечебни растения, от които мащерка, жълт и червен кантарион и др.

Горите са предпоставка за разнообразната фауна – яребици, зайци, лисици, вълци, диви прасета, сърни, мечки и др.

Контрол върху екологосъобразното използване на горите за територията на община Рила се осъществява от Държавно лесничейство “Рилски манастир”.

Флора

На територията на общината се очертават два добре изразени растителни пояса: горист и тревист.

Гористият е най-обширният пояс и е съставен предимно от иглолистни видове – черен бор, бял бор, бяла мура, смърч, ела. Долната граница на този пояс е заета от широколистните видове – бук, габър, ясен, бреза и др. Гористия пояс, разположен на над 1 500 м надморска височина е съставен от храстите боровинки, малини и др. На горната горска граница е разпространен нискорастлия силно разклонен бор – клек.

Тревистият пояс се състои от алпийските пасища, които се простират на 2 600 м надморска височина. Сред характерните тревисти видове са представени и лилав минзухар, тинтява, омайниче, алпийска роза, кантарион и др.

Голямото многообразие на растителни видове, създава предпоставки за развитието на еко и хоби туризъм - бране на билки, гъби и др.

Фауна

Типични представители на животинският свят на територията на общината са сърната, благородния елен, дивата коза, дивата свиня. От хищниците са разпространени вълк, кафява мечка и лисица. От гризачите най-често срещани са заек, катерица, лалугер, полска мишка, невестулка, белка. Птичия свят е представен от черен орел, сокол, ястреб, глухар, щъркел, лястовица, славей, синигер, врабче, кос, сойка и др. От влечугите се срещат гущер, смок, слепок, водна змия, пепелянка, усойница и др.

Реките се обитават от балканска пъстърва, черна мряна, речен кефал, алпийски тритон, речен рак и др. Има предпоставки за развитие на ловен риболовен туризъм.

Съхранената природа, уникалните екосистеми и ландшафти (влажни зони,

широколистни и иглолистни гори, високо-планински ледникови езера); наличието на специфични представители на флората и фауната, представляват и интерес и възможност за развитие на туризма, което е основният приоритет на общината.

2.3. Териториална структура и земеползване

Най-голям процент от площта на общината заемат горските територии (54,5%), следвани от необработваемите земеделски земи (38,4%). Обработваемите земи са 5 %, а урбанизираните територии са по-малко от 1%.

2.4. Характеристика на селищната мрежа и населените места

През 2015 г. в селищната мрежа на община Рила са обхванати само 5 населени места. Това са град Рила (административен център на общината), селата Смочево, Пастра и Падала и манастир Рилски манастир, които са кметски наместничества.

Община Рила води началото си от 1883 г. като селска Община, в състава на която влизат селата: Рила, Бозовая, Пастра и Падала. През 1978 г. селищата в Рилска Община са: гр. Рила, с. Падала, с. Пастра, с. Смочево и населено място Рилски манастир, с административен център – гр. Рила.

Първото известно наименование на селището е Спортела. То се е намирало на територията на днешния град и хълма – западно от него. Принадлежало е към територията на Пауталя (дн. Кюстендил). Данни за следващото наименование на Рила – Ролигера като кастел, възстановен през VI век, дава Прокопий. В царствената грамота на Иван Шишман от 1378 г. се споменава селище с името Дриска, което вероятно се отнася за Рила. Рила се споменава през XIV век. като феодално владение на Рилски манастир в царствените грамоти на български владетели. Сведения за Рила под името Ирлие има в турските регистри от 1576 г. В историческото развитие на селището е безспорна ролята на Рилския манастир, датиран от X век – векове наред огнище на просвета и култура, пазител на българския национален дух и на българската книжнина.

Селищната мрежа на община Рила е от категорично изявен линеарен тип, формиран по течението на река Рилска. От линеарен тип са и самите населени места, което е специфична особеност на планинските населени места, формирани около реки. Изключение прави с. Падала, което е по-компактно и встрани от линеарната структура на селищната мрежа на общината, но гравитира към системата, както и с. Смочево, което е с по-самостоятелни пространствени характеристики вследствие разположението му в по-равнинните (полски) части на

общината. То гравитира по-слабо към общата линейната система на останалите населени места. Повечето селищни образувания (урбанизирани територии извън строителните граници на населените места) също принадлежат към линейната система. Такива са метосите Орлица и Пчелино, Жабокрек, Елешница и др.

В границата на община Рила има регистрирани земи по §4, за които ОУПО предлага устройването им като рекреационни територии за вилен отход.

2.5. Обитаване и жилищен фонд

2.5.1. Обща характеристика

По данни на НСИ към 2014 г. в община Рила са изградени 2244 жилища със 170.2 хил.кв.м полезна площ и 131.9 хил.кв.м жилищна площ. 70.5% (1582 бр.) от жилищата в общината са изградени в общинския център – град Рила.

На човек от населението в общината се пада 49 кв.м жилищна площ и 8.3 кв.м – спомагателна площ. Средната полезната площ на едно жилище е 75.8 кв.м. От таблицата се вижда, че в град Рила стойностите на показателите са по-ниски в сравнение с тези в селата (поради по-високите темпове на намаление на числеността на селското население). Жилищната площ на човек от населението в град Рила е 42.3 кв.м, а в селата на общината – 94.6 кв.м; спомагателната площ в града на човек от населението е 7.4, докато за селата тя е 14.5 кв.м.

Обитаваните жилища в общината са 55.8% (средно за област Кюстендил 62.3% от жилищата са обитавани).

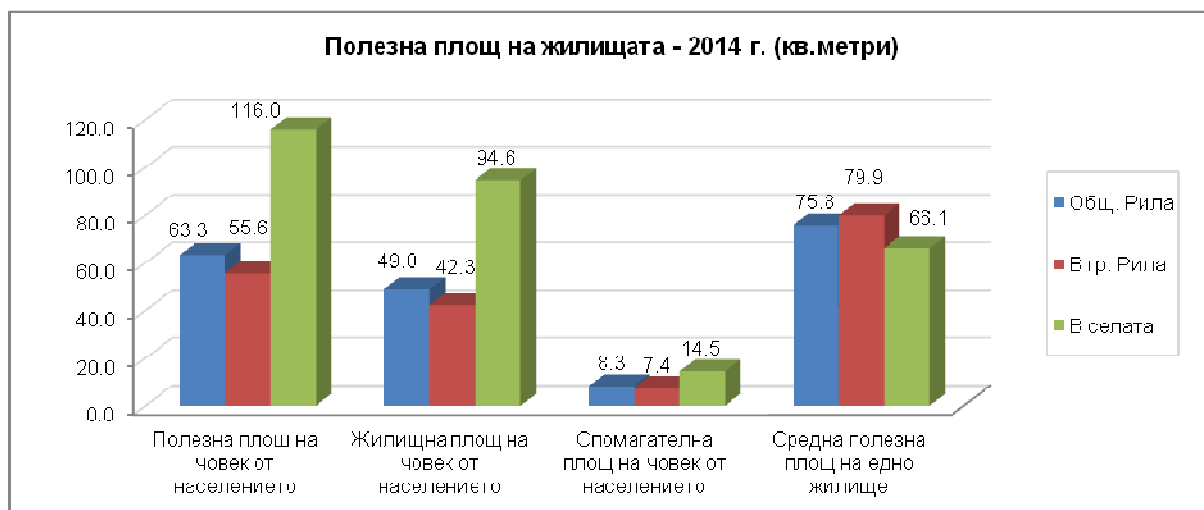
Таблица № 3

Полезна площ на жилищата към 31.12.2014 г.

(Кв.метри)

	Полезна площ				Полезна площ на човек от населението	Жилищна площ на човек от населението	Спомагателна площ на човек от населението	Средна полезна площ на едно жилище
	Общо	Жилищна	Спомагателна	Площ на кухни				
Общ. Рила	170159	131877	22388	15894	63.3	49.0	8.3	75.8
В гр. Рила	126413	96198	16923	13292	55.6	42.3	7.4	79.9
В селата	43746	35679	5465	2602	116.0	94.6	14.5	66.1

Източник: НСИ

Фиг. № 4

В ход със световните, които от няколко години се регистрират и на национално ниво, тенденции за заселване в извънурбанизирани територии са изявените през последните години редица намерения на външни инвеститори за изграждане на жилищни сгради.

2.5.2. Структура на жилищния фонд

2.5.2.1. Жилищни сгради по години на построяване

Повече от половината от жилищния фонд (жилища) е изграден в периода до 1960 г. (53.3%). Годишите от втората половина на 20 в. (1960-1990) са добавили втория по големина дял – 40%. Възпроизводството на жилищата след началото на прехода (1990-2000 г.) е значително по-малко (4.1%) в сравнение с предходния период. След 2000 г., към фонда са добавени само 2.6%.

За град Рила е характерно, че до 1960 г. са изградени 47% от жилищата, през 1960-1990 г. – 45.8%, през последното десетилетие на миналия век (1990-2000 г.) са изградени 4.7% от жилищата в града и след 2000 г. – 2.5%.

В селата ситуацията е по-различна, т.е жилищният фонд е по-стар. Над 2/3 (68.4%) от жилищата са изградени до 1960 г., 26% са изградени в периода 1960-1990 г., 2.7% през 1990-2000 г. и 2.9% от жилищата в селата са изградени след 2000 г.

Таблица № 4

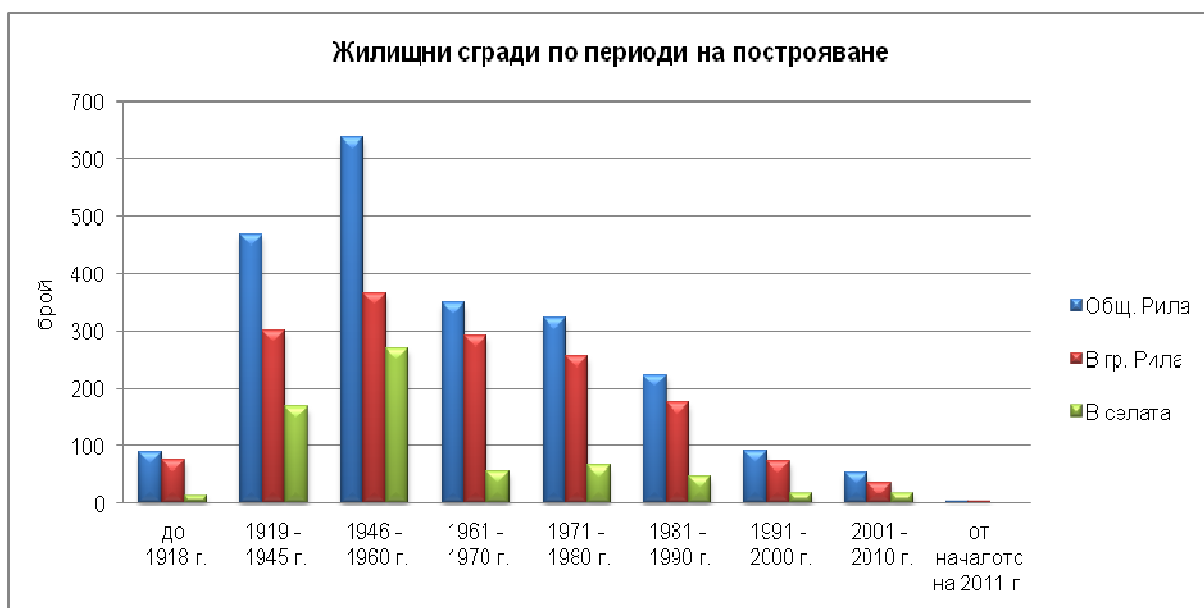
Жилища към 31.12.2014 г. по периоди на построяване

	Жилища - общо	Периоди на построяване								
		до 1918 г.	1919- 1945 г.	1946- 1960 г.	1961- 1970 г.	1971- 1980 г.	1981- 1990 г.	1991- 2000 г.	2001- 2010 г.	от началото на 2011 г.
		Брой								

Община Рила	2244	90	469	638	350	324	223	92	55	3
В град Рила	1582	76	301	367	293	257	175	74	36	3
В селата	662	14	168	271	57	67	48	18	19	0
Относителен дял - %										
Община Рила	100.0	4.0	20.9	28.4	15.6	14.4	9.9	4.1	2.5	0.1
В град Рила	100.0	4.8	19.0	23.2	18.5	16.2	11.1	4.7	2.3	0.2
В селата	100.0	2.1	25.4	40.9	8.6	10.1	7.3	2.7	2.9	0.0

Източник: НСИ

Фиг. № 5

Източник: НСИ

2.5.2.2. Жилищни сгради по брой на етажите

Преобладаващата част от всички жилищни сгради в общината са двуетажни – 1548 бр. – 69.0% (при средно за област Кюстендил - 36.8%). Аналогична е ситуацията както за град Рила (68.6%), така също и за селата (69.8%). Едноетажните жилищни сгради в общината са 25.0%, в т.ч. в град Рила – 23.0%, а в селата – 29.8%. За сравнение средно за Кюстендилска област едноетажните жилищни сгради са 35.1%. Триетажните жилищни сгради в общината са 4.1%, като над 95% от тях са изградени в град Рила.

Таблица № 5

Жилища към 31.12.2014 г. по етажност на сградите

	Жилища - общо	Етажност на сградите					
		едно- етажни	дву- етажни	три- етажни	четири- етажни	пет- етажни	шест и повече етажни
		Брой					

Община Рила	2244	561	1548	93	0	0	42
В град Рила	1582	364	1086	90	0	0	42
В селата	662	197	462	3	0	0	0
Относителен дял - %							
Община Рила	100.0	25.0	69.0	4.1	0.0	0.0	1.9
В град Рила	100.0	23.0	68.6	5.7	0.0	0.0	2.7
В селата	100.0	29.8	69.8	0.5	0.0	0.0	0.0

Източник: НСИ

2.5.2.3. Жилища по форма на собственост

Данните от таблица 4 показват, че 98.7% от жилищата в общината са частни на физически лица. За отбелязване е, че преобладаващата част от жилищата в област Кюстендил и в страната също са частни на физически лица – съответно 98.3% за област Кюстендил и 96.2% средно за страната.

Таблица № 6

Жилища към 31.12.2014 г. по форма на собственост

	Жилища - общо	Форма на собственост		
		Държавни или общински	Частни на юридическо лице	Частни на физическо лице
	Брой			
Община Рила	2244	12	18	2214
В град Рила	1582	8	6	1568
В селата	662	4	12	646
	Относителен дял - %			
Община Рила	100.0	0.5	0.8	98.7
В град Рила	100.0	0.5	0.4	99.1
В селата	100.0	0.6	1.8	97.6

Източник: НСИ

2.5.2.4. Жилищни сгради според конструкцията

По вида на конструкцията, жилищният фонд към 2014 г. е представен в четири обобщени категории – панели, стомано-бетон, тухлени с бетонна плоча и тухлени с гредоред. Панелните жилища са 3.2% (72 бр.), изградени основно в град Рила. Стоманобетонните са само 0.4% (9 бр.). Категорията „тухлени с бетонна плоча“ имат дял 1/3 от всички жилищни сгради (с най-голям дял в град Рила). Най-масовият вид са тухлените жилищни сгради с гредоред – 51.4%, като техният дял е по-висок в селата (63.0%), докато в град Рила той е 46.5%. С друг вид конструкция са 10% от жилищните сгради в общината.

Таблица № 7

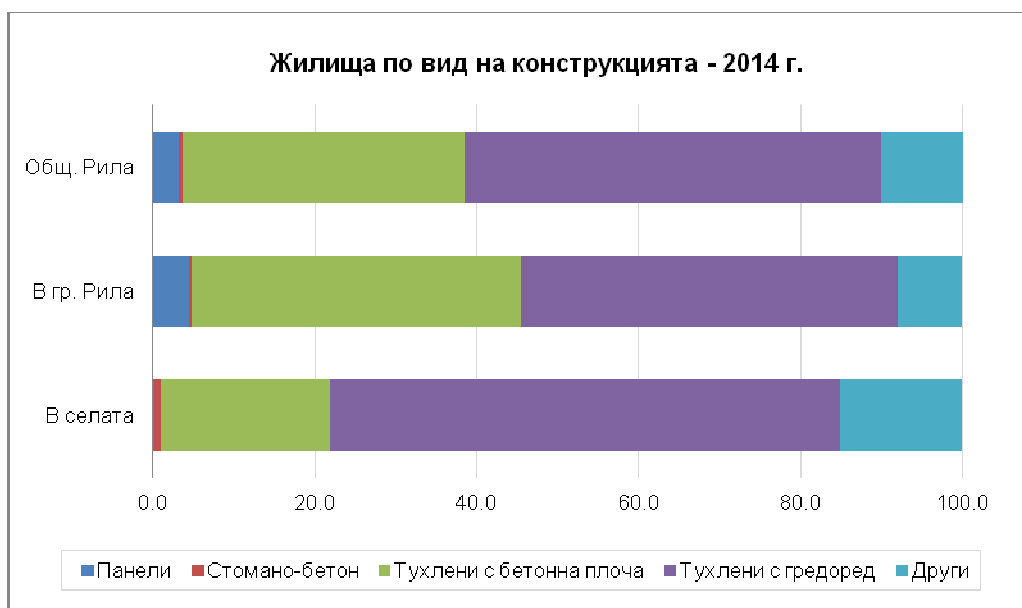
Жилища към 31.12.2014 г. по вид на конструкцията

	По конструкция
--	----------------

	Жилища - общо	Панели	Стомано- бетон	Тухлени с бетонна плоча	Тухлени с гредоред	Други
Брой						
Община Рила	2244	72	9	784	1153	226
В град Рила	1582	71	4	645	736	126
В селата	662	1	5	139	417	100
Относителен дял - %						
Община Рила	100.0	3.2	0.4	34.9	51.4	10.1
В град Рила	100.0	4.5	0.3	40.8	46.5	8.0
В селата	100.0	0.2	0.8	21.0	63.0	15.1

Източник: НСИ

Фиг. № 6

Източник: НСИ

2.5.2.5. Жилища по брой на стаите

Важността на структурата на жилищния фонд по стайност се определя от съответствието между структурата на обитателите и пазарното търсене. От общия брой на жилищата в общината повече от половината са двустайни и тристайни³, което дава косвена информация за предпочитанията и възможностите на сегашните им обитатели. Четиристайните жилища в общината съставляват 25.0% от общия им брой, тези с 5 стаи – 8.2%, а тези с 6 и повече стаи – 6.4%. Едностайните жилища са 8.3% от общия брой жилища в общината.

³ Характерно за област Кюстендил е, че 2/3 от жилищата са тристайни и двустайни.

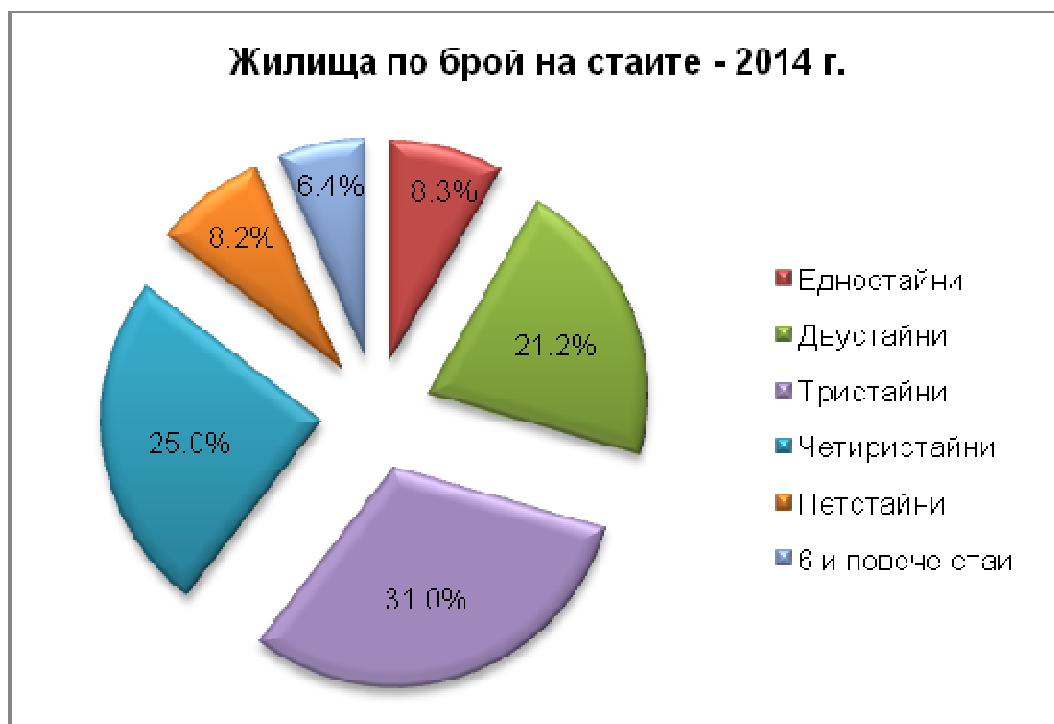
Таблица № 8

Жилища към 31.12.2014 г. по броя на стаите

	Жилища - общо	Жилища по броя на стаите						Жилища на 1000 човека от населението	Среден брой лица на едно жилище
		едностаини	двустаини	тристаини	четири- стаини	петстаини	шест и повече		
		Брой							
Община Рила	2244	186	475	697	560	183	143	835	1.2
В град Рила	1582	131	350	502	351	131	117	695	1.4
В селата	662	55	125	195	209	52	26	1756	0.6
		Относителен дял - %							
Община Рила	100.0	8.3	21.2	31.1	25.0	8.2	6.4		
В град Рила	100.0	8.3	22.1	31.7	22.2	8.3	7.4		
В селата	100.0	8.3	18.9	29.5	31.6	7.9	3.9		

Източник: НСИ

Фиг. № 7

На 1000 човека от населението в община Рила се падат 835 жилища (677 за област Кюстендил и 545 за страната), в т.ч. за град Рила – 695, а за селата 1756, но една част от жилищата в селата са необитаеми. Средно в едно жилище в община Рила живеят 1.2 души (1.5 за област Кюстендил и 1.8 за страната).

2.5.2.6. Благоустроеност на жилищата

Статистическите данни показват, че: 80.8% от жилищата в общината имат като съвкупност електрически ток, водопровод, канализация (частично изградена само в

град Рила); 13.8% имат като съвкупност електрически ток, водопровод, канализация, централно/местно отопление; 3.6% имат само ел.ток и водопровод; 1.7% - само ел.ток без друга благоустроеност.

Таблица № 9

Жилища към 31.12.2014 г. по благоустроеност

	Жилища общо	Благоустроеност						
		ел. ток, водопровод, канализация, централно, местно отопление	ел. ток, водопровод, канализация	ел. ток, водопровод	ел. ток	водопровод, канализация	водопровод	без благоустр.
	Брой							
Общ. Рила	2244	310	1814	80	39	0	0	1
В гр. Рила	1582	280	1261	12	28	0	0	1
В селата	662	30	553	68	11	0	0	0
	Относителен дял - %							
Общ. Рила	100.0	13.8	80.8	3.6	1.7	0.0	0.0	0.0
В гр. Рила	100.0	17.7	79.7	0.8	1.8	0.0	0.0	0.1
В селата	100.0	4.5	83.5	10.3	1.7	0.0	0.0	0.0

Източник: НСИ

Данните за наличие на компютър и достъп до интернет показват, че 23.2% от обитаваните жилища в общината имат компютър, а с достъп до интернет са 20.7%⁴.

В община Рила е създаден списък на сградите общинска собственост (попадащи в обхвата на Закона за енергийната ефективност), в който е отразено текущото им състояние. Разработването и изпълнението на предвидените в програмата за енергийна ефективност проекти е част от политиката на общината за устойчиво развитие. Мерките по енергийна ефективност в програмата целят подпомагане опазването на околната среда и повишаване на жизнения стандарт на населението, което е основна цел и приоритет на община Рила.

2.6. Демографско развитие

2.6.1. Численост и динамика на населението

За целите на ОУП на община Рила са изследвани количествените и качествени параметри на населението:

- Брой на населението и динамиката в неговото развитие за периода след 2001 г.;
- Показателите за естественото и механичното движение на населението, оказващо влияние върху общия му брой и възрастовия състав;

⁴ НСИ, преброяване на населението и жилищния фонд, 2011 г.

- Основни демографски структури.

Териториалният аспект на анализите и оценките на посочените параметри е на ниво община и по населени места.

Данните от текущата демографска статистика показват, че в община Рила към 2014 г. живеят 2689 д. , което съставлява 2.1% от населението на област Кюстендил. Подобно на всички общини в областта и на преобладаващата част от общините в страната, община Рила е с отрицателен прираст на населението.

Таблица № 10

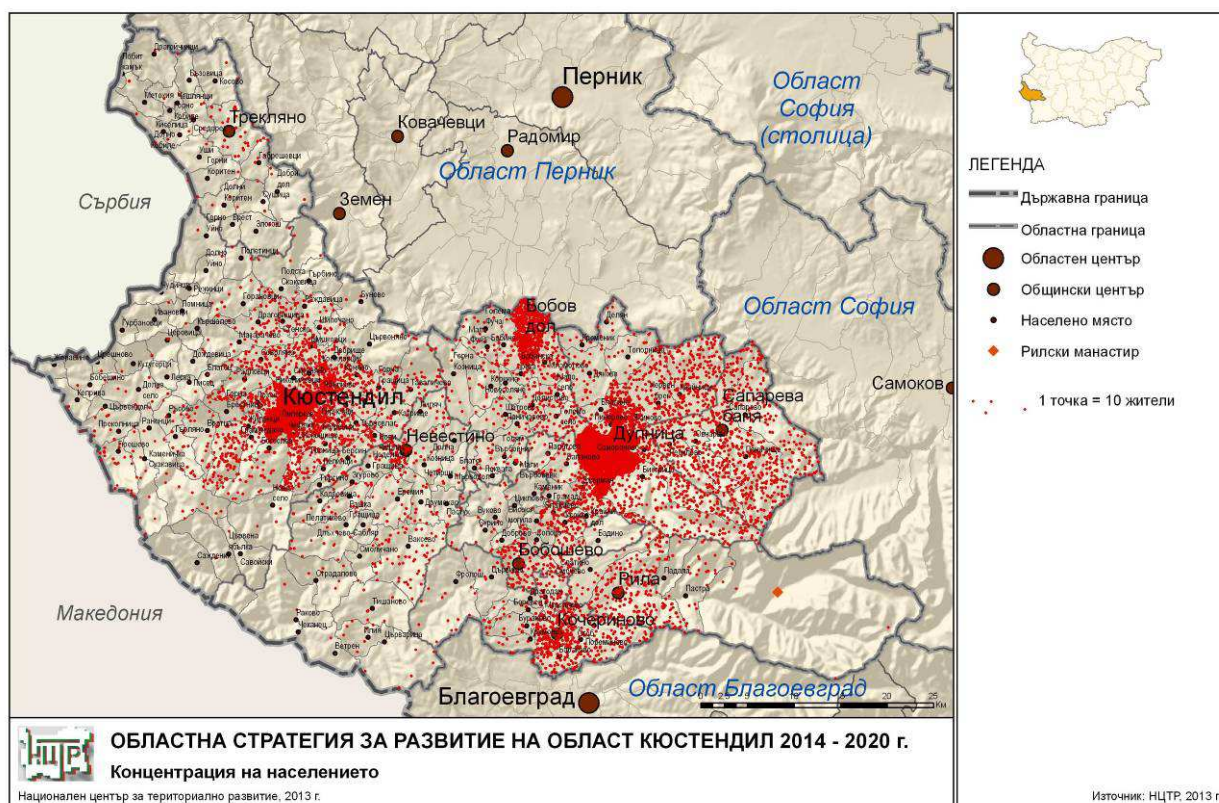
Население 2001-2014 г.

Населени места	2001 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	Прираст 2001-2014г.		
										общ	ср.годишен	
										брой	брой	%
Общ. Рила	3804	3649	3576	3476	3367	2888	2767	2755	2689	-1115	-124	-3.8
с.Падала	45	41	36	33	28	29	27	29	30	-15	-2	-5.0
с.Пастра	326	291	282	267	258	232	186	151	147	-179	-20	-8.4
гр.Рила	3079	2999	2954	2886	2807	2368	2320	2332	2275	-804	-89	-3.3
Рилски манастир	27	37	40	39	37	39	34	36	37	10	1	3.1
с.Смочево	327	281	264	251	237	220	200	207	200	-127	-14	-5.8
Обл. Кюстендил	160702	149187	147531	145577	143081	136686	132813	130301	127969	-32733	-3637	-2.6
В градовете	106386	99938	99583	98805	97537	93553	91706	90279	88825	-17561	-1951	-2.0
В селата	54316	49249	47948	46772	45544	43133	41107	40022	39144	-15172	-1686	-3.7

Източник: НСИ

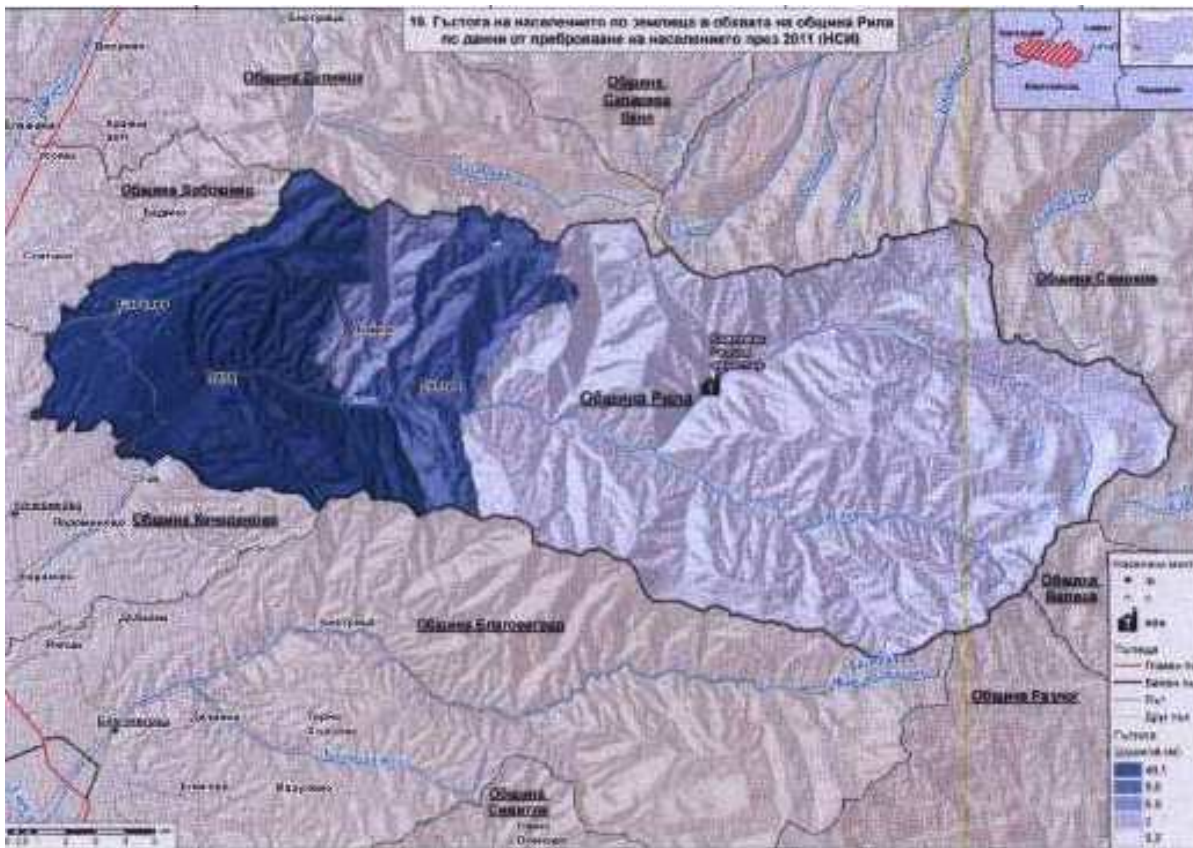
Средната гъстота на населението, поради значителните горски територии, е ниска – 7.4 души/кв.км (2014 г.), което е доста под средния показател за област Кюстендил – 41.9 души/кв.км и страната – 64.9 души/кв.км.

Фиг. №8. Концентрация на населеното в област Кюстендил

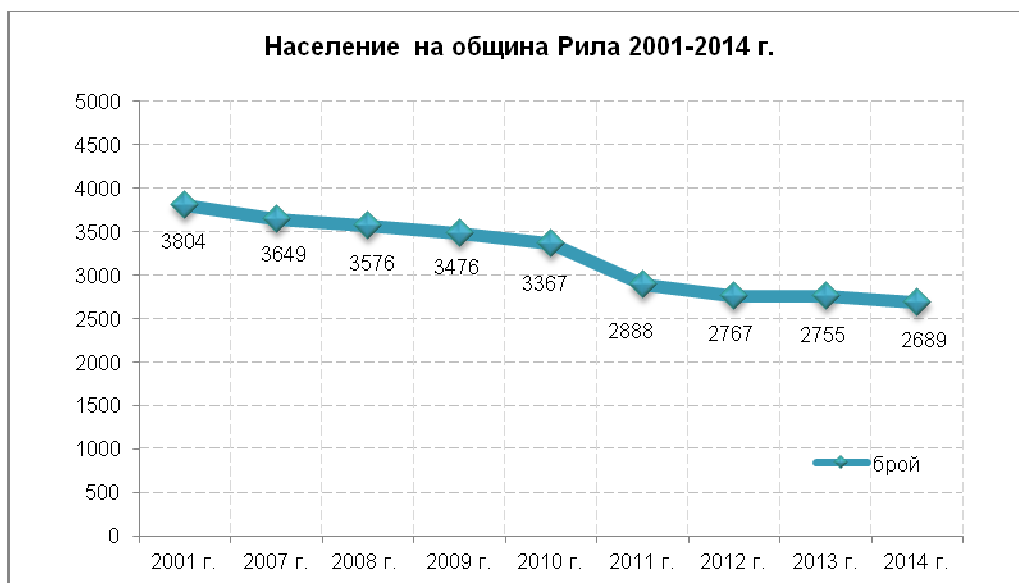

Разпределението на населението по населени места, показва, че 84.6% (2275 души) от него живее в общинския център – гр. Рила. Въпреки че броят на населението на гр. Рила също да бележи тенденция на намаление, относителният дял на градското население бележи тенденция на нарастване (от 80.9% през 2001 г. на 82.0% през 2011 г. и 84.6% през 2014 г.). Това е индикатор за по-голямото намаление на населението на селата. Гъстотата на населението по землица на общините на община Рила по данни на преброяването от 2011 г. е показано на долната фигура.

**Фиг. №9 Гъстота на населеното по землища на неселените места в
община Рила по данни на преброяването 2011 г.**

За анализирания период 2001-2014 г. темповете на намаляване на броя на населението на община Рила са относително равномерни. По-голямото намаление на населението за годините 2010-2011 г. се дължи на резултатите от преброяването през 2011 г., които коригират натрупаните отклонения в броя на населението за периода между преброяванията (2001-2011 г.). След 2011 г. е налице по-нисък интензитет на намаление на населението на общината и населените места, което се вижда и от фигура 3.

Източник: НСИ

По данни на ГД „ГРАО“ населението на община Рила по постоянен адрес към края на 2014 г. е 3092 души, а по настоящ адрес – 3254 души, а към 15.06.2015 г. – 3057 души по постоянен адрес и 3250 души – по настоящ адрес. Различията между данните на ГРАО и данните на НСИ се дължат на методическия подход при регистрирането на населението и на временно отсъстващите лица (за срок повече от 1 година, които ако не са подали регистрационен документ не се наблюдават от НСИ). Данните показват, че всички селища от общината се характеризират с намаление на населението с изключение на ман. Рилски манастир (със статут на населено място – манастир).

Таблица № 11

Население 2014-2015 г.

(брой)

Населени места	15.12.2014 г.		15.06.2015 г.	
	Постоянен адрес	Настоящ адрес	Постоянен адрес	Настоящ адрес
Общ. Рила	3092	3254	3057	3250
с. Падала	21	34	19	33
с. Пастра	160	178	157	179
гр. Рила	2739	2763	2713	2756
Рилски манастир	30	57	32	56
с. Смочево	142	222	136	226
Обл. Кюстендил	159429	142732	158892	142495

Източник: ГД "ГРАО"

Процесът на намаление на населението е резултат от негативно естествено

и механично движение на населението.

По отношение на градоустройствената категоризация на населените места (по брой на населението) селищната мрежа на община Рила по данни за броя на населението към 2014 г. включва следните категории населени места:

- Малък град (с население до 10 хил. жители) – 1 бр. – гр. Рила;
- Много малки села (с население до 250 жители) – 3 бр. – Смочево, Пастра и Падала;
- Манастир – Рилски манастир.

В сравнителен план, мястото на гр. Рила в групата на много малките градове, показва, че по отношение на броя на населението, той заема 4-то място от общо 7 градове в област Кюстендил. По брой на населението гр. Рила се нарежда пред градовете Кочериново и Бобошево.

2.6.2. Движение на населението

2.6.2.1. Естествено движение на населението

За демографската жизненост на населените места съществено значение има естественото движение на населението. Характеристиката на естественото движение на населението на община Рила за периода 2007-2014 г. показва, че раждаемостта не би могла да компенсира повишената смъртност на населението.

Раждаемост. За анализирания период броят на родените лица в общината се движи в диапазона 20-36 д. годишно, като този брой е по-висок през 2007 и 2010 г. Подробни данни за състоянието на раждаемостта по населени места и по години в периода 2007-2014 г. се съдържат в таблица 3. Броят на родените естествено дава отражение върху коефициента на раждаемост, който в отделните години от разглеждания периода се движи в рамките от 7 до 10‰. Коефициентът на раждаемост в община Рила (7.3‰) е съпоставим със средния за областта през 2014 г. (7.6‰).

Таблица № 12

Естествен прираст на населението

Населени места	2007 г.			2010 г.			2012 г.			2013 г.			2014 г.		
	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст
	Брой														
Общ. Рила	27	71	-44	36	79	-43	21	63	-42	23	66	-43	20	61	-41
с.Падала	0	2	-2	0	1	-1	0	1	-1	0	1	-1	0	0	0
с.Пастра	0	9	-9	1	13	-12	0	11	-11	0	7	-7	0	6	-6

Естествен прираст на населението

Населени места	2007 г.			2010 г.			2012 г.			2013 г.			2014 г.		
	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст
гр.Рила	27	45	-18	35	55	-20	21	38	-17	22	44	-22	18	48	-30
Рилски манастир	0	1	-1	0	0	0	0	1	-1	0	1	-1	2	0	2
с.Смочево	0	14	-14	0	10	-10	0	12	-12	1	13	-12	0	7	-7
Обл. Кюстендил	1201	2644	-1443	1097	2508	-1411	1015	2561	-1546	916	2417	-1501	986	2459	-1473
На 1000 души от населението - ‰															
Общ. Рила	7.4	19.5	-12.1	10.5	23.1	-12.6	7.4	22.7	-15.3	8.3	23.9	-15.6	7.3	22.4	-15.1
с.Падала	0.0	48.8	-48.8	0.0	32.8	-32.8	0.0	37.0	-37.0	0.0	35.7	-35.7	0.0	0.0	0.0
с.Пастра	0.0	30.9	-30.9	3.8	49.5	-45.7	0.0	59.1	-59.1	0.0	41.5	-41.5	0.0	40.3	-40.3
гр.Рила	9.0	15.0	-6.0	12.3	19.3	-7.0	9.0	16.4	-7.4	9.5	18.9	-9.4	7.8	20.8	-13.0
Рилски манастир	0.0	27.0	-27.0	0.0	0.0	0.0	0.0	29.4	-29.4	0.0	28.6	-28.6	54.8	0.0	54.8
с.Смочево	0.0	49.8	-49.8	0.0	41.0	-41.0	0.0	60.0	-60.0	4.9	63.9	-59.0	0.0	34.4	-34.4
Обл. Кюстендил	8.1	17.7	-9.6	7.6	17.4	-9.8	7.5	19.3	-11.8	7.0	18.4	-11.4	7.6	19.0	-11.4

Източник: НСИ

Раждаемостта в общината се формира главно от родените деца в град Рила. В селата, където фертилните контингенти са ограничени или почти липсва население във фертилна възраст, тя е нулева или с единични раждания.

Смъртността е другият основен показател за естественото възпроизводство на населението. Аналогично на раждаемостта, която е в състояние на относително стационаране (с тенденция на слабо намаление през последните години), смъртността също е с черти на стагнация с неголеми различия през отделните години на периода, докато коефициентът на смъртност поради намаляването на населението относително нараства.

Анализът на статистическите данни показва, че за целия анализиран период в община Рила броят на умрелите лица възлиза на 60-80 души годишно. Този брой е доста по-висок от броя на ражданията. Основната причина за по-високия брой на случаите на умирация се дължи на влошената възрастова структура на населението (застаряваща), което в комбинация със средната продължителност на живот води до по-висока смъртност.

Коефициентът на смъртност (брой умрели на 1000 д. от населението) е в диапазона 20-23‰, като през 2014 г. неговата стойност е 22.4‰ (табл. 3). За периода относително по-ниска смъртност е регистрирана след 2012 г.

По населени места, случаите на умрели лица и съответно коефициентът на смъртност, варират през различните години на периода. Средногодишният

коэффициент на смъртността за общинския център – гр. Рила е по-нисък от средния за общината.

Подробни данни за състоянието на смъртността по населени места и по години за периода 2007-2014 г. се съдържат в таблица 3.

Естественят прираст, като резултат от стойностите на раждаемостта и смъртността е отрицателен. Това личи от данните в таблица 3. Средногодишните стойности на този коефициент варират от -12‰ до -15‰, като през 2014 г. неговата стойност е -15.1‰. Най-малък отрицателен естествен прираст е регистриран през 2007 г. (12.1‰) и през 2010 г. (12.6‰).

Фиг. № 11

Източник: НСИ

Посочените данни дават основание да се отбележи, че възможностите за естественото възпроизводство на населението в община Рила към момента са ограничени, т.е. липсват възможности за нарастване на броя на населението по естествен път. Тази констатация е валидна за всички населени места в общината, вкл. за гр. Рила. Неблагоприятните тенденции в естественото възпроизводство, които са характерни не само за анализирания 7 годишен период, а за по-дълъг ретроспективен времеви период, се отчитат и при разработване на отделните варианти на демографската прогноза.

Информация за динамиката на абсолютните стойности на естествения прираст и на коефициента на естествен прираст по населени места и по години в периода 2007-2014 г. също е представена в таблица 12.

2.6.2.2. Механично движение на населението

Механичното движение на населението, отразява случаите на заселване и на изселване както от отделните населени места, така и от общината, и е другият фактор (заедно с естественото движение), оказващ влияние върху броя на населението.

Община Рила е засегната от миграционни движения, както вътре в общината, така и извън границите. Тези процеси са естествени и до голяма степен зависят от състоянието на местната икономика, условията на живот и от поведенчески и други мотивации за заселване и изселване.

Заселвания. Статистическите данни показват, че в община Рила в периода 2007-2014 г. заселванията варират през отделните години, като през 2014 г. броят на заселените лица в общината е 46 души. Заселванията, като демографски процес, са характерни за всички населени места в общината, като по-привлекателен се очертава общинският център.

Таблица № 13

Механичен прираст на населението

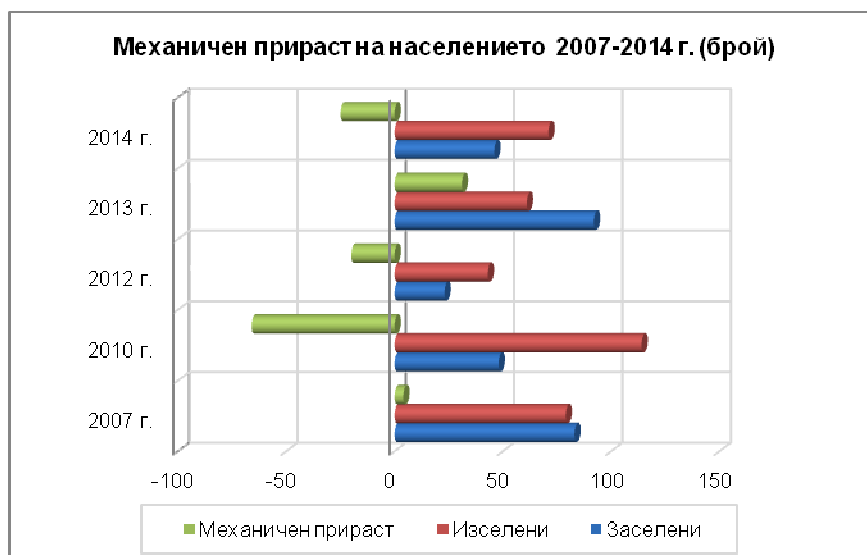
Населени места	2007 г.			2010 г.			2012 г.			2013 г.			2014 г.		
	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст
Общ. Рила	83	79	4	48	114	-66	23	43	-20	92	61	31	46	71	-25
с.Падала	0	0	0	0	4	-4	0	0	0	4	1	3	2	1	1
с.Пастра	4	6	-2	8	5	3	4	7	-3	0	28	-28	5	3	2
гр.Рила	63	67	-4	37	96	-59	15	28	-13	63	29	34	35	62	-27
Рилски манастир	7	1	6	0	2	-2	0	3	-3	4	1	3	0	1	-1
с.Смочево	9	5	4	3	7	-4	4	5	-1	21	2	19	4	4	0

Източник: НСИ

Подробни данни за състоянието на заселванията по населени места и по години в периода 2007-2014 г. се съдържат в таблица 13.

Изселванията от общината и от отделните населени места са другият показател за механичното движение на населението. За периода 2007-2014 г. общият брой на изселените лица се движи в широк диапазон, като динамиката в броя на изселванията през отделните години е неравномерно изразена. През 2010 г. броят на изселените е значително по-висок от този през последните три години.

Фиг. № 12

Източник: НСИ

По населени места изселванията са характерни за всички селища. Това се вижда от данните в таблица 13.

Механичният прираст на населението за общината е отрицателен когато случаите на изселване превишават случаите на заселване (2010 г., 2012 г., 2014 г.) и положителен когато заселванията са повече от изселванията (2007 г., 2013 г.). За гр. Рила механичното движение на населението е с най-високи стойности.

2.6.3. Качествени характеристики на населението. Демографски структури

Някои от структурите на населението на община Рила (полова, възрастова) са представени чрез анализ на данни от текущата демографска статистика на НСИ, а други (образователна, етническа) са представени чрез данни от преброяването през 2011 година.

2.6.3.1. Структура на населението по пол

Половата структура на населението на община Рила е с пропорции, които са характерни за страната и областта. Към 2014 г., от общия брой на населението (2689 души), мъжете са 1312 души, а жените – 1377 души (*табл. 5*). На 100 мъже се падат 105 жени. В сравнение с 2007 г. се наблюдава процес на неголямо норастване на относителният дял на жените поради по-високата средна продължителност на живота при жените и съответно по-големият им дял в по-високите възрастови групи. Този процес е характерен и за населението на страната и област Кюстендил.

Таблица № 14

Структура на населението по пол 2007-2014 г.

Населени места	2001 г.			2007 г.			2011 г.			2013 г.			2014 г.		
	мъже	жени	бр. жени / 100 мъже	мъже	жени	бр. жени / 100 мъже	мъже	жени	бр. жени / 100 мъже	мъже	жени	бр. жени / 100 мъже	мъже	жени	бр. жени / 100 мъже
Общ. Рила	1876	1928	102.8	1823	1826	100.2	1429	1459	102.1	1352	1403	103.8	1312	1377	105.0
с.Падала	17	28	164.7	20	21	105.0	12	17	141.7	10	19	190.0	10	20	200.0
с.Пастра	214	112	52.3	188	103	54.8	148	84	56.8	75	76	101.3	72	75	104.2
гр.Рила	1485	1594	107.3	1465	1534	104.7	1147	1221	106.5	1142	1190	104.2	1109	1166	105.1
Рилски манастир	20	7	35.0	24	13	54.2	28	11	39.3	28	8	28.6	28	9	32.1
с.Смочево	140	187	133.6	126	155	123.0	94	126	134.0	97	110	113.4	93	107	115.1
Обл. Кюстендил	78447	82255	104.9	72423	76764	106.0	66840	69846	104.5	63464	66837	105.3	62339	65630	105.3

Източник: НСИ

По населени места се наблюдават някои различия в половата структура на населението, но във всички делът на жените е по-висок от този на мъжете с изкл. на Рилски манастир, което е обусловено от неговият специфичен статут. За анализирания период не се наблюдават съществени промени в половата структура на градското и на селското население.

2.6.3.2. Възрастова структура на населението

За целите на Общия устройствен план на община Рила е анализирана и възрастовата структура на населението. Обект на оценки и анализи са:

- Основните възрастови групи;
- Специфичните възрастови групи.

Основните възрастови групи имат отношение както към състоянието, така и към по-нататъшното развитие на броя на активното население, в т.ч. и на трудовия потенциал на общината.

Основните възрастови групи според изискванията на Евростат обхващат населението в следните възрастови контингенти: 0-14 години; 15-64 години; на 65 и повече години⁵. Според българското законодателство се използват и възрастовите групи: подтрудоспособна възраст, в трудоспособна възраст; надтрудоспособна възраст, но контингентите във и съответно надтрудоспособна възраст се изменят ежегодно и не може да се установи динамиката в техния брой.

⁵ Изискването на Евростат дава възможност за сравняемост на показателя, тъй като населението под, във и над трудоспособна възраст е с различни възрастови граници за отделните страни и години.

От общия брой на населението към 2014 г. – 2689 д., разпределението по основни възрастови групи (*табл. 6, фиг.4*) е, както следва:

- 280 д. са във възрастовата група до 14 години, което е 10.4% от общия брой на населението;
- 1576 д. са във възрастовата група 15-64 години (58.6%);
- 833 д. са на 65 и повече години (31.0%).

Тенденциите в състоянието на възрастовата структура на населението на община Рила за анализирания период 2001-2007-2014 г. показват, че основната възрастова структура на населението търпи промени в абсолютния брой на лицата в трите групи възрасти в посока на застаряване, което е характерно и за населението на областта и страната. Динамиката във възрастовата структура на населението на община Рила за периода е представена със статистическите данни в таблица 15.

Таблица № 15

Структура на населението по основни възрастови групи 2001-2014 г.

Населени места	2001 г.			2007 г.			2011 г.			2013 г.			2014 г.		
	0-14г.	15-64г.	65+	0-14г.	15-64г.	65+	0-14г.	15-64г.	65+	0-14г.	15-64г.	65+	0-14г.	15-64г.	65+
	Брой														
Общ. Рила	452	2427	925	371	2374	904	255	1796	837	283	1633	839	280	1576	833
с.Падала	2	8	35	1	11	29	1	9	19	2	9	18	1	12	17
с.Пастра	29	203	94	15	184	92	9	163	60	2	94	55	4	94	49
гр.Рила	420	2072	587	349	2048	602	243	1530	595	276	1447	609	271	1393	611
Рилски манастир	0	21	6	3	28	6	1	34	4	1	30	5	2	30	5
с.Смочево	1	123	203	3	103	175	1	60	159	2	53	152	2	47	151
Обл. Кюстендил	21717	106684	32301	17670	100380	31137	15655	89811	31220	15408	82914	31979	15213	80437	32319
	Относителен дял - %														
Общ. Рила	11.9	63.8	24.3	10.2	65.1	24.8	8.8	62.2	29.0	10.3	59.3	30.4	10.4	58.6	31.0
с.Падала	4.4	17.8	77.8	2.4	26.9	70.7	3.4	31.1	65.5	6.9	31.0	62.1	3.3	40.0	56.7
с.Пастра	8.9	62.3	28.8	5.2	63.2	31.6	3.9	70.2	25.9	1.3	62.3	36.4	2.8	63.9	33.3
гр.Рила	13.6	67.3	19.1	11.6	68.3	20.1	10.3	64.6	25.1	11.8	62.1	26.1	11.9	61.2	26.9
Рилски манастир	0.0	77.8	22.2	8.1	75.7	16.2	2.6	87.1	10.3	2.8	83.3	13.9	5.4	81.1	13.5
с.Смочево	0.3	37.6	62.1	1.1	36.7	62.3	0.5	27.3	72.2	1.0	25.6	73.4	1.0	23.5	75.5
Обл. Кюстендил	13.5	66.4	20.1	11.8	67.3	20.9	11.5	65.7	22.8	11.8	63.7	24.5	11.9	62.8	25.3

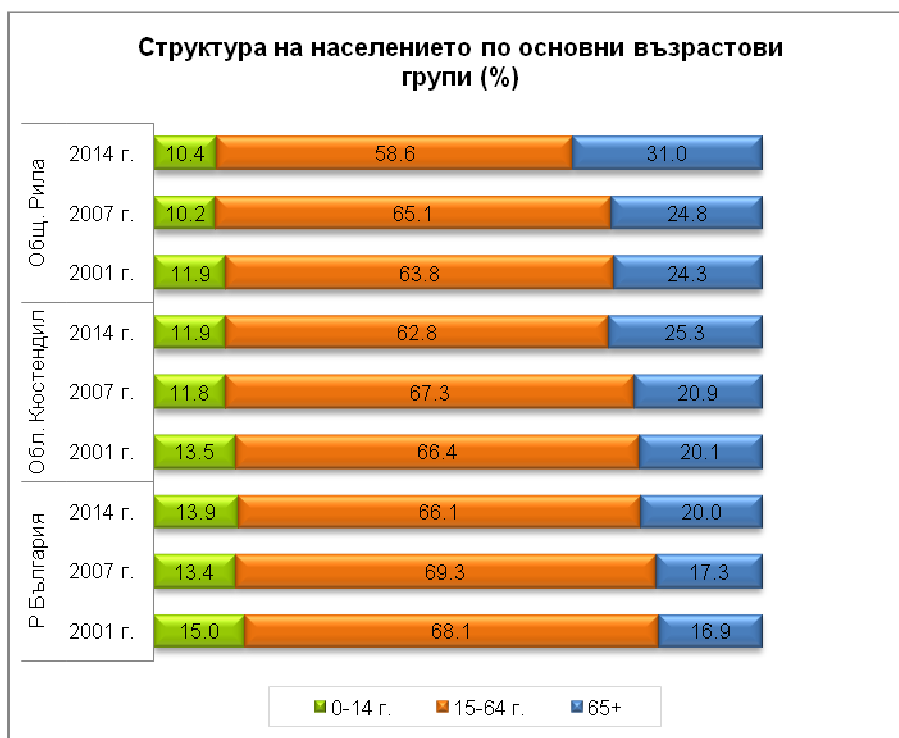
Източник: НСИ

Поради намаляващия общ брой на населението на общината измененията в относителните дялове на трите възрастови групи са с определени граници. В това отношение се очертава следните изменения:

- Намаляване на дела на населението до 14 г. за периода 2001-2007 година и запазване относителния дял на населението на 65 и повече години;

- Стабилизиране на относителния дял на възрастовата група 0-14 г. след 2011 г. и увеличаване на дела на възрастното население.

Фиг. № 13

Разпределението на населението на общината, на градското и селското население по отношение на под, във и над трудоспособната възраст на фона на състоянието на възрастовия състав на населението на областта и страната през 2014 г. е представено в таблица 16.

Таблица № 16

Население под, във и над трудоспособна възраст - 2014 г.

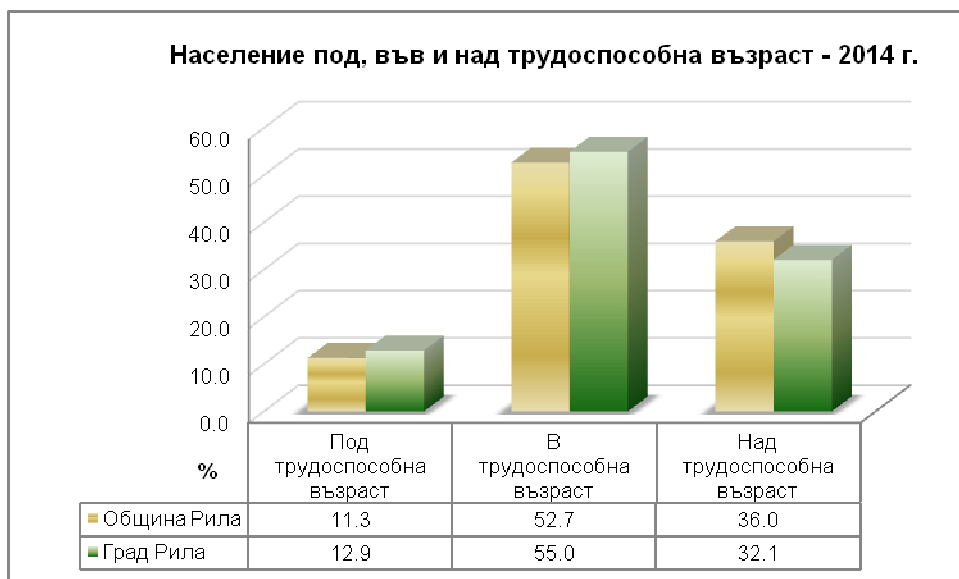
Възрастови групи	Общо			В т.ч. в гр. Рила			В т.ч. в селата		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Брой									
Община Рила	2689	1312	1377	2275	1109	1166	414	203	211
Под трудоспособна възраст	303	156	147	292	152	140	11	4	7
В трудоспособна възраст	1416	802	614	1252	692	560	164	110	54
Над трудоспособна възраст	970	354	616	731	265	466	239	89	150
Област Кюстендил	127969	62339	65630	88825	43027	45798	39144	19312	19832
Под трудоспособна възраст	16311	8413	7898	12928	6653	6275	3383	1760	1623
В трудоспособна възраст	73353	39451	33902	53439	28089	25350	19914	11362	8552
Над трудоспособна възраст	38305	14475	23830	22458	8285	14173	15847	6190	9657
Р България	7202198	3502015	3700183	5267480	2541532	2725948	1934718	960483	974235
Под трудоспособна възраст	1064735	547243	517492	784970	403196	381774	279765	144047	135718
В трудоспособна възраст	4403374	2310639	2092735	3341860	1724605	1617255	1061514	586034	475480
Над трудоспособна възраст	1734089	644133	1089956	1140650	413731	726919	593439	230402	363037
Относителен дял - %									
Община Рила	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Под трудоспособна възраст	11.3	11.9	10.7	12.9	13.7	12.0	2.7	2.0	3.3

В трудоспособна възраст	52.7	61.1	44.6	55.0	62.4	48.0	39.6	54.2	25.6
Над трудоспособна възраст	36.0	27.0	44.7	32.1	23.9	40.0	57.7	43.8	71.1
Област Кюстендил	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Под трудоспособна възраст	12.7	13.5	12.0	14.6	15.5	13.7	8.6	9.1	8.2
В трудоспособна възраст	57.4	63.3	51.7	60.1	65.2	55.4	50.9	58.8	43.1
Над трудоспособна възраст	29.9	23.2	36.3	25.3	19.3	30.9	40.5	32.1	48.7
Р България	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Под трудоспособна възраст	14.8	15.6	14.0	14.9	15.9	14.0	14.5	15.0	13.9
В трудоспособна възраст	61.1	66.0	56.5	63.4	67.8	59.3	54.8	61.0	48.8
Над трудоспособна възраст	24.1	18.4	29.5	21.7	16.3	26.7	30.7	24.0	37.3

Източник: НСИ

Възрастовата структура на населението е най-благоприятна за гр. Рила – към 2014 г. делът на населението в под трудоспособна възраст е 12.9%, този на населението в трудоспособна – 55.0% и на населението в над трудоспособна възраст – 32.1% (фиг. 7). В селата населението в над трудоспособна възраст е с доста по-висок относителен дял – 57.7%, а на лицата в трудоспособна възраст – близо 40%.

Фиг. № 14

Оценките на посочените тенденции в развитието на възрастовата структура на населението на общината по основни възрастови групи дава основание за изводите:

- тенденцията на намаляване на контингента от население в трудоспособна възраст води до ограничаване на активното население на общината;
- тенденцията на стабилизиране на населението в подтрудоспособна възраст е положителна, но контингентите с възпроизводствени

възможности застаряват.

При оценките на възрастовата структура на населението се отчита и един важен индикатор, т.нар. *коефициент на възрастова зависимост*, изразяващ съотношението между броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и над 65 и повече години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). За община Рила този коефициент за 2014 г. е 70%, в т.ч. за град Рила той е 63%. За сравнение средния коефициент на възрастовата зависимост за страната за 2014 г. е 51%, а за област Кюстендил – 59%.

Специфичните възрастови групи са демографски фактор, отчитан основно при оразмеряване на потребностите от инфраструктура на образованието (включително на предучилищното обучение) и на някои дейности от детското здравеопазване. Те включват следните възрастови контингенти:

- 0 - 2 години;
- 3 – 6 години;
- 7 – 14 години;
- 15-18 години.

За периода 2001-2014 г. се наблюдава тенденция на намаляване броя на населението в специфичните възрастови групи 7-14 и 15-18 г. Това е резултат от очертаната тенденция на намаляване на фертилността и миграцията на семейства с деца от посочените възрастови групи. Измененията в броя на лицата в специфичните възрастови групи за посочения период са отразени в таблица 6.2 и фиг.8.

Таблица № 17

Структура на населението по специфични възрастови групи 2001-2014 г.

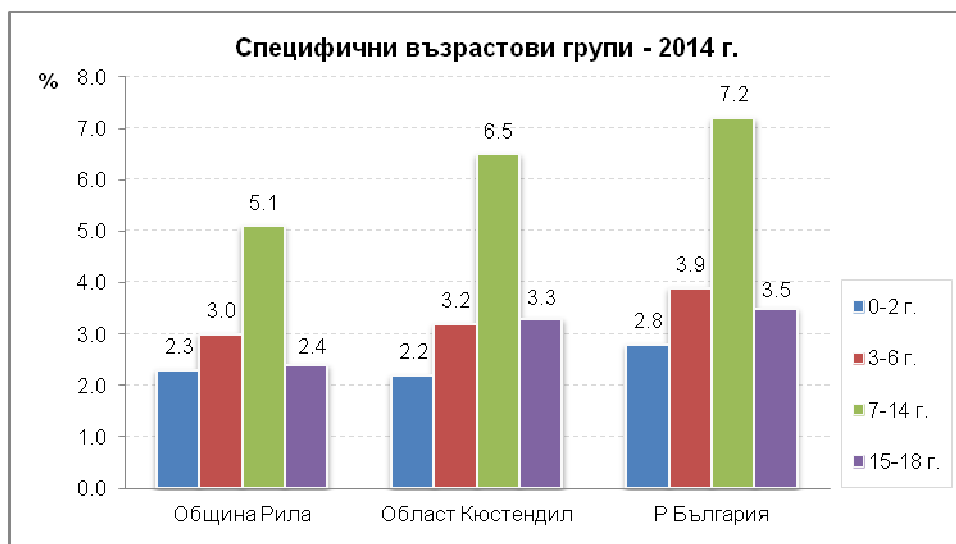
Населени места	Общо население	Възрастови групи							
		0-2	3-6	7-14	15-18	0-2	3-6	7-14	15-18
	Брой	Брой				Относителен дял - %			
	2001 г.								
Общ. Рила	3804	74	82	296	183	1.9	2.2	7.8	4.8
с.Падала	45	2	0	0	0	4.4	0.0	0.0	0.0
с.Пастра	326	2	7	20	6	0.6	2.1	6.1	1.8
гр.Рила	3079	69	75	276	177	2.2	2.4	9.0	5.7
Рилски манастир	27	0	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0.0
с.Смочево	327	1	0	0	0	0.3	0.0	0.0	0.0
	2014 г.								
Общ. Рила	2689	62	82	136	65	2.3	3.0	5.1	2.4
с.Падала	30	0	0	1	2	0.0	0.0	3.3	6.7
с.Пастра	147	0	1	3	7	0.0	0.7	2.0	4.8
гр.Рила	2275	60	80	131	56	2.6	3.5	5.8	2.5
Рилски манастир	37	1	0	1	0	2.7	0.0	2.7	0.0

Структура на населението по специфични възрастови групи 2001-2014 г.

Населени места	Общо население	Възрастови групи							
		0-2	3-6	7-14	15-18	0-2	3-6	7-14	15-18
	Брой	Брой				Относителен дял - %			
с.Смочево	200	1	1	0	0	0.5	0.5	0.0	0.0

Източник: НСИ

Фиг. № 15

За целите на ОУП в сферата на устройствените решения на социалната инфраструктура („Образование“) е важно да бъдат анализирани специфичните възрастови структури по населени места. Статистическите данни показват, че към 2014 г. само в центъра на общината съществува собствен демографски ресурс (от самото населено място) за функциониране на детски заведения и на общообразователни училища.

2.6.3.3. Структура на населението по образование

Образователната структура на населението е един от важните качествени индикатори от гледна точка на оценката му като работна сила (образователна и квалификационна характеристика на трудовия ресурс). Данните за образователната структура се наблюдават при преброяванията на населението и на жилищния фонд. При последното преброяване на населението, проведено през 2011 г., разпределението на населението на община Рила над 7 годишна възраст (2762 д.) по образователно равнище е следното:

- висше образование – 330 д., или 11.9% от населението над 7 годишна възраст;
- средно образование – 1252 д. (45.3%);

- основно образование – 791 д. (28.6%)
- начално и незавършено начално – 373 д. (13.5%)
- никога не посещавали училище – 13 д. (0.5%).

В сравнение с 2001 г. е налице тенденция на нарастване на относителния дял на по-високообразованото население в общината (с висше и средно образование) от 41.7% на 57.3% за сметка на по-ниско образованото. Тази тенденция е характерна и за областта и страната.

Таблица № 18

Структура на населението по образование - 2011 г.

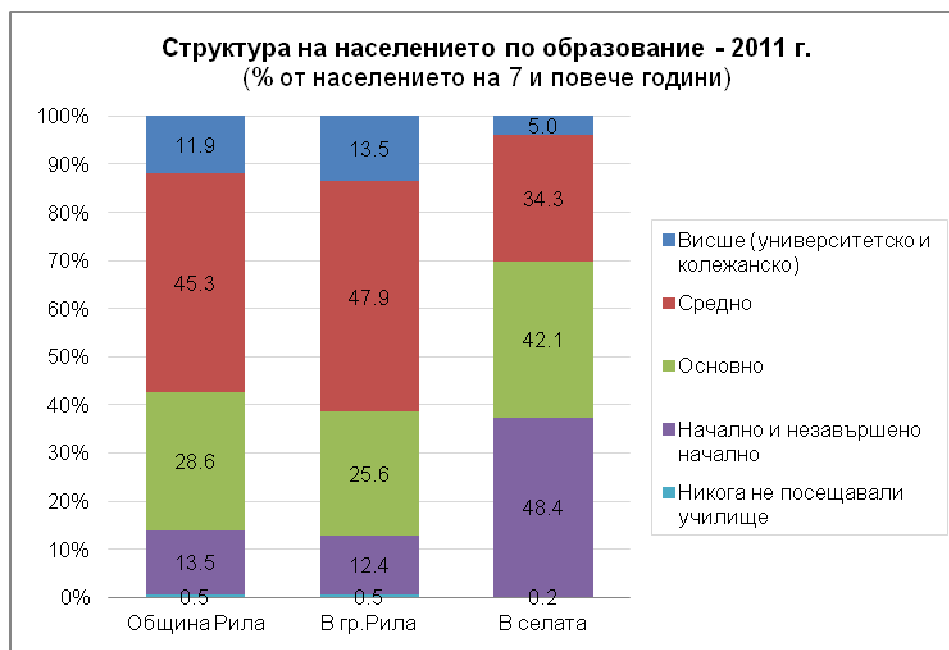
Населени места	Население на 7 и повече години	Висше (университетско и колежанско)	Средно	Основно	Начално и незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете (до 7 години вкл., което още не посещава училище)
Брой							
Общ. Рила	2762	330	1252	791	373	13	3
с.Падала	29	..	6	8	13	..	-
с.Пастра	230	8	86	88	48	-	-
гр.Рила	2246	304	1075	574	278	12	3
Рилски манастир	38	8	23	7	0	-	-
с.Смочево	219	9	62	114	34	-	-
Обл.Кюстендил	129403	19166	61822	32446	14816	900	253
Относителен дял - %							
Общ. Рила	100.0	11.9	45.3	28.6	13.5	0.5	0.1
с.Падала	93.1	..	20.7	27.6	44.8	..	-
с.Пастра	100.0	3.5	37.4	38.3	20.9	-	-
гр.Рила	100.0	13.5	47.9	25.6	12.4	0.5	0.1
Рилски манастир	82.4	3.5	60.5	18.4	0.0	-	-
с.Смочево	100.0	4.1	28.3	52.1	15.5	-	-
Обл.Кюстендил	100.0	14.8	47.8	25.1	11.4	0.7	0.2

.. Данните са анонимизирани в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката

- Няма случай

Източник: НСИ, преброяване на населението

Фиг. № 16

В град Рила е най-висок дялът на населението със средно образование, а в селата – с основно.

2.6.3.4. Структура на населението по етнически групи

Етническият състав се наблюдава от НСИ при преброяванията на населението. Преброяваните лица се самоопределят по отношение на етническата си принадлежност доброволно.

Таблица № 19

Население по етническа група - 2011 г.

Населени места	Брой лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност общо	Етническа група				Не се самоопределят
		българска	турска	ромска (циганска)	друга	
Брой						
Общ. Рила	2747	2659	2	73	4	9
с.Падала	29	29	-	-	-	-
с.Пастра	167	166	-	-
гр.Рила	2299	2215	..	72	3	..
Рилски манастир	35	33
с.Смочево	217	216	-	..	-	..
Обл. Кюстендил	130615	121351	105	8305	354	500
Относителен дял - %						
Общ. Рила	100.0	96.8	0.1	2.7	0.1	0.3
с.Падала	100.0	100.0	-	-	-	-
с.Пастра	99.4	99.4	-	-
гр.Рила	99.6	96.3	..	3.1	0.1	..

Население по етническа група - 2011 г.

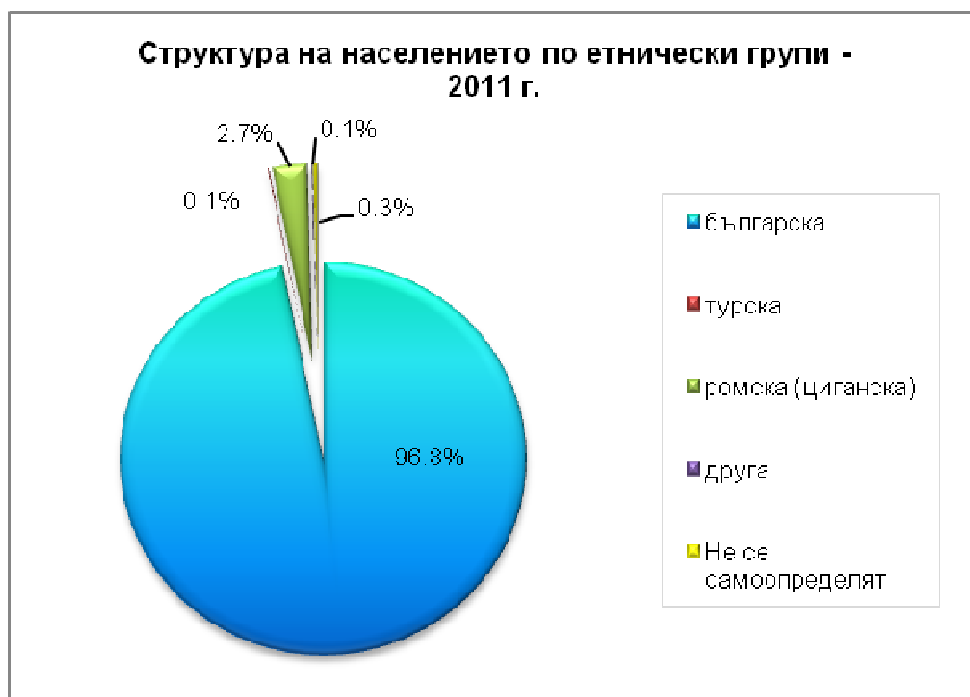
Населени места	Брой лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност общо	Етническа група				Не се самоопределят
		българска	турска	ромска (циганска)	друга	
Рилски манастир	94.3	94.3
с.Смочево	99.5	99.5	-	..	-	..
Обл. Кюстендил	100.0	92.9	0.1	6.4	0.3	0.4

.. Данните са анонимизирани в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката

Източник: НСИ, преброяване на населението

Към 1.02.2011 г. *българската етническа група* в община Рила обхваща 2659 д., или 96.8% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение (2747 д.). Населението от *ромския (циганския) етнос* наброява 73 д. Или 2.7%, съсредоточени главно в гр. Рила, което е 3.1% от всички лица, доброволно декларирали етническото си самоопределение. *Лицата от турската етническа група* към 1.02.2011 г. са 2 д. според самоопределението им, с относителен дял 0.1%. Към *други етнически групи* са се самоопределили 4 души. Лицата, които *не се самоопределят*, са 9 д. (0.3%).

Фиг. № 17

Източник: НСИ, преброяване на населението

2.6.4. Икономическа активност и безработица

2.6.4.1. Икономически активно население

В категорията „икономически активно население“ попадат лицата във възрастовите групи над 15 години. В него се включват както заетите, така и безработните лица, т.е. работната сила в общината. За анализи и оценки на икономически активното население също се ползва информация от преброяването на населението през 2011 г., както и текущи данни за работната сила.

Данните за 2011 г. показват, че при населението над 15 години (2633 д.), общият брой на икономически активното население в община Рила е 1211 д., а на икономически неактивното – 1422 д.

Таблица № 20

Население на 15 и повече години по икономическа активност – 2011 г.

	Население на 15 и повече години	Икономически активни		Икономически неактивни	
	брой	брой	отн. дял - %	брой	отн. дял - %
Община Рила	2633	1211	46.0	1422	54.0
в т.ч. град Рила	2125	1080	50.8	1045	49.2

Източник: НСИ, преброяване на населението

Коефициентът на икономическа активност за община Рила е 46.0% (табл. 9). По отношение на него град Рила е с относително по-висок дял на икономически активно население (50.8%) в сравнение с този за общината. За сравнение коефициентът на икономическа активност за област Кюстендил е 47.5% (2011 г.), а за страната – 52.1%.

Към настоящия момент на територията на Община Рила продължава да се регистрира спад на икономически активното население, поради емиграционни и миграционни процеси. Намалява и разкриването на нови работни места, свиване на дейността на фирмите и ориентиране към изцяло сезонна заетост на заетите в сферата на туризма. Като цяло се увеличава възрастта на регистрираните безработни.

2.6.4.2. Заети лица

Заетите лица в община Рила, според броя им, установен при преброяване на населението пред 2011 г., са 997 д. В този брой се включват заетите не само на територията на община Рила, а и такива, които са заети и в други общини, т.е. при

преброяването се установява броят на заетите лица, независимо от това къде те са трудово ангажирани.

Таблица № 21

Заети лица на 15-64 навършени години по икономически дейности – 2011 г.

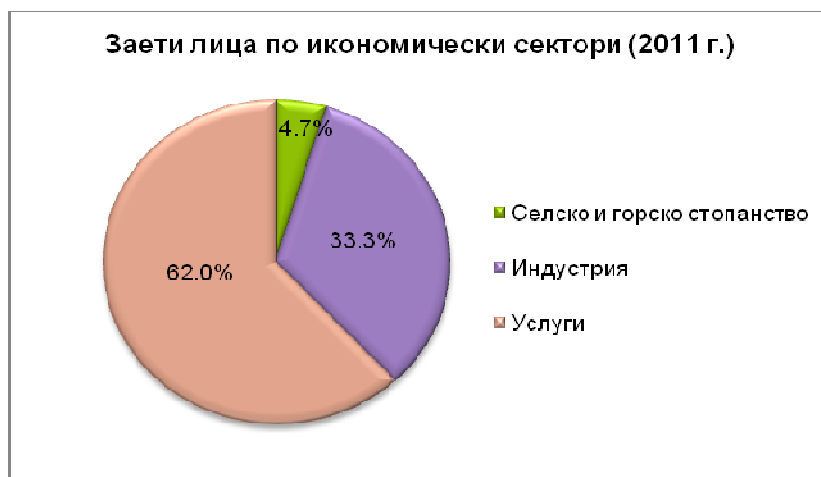
(брой)

Класове икономически дейности	Общо			Град Рила			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Община Рила	997	553	464	891	467	424	106	66	40
Селско, горско и рибно стопанство	47	37	10	38	30	8	9
Добивна промишленост	-	-	-	-	-
Преработваща промишленост	231	102	129	230	102	-	..
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	48	45	3	45	42	3	3	3	-
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	20	17	3	18	-
Строителство	33	28	5	30	25	5	3	3	-
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	116	52	64	106	50	56	10
Транспорт, складиране и пощи	24	-
Хотелиерство и ресторантьорство	72	36	36	43	21	22	29	15	14
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	6	3	3	6	3	3	-	-	-
Финансови и застрахователни дейности	6	3	3	6	3	3	-	-	-
Операции с недвижими имоти	-	-	-	..	-	-	-
Професионални дейности и научни изследвания	11	8	3	11	8	3	-	-	-
Административни и спомагателни дейности	34	31	3	28	25	3	6	6	-
Държавно управление	153	85	68	136	73	63	17	12	5
Образование	43	6	37	-	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	77	23	54	53
Култура, спорт и развлечения	3	-
Други дейности	66	28	38	46	16	30	20	12	8
Непосочена	-	-	-

.. Данните са конфиденциални; - Няма случай

Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд, 2011 г.

По икономически сектори най-висок е делът на заетите в услугите (62%). 1/3 от заетите лица са в индустрията, а 4.7% – в селското и горското стопанство.

Фиг. № 18

Данните от таблица 22 показват, че според професионалната квалификация на заетите с най-висок дял са заетите с услуги за населението, търговия и охрана. Висок е и дялът на заетите квалифицирани работници и машинни оператори и монтажници.

Таблица № 22

Заети лица на 15-64 навършени години по класове професии – 2011 г.

(брой)

Класове професии	Общо			Град Рила			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Община Рила	997	533	464	891	467	424	106	66	40
Ръководители	62	37	25	52	32	20	10	5	5
Специалисти	92	14	78	87	13	74	5
Техници и приложни специалисти	38	24	14	31	17	14	7	7	-
Помощен административен персонал	64	11	53	60	10	50	4
Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана	243	125	118	205	106	99	38	19	19
Квалифицирани работници в селското, горското и рибното стопанство	34	28
Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии	177	107	70	172
Машинни оператори и монтажници	119	85	34	113	79	34	6	6	-
Професии, неизискващи специална квалификация	131	75	56	108	59	49	23	16	7
Професии във въоръжените сили	20	20	-	-	-
Непосочена	17	9	8	15	-

.. Данните са конфиденциални; - Няма случай

Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд, 2011 г.

Текущата статистическа информация за заетостта на населението наблюдава броят им на ниво община (вкл. и за броя на наетите, които по данни на НСИ са 720 д. през 2013 г.). Поради това, че не е възможно да се осигури информация за броя на заетите/наетите лица на ниво населено място, са използва наличната информация от преброяване на населението през 2011 г.

2.6.4.3. Безработица

Информацията за безработицата се предоставя на ниво „община“. Поради тази причина анализите за броя на безработните лица, за равнището на безработица се отнасят за община Рила.

Динамиката в броя на безработните лица и нарастването на равнището на безработица след 2009 г. е резултат от икономическата криза, засегнала страната. В структурата на безработните се констатира нарастване на броя на категориите лица, които са най-потърпевши на пазара на труда. На първо място това са лицата регистрирани като безработни повече от 1 година. Освен тях като най-уязвими на пазара на труда са лицата с

ниско образование, ниска квалификация или без квалификация. Те са и най-заstraшените категории лица от социално изключване.

По данни на Агенцията по заетостта и бюро по труда – община Рила, към 2014 г. състоянието с безработицата в община Рила запазва общата тенденция на нарастване, формирана през 2009 г. Структурата на регистрираната безработица средногодишно за 2014 г. е съответно:

- Брой на регистрираните безработни лица 159 д;
- Регистрирани безработни до 29 год. възраст – 32 д.;
- Продължително безработни – с регистрация над 1 година – 56 д.;
- Равнище на безработица – 13.37%.

Състоянието на безработицата в общината (за периода 2007-2014 г., средногодишни данни на Агенцията по заетостта) е представено в таблица 23 и фиг.19.

Таблица № 23

Равнище на безработица – 2007-2014 г. (ср.год.)

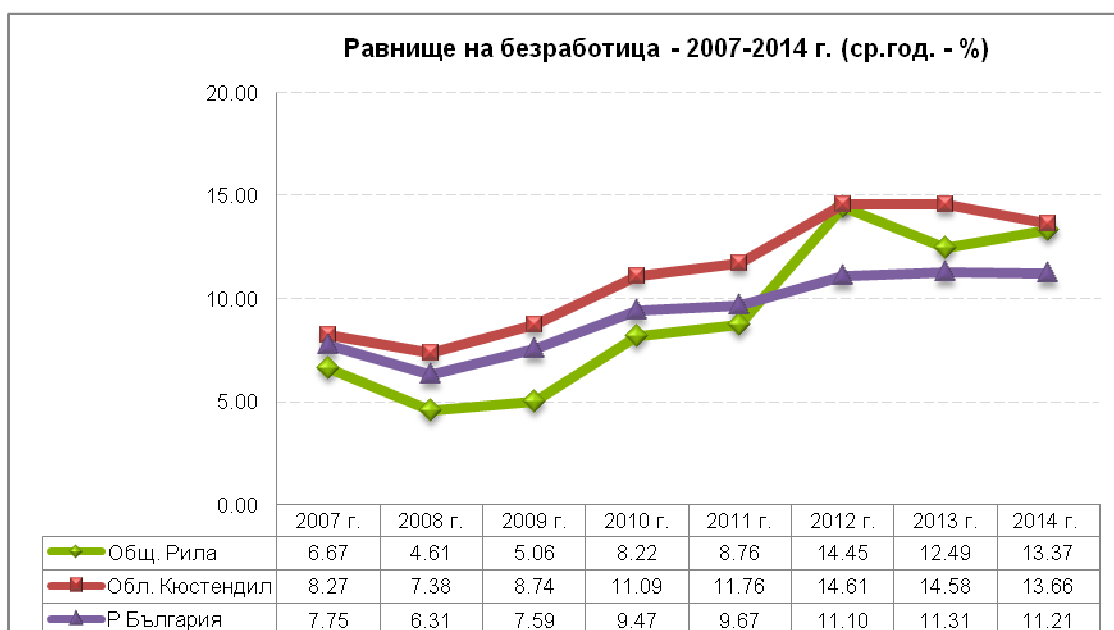
Териториално ниво	Иконом. активни	Регистр. безработни	Регистр. безработни до 29 г. вкл.		Регистр. безработни с регистрация над 1 г.		Равнище на безработица
	брой	брой	брой	%	брой	%	%
2007 г.							
Общ. Рила	1630	109	21	19.3	43	39.4	6.67
Обл. Кюстендил	73521	6082	1195	19.6	3259	53.6	8.27
Р България	3704336	286980	57883	20.2	165856	57.8	7.75
2008 г.							
Общ. Рила	1630	76	14	18.4	26	34.2	4.67
Обл. Кюстендил	73521	5427	998	18.4	2279	42.0	7.38
Р България	3704336	233719	41657	17.8	115669	49.5	6.31
2009 г.							
Общ. Рила	1630	83	21	25.3	21	25.3	5.06
Обл. Кюстендил	73521	6426	1276	19.9	1731	26.9	8.74
Р България	3704336	280980	59628	21.2	82763	29.5	7.59
2010 г.							
Общ. Рила	1630	134	20	14.9	30	22.4	8.22
Обл. Кюстендил	73521	8154	1602	19.6	2690	33.0	11.09
Р България	3704336	350944	63500	18.1	110845	31.6	9.47
2011 г.							
Общ. Рила	1345	118	17	14.4	30	25.4	8.76
Обл. Кюстендил	62634	7368	1544	21.0	2770	37.6	11.76
Р България	3438920	332601	63690	19.1	118135	35.5	9.67
2012 г.							
Общ. Рила	1193	172	25	14.5	31	18.0	14.45
Обл. Кюстендил	56911	8313	1787	21.5	2845	34.2	14.61
Р България	3438920	364537	74779	20.5	118832	32.6	11.10

Равнище на безработица – 2007-2014 г. (ср.год.)

Териториално ниво	Иконом. активни	Регистр. безработни	Регистр. безработни до 29 г. вкл.		Регистр. безработни с регистрация над 1 г.		Равнище на безработица
	брой	брой	брой	%	брой	%	%
2013 г.							
Общ. Рила	1193	149	25	16.8	52	34.9	12.49
Обл. Кюстендил	56911	8300	1727	20.8	2993	36.1	14.58
Р България	3282740	371380	74720	20.1	121954	32.8	11.31
2014 г.							
Общ. Рила	1193	159	32	20.1	56	35.2	13.37
Обл. Кюстендил	56911	7775	1437	18.5	2970	38.2	13.66
Р България	3282740	367836	64449	17.5	137924	37.5	11.21

Източник: Агенцията по Заетостта

Фиг. № 19

Източник: Агенцията по Заетостта

Нивото на безработица в общината е близко, но малко под средното за областта и над средното за страната, но действително безработните лица в община Рила са по-голям брой, тъй като данните на Агенцията по заетостта и на бюро по труда отразяват само безработните, които са регистрирани. Макар и негативен показател, намаляващият дял на икономически активното население на дадена територия, често се оказва единствената причина за ниските нива на безработица.

2.6.5. Основни изводи от демографското развитие и пазара на труда

- Демографското развитие на общината е подобно на повечето общини, разположени в селските райони на страната. Налице е тенденция на намаляване на броя на населението, която е резултат предимно от отрицателен естествен прираст.
- Средната гъстота на населението в общината, поради значителните горски

територии, е ниска – 7.4 души/кв.км (2014 г.), което е доста под средния показател за област Кюстендил – 41.9 души/кв.км и страната – 64.9 души/кв.км.

- Небалансирана териториална структура на населението по населени места в общината. 84.6% от общото население (2275 души) живее в общинския център – гр. Рила.
- Темповете на намаляване на броя на населението на община Рила са относително равномерни по години на периода 2007-2014 г. при средногодишен темп – 3.8%. В рамките на област Кюстендил общината е на трето място по загуба на население след останалите девет общини за периода между двете последни преброявания (2001 и 2011). Този спад за община Рила е 25%, а за общините Трекляно и Невестино – съответно 45% и 38%.
- Налице е намаление на родилните контингенти и на най-репродуктивната възрастова група (15-34 г.) (обща тенденция за страната и областта).
- Наблюдава се тенденция на постепенно застаряване на населението на общината (характерна и за областта и страната).
- Нето-миграцията е положителна.
- В сравнение с 2001 г. налице е тенденция на нарастване на относителния дял на по-високообразованото население в общината (с висше и средно образование) от 41.7% на 57.3% за сметка на по-ниско образованото.
- В етническата структура на населението основна етнически група е българската. Ромският (циганският) етнос според доброволното сомоопределение на населението е 2.7% и съсредоточен основно в гр. Рила (3.1% от населението). Не се очертават съществени изменения в етническата структура на населението на общината за периода между последните две преброявания, различията са в резултат на общото намаление на населението.
- Състоянието на пазара на труда е в пряка зависимост от социално-икономическото развитие на общината.
- Икономическата активност на населението в общината е сравнително ниска – 46%. Налице е нарастване на броя и на относителния дял на икономически неактивното население, като то преобладава над икономически активното.
- Има взаимовръзка между степен на образованост и квалификация, ниския коефициент на заетост и икономическото състояние, тази връзка ще влияе върху социално – икономическото развитие на общината и в бъдеще.
- Регистрираната безработицата се характеризира с динамика, близка до средната

за страната. Това обстоятелство се предопределя от малкия брой живеещи на територията и от още по-малкия дял на трудоспособното население. Друг, добре известен факт е, че статистическите данни за безработица не отразяват в достатъчна степен действителното състояние на заетостта, поради факта че голяма част от безработните лица не се регистрирани в бюрата по труда.

2.6.6. Демографска прогноза на общината (2014-2035 г.)

Основните документи, които са съобразени при разработването на прогнозата на населението на общината, са:

- Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012 г.-2030 г.);
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.;
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.;
- ОП „Развитие на човешките ресурси 2014-2020 г.;
- Национална стратегия на Република България по миграция и интеграция (2008-2015);
- Прогнози на НСИ за населението на страната и др.,
- Общински план за развитие на община Рила 2014-2020 г.,
- както и *реалната демографска ситуация в общината.*

В условията на демографски преход, от режим на нарастване на населението към режим на намаляване и остаряване, стратегията за демографско развитие е изградена върху концепцията за баланс на населението, при която водеща е идеята за *повишаване качеството на живот.*

Комплексният анализ на основните параметри на демографската ситуация в общината показва, че поради голямата инерционност, с която се характеризират демографските процеси, значително увеличаване на броя на населението от демографска гледна точка не може да бъде обосновано в периода до 2030 г.

Проведеният анализ на състоянието и тенденциите в демографското развитие на общината и населените места очертава някои основни черти, които определят насоките в развитието на населението през прогнозния период:

Първата група от демографските проблеми е свързана с процесите на раждаемост, смъртност и миграция на населението:

- намаляване на броя на родените деца, поради спад на общата фертилност и намаляване на броя на жените във фертилна възраст;
- запазване на високата обща смъртност;

- променящ се семеен модел с увеличаващо се предпочитание към съжителство без брак;
- емиграция предимно на млади хора и семейства в активна репродуктивна и трудоспособна възраст;
- запазване на териториалните различия в демографското развитие на населените места: с най-благоприятни параметри се характеризира общинският център; селското население е с нарушени демографски параметри.

Според прогнозните разчети, независимо от очакваното слабо повишение, равнището на раждаемост ще остане под необходимото за разширено възпроизводство на населението. В резултат на това, въпреки предвижданото увеличаване на средната продължителност на живот, ще се запазят ниските нива на естествено възпроизводство. Дори положителен миграционен прираст трудно може да компенсира негативното развитие на естествените възпроизводствени процеси. В този смисъл основното реалистично решение на посочената група проблеми е забавяне на негативното развитие на демографските процеси, след което да се постигне стабилизирането им.

Втората група от проблеми е свързана с качествените параметри на възпроизводството на населението:

- остаряване на населението и намаляване на броя на населението в активна трудоспособна възраст;
- незадоволително състояние на репродуктивното здраве, особено сред ромския етнос;
- в образователната структура на населението на общината неграмотните млади хора са предимно сред ромската етническа общност.

Повишаването на качествените параметри на възпроизводството на населението е основна компонента в прогнозата за демографско развитие на общината.

В съответствие с действащите нормативни изисквания за изработване на ОУП (ЗУТ и Наредба № 8 на МРРБ), както и на Задание за изработване на проект за ОУП на община Рила, се изработва тривариантна прогноза за част „Демография“.

Отчитайки степента на влияние на факторите със стимулиращ и със задържащ фактор се предлагат следните варианти на прогнозите:

- Тенденциален вариант;
- Относително оптимистичен вариант.

Прогнозите, на базата на които се разработва и самият проект на ОУП на община Рила, са съобразени с прогнозния срок за действие на ОУП. Възприет е прогнозен 20

годишен хоризонт, т.е 2035 г.

Като цяло, прогнозите и по трите варианта са с хипотезен характер и отчитат сегашната динамика на естествен и механичен прираст и очакваните тенденции в раждаемостта, смъртността, а така също и предвижданията за фертилността на жените, заселванията и изселванията.

При прогнозиране на демографското развитие на община Рила се използват класическите демографски методи за прогнозиране. Тези чисто демографски методи на прогнозиране се съпоставят с очакваните въздействия и на фактори с подчертан социално-икономически характер.

И при трите варианта на демографската прогноза се залага основно въздействие да имат благоприятните фактори за развитието на населението. Тяхното влияние е с различна степен на проявление при отделните варианти. Важно уточнение, което следва да се има предвид при демографската прогноза за община Рила, е, че тя е съобразена с тенденциите в очакваното развитие на населението, заложи в демографските прогнози за страната и за област Кюстендил, изработени от Националния статистически институт.

Тези тенденции, заложи като ориентир в демографската прогноза, са съобразени с досегашните тенденции в развитието на населението на община Рила в изминалия 7 годишен период – 2007 - 2014 г. – обект на Диагнозата.

2.6.6.1. Прогноза за броя на населението в община Рила

В основата на прогнозните разчети за броя на населението, както и за неговата възрастова структура, се залагат предвижданията за:

- повъзрастовата раждаемост (със съответните натрупвания във времевите етапи на прогнозния период);
- повъзрастовата смъртност на населението, свързана с процесите на застаряването на населението и влиянието на социално-значимите заболявания на населението;
- миграцията на населението.

В съответствие с възприетия методически подход, прогнозните разчети за демографското развитие на община Рила до 2035 г. се предлагат по определените три варианта, а именно:

В съответствие с възприетия методически подход, прогнозните разчети за демографското развитие на община Рила до 2035 г. се предлагат по определените два варианта, а именно:

- Тенденциален вариант, при който е заложи запазване на тенденциите от

досегашното демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие на община Рила, но при благоприятно неутрализиране на част от задържащите фактори за демографско развитие;

- Умерено оптимистичен вариант, основаващ се на вероятностното доминиращо влияние на фактори, които ще оказват относително благоприятно въздействие върху демографските процеси (основно на очаквано по-благоприятно развитие на естествено възпроизводство на населението) и на икономиката, развитие на съвременна техническа и социална инфраструктура и др.

Важна особеност на демографската прогноза за община Рила и по двата варианта е, че се залагат не много различаващи се прогнозни предвиждания за числовите величини на коефициента на фертилност (определя се от контингента жени в детеродна възраст), брачността, броя на живородени момичета и др. Причината за това е, че в прогнозния период няма обективни основания да се счита, че в контингента жени във фертилна възраст ще настъпят съществени промени. С очакваното нарастване на коефициента на раждаемост (по оптимистичния вариант) се залага и хипотезата да настъпят не много големи промени и в броя на жените във фертилна възраст след 2020 г.

Характерно за община Рила е, че делът на фертилните контингенти (15.5% – 2014 г.), отрицателният естествен прираст (-15.1‰ – 2014 г.) и фертилността, която е под 2.1, т.е. под границата на заместване на поколенията, са по-неблагоприятни от средните параметри за страната (21.9% фертилни контингенти и -5.7‰ естествен прираст, в.т.ч за селата -12.9‰), и областта (18.7% фертилни контингенти и -11.4‰ естествен прираст, в.т.ч за селата -21.5‰⁶).

По населени места не се наблюдават съществени различия, с изкл. на град Рила, където делът на фертилните контингенти е по-висок (16.7%), докато в селата делът на жените в детеродна възраст (15-49 г.) спрямо общото население е под средното равнище за общината.

Таблица 24. Прогноза за броя на населението в община Рила по периоди (по варианти на прогнозата)

Община Рила	Година	Брой население
	2014 г.	2689
Тенденциален	2020 г.	2580
	2035 г.	2450

⁶ Данни на НСИ

Умерено Оптимистичен	2020 г.	2750
	2035 г.	2850

При *тенденциалния вариант* се очаква населението на общината да продължи постепенно да намалява с по-малък интензитет, като към края на прогнозния период (2035 г.) да достигне 2450 д. По-нататъшното намаляване и остаряване на населението е резултат от продължителното действие на общи и специфични тенденции, предвид реалната възрастова структура, намаления брой на жените във фертилна възраст и отрицателното естествено възпроизводство. Социално-икономическите промени през последните 2 десетилетия също допринесоха за неблагоприятните процеси във възпроизводството на населението.

При *умерено оптимистичния вариант* се предвижда неголямо нарастване на населението (2900 д. – 2035 г.), обусловено предимно от социално-икономическото развитие, забавяне на негативните демографски процеси и механичен прираст с неголям интензитет главно на контингенти в надтрудоспособна и малко в трудоспособна възраст. Увеличението се планира с подкрепа на нето-миграцията на хора на средна и по-напреднала възраст с предпочитания към местните условия на живот и стабилизиране на естествения прираст. Заложена е и хипотезата, че броят на населението в подтрудоспособна възраст ще стабилизира своя относителен дял. Същото се отнася и за естественото движение на населението. Този вариант на прогнозата е по-благоприятен за развитие на населението в общината, защото се базира на стимулиране на възможностите за неговото нарастване. С натрупването на положителни въздействия и подобряването на средата за живот може да се очаква, че демографските процеси ще се стабилизират. Преимуществото на общината в посока превръщането ѝ в предпочитано място за живеене (тук особено се има предвид близостта ѝ с гр. Благоевград) е, че на територията отсъства промишлено производство, замърсяващо околната среда, и недопускането на такова е ясно изразена визия и политика на местната управа за бъдещо екологосъобразно развитие на общината. В ход със световните, които от няколко години се регистрират и на национално ниво, тенденции за заселване в извънурбанизирани територии са изявените през последните години редица намерения на външни инвеститори за изграждане на жилищни сгради, вкл. такива за обществено обслужване, туристически бази, паркинги и др. на територията на Община Рила. Това е показател за инвестиционна активност, чиято институционална подкрепа на местно ниво следва да бъде насочена към осигуряване на базисните условия за нейната реализация – площи, инфраструктура, облекчен местен регулаторен режим и др.

Проблемите, свързани с развитието на населението, не са само демографски, те са главно социално-икономически. Независимо от стабилизирането на населението, в

резултат на дълготрайното неблагоприятно развитие на демографските процеси не се очакват съществени промени във възрастовата структура. Ще се запази структурата в териториалното разпределение на населението на общината. Важно значение според демографската стратегия на страната придобива образованието, способностите, уменията и здравословното състояние на хората, т.е. човешкия капитал. Особено важно е дългосрочният характер на демографските и социално-икономическите въздействия за постигането на устойчиви резултати. Търсенето на решения на демографските проблеми на всички нива е свързано с икономическото развитие и заетостта. Върху стабилизирането на демографската структура, може да се въздейства чрез създаване на нови възможности за заетост, предоставяне на достатъчно и качествени социални и културни услуги, и подобряване на средата за живеене и отдих. Интервенциите и подпомагането на развитието на тези области ще неутрализира обезлюдяването на селата. Може да се очаква, че бъдещите благоприятни изменения в средата ще водят до благоприятни изменения във възпроизводствените процеси на населението.

Върху стабилизирането на демографската структура, може да се въздейства чрез създаване на нови възможности за заетост, предоставяне на достатъчно и качествени социални и културни услуги, и подобряване на средата за живеене и отдих. Интервенциите и подпомагането на развитието на тези области ще неутрализира обезлюдяването на селата.

2.6.6.2. Прогноза на населението по възрастови групи

Процесът на застаряване на населението на общината ще продължи и в перспектива. Поради по-добро демографско развитие, този процес ще бъде по-слабо изразен в град Рила, където ще запази характера си относително по-благоприятната възрастова структура. Останалите населени места се характеризират с намален контингент на население в под трудоспособна възраст. В перспектива те се очертават с влошена възрастова структура.

Разпределението на населението на общината във възрастовите групи под, във и над трудоспособна възраст през 2014 г. по данни на НСИ е както следва: 303 д. – 11.3% (под трудоспособна възраст), 1416 д. – 52.7% (в трудоспособна възраст) и 970 д. – 36.0% (над трудоспособна възраст). В сравнение с областта и страната различията са в по-ниският относителен дял на младите генерации и трудоспособните контингенти и по-високият дял на населението в надтрудоспособна възраст.

Прогнозните разчети за стандартните възрастови групи в Община Рила са представени в таблица 25.

Таблица 25. Прогноза за броя на населението по стандартните възрастови групи в община Рила - 2035 г. (по варианти на прогнозата)

Варианти на прогнозата	Общ брой	Под трудоспособна възраст	В трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст	%	Под трудоспособна възраст	В трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст
2014 г.	2689	2689	303	1416	970	100.0%	11.3%	52.7%
Тенденциален вариант								
2025 г.	2580	286	1349	944	100.00%	11.10%	52.30%	36.60%
2035 г.	2450	284	1274	907	100.00%	11.00%	52.00%	37.00%
Умерено оптимистичен вариант								
2025 г.	2750	312	1453	985	100.00%	11.35%	52.85%	35.80%
2035 г.	2850	320	1510	1020	100.00%	11.30%	52.90%	35.80%

Прогнозните разчети за възрастовата структура на населението по умерено оптимистичния вариант на прогнозата за община Рила се основават на хипотезата, че броят на населението в подтрудоспособна възраст ще се запази, населението в трудоспособна и в над трудоспособна възраст ще се увеличи. Този вариант на възрастовата структура се очертава като възможен в най-висока степен като се базира на сегашното състояние на естественото и механично движение на населението, което ще продължи да оказва влияние и през следващите години, особено при превес на благоприятните фактори. Освен това, при прогнозиране броя на населението в трудоспособна възраст се залага и очакването повишаване на възрастта за пенсиониране през този период.

За целите на образователната инфраструктура и за планирането на потребността от детски заведения и училища, както и за тяхната териториална локализация, се представят и прогнозни разчети за специфичните възрастови групи, които за прогнозния период не се очертава да имат съществени изменения (табл. 26).

**Таблица 26. Прогноза за броя на населението в Община Рила - 2014-2035 г.
(по варианти на прогнозата)**

Възрастови групи		Варианти			
		Тенденциален		Умерено Оптимистичен	
		2014 г.	2025 г.	2035 г.	2025 г.
Общо	2689	2580	2450	2750	2850
0-14 г.	280	267	245	286	296
15-64 г.	1576	1520	1470	1618	1687
65+	833	792	735	846	866
0-2 г.	62	59	54	63	65
3-6 г.	82	77	72	85	88
7-14 г.	136	131	119	138	144
15-18 г.	65	63	60	66	68

2.6.6.3. Прогноза за населението по населени места

За целите на ОУП демографската прогноза е диференцирана по населени места. По населени места прогнозата по оптимистичния вариант на прогнозата на населението на общината е представена в следващата таблица 25. Работи се с оптимистичния вариант, доколкото в общия устройствен план следва да се предвидят устройствени решения за максимално нарастване на населението според прогнозите в плановия период.

Таблица 25. Прогноза на населението по населени места в Община Рила 2014-2030 г. (реалистичен вариант)

Населени места	2014 г.	Оптимистичен вариант	
		2025 г.	2035 г.
Община Рила	2689	2750	2850
с.Падала	30	35	38
с.Пастра	147	150	155
гр.Рила	2275	2315	2397
Рилски манастир	37	40	45
с.Смочево	200	210	215

От таблицата се вижда, че за перспективния период не се очертават съществени изменения и териториално преразпределение на населението в отделните населени

места, поради голямата инерционност на демографските процеси.

Основната хипотеза за нарастване на населението по оптимистичния вариант е развитие на социално-икономическите процеси, в т.ч. изграждане на туристически локализации за обслужване на значително увеличен туристопоток, развитие на аграрен сектор и преработвателна продукция.

По отношение на естествените възпроизводствени процеси може да се отбележи, че почти всички генерации живородени момичета, които ще формират фертилните контингенти до 2020 г., са вече родени и числеността им е известна. Около половината от тях също са родени, включващи се в състава до 2035 г. При това положение оценките за очакваната численост на най-фертилната група на фертилния контингент на населението на общината и населените места са валидни в много голяма вероятност. Различията между отделните варианти и параметрите на възпроизводство са в зависимост от множество други фактори, в т.ч. от миграционните процеси, фертилността и социално-икономическото развитие.

2.6.6.4. Прогноза за икономически активното население

В основата на прогнозните разчети за икономически активното население на общината се залагат прогнозите за очаквания брой на населението и прогнозните предвиждания за коефициентите на заетост и безработица.

Коефициентът на икономическа активност на населението на 15 и повече години е 49.5% (2014 г.), като броят на икономически активните лица (заети и безработни) е 1193 души. За сравнение за страната стойностите на показателя са съответно 54.1% (икономически активни лица от населението на 15 и повече години) и 45.19% (икономически неактивни лица), а за Област Кюстендил – 50.5 и 49.5%.

През 2014 г. икономически неактивните лица (лицата извън работната сила) на 15 и повече навършени години в община Рила са 1216, или 50.5% от населението на тази възраст. Част от тях се отнасят към групата на „обезкуражените лица“. Те желаят да работят, но не търсят активно работа, тъй като смятат, че няма да намерят такава. Основните причини за неактивност са липсата на работни места, подходящи за образователното и квалификационно им равнище, липсата на квалификация, умения или трудов опит и др. Обезкуражените лица са част от населението извън работната сила, които в условията на икономически растеж и подобрена ситуация на пазара на труда могат отново да започнат да търсят активно работа. Активното поведение на пазара на труда на тези хора зависи от комплекс от фактори – икономическа ситуация, предлагане на труд, осигурителна и данъчна тежест, адекватна политика за активизиране и др.

Неактивните лица са потенциал за увеличаване на предлагането на труд. Промяната в статута на обезкуражените също така ограничава нерегламентираната

заетост, което също увеличава икономически активното население. Активирането на продължително безработните и на неактивните лица е важен приоритет на политиката на пазара на труда и се обуславя, както от необходимостта от увеличаване на работната сила за поддържане на икономическия растеж, така и от гледна точка на социалното включване.

Една от групите, към които през следващите години ще се провежда активната политика на пазара на труда, е приоритетно насочена е групата на неактивните лица, в т.ч. обезкуражените. Предвижда се действията да се насочат и към безработните лица от ромски произход, които са с ниско образование и без квалификация, не са активни на пазара на труда, защото са с ниска или без пригодност за заетост и считат, че не могат да се реализират на пазара на труда.

Таблица 26. Прогноза за броя на икономически активното население на община Рила по варианти на демографската прогноза за периода 2014 - 2035 г.

Показатели /варианти	Прогнозна стойност към:		
	2014 г.	2025 г.	2035 г.
	състояние	прогноза	прогноза
Тенденциален вариант			
Коефициент на безработица (%)	13.4	12.8	11.5
Коефициент на заетост (%)	45.3	47.7	51.8
Коефициент на иконом. активност (%)	49.5	51.7	53.2
Икономически активно население (брой)	1193	1180	1200
Умерено оптимистичен вариант			
Коефициент на безработица (%)	13.4	11.8	10.0
Коефициент на заетост (%)	45.3	49.9	55.1
Коефициент на иконом. активност (%)	49.5	52.5	56.5
Икономически активно население (брой)	1193	1240	1300

В настоящата прогноза се приема като предпоставка възможността да се провеждат подходящи политики, насочени към неактивните, с цел тези лица да бъдат включени в заетост, като се насърчи тяхната активност и се повиши мотивацията им за заетост. Въпреки това, заложеният коефициент за икономическа активност към края на прогнозния период и по двата варианта на прогнозните разчети остава по-нисък от очаквания среден коефициент за страната, който се прогнозира в рамките на 66-68%. Още веднъж следва да се подчертае, че той се планира при условия на повишена заетост и намалена безработица, както и активни политики по отношение на групата на икономически

неактивни лица в общината.

2.7. Икономическа база

2.7.1. Обща характеристика

За икономическото развитие на община Рила голяма роля имат секторите, свързани с природните ресурси. Селското стопанство и туризмът се определят като основни сектори на местната икономика, но преработващата промишленост също е важен структуроопределящ отрасъл на общинския икономически комплекс.

Предприемаческата активност в община Рила (34 регистрирани предприятия на 1000 жители през 2013 г.) е под средните показатели за страната (52 предприятия на 1000 жители). Тенденцията за общината е към повишаване на предприемаческата активност за периода 2009 - 2013 г.

Сравнението в тенденцията на абсолютния брой на регистрираните предприятия през последните години показва, че те варират от 69 през 2008 г. до 94 през 2013 г. (табл.27)

По отношение на общия брой заети на общинско, областно и национално ниво, тенденцията е към намаление след 2009 г. вследствие на икономическата криза и постепенно стабилизиране след 2011 г. През 2013 г. техният брой за община Рила е 504 д.

Таблица № 27

**Основни показатели на отчетените нефинансови предприятия за
2008-2013 г. за община Рила**

Години	Брой предприятия	Заети лица ¹	Произведена продукция ²	Приходи от дейността	Разходи за дейността	ДМА
	Брой		Хиляди левове			
2008	69	621	16314	18477	12753	22366
2009	101	627	6779	9619	11053	10327
2010	94	495	6052	9241	10133	9651
2011	95	502	6949	10459	11280	9873
2012	99	454	7155	11333	11357	9627
2013	94	504	17996	22619	14178	22441

¹Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

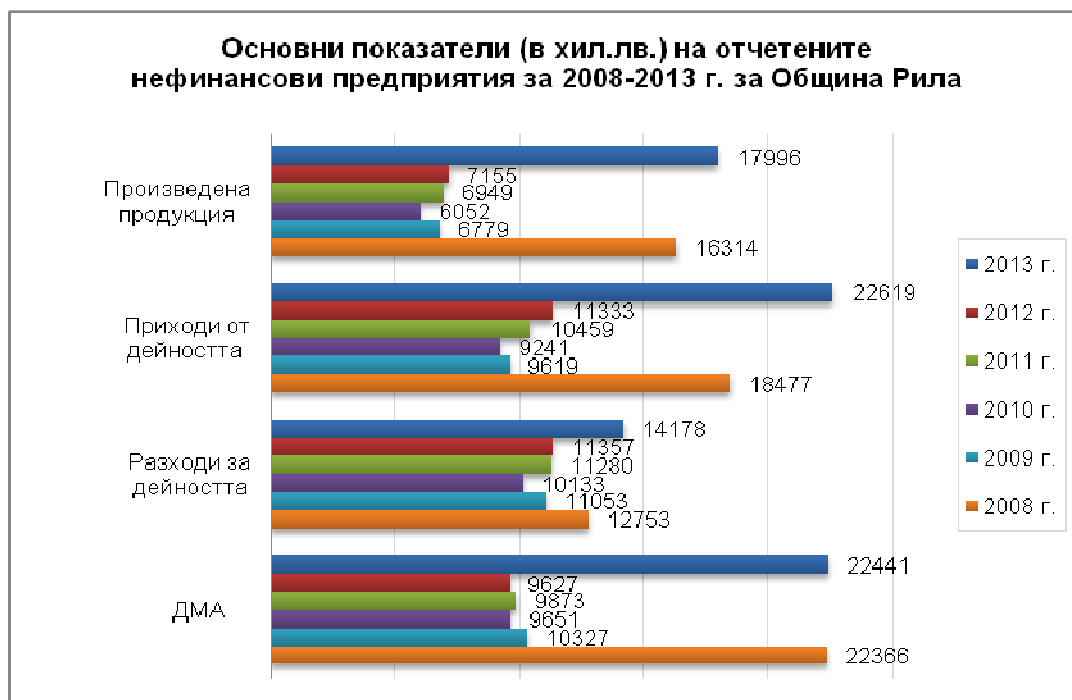
²Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

Източник: НСИ

Произведената продукция след период на спад (2009-2010) постепенно бележи увеличение от 2011 г., като стойността на показателя през 2013 г. е 17996

хил.лв. Общите приходи от дейността на нефинансовите предприятия в община Рила се характеризират с динамика, като през 2008 г. те са били 18477 хил.лв., намаляват значително през 2009-2010 г., след което нарастват, като през 2013 г. те са 22619 хил.лв. (фиг.20) по текущи цени. Разходите за дейността също варират от 12753 хил.лв. през 2008 г. до 14178 хил.лв през 2013 г.

Фиг. № 20

Източник: НСИ

Като цяло за периода 2010-2012 г. се наблюдава увеличение на нетните приходи от продажби на един жител както за община Рила, така също и за област Кюстендил и страната. Независимо от това, нетните приходи от продажби за общината на един жител са твърде под средните за областта и страната.

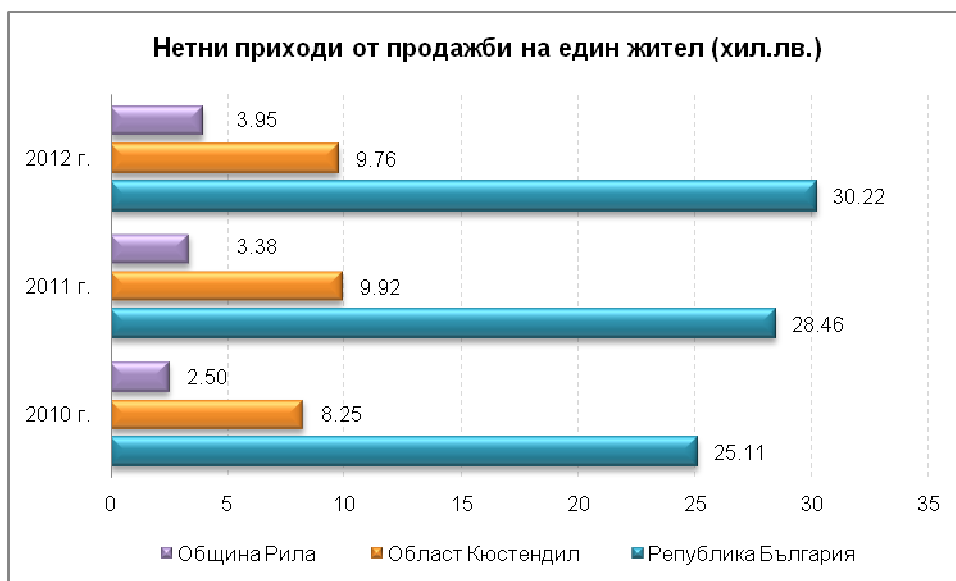
Таблица № 28

Нетни приходи от продажби на един жител (хил.лв.)

	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Република България	25.11	28.46	30.22
Област Кюстендил	8.25	9.92	9.76
Община Рила	2.50	3.38	3.95

Източник: НСИ

Фиг. № 21

Източник: НСИ

Икономическата и инвестиционна активност в общината са повлияни от финансовата и икономическа криза в страната през анализирания период, като редица дейности бяха редуцирани. Общината се нуждае от активно привличане на външни инвестиции в подкрепа на вътрешният потенциал. Привличането и задържането на външни инвеститори (вътрешни такива отсъстват поради ниското ниво на доходи за общината) в сфери, определени като приоритетни за местното развитие на Община Рила, не би могло да се осъществи без реалната намеса и подкрепа на общинската администрация.

2.7.2. Селско стопанство

Селското стопанство е важен структуроопределящ отрасъл в икономката на община Рила. За формиране профила на аграрния сектор в Община Рила, основно значение имат природните дадености (географско положение, релеф, климат, почвена характеристика и т.н.). Релефът е фактор от изключително значение за общината, предвид голямото разнообразие от орографски форми, събрани на площ от 361 кв.км. Преобладава котловинно–хълмист и планински тип релеф, като разпределението му е нееднородно в землищата на населените места в Община Рила. Тези различия в природния комплекс оказват влияние върху развитието и специализацията на аграрния сектор. Наличието на водни ресурси и стари поливни съоръжения, които биха могли да бъдат възстановени за нуждите на поливното земеделие, е друг фактор за развитие на сектора.

От справката за селскостопанския сектор се вижда, че община Рила разполага със значителен дял от поземления фонд, който се състои от имоти във всички землища в общината.

Таблица 29

Земеделски земи по начин на трайно ползване

№	Начин на трайно ползване	Площ в дка
1	Обработваеми земи, в т.ч.	21600
2	Посевни площи (ниви и зеленчукови градини)	4907.7
3	Ливади	2850.3
4	Пасища и мери	12717.7
5	Пасища със значителни участъци естествена растителност	592.9
6	Лозя	491.3
7	Овощни градини	54.7

Източник: Техническо задание за разработване на ОУПО Рила

Възстановената земеделска земя на територията на общината е 134380 дка. Нивите са 10.8% спрямо стопанисваната земя. Този процент е най-висок в с. Смочево и гр.Рила – съответно 41.4% и 38.9%, където има най-големи площи земеделски територии, с изкл. на ман. Рилски манастир. В землището на с. Смочево земеделските територии преобладават, което предопределя концентрация на селскостопански дейности. За селата Пастра и Падала той е твърде нисък – съответно 0.8% и 2.6%.

Разпределението на земеделските земи по начин на трайно ползване по землища в община Рила е представено в таблица 30. Разпределението на земеделските и горските територии по населени места е представено на фиг.15.

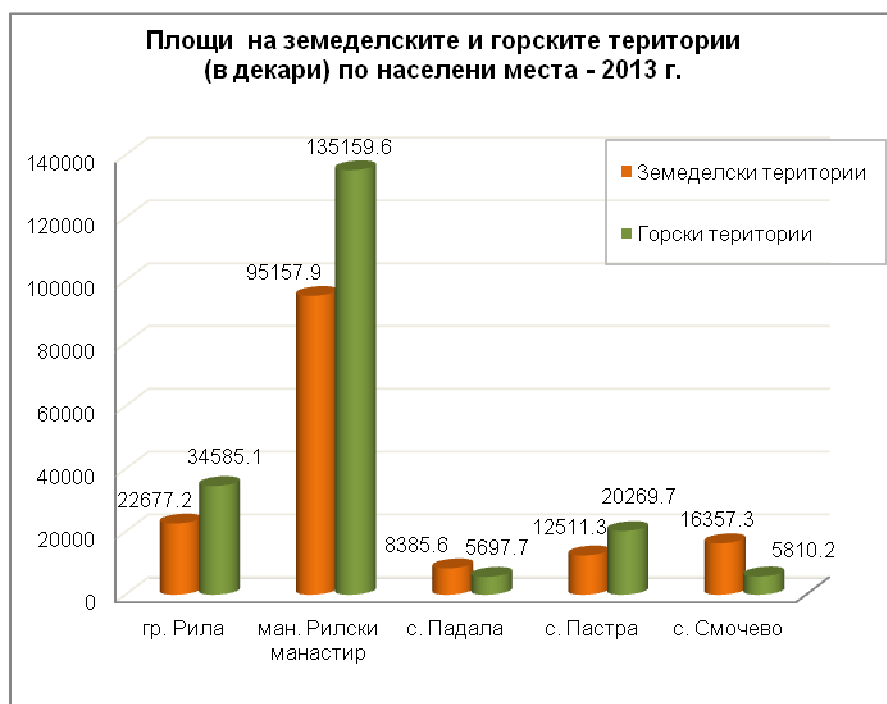
Таблица 30

Разпределение на земеделските земи по начин на трайно ползване по землища в община Рила

Землище	Ниви, зеленчукови култури и посевна площ	Ливади (дка)	Пасище, мера (дка)	Пасище с храсти	Лозя	Овощни градини	Изоставени трайни насаждения
гр.Рила	3661.086	1320.524	6435.258	3.334	96.454	25.443	150.603
с. Смочево	1214.912	768.042	5273.363	58.222	394.798	29.243	
с.Падала	30.973	510.464	465.125	324.563			
с. Пастра	0.704	251.259	543.956	206.806			
Общо за общината	4907.675	2850.289	12717.702	592.925	491.252	54.686	150.603

Източник: Интегриран план за възстановяване и развитие на населените места в община Рила 2014-2020 г.

Фиг. № 22

2.7.3. Земеделие

Благоприятните природо-географски и почвено-климатични условия са предпоставка за отглеждането на зърнени и фуражни култури, плодове, лозя и

зеленчуци. Структуроопределящи производства на селскостопански култури са овощните градини и лозята. Лозя се отглеждат в с. Смочево, където е застъпено производството на вино с марката "Меди валеи".

През последните години се наблюдава засилване на интереса към пчеларството. Нараства броя на пчеларите и регистрираните пчелини. Медът, произвеждан от местните пчелари е с много висок коефициент за качество и чистота.

С цел запазване на местни български породи, в района се развъждат и отглеждат каракачански коне и кучета. Първото стопанство, което адаптира нетрадиционни животни за района – биволите, е "Рила ферм" ООД, които отглеждат тези животни за производство на мляко и сирене.

По данни на общинската администрация, през 2008 г. са придобити имоти от остатъчния поземлен фонд, останал след възстановяване на имотите на бившите собственици. В тях площта на обработваемата земя възлиза на около 9000 дка, а на пасищата и мерите – около 12000 дка.

Ежегодно се провеждат процедури по предоставяне на имоти на земеделски производители, занимаващи се с животновъдна и растениевъдна дейност.

Общият брой на земеделските стопанства в общината е 226 (3% от земеделските стопанства в областта). Разпределението им по размер на ИЗП (използвана земеделска площ) е представено в таблица 31.

Таблица № 31

Разпределение на земеделските стопанства според размера на ИЗП

	Общо		ИЗП - дка				
	брой	среден размер	до 10	10-20	20-100	100-500	над 500
Брой стопанства	226	56.0	163	20	26	9	8
Относителен дял - %	100.0		72.2	8.8	11.5	4.0	3.5
ИЗП - %	100.0		3.8%	2.3%	7.0%	19.6%	67.3%

Източник: МЗХ

Данните показват, че земеделските стопанства, които обработват до 10 дка са 72.2% от стопанствата в общината (също така те са 72% и средно за областта), но обработват 3.8% от използваната земеделска земя в общината (съответно 7% от ИЗП за областта). Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП в общината, са 3.5% и обхващат 2/3 от ИЗП на общината.

Средният размер на използваните земеделски площи⁷ (ИЗП) в общината е 56.0 дка⁸, което е над средното за област Кюстендил (33.9 дка), но под средното за страната (101.3 дка).

2.7.4. Животновъдство

Най-голям дял от общия селскостопански фонд на общината заемат пасищата и мерите, което както понастоящем, така и в миналото, предопределя основно ролята на животновъдството в аграрния сектор. Най-голям е делът на едрия рогат добитък и на овцете, следван от този на свинете и козите. На територията на общината е установен сериозен интерес към отглеждането на говеда и биволи. Птицевъдството и зайцевъдството също е застъпено. Намаляването на броя на продуктивните животни в общината, по вид и направление на ползване, протича с различна интензивност. Формира се нова производствена структура в отрасъла, където екологичната сигурност и качество на храните при производството ще имат водещо значение. Племенните стада от преди началото на реформата в аграрния сектор не съществуват.

Преобладава разпокъсаното отглеждане на животни в домакинствата. През последните години постепенно са се формирали по-едри и организирани ферми, където се отглеждат предимно овце и крави. Този процес е обхванал малка част от скотовъдните ферми и политиката на общината е насочена към неговото задълбочаване с цел уедряване на животновъдните ферми и увеличаване на стоковостта и пазарните показатели. Изграждането на ферми е важна предпоставка за ефективността на животновъдството.

Планинската част от общината предоставя възможности за използване на естествените пасища и ливади за производство на висококачествена, екологично чиста продукция – мляко (краве, биволско, овче, козе), месо, вълна, яйца, мед и др.

2.7.5. Горско стопанство

Горските територии на община Рила се включват към Държавно горско стопанство (ДГС) „Рилски манастир“ на Югозападно държавно предприятие – Благоевград. Общата площ на *горските територии* е 197948.7 дка (54.8% от

⁷ Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини.

⁸ Преброяване на земеделските стопанства през 2010 г., област Кюстендил – основни резултати

територията на общината), от които на ДГС "Рилски манастир" – 61300 дка и Рилска Света обител – 122240 дка. Залесената територия е 142890 дка, в т.ч. за ДГС "Рилски манастир" 49290 дка и за Рилска Св.обител - 142890 дка. Преобладаващите дървесни видове са бук, зимен дъб, бял бор, ела, смърч и бяла мура.

Горският фонд се разпростира на територията на с. Пастра, с. Падала и н.м. „Рилски манастир“, обособявайки ги като курортни центрове, най-вече Рилски манастир.

Площта на горските територии по отделни землища е представена графично на фиг. 22.

Планът за управление на Природен парк „Рилски манастир“ (ППРМ)⁹ предвижда създаването на зона за устойчиво горско стопанство, където да се експериментира модел на съвременно управление на горите, който да осигури ползване на дървесина за собствениците, без това да намалява стойността на териториите по отношение на възможностите за туризъм или значимостта на биоразнообразието в тях. Подобна практика реализирана и извън границите на парка в рамките на община Рила ще осигури в дългосрочен план устойчив дърводобив, производство на продукти от сертифицирана дървесина и добавена стойност за опазване на природните ресурси в общината.

Като недървесни природни ресурси със стопанско значение се определят лечебни растения, гъби, диви плодове, риба, дивеч. Голяма част от находищата на тези ресурси са от значение за местното население. За територията на парка са валидни ограничения за ползването на тези ресурси, определени от Плана за управление на парка и зададени и контролирани чрез заповеди на директора на ППРМ.

⁹ Природен парк „Рилски манастир“ е разположен на територията на област Кюстендил и изцяло попада в пределите на Община Рила, в землищата на населените места – Пастра, Падала и Рилски манастир. Територията на парка обхваща горната част на водосбора на р. „Рилска“ и целия водосбор на р. „Илийна“. Площта му е 25 253.2 ха. Територията му е обявена за защитена през 1992 г. в границите на Национален парк „Рила“, а като Природен парк е обособен през 2000 г. На територията на природния парк се намира резерватът „Риломанастирска гора“ с площ от 3665 ха, обявен през 1986 г., разширен през 1992 г. В границите му попада н.м. „Рилски манастир“.

В Стратегическия план за развитие на горския сектор в страната (2014-2023 г.) се препоръчва да се използват фондовете за развитие на селските райони, за да се допринесе за насърчаване на социалните функции на устойчивото управление на горите, повишаване на осведомеността, обучението и комуникацията между местните горски производители и органи; да се оценят и подобрят ефекта от мерките в областта на горското стопанство в рамките на политиката за развитие на селските райони; да се подобри извършваното остойносттаване на ползите, които горите осигуряват на обществото, и чрез устойчиво управление на горите да се намери точния баланс между предоставянето на различните стоки и услуги. Горите и горските екосистеми са тези, които съхраняват най-голям дял от естественото биологично разнообразие.

2.7.6. Рибно стопанство

Съществуват изключително благоприятни условия и възможности за развитие на рибно стопанство във водните пространства в общината.

Секторът по рибарство и аквакултури в Община Рила, включително преработването на риба, има относително малък дял на регионално ниво. Общината разполага с необходимите условия за развитието на биосъобразно рибовъдство, което би допринесло значително за общото икономическо развитие на територията.

Особено подходящо за района е отглеждането на пъстърва, есетрови риби и зарибителен материал. В контекста на плана за развитие на общината подобна дейност има добри пазарни перспективи. Очаква се добра реализация на местния (областен) и столичния пазар. Някои от разнообразните, но неефективно използвани до сега материални ресурси, собственост на общината (19 бр. водоеми, в т.ч. 5 в землище гр. Рила и 14 бр. в землище с. Смочево) може да бъдат отдадени на концесия с цел по-нататъшно развитие на рибовъдство на територията на общината.

2.7.7. Промисленост

Основни структуроопределящи производства на територията на община Рила са в сферата на добивната и преработващата промишленост (производство на ел.енергия, шивашки изделия, производство на хранителни продукти и напитки, пчелни продукти, винарски комплекс, метални изделия, добив на дървесина; фирми в сферата на строителството и услугите и др.).

В община Рила са регистрирани фирми, представляващи главно средния и дребния бизнес. В тях са заети преобладаващо лица живеещи в общината. Част от тях са търговски фирми, а друга част се занимават с производство.

Достъпът до подходящи висококачествени суровини, както и пазарът на продукцията, са едни от ключовите фактори за успех на промишленото производство. Все още не се използва рационално потенциалът и ресурсите на селското стопанство за развитие на хранително-вкусовата промишленост.

Водещо място в индустрията заемат:

- ✓ *„Рила Текс“ ООД* – произвежда текстилна продукция за износ в Германия. Заетите лица са предимно жени – шивачки. Няма възрастови ограничения за работещите, които са 130 души. Предприятието не замърсява околната среда. Фирмата е приватизирана през 1992 г., установила се трайно в гр. Рила.
- ✓ *БАД „Гранитоид“ АД* – през 2002 г. дружеството получава лиценз за производство на електрическа енергия от ВЕЦ за период от 20 години, като обекти са ВЕЦ "Рила" с 9.9 МВт и ВЕЦ "Пастра" с 5.5 МВт от каскада „Рила“. Язовирът от който се хранят ВЕЦ-овете е "Калин", с кота на преливника 2394 м.
- ✓ *„Рила СНМ“ ООД* – правопреемник на цех "Рила" от Кремиковци АД, гр. София, закупен чрез конкурс през 1999 г. Фирмата е специализирана в проектиране и производство на метални изделия: контейнери за битови и строителни отпадъци, кофи за смет, паркови кошчета, метални врати, декоративни огради.
- ✓ *Винарски комплекс „Меди валеи“ в с. Смочево* – разполага с 420 дка собствени лозови масиви, засадени със сортовете Шардоне, Траминер, Мерло, Каберне Совиньон. Предприятието осигурява работа на 19 лица на постоянен трудов договор, като наема работна ръка сезонно за обработката на лозята без пръскане и оране, които са механизирани. Фирмата има намерение да разшири дейността си, да увеличи с още 360 дка лозовите масиви и да навлезе на

- ✓ пазара на туристическите услуги чрез развиване на пакет от такива в сферата на винения туризъм¹⁰.
- ✓ „Рила Експрес“ ООД – извършва транспортни услуги в община Рила и извън общината като основните дестинации са към н.м. Рилски манастир, а извън общината – към гр. Благоевград.

В общината развиват дейност и *фирми*: СД „Етиком – Наков и сие” – строителство; ЕТ „Стойчо Пашов-Джойс” – метални изделия; сезонни фирми за добив на дървесина.

2.7.8. Строителство

На територията на общината има изграден Бетонов възел и варово стопанство, които осигуряват бетони и варови разтвори за населението.

¹⁰ Традициите във винопроизводството в региона са добра предпоставка за развитие на винен туризъм. Съществуват възможности за вино-турове с дегустации на вина и местна кухня и посещение на лозовите масиви и мандри.

2.7.9. Туризъм

Понятието „туризъм“ има френски произход (tour) и се превежда – обиколка, т.е. това е едно пътуване, което завършва на същото място, от където е започнало. Туризъм, в класическия смисъл, се нарича пътуване с цел отдих и развлечение. Той може да се разглежда и като стопански отрасъл, който обслужва туристическата дейност.

Понятието туризъм съдържа действията на една или повече личности, които прекарват един ден или най-много една година извън постоянното си местожителство с цел почивка или развлечение, служебни или търговски задължения или други причини.

Туризмът е социално-икономическо явление което се променя динамично и отразява промените в обществените отношения. Туризмът е съвкупност от разнородни стопански дейности за улеснение и подпомагане на пътуващи и временно пребиваващи. Туризмът е следствие от развитието на техниката и особено на транспорта и от промените в потребителското търсене.

Освен социално-икономически характеристики, туризмът има и функционално-пространствени измерения.

Основните видове туризъм, за които има потенциални възможности за развитие на територията на община Рила и за които ОУПО предлага устройствени условия са следните:

Селски туризъм. Характерен е с това, че целта на туристическите посещения са малките населени места. Понякога туристите се настаняват в традиционни селски къщи и се запознават с местния начин на живот, а в други, модерни хотели се построяват в малки села с чиста природа. Характерна черта на туристическия продукт на селския туризъм е личният контакт с посетителите, създаването на възможност да почувстват околната среда и душевност. Участват в дейностите, традициите и начина на живот на местните хора. По-голямата част от привържениците на селския туризъм са хора от средната и по-богатата класа, които придават голямо значение на местните ценности и културна идентичност. Това е туризъм, при който има контакт и споделяне на опит и преживяване. В резултат на местната инициатива и управление селският туризъм се основава на пейзаж и култура и затова е атрактивен за много хора живеещи в градовете.

Културен туризъм – пътувания, с цел посещението на културни паметници, опознаването на чужди култури или посещението на културни прояви.

Тематичен туризъм – изразява се с посещението на културни прояви,

обединени от едно мото. Темите са част от културни и обществени области като например изкуство, архитектура, литература, музика. Тематичният туризъм може да бъде детерминиран времево, например в рамките на една година или няколко седмици. Друга отличителна черта на този туризъм е тематичната затвореност, като например пътуване с интерес към архитектура и археология, запознаване и обучение в традиционни занаяти – бродерия, тъкачество, плетиво, керамика, дърворезба, леене на чанове, направа на музикални инструменти, пътувания запознаващи с традиционните национални календари, етнографията, традиционната музика, кухня и пр.

Маршрутно-познавателен туризъм – особен вид туризъм, чиято специфика се определя от мотивите и потребностите на туристите. За разлика от ваканционния туризъм на море или планина, където основното е отдиха и релаксацията, то при маршрутно познавателния туризъм движещата сила са личните нужди и интереси на туристите. Основно това са нуждата от обогатяване, разширяване на знанията и вечния стремеж на човека към новото. Самото пътуване може да е с по-обща цел или с конкретна познавателна цел. То може да е подчинено на и на специфична група познавателни интереси-научно-познавателни, културно-познавателни, природни и антропогенни забележителности. Тъй като това е доста специфично пътуване с доста особености се налага туроператорите да предоставят доста по-различни и разнообразни услуги и информация на своите потенциални и реални клиенти.

Пешеходен туризъм. Основната му отличителна черта е пешеходството, вкл. преминаване на алпийски маршрути с водач.

Вело и мото туризъм – включва преходи с колело или мотоциклет; може да бъде вид приключенски и екстремен туризъм, вкл. екстремно колоездене и екстремен мотоциклетизъм, разходка с АТВ.

Конен туризъм – вид приключенски и екстремен туризъм, включва езда сред природата, конни разходки и преходи, обучение по езда.

Конгресен туризъм – С този термин се обозначават пътувания за участия в симпозиуми, конгреси, конференции, семинари, работни срещи /work shops/ и други подобни при които има събиране на

различен брой хора с общи интересни, с цел демонстриране на постижения, съгласуваност на мнения или вземане на решения за дадена област на науката, икономиката, политиката и т.н.

Музеен и изложбен туризъм – служи като заместител на пътуванията, дава възможност за опознаването на чужди култури в собствената страна. В днешно време музеите са посветени предимно на културното наследство на собствената страна. Чрез голямата концентрация на култура на едно място, те се превръщат в голяма туристическа атракция.

Балнеологичен, СПА и уелнес туризъм – свързани с минералните геотермални води; с лечението и профилактиката на различни видове заболявания; с релаксацията, с грижите за духа и тялото; със здравословното хранене и поддържането на външния вид. Характерно е наличието на басейни, сауни, различни видове бани, масажни и козметични процедури, фитнес центрове, уелнес меню, фито-барове, специални програми за красота и др.

Балнеология: дял от медицината, който се занимава с лечението на заболявания чрез влиянието на минералната вода и процедурите, свързани с нея.

СПА: Според една от популярните версии буквалният превод на СПА е „здраве чрез вода“, идващо от латинското „sanus per aqua“. Втората разпространена версия поддържа тезата, че СПА произлиза от името на едноименен средновековен белгийски град с минерален извор, който се ползвал с изключителна популярност.

Уелнес: понятие, производно от две думи „фитнес“ и „well-beeing“, което може да се преведе като „добро самочувствие“. Това е състояние на физическо, емоционално и духовно здраве, постигнато, чрез хранене, движение, общуване и медитация.

Спортен туризъм – използва изградена мрежа от спортни игрища; съоръжения и обекти включва пътуване до голф-комплексите по целия свят, както и обучение за игра на голф.

Риболовен

Гъбарство и билкосъбиране – обучение за разпознаване и събиране на гъби и билки.

Наблюдение на флора и фауна – тематичен и маршрутно-познавателен туризъм. Представлява наблюдение на растения и на диви животни в естествената им среда чрез специално изградени безопасни укрытия и кули. Особено популярно е наблюдението на птици. Представлява опознаване и изследване на различни

видове птици, живеещи в естествената си среда - най-често природни паркове, поставени под национална защита. **Процесът може да се извършва с просто око, чрез аксесоар като бинокъл или телескоп, или чрез слухово ориентиране по птичите звуци.** Целта е откриване и идентифициране специфичните особености в начина на живот на отделните пернати представители. Освен форма на алтернативен туризъм, наблюдението на птици е най-лесният начин човек да оцени значимостта и уязвимостта на екосистемите в природата.

Атракционен туризъм – свързан предимно с тематични паркове, предлагащи различни атракции и забавления: приключенски, увеселителни, атракционни и др.

Гъбарство и билкосъбиране – обучение за разпознаване и събиране на гъби и билки.

Археологичен туризъм – вид тематичен и маршрутно-познавателен туризъм, свързан с пътувания до места с археологически разкопки и находки.

Хоби-туризъм – предлага възможности и условия за практикуване на любими занимания и интереси

Фототуризмът – индивидуален или чрез организиране на групи за снимане на природни, архитектурни и културно-исторически забележителности, пейзажи, природни явления и отделни обекти, събития и пр.

Районът на община Рила има ясно очертан туристически облик. Потокът на туристи е значителен. На територията на община Рила се намира световноизвестният духовен, исторически и културен паметник – Рилски манастир, който е определящ за развитието на туризма в региона.

Основни видове туризъм, застъпени в района са поклоннически и културен. Слабо развит е еко туризмът, детският туризъм, планинският туризъм. Нямат развитие и други видове туризъм, като например селски и зимен.

Туризмът се характеризира с изразена сезонност (м. май – м. октомври) и териториална локализация – в Рилски манастир и прилежащия му район. Туристическите посещения са предимно от организирани чуждестранни туристи и индивидуални български туристи основно през почивните и празничните дни.

Над 95% от туристите прекарват по-малко от 24 часа на територията на общината (*табл. 18*), т.е. без преспиване, предимно в ПП „Рилски манастир”.

В община Рила освен Рилския манастир, има и други защитени територии, природни забележителности и културно-исторически паметници. Запазената

природа, археологическите, културно-историческите и религиозни паметници, редките растителни и животински видове, предоставят възможност за научни изследвания и развитие на устойчив алтернативен туризъм, разнообразяване на туристическите дейности – екотуризъм, приключенски туризъм, културно-познавателен, поклоннически туризъм, селски, винен. Това ще стимулира развитието на други свързани с него отрасли на икономиката, и по-конкретно на търговията, транспорта, съобщенията, селското стопанство, производството на стоки за бита и др. и ще генерира по-висока заетост и доходи на местното население.

Таблица № 32

Средства за подслон и места за настаняване*/

Места за настаняване	Легла		Легладенонощия	Стаи	
	Легла	в т.ч. временни (допълнителни)		Брой стаи	в т.ч. действително използвани
2013 г.					
9	450	-	125083	178	157
2014 г.					
14	558	1	153337	227	197

Източник: НСИ

*/ Забележка: данните на НСИ отчитат само места за настаняване над 30 легла.

По-надолу е представена справка за всички места за настаняване в общината.

Таблица № 33

Основна характеристика на категоризираните места за настаняване

Вид място за настаняване	Брой звезди	Брой	Брой легла	Физическо състояние
Хотели	Една звезда	2	185	добро
	Две звезди	1	40	отлично
Семейни хотели	Две звезди	4	82	много добро
	Три звезди	1	29	отлично
Къщи за гости	Една звезда	4	42	добро
	Две звезди	1	11	много добро
Стаи за гости	Една звезда	8	42	добро

	Две звезди	1	17	много добро
Почивни станции	Една звезда	2	94	добро
Бунгала	Една звезда	3	140	добро
Общо места за настаняване		27	682	

Източник: Общинска администрация Рила

Капацитетът на легловата база в посочените 27 бр. места за настаняване е 682 легла, което на този етап задоволява търсенето на нощувки. Предлагащата база е в много добро състояние, с подходящо оборудване и обзавеждане, отговарящо на изискванията на Закона за туризма. Базата работи целогодишно, но е заета само през активния туристически сезон. Местата за настаняване са разположени както следва: в гр. Рила – 8 бр., по пътя за Рилски манастир – 9 бр., в населено място Рилски манастир – 2 бр., в с. Пастра – 4 бр., в м. Кирилова поляна – 2 бр., с. Смочево – 1 бр. и с. Падала – 1 бр.

По данни на НСИ дейността на средствата за подслон и местата за настаняване са представени в таблици 19-20.

Таблица № 34

Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване

Реализирани нощувки - Общо	Реализирани нощувки от българи	Реализирани нощувки от чужденци	Пренощували лица - Общо	Пренощували българи	Пренощували чужденци	Използваемост на леглоденонощията
2013 г.						
10202	7820	2382	7758	5408	2350	8.2
2014 г.						
14176	9353	4823	11033	6410	4623	9.2

Източник: НСИ

Таблица № 35

Приходи от дейност на средствата за подслон и местата за настаняване

Приходи от нощувки - Общо	Приходи от нощувки от българи	Приходи от нощувки от чужденци
2013 г.		
183494	120367	63127
2014 г.		
265987	149611	116376

Източник: НСИ

От таблиците се вижда, че значителен е броят на пренощуващите чужденци и съответно приходите от нощувки от чужденци.

Наложилата се основна продуктова гама услуги на територията на Община Рила е настаняване и хранене. Недостатъчно се използва природния, кадрови и антропогенен ресурсен потенциал. На територията на общината се намира един от най-емблематичните за националната ни история обект – Рилски манастир. Рилският манастир се явява като основен туристически обект, около който се развива местния туризъм. При наличие на такъв обект с туристическа, културно-историческа и духовна стойност, който осигурява “наготово” минимално необходим туристически поток за поддържане на базисни туристически услуги /настаняване и хранене, с превес на храненето/, местното предприемачество не търпи развитие. Неблагоприятното обстоятелство за превес на едnodневните посетители на общината пред продължително пребиваващите, въпреки високото ниво на осигуреност на бази за настаняване, се отчита ниска заетост на легловата база.

От Рилския манастир тръгват и минават множество туристически маршрути: Рилски манастир - Кирилова поляна - Сухото езеро - Кобирино бранище; Рилски манастир - Кирилова поляна - Рибни езера - Смердливото езеро; Рилски манастир - Мальовица; Рилски манастир - Седемте Рилски езера; Рилски манастир - Радовичка река - хижа „Македония”; Рилски манастир - х. „Иван Вазов”; Рилски манастир - в. Калин и др.

През Рилски манастир преминава международния туристически маршрут Е - 4 Пиринеи - Алпи - Рила - Олимп.

Програмата за развитие на туризма в общината предвижда: развитие на интегриран туристически продукт на база културно-историческо наследство и природни дадености на общината; създаване на предпоставки за утвърждаване на община Рила като притегателен туристически център; използване на природните и културно-историческите забележителности на територията на общината за устойчиво развитие на туризма. И в бъдеще туризмът в общината ще продължи да бъде приоритетен отрасъл с възможности за привличане на нови инвестиции.

2.7.10. Изводи и тенденции в развитието на икономическия сектор

Извършените анализи на състоянието на икономическия сектор в община Рила дават възможност да бъдат направени някои изводи и да бъдат очертани определени

тенденции в развитието. Основните изводи, които се налагат от аналитичните проучвания на икономическия сектор, са:

- Структурата на стопанисваната земя на територията на Община Рила предопределя ограничени възможности за развитие на високо стоково земеделие.
- Голям брой разнородни собственици и ползватели на земеделски имоти. Поземлената реформа доведе до възстановяване на частната собственост и раздробеност и персонификация на земята.
- Ниски добиви и висока себестойност на произвеждана селскостопанска продукция.
- Неоползотворен потенциал за биологично земеделие. Налице са обективни възможности за развитие на екстензивни форми на селското стопанство, основани на принципите на биологично производство.
- Разрушени и амортизирани поливни съоръжения.
- Неспазване на утвърдените условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние
- Липсва звено за научно обслужване на земеделските производители.
- Трудна реализация на част от земеделската продукция.
- Слабата предприемаческа активност в аграрния сектор, недостигът на свободни финансови ресурси и необезпечеността с квалифицирани кадри води до намаляване на диверсификацията на селскостопанските производства като цяло. Ето защо е необходимо е да се търсят форми за стимулиране на аграрното предприемачество за създаване на малки ферми от фамилен тип, отглеждащи култури и животни, които намират добра реализация на пазара и осигуряват висок доход от единица площ.
- Наличие на големи резерви от пасища, мери и ливади, подходящи за екстензивно отглеждане на говеда, биволи, овце и кози.
- Животновъдството е далеч от оптималния си капацитет, независимо от наблюдавания ръст в броя на животните. Удребнената структура, както и отсъствието на условия за спазване на хигиенните стандарти, въведени в ЕС, ограничават обема на пазарно-ориентираната продукция на селското

стопанство.

- Индустрията в община Рила е с недостатъчен принос за общинската икономика, както по отношение броя на наетите лица, така и според обема на приходите.
- Адаптацията на промишленото производство в общината се характеризира с някои проблеми, които трябва по подходящ начин да се адресират.
- Като цяло общината се характеризира с ниска предприемаческа активност;
- За нарастване на инвестиционния интерес към община Рила са необходими подходящи терени. Необходимо е те да са в близост до главен път и с потенциал за инфраструктурно свързване. Това предполага обособяване на нови зони за предприемачески интерес в различните производства и дейности.
- Туристическите ресурси все още не се използват пълноценно. Туризмът в общината е с недостатъчна ефективност и далеч под възможния потенциален принос към местната икономика, независимо от богатите природни и културно-исторически ресурси и религиозни паметници.
- Липса на продуктова специализация на туристическото предлагане на базата на уникални и автентични условия и фактори.
- Не добра обща туристическа и инженерна инфраструктура и привлекателни атракции за задържане на туристите, отговаряща на съвременните изисквания. Реализирането на очакванията за развитие на туризма зависи от решаването на проблемите в други сфери, свързани с изграждането и модернизирането на техническа инфраструктура и услугите и атракциите. Но като цяло, този сектор безспорно има потенциал за развитие, особено във формите на алтернативен и специализиран туризъм.

2.7.11. Прогнози за икономическо развитие

2.7.11.1. Мотивация на целевата концепция за икономическото развитие на общината в дългосрочна перспектива

Параметрите на икономиката на община Рила се определят от множество фактори, предпоставки и условия. Икономиката на общината се свързва с:

- благоприятното разположение на общината от гледна точка на възможностите за нейното развитие: транспортна комуникативност (достъп до автомагистрала Струма - на 10 км от гр. Рила минава трансевропейската магистрала Е-79 София – Солун - Атина), и близост до големи центрове – София, Благоевград,

Кюстендил.

- природогеографските условия, осигуряващи ресурси за биоземеделие в нископланинската част и за екологично животновъдство в планинската част на общината; красива и богата природа със значимост на биоразнообразието и климатични ресурси за целогодишен туризъм;
- културно-историческото наследство. На територията на общината са регистрирани 37 архитектурно – строителни паметници на културата от епохата на Възраждането, 27 от които в архитектурен комплекс “Бабинска махала”. Тук се намира един от най-емблематичните за националната история обект - Рилски манастир, който фигурира в многообразни, ключови за развитието на туризма, класации и списъци, измежду които списъка на световното наследство на ЮНЕСКО.
- развитието на националната икономика, икономиката на района, областта и съседните общини.;
- поминъка на живеещото в общината население, неговия предприемачески дух, изградената материално-техническа база, инфраструктура и други местни условия и особености.

Областната стратегия за развитие на Област Кюстендил е разработена при анализиране и съобразяване със специфичните областни и локални социално-икономически характеристики на района. В определените райони за целенасочено въздействие по общини, Рила попада сред тези, които са “Изостанали планински райони” и “Изостанали селски райони”.

В Областната стратегия за развитие на област Кюстендил са определени пет стратегически цели:

1. Социално-икономическо развитие на базата на устойчив икономически растеж, чрез развитие на конкурентоспособна диверсифицирана регионална икономика, основаваща се на “икономика на знанието” и развитие на човешкия капитал.
2. Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в областта и качеството на средата в населените места.
3. Развитие на техническата инфраструктура, създаваща условия за привличане на инвестиции, растеж и заетост.
4. Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване.
5. Запазване и подобряване качествата на околната среда чрез интегриране на глобалните екологични цели и развитие на екологичната инфраструктура.

Те са намерили съответно място в Общинския план за развитие (ОПР), но той има за цел да развие и целенасочи развитието на общината според специфичните местни ресурси и потенциали. Визията за развитие на общината в ОПР е:

„Община Рила – съвременен културен и туристически център, с подобрена жизнена среда и укрепен човешки ресурс при съхранено природно и културно наследство.“

Стратегическите цели на ОПР 2014-2020 г. са:

1. Създаване и развитие на устойчива местна икономика, насочена към повишаване потенциала на човешките ресурси и достигане равнище на заетост, доходи, и социална интеграция, осигуряващи високо качество на живот.
2. Съхраняване на екологично чистата природна среда, социализиране и популяризиране на културно-историческото наследство и идентичност, като основа за комплексно хармонично развитие на общината.

В Интегрирания план за обновяване на населените места в общината 2012-2020 г. са заложили следните визия, приоритети и цели за развитие:

Визия – „РИЛА – ЗЕЛЕНА ОБЩИНА“

Приоритет 1: Еко и зелено развитие;

Приоритет 2: Културно-историческо и духовно развитие.

Целта на дефинираните приоритети е да акцентира върху най-значимите ресурси, обособявайки ги като предимства на територията, които следва да съпътстват всяка интервенция в Община Рила, независимо от нейния тематичен и секторен обхват.

Общата цел на развитие на територията 2011-2020 г. е Обновяване на населените места и развитие на територията на Община Рила, при специфични цели:

Специфична цел 1: Подобряване на средата за живот и бизнес;

Специфична цел 2: Повишаване равнището на доходите на населението;

Специфична цел 3: Подобряване качеството на човешките ресурси.

2.7.11.2. Сценарии/хипотези за развитие на икономиката и система “Труд”

За целите на ОУП на община Рила разработените прогнози имат вариантен характер. Представени са два варианта – тенденциален /реалистичен/ и умерено оптимистичен /целеви/.

Основа на вариантите е динамиката и характера на досега протичащите процеси, както и общите тенденции и поставените стратегически цели в развитието на

националната, регионалната и общинската икономика. Отчитат се и предвижданията на целевите прогнози за развитието на националната икономика, доколкото възстановяването на икономическия растеж в страната ще окаже влияние върху растежа на общинската икономика.

Вариантите се базират на следите хипотези:

- Първият, до голяма степен тенденциален или реалистичен вариант на прогнозата, отчита оценката на досега протичащите процеси и тенденции в развитието на икономиката и заетостта. При този вариант основната хипотеза е реализиране на умерен икономически растеж за целия прогнозен период на основата на усвояване на потенциалите на общината, подкрепа от страна на общинската администрация за подобряване на всички видове инфраструктура, бизнес услугите, насърчаване на икономическите субекти активно да усвояват средства по европейски и национални програми, поява на нови малки и средни предприятия и диверсификация на местната икономика.
- Вторият (умерено оптимистичен или целеви) вариант отчита тенденциите в развитието на икономиката и заетостта в общината, но той се базира на вероятностното доминиращо влияние на фактори, които ще оказват благоприятно въздействие върху развитието на икономиката, по-оптимистична прогноза за цялостното икономическо развитие на страната, целева подкрепа за развитие на икономическите единици, обвързване на предприемаческата среда с всички видове елементи на техническата инфраструктура (удобен и бърз транспортен достъп, качество на съобщителните комуникации), лесно и удобно взаимодействие с елементи на пазарната инфраструктура, удобен достъп до различните елементи на социалната инфраструктура и повишаване на тяхното качество, инвестиционна активност от страна на общинската администрация и бизнеса.

И по двата сценария развитието на система “Труд” се характеризира с динамично развитие. Липсва хипотеза, която да води до негативни предвиждания за развитието на тази подсистема.

2.7.11.3. Прогноза за динамиката и структурата на икономиката на община Рила

Работната хипотеза за прогнозната секторно-отраслова структура на икономическия комплекс на община Рила отчита насоките, определящи мястото и значимостта на отделните сектори в икономическата и социална база на общината. Тя следва да води до реализиране на основния приоритет на ОПР Рила - Развитие на конкурентноспособна и динамична местна икономика, реализираща местните потенциали и сравнителни предимства. Това включва:

- ✓ развитие на конкурентен аграрен сектор и хранително-вкусова промишленост, възможност за развитие на биологично земеделие и животновъдство;
- ✓ развитие на туризъм, "стъпил" върху културното и природно наследство;
- ✓ диверсификация на местната икономика и подкрепа за индустрия, реализираща местните сравнителни предимства с повишена ефективност и конкурентоспособност и отговаряща на изискванията на биоикономиката.

Това напълно съответства на записаните в областта на икономическото мерки в ОПР, визиращи *стимулиране на икономическото развитие, насърчаване на предприемачеството и привличане на инвестиции в сферата на туризма, селското стопанство и биологичните производства.*

Прогнозните разчети общо за икономическия сектор на община Рила се разработват на базата на средногодишни темпове, заложили в стратегически и планови документи на национално ниво, както и с потенциалите на общината. Структурните особености в заложените темпове на растеж по оптимистичния вариант на прогнозата отчитат заложените хипотези за мястото и значимостта на отделните сектори в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на община Рила, а именно – водещо място на първичния и вторичния сектор (селско стопанство и индустрия) и запазване на значимостта на третичния сектор(услугите с приоритетно развитие на туристическо обслужване).. Основните параметри на прогнозните разчети за динамиката и секторната структура на икономиката са представени в таблиците.

Таблица 36: Средногодишни темпове на нарастване на икономиката на община Рила по показателя „Произведена продукция”

	2015-2025 г.		2025-2035 г.	
	Тенденциален / реалистичен	Целеви (умерено оптимистичен)	Тенденциален / реалистичен	Целеви (умерено оптимистичен)
Социално-икономически комплекс на общината, в т.ч.	4.85%	5.2%	4.95%	5.4%
Селско, горско и рибно стопанство	4.7%	4.9%	4.5%	5.0%
Индустрия (промишленост и строителство)	4.8%	5.1%	5.0%	5.2%
Услуги	5.0%	5.3%	5.0%	5.5%

Първият, тенденциален вариант на прогнозата, предвижда средногодишни темпове на растеж 4.8-5% през целия прогнозен период, които са високи за период от 20 години като се има предвид местните ресурси и потенциали. По отношение на структурата на производството тенденциалният вариант се доближава до една рационална структура,

доколкото се предполага, че пазарът сам ще насочи икономическото развитие в тази посока.

Вторият (целеви умерено оптимистичен) вариант характеризира темповете и структурата на производството, необходими за постигане на едно сравнително по-високо равнище на развитие. Той е разработен при условие на преобладаващо действие на фактори със стимулиращо въздействие върху развитието на общинската икономика. Реализацията на втория вариант предполага наличие на целенасочени управляващи въздействия. Предвидените средногодишни темпове по този вариант са в рамките на 5.2-5.4% средногодишен растеж.

Прогнозираната структура на икономиката по показателя заети лица е показана в табл. 9.

2.7.11.4. Прогнозиране на заетостта

Прогнозата на заетостта се основава на:

- прогнозите за броя на икономически активното население на общината;
- броя на заетите лица в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината през периода 2007 г.–2014 г. Представената от НСИ база е 540 души заети лица (наети и самонаети) в общината през 2014 г.;
- прогнозите за динамиката и структурата за развитие на икономическия комплекс на общината;
- очакваното увеличаване на пенсионната възраст на работната сила в периода до 2020 г.;
- заложена тенденция за намаляване на броя на безработните лица и равнището на безработица от 13.4% (2014 г.) в рамките на 18 - 24 % (2020 г.), и 11.8 - 12.8% (2025 г.) и 11.5 - 10.0% (2035 г.) от работната сила, което е в реалистични рамки на равнища на безработица за общината.

Характерна особеност на заетостта в общината е, че реализация в общинската икономика намират само около 60% от заетите, живеещи на територията на общината. Останалите 40% са ангажирани основно в други общини. Прогнозните разчети отчитат тази особеност, която се очаква да се запази и в перспективния период, макар и в нова пропорция. В същото време общината е заинтересована да привлече инвестиции и да осигури трудова заетост на своето население.

Конкретните прогнозни разчети за броя на заетите лице в община Рила по двата варианта към 2020 г., 2025 г. и 2035 г. са представени в таблица 37.

Таблица 37. Прогноза за броя на заетите лица в община Рила

Показатели /варианти	Прогнозна стойност към:		
	2014 г. състояние	2025 г. прогноза	2035 г. прогноза
Тенденциален (реалистичен) вариант			
Икономически активно население (брой)	1193	1180	1200
Заети лица	540	590	680
Коефициент на заетост на населението	45.3	47.7	51.8
Умерено оптимистичен (целеви) вариант			
Икономически активно население (брой)	1193	1240	1300
Заети лица	540	640	745
Коефициент на заетост на населението	45.3	49.9	55.1

Забележка. Прогнозирана е само заетостта в рамките на общината, като за базови данни са използвани данни за заетите лица на НСИ.

Както се вижда, маржът между отделните варианти не е голям (съответно 620-645 заети) и е изчислен при коефициент на заетост в общината в рамките на 52-55. За хоризонт 2025-2035 г. тези равнище на заетост са абсолютно постижими. И при двата варианта общината е изправена пред предизвикателството активно да привлича инвестиции и разкрива нови работни места. Това би дало възможност да се привлече работна сила и от съседни общини.

Прогнозната структура на икономиката на община Рила по основни сектори на икономиката по показателя Заети лица е показана в долната таблица.

Таблица 38: Прогнозна структура на икономиката на община Рила по основни сектори по показателя Заети лица

Сектори	2013 г.	2020 г.	2025 г.	2035 г.
Тенденциален/реалистичен	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Селско, горско и рибно стопанство	6.50%	6.60%	6.80%	6.70%
Промисленост и строителство	42.20%	41.90%	41.40%	41.70%
Услуги	51.30%	51.50%	51.80%	51.60%
Целеви (умерено оптимистичен)	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Селско и горско стопанство	6.50%	6.70%	7.00%	6.80%
Промисленост	42.20%	41.70%	41.00%	40.70%
Услуги	51.30%	51.60%	52.00%	52.50%

Следва да се отбележи, че прогнозната структура по двата варианта на прогнозните разчети не се отличава съществено, доколкото тя се предопределя от факторите и условията, характерни за общината, като местни ресурси и икономически и инфраструктурен потенциал. Според прогнозните оценки и по двата варианта не се наблюдават съществени структурни промени, а се залага ускорена динамика на сега съществуващите сектори, които са с потенциал за ново динамично развитие. Услугите и първичния сектор леко увеличават своя дял в структурата на заетостта, което е свързано с развитието на туризма, селското, горското и рибното стопанство.

В структурата на промишленото производство ще преобладава дялът на малките и микропредприятията. В преобладаващата си част сега те се характеризират с нисък размер на добавената стойност. Необходими са мерки, които да доведат до повишаване на тяхната ефективност.

2.7.11.5. Прогнози за икономическото развитие по сектори

- **Методически подход**

Възприетият методически подход за разработване на прогнозата включва:

- Формулиране на работни хипотези за стратегическите насоки и устройствените изисквания в развитието на икономиката и подсистема „Труд“. Основата на хипотезите са формулираните цели и мерки за перспективното развитие на отделните сектори и отрасли в плановите и стратегически документи (Регионален план за развитие на Югозападен район 2014-2020 г., Областна стратегия за развитие на област Кюстендил – 2014-2020 г.г. и Общински план за развитие на община Рила - 2014-2020 г.), приетото Планово задание за разработване на ОУПО Рила, както и вижданията и предложенията на заинтересованите страни, включително представители на общинската администрация и кметствата и на проектантския екип.
- Съчетаване на отрасловите с териториалните виждания за развитие на икономическия комплекс на общината и подсистема „Труд“.

Като основа за разработване на проектните предвиждания са възприети следните обективни ограничители и стимулатори, представени в най-обобщен вид:

- *Фактори, предполагащи ограничаване, а в определени случаи и забрана на урбанизационна намеса и строителство:*

В резултат на режими на особена териториално-устройствена защита:

- Режими на природозащита по Закона за защитените територии и по Закона за биологичното разнообразие - съгласно регламентите на законите, на заповедите за обявяването, на действащите планове за управление, респ. стандартните

формуляри.

- Режимите за културно-историческа защита по Закона за културно наследство.
- Санитарно-охранителни зони на находища и водовземни съоръжения на питейни и на минерални води.

Естествени ограничители:

- Територии, предназначени за земеделие с по-висококатегорийна земя, трайни насаждения и/или значителни капиталовложения (иригационни съоръжения, противоерозионни дейности); пасища и ливади.
- Залесени територии–специални и защитни горски територии, полезащитни горски пояси и друго мелиоративно озеленяване, ефективни дървопроизводителни масиви.
- Водни течения и площи с прилежащите им територии.
- Локални инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия.

Исключения по отношение прилагането на горните ограничители са приети за допустими само в следните случаи:

- за изграждане на озеленени площи за широко обществено ползване и със специфично предназначение (изолационно озеленяване, гробищни паркове), за доразвитие на перспективни територии с производствено-складови и/или обслужващи функции, при липса на други възможности;
- при реконструкция и доизграждане на инфраструктурни трасета и съоръжения.
- *Фактори, стимулиращи устройственото и строително усвояване на територията:*

За развитие на различните разновидности на *производствени и други бизнес територии и съпътстващите ги складови и други обслужващи дейности:*

- Наличие на инфраструктура със сходно предназначение, напр. бивш стопански двор; складова база; преработващо предприятие.
- Удобна връзка с транспортна инфраструктура.

За развитие на *инфраструктурата на отдиха, спорта и туристическите атракции:*

- Благоприятно съчетание на природо-географски и антропогенни дадености – обекти на природното и културното наследство, специални горски територии, атрактивни естествени ландшафти, съществуващи водни тела, подходящо разположение и връзки с общинския център, опорните центрове и другите

населени места, както и с пътни артерии с транзитни потоци.

- Установени традиции в развитието на сходни дейности по места, разработени туристически маршрути, изградена инфраструктура.

2.7.11.5.1. Първичен сектор (селско, горско и рибно стопанство)

Територията на общината притежава немалък потенциал (физико-географски и икономически) за развитие на определени подотрасли на селското стопанство, но структурата на стопанисваната земя предопределя ограничени възможности за развитие на високо стоково земеделие. Най-голям дял от общия селскостопански фонд на общината заемат пасищата и мерите, което предопределя основно значение на животновъдството от системата на аграрния сектор на общината. Изводите от анализа показват, че общината разполага с най-много земеделска земя в землищата на гр. Рила и с. Смочево.

Резултатите от целевия анализ разкриват наличие на редица подходящи ресурси за целенасочена подкрепа за развитие на отрасъла, като се подчертава потенциалът на територията за специализация в сферата на биологичното земеделие и животновъдство. Налице са възможности за развитието на широк спектър от земеделски дейности, които почвено-климатичните особености на Община Рила обезпечават.

Хипотезата за развитие на аграрния сектор се гради върху допусканията за реализиране на следните мерки в перспектива:

- Развитие на биологично земеделие и животновъдство, като се работи за запознаване на производителите с технологията на производството и с нормативната база, както и с научните постижения. Формиране на нова производствена структура в отрасъла, където екологичната сигурност и качество на храните при производството ще имат водещо значение. Утвърждаване на общината като лидер в производството на биологични растителни и животински продукти;
- Формиране на по-едри и организирани животновъдни ферми, където да се отглеждат предимно овце, говеда и биволи, както и формирането на т.нар. „семеен тип“ ферми, което ще окаже и значителен социален ефект като ще повиши заетостта сред населението в трудоспособна възраст на територията на общината;
- Запазване на големите резерви от пасища, мери и ливади, подходящи за екстензивно отглеждане на говеда, биволи, овце и кози;
- Създаване и инвестиране в бази за преработка на продукцията, изграждане на малки мандри и млекосъбирателни пунктове;
- Развитие на нови трайни насаждения. Особено подходящи за отглеждане в

района са черупчестите видове като лешник, орех, бадем, от които могат да се произведат добри количествени и качествени добиви. Лозарството е другият водещ компонент на трайните насаждения, които имат перспектива и набират скорост в последните години в Община Рила. Аронията и касисът допълват структурата на тези площи.

- Формиране на собствена ниша в култивирането на лечебни, ароматни и вкусови растения, имайки предвид подходящите условия за отглеждане на почти всички етеричномаслени и лечебни култури и потенциала за билкопроизводство на територията на общината;
- Създаване на условия за повишаване на нивото на научно обслужване в селското стопанство и на тази база, стимулиране на въвеждането на съвременни технологии на производство;
- Стимулиране на вертикалните интеграционни процеси между интензивните производства и съответните преработващи единици с цел затваряне на веригата “земя-краен продукт”, особено в областта на лозарството и винопроизводството;
- Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в общината, свързана със селското стопанство. В максимална степен следва да се използват стопанските дворове на бившите ТКЗС и ДЗС, доколкото още не са изчерпани резервите им.
- Подобряване на техническо състояние на изградените напоителни съоръжения и селскостопанските пътища, както и върху изграждането на нови напоителни съоръжения;
- Недопускане изграждането на фотоволтаични системи и други технологични производства върху земеделски земи;
- Максимално използване на възможностите за развитие на отрасъла, които дават фондовете на Европейския съюз, кандидатстване с подходящи проекти, както и субсидиране на земеделските стопани при кандидатстване по различни мерки от ПРСР.

В работната хипотеза за перспективното развитие на община Рила, важен стратегически ресурс за развитието на икономиката на общината са земеделските земи. Значимостта на земеделските земи за производството на селскостопански продукти, чието търсене и цени все повече ще нараства в перспектива, има и съответните устройствени аспекти. Това е и основанието устройствените решения, свързани с развитието на аграрния сектор в разглежданата територия, да предлагат максимална защита на земеделските земи и ограничения при смяната на предназначението им. В този смисъл една от задачите на ОУПО е да ограничи в разумни граници отнемането на земеделски

земи за нуждите на урбанизацията и друго усвояване извън нуждите на отрасъла.

Перспективите за използване на земеделските земи в общината за развитие на аграрния сектор са свързани с агроекологичните условия в отделните ѝ части. За целите на ОУП на общината в нейната територия пространствено се обособяват (от гледна точка на агроекологичните потенциали, традициите в производството и специализацията в селскостопанското производство) две основни зони:

- *Западна зона*, обхващаща землището на с. Смочево и част от землището на гр. Рила, върху което са разположени земеделски земи. В рамките на тази зона на територията на населените места и техните землища, включени в нея, няма да се допускат интервенции, които не са със селскостопански обхват и цели.
- *Централна и източна зона*, обхващаща високопланинските територии на общината, покрити основно с горски фонд, в т.ч. землищата на с. Пастра, с. Падала, н.м. „Рилски манастир“ и част от землището на град Рила.

Западната зона, включваща земи основно с бонитетен бал около и малко над 60, е с възможности за развитие на селскостопанско производство предимно със стоков характер. Тази зона е с възможности и за развитие на всички отрасли на животновъдството. Нископланинската част от общината предоставя възможности за използване на естествените пасища и ливади за производство на висококачествена, екологично чиста продукция – мляко (краве, биволско, овче, козе), месо, вълна, яйца, мед и др. Изграждането на ферми е важна предпоставка за ефективността на животновъдството. Друга форма, очертаваща рамката на аграрното стопанство на територията на зоната, е развитието на биоземеделieto, като тази ниша се явява основна екологосъобразна и модерна алтернатива.

В обособената зона няма регистрирани замърсители, урбанизацията е в ниска степен и има незаети обработваеми площи. Всичко това създава предпоставки аграрният сектор на територията на зоната да се превърне във водещ отрасъл и източник на доходи за населението. Съчетаването на предстоящите положителни ефекти от изграждането на ПСОВ, канализация за отпадни води и дъждовна канализация в с. Смочево с мерки за специализация на територията в сферата на екологично чистото земеделие изключва интервенции в тази зона от промишлено-индустриален и друг стопански характер, които биха имали негативен ефект върху състоянието на почвата.

В централната и източната част от територията на общината, поради характера на релефа и по-неблагоприятните агроекологични условия, земеделските земи са нискокатегорийни. Високите части на гр. Рила, с. Падала, с. Пастра и н.м. „Рилски манастир“ са подходящи за развитие на високопланинско животновъдство. Съществуващото ловно поле в местността „Череша“ може да се видоизмени като се

създаде ново, включващо териториите на с. Пастра и с. Падала. Животновъдството в североизточната зона на общината ще продължи да бъде предимно с нестоков характер. Могат да се развият фермерски животновъдни стопанства от типа „малки“ до 10-15 глави едър добитък и до 50-100 глави дребен домашен добитък и то поради негативното въздействие на демографския фактор. Като алтернативни форми на животновъдството могат да бъдат развивани тези, които са със сезонен характер и изискват по-ограничен трудов ресурс – основно на пчеларство.

Горското стопанство е с перспективи да съхрани и разшири функциите си, в т.ч. в дърводобива.

Планът за управление на Природен парк Рилски манастир (ППРМ) предвижда създаването на *зона за устойчиво горско стопанство*, където да се експериментира модел на съвременно управление на горите, който да осигури ползване на дървесина за собственика, без при това да намалява стойността на териториите по отношение на възможностите за туризъм или значимостта на биоразнообразието в тях. Подобна практика реализирана и извън границите на парка в рамките на Община Рила би могла в дългосрочен план да осигури устойчив дърводобив, производство на продукти от сертифицирана дървесина и добавена стойност за опазване на природните ресурси в общината¹¹.

С перспективи е и разширяване на ползването на *недървесни горски ресурси*. Като недървесни природни ресурси със стопанско значение се определят лечебни растения, гъби, диви плодове, риба, дивеч. Голяма част от находищата на тези ресурси са от значение за местното население, но и се намират на територията на ППРМ. Прекомерното ползване на недървесни ресурси би могло непряко да доведе до значително повишаване на риска от пожари, безпокойство на дивите животни и замърсяване. В тази връзка за територията на парка са валидни ограничения за ползването на тези ресурси, определени от Плана за управление на парка и зададени и контролирани чрез заповеди на директора на ППРМ.

В интегрирания план за обновяване на населените места в общината се предлагат и мерки за *отглеждане на бързорастящи дървесни видове*. Добри възможности за „плантация“ с цел добив на биомаса предлага пауловнията. Тя има свойството да израства отново след отсичане, като средният годишен прираст е 3 м, а максималната му височина е 18 – 20 м. Само няколко години са достатъчни на дървото да стигне размери, оптимални за добив на дървесина, която се използва в производството на биомаса, пелети, мебели и материал за къщи. Дървото осигурява с 20% до 30% по-бърза възвръщаемост на вложените средства в сравнение с тези вложени при други дървета за добив на дървесина.

¹¹ Интегриран план за обновяване на населените места в община Рила 2014-2020 г.

Секторът по рибарство и аквакултури в Община Рила, включително преработването на риба, има относително малък дял в местните икономически резултати. Общината разполага с необходимите условия за развитието на биосъобразно рибовъдство, което би допринесло значително за общото икономическо развитие на територията. Особено подходящо за района е отглеждането на пъстърва, есетрови риби и зарибителен материал.

Някои от разнообразните, но неефективно използвани до сега материални ресурси, собственост на общината (19 бр. водоеми, в т.ч. 5 в землище гр. Рила и 14 бр. в землище с. Смочево) може да бъдат отдадени на концесия с цел по-нататъшно развитие на рибовъдство на територията на общината.

Условията на общината позволяват изграждането на 4-5 рибовъдни ферми с капацитет 40-50 тона на година всяка. Подходящ район за разполагането им е около с. Пастра.

2.7.11.5.2. Вторичен сектор

Анализите и оценките на стопанските субекти, на информацията за броя на заетите, както и на другите икономически показатели дава възможност да се определи профила на вторичния сектор на територията на община Рила. Неговата специализация е главно в производства, свързани с ресурсите на производство на електроенергия, шивашки изделия, производство на хранителни продукти и напитки, пчелни продукти, винарски комплекс, метални изделия, добив на дървесина; фирми в сферата на строителството и услугите и др.

Прогнозите за развитие на вторичния сектор, отчитани в работната хипотеза, са свързани с:

- развитие на промишленост, неизискваща висока квалификация на работната сила, като възможност за осигуряване на повече работни места, но с добро позициониране на регионалния пазар;
- приоритетно развитие на производствата на хранително-вкусовата промишленост, с акцент върху екологично чистите производства, а така също винопроизводство и етерично-маслени култури..
- диверсификация на промишлените дейности чрез изграждане на нови малки и микро-предприятия в различни отрасли в зависимост от пазарното търсене.

Строителството е с перспективи и показатели за развитие, което се обосновава с възможностите за изграждане на нова инфраструктура на туризма и отдиха, транспортно и комунално строителство, производствени обекти.

2.7.11.5.3. Третичен сектор

От гледна точка на методическите изисквания, третичният сектор като елемент на социално - икономическата база на община Рила се разглежда в два аспекта - като:

- икономически и социални дейности;
- мрежа от обекти с инфраструктурен характер - от гледна точка на присъщите им обслужващи (социални, пазарни, институционални, туристически и др.) функции на отраслите и дейностите, попадащи в обхвата на третичния сектор.

Степента на развитост на третичния сектор е индикатор и степента на изявеност на обслужващите функции на община Рила.

Отраслите и дейностите с обслужващ характер формират и някои от основните функционални системи и проблемни направления на ОУПО – основно „Обслужване” и „Отдых” и могат да бъдат диференцирани на: „Социална инфраструктура” (Образование, Здравеопазване, Култура, Спорт, Социално подпомагане) и туристическа инфраструктура, свързани с развитието на отдыха и туризма.

Развитието на социалната инфраструктура е разгледано в т. 1.3.

2.7.11.6. Прогноза за развитие на туризма

Общината има активно отношение към развитието на туризма и го определя като много важен приоритет на своята дейност с цел превръщането му в структуроопределящ отрасъл на местната икономика.

Част от изводите от анализа, касаещи развитието на туризма, могат да се обобщят както следва:

- Общината разполага с разнообразие от специфично природно и културно богатство. Основен култов туристически обект е Рилския манастир (най-значимият паметник на българската култура и духовност), но редица антропогенни ресурси на територията продължават да стоят в периферията на местната туристическа индустрия, въпреки връзката на някои от тях с Рилския манастир чрез фигурата на Св. Иван Рилски. На територията са разположени атрактивни местности (Кръста, Пещерен параклис, Жабокрек, Елешница, възрожденския квартал „Бабинска махала” в гр. Рила, множество туристически пътеки и др.
- Понастоящем интересът към туристическата инфраструктура се изчерпва основно с посещения на Рилския манастир. 97% от всички посетители прекарват в природния парк и Рилския манастир по-малко от един ден, без преспиване.

Средногодишната заетост на легловата база в размер едва 3-3,5%.

- Интеграцията на изявените обекти на недвижимото наследство и природното богатство в туристически активности почти липсва.
- Липса на продуктова специализация на туристическото предлагане на базата на уникални и автентични условия и фактори.
- Добра туристическа инфраструктура в градската зона, както в рамките на между селските райони и на територията на Национален парк Рила.
- Не добра обща туристическа и инженерна инфраструктура и привлекателни атракции за задържане на туристите, отговаряща на съвременните изисквания.
- Не добре регламентирани зони за развитие на туристическата дейност като територии подходящи за интегриране на потенциал и условия за развитие.
- Моноструктурният характер и сезонната концентрация (май-септември) на туризма на територията на Община Рил пораждаат необходимост от разнообразяване на туристическия продукт (който към момента е един - Рилски манастир) с нови видове туризъм и услуги, които да способстват за преодоляване на сезонната диспропорция и да създадат условия за устойчиво използване на наличните ресурси.
- Перспективите за развитие на туризма са обвързани почти изцяло с формите на:
 - Културно-исторически - религиозен туризъм с утвърден интерес към Рилската света обител и Рилския манастир;
 - Събитиен – фестивален туризъм;
 - Екологичен - и селски; природо-познавателен; орнитоложки туризъм;
 - Хоби – вело-планински; фото ваканционен; екстремни спортове - планински маршрути и други
- За реализиране на тези възможности е необходимо да се преодолее незадоволителната степен на инфраструктурна обзаведеност и благоустроеност.

Общинският план за развитие 2014-2020 г. предвижда широк кръг от мерки и дейности, които могат да се обобщят по следния начин:

- Социализиране и популяризиране на историческото наследство, културното многообразие и алтернативните форми на туризъм. Подкрепа за развитие на алтернативни видове туризъм: религиозен, културно–исторически, еко-, селски, събитиен, хоби;
- Развитие на туристическите услуги и повишаване качеството на обслужване

като възможност за диверсификация на местната икономика чрез разработване на конкурентни туристически продукти, развитие на съпътстваща туристическа индустрия; организиране на реклама на туристическите продукти;

- Повишаване на туристическата атрактивност на общината чрез обновяване на съществуващата и изграждане на нова туристическа инфраструктура;
- Популяризиране на общината като туристическа дестинация.

Важността на отрасъла за развитието на общината и превръщането му в структуроопределящ стратегически сектор на местната икономика се подчертава и от приетата от Общинския **съвет Програма за развитие на туризма в община Рила 2014-2020 г.** Основна стратегическа цел на Програмата е устойчиво развитие на туризма в Община Рила, намаляване на моноструктурността и сезонността, увеличаване на броя на туристите и дните на престой и получаване на повече приходи с висока добавена стойност, чрез интегриране на разнообразни природни и антропогенни ресурси.

Устройствените решения следват Техническото задание за изработване на общия устройствен план и Общинския план за развитие 2014-2020 г., Интегрирания план за обновяване на населените места в общината 2012-2020 г. и набелязаната стратегия за развитие на туризма в Програмата за развитие на туризма в община Рила 2014-2020 г., които са определило видовете туризъм в общината и основните изисквания към неговото развитие.

Като зона с функции за преимуществено развитие на туризъм се определя територията на землищата на гр. Рила, с. Пастра, с. Падала, н.м „Рилски манастир”.

Развитието на туризма и изграждането на туристическата инфраструктура следва да формира базата за създаване на полиструктурен и разнообразен характер на туристическото предлагане на територията на Община Рила. Общината притежава завиден потенциал в това направление.

Като дългосрочни интегрирани инициативи и инвестиционни проекти за подобряване на туристическата и инженерна инфраструктура в зоните за активно развитие на алтернативни форми на туристическо обслужване на територията на Община Рила концептуално се предвиждат:¹²

- Изграждане на търговско-развлекателен туристически комплекс с посетителски център. Визията за основния контингент услуги и атракции, които комплексът ще предоставя, включва следните възможни компоненти:

¹² Проектите са заложи в приетите от Общинския съвет на община Рила „Програма за развитие на туризма в община Рила 2014-2020г.” и „Интегриран план за обновяване на населените места в община Рила за периода 2012-2020 г.”

- Възстановка (под формата както на постановки, така и на прожекции) на житейския път на Св. Иван Рилски, вкл. неговите чудеса, чрез съвременни мултимедийни и аудиовизуални техники в специално изграден за целта амфитеатър;
- Изграждане на детски и зоокът, както и минижелезница с ретролокомотиви за панорамна обиколка в района на туристическия комплекс, съчетана например с образователни уроци в сферата на природното и антропогенно наследство на територията на принципа „hop on and hop off“ (качи се и слез, когато поискаш);
- Изграждане на щандове/работилници за изработване на и търговия със занаятчийски произведения и продукти от местната кухня, обединени под обща местна търговска марка;
- Изграждане на лифтови съоръжения, превозващи туристи в района, за които разходките пеша в екстремни условия (високи наклони, скалисти местности и др.) са по-скоро отблъскващ, отколкото притегателен фактор за вземане на решение за посещение, особено когато става въпрос за възрастни туристи; (след специализирано проучване, актуализация на Плана за управление на ПП, на базата на който тази инициатива да стане допустима намеса)
- По икономически и екологични причини не се препоръчва изграждане на ски писта/и към коментирания комплекс, като средство за борба със сезонността на туризма.
- Превръщане на възрожденски квартал „Бабинска махала“ в акцент от поклоннически път „Св. Иван Рилски“ създаване на стаи за поклонници, частичен и пълен пансион;
- Създаване на градски исторически музей „Спортела град Рила“ с отдели Античност, Средновековие, Възраждане, Трето българско царство, съвремие с етнографска експозиция, зала за временни изложби и конферентна зала;
- Благоустрояване около Метох „Орлица“ на общинска земя с цел изграждане на паркинг, охрана, заслон за поклонници и регистрация;
- Организиране на заслони за поклонници по долината на р. „Рилска“, обезопасяване и поддържане на поклонническия път през всички сезони за индивидуални и групови пешеходци по трасето на теснолинейката, организиране на санитарен контрол. Маркиране на поклонническия път с лого на идеята за духовно пречистване на следовниците на Светеца за възвръщане към духовните корени на българската народност, морал и безмерната обич към българската

природа, родолюбие и човеколюбие;

- Страноприемница на поклонническия път „Св. Иван Рилски“ духовен покровител на българите, изградена на общинска земя с паркинг за коли и автобуси, приемно фоайе с рецепция регистратура, магазин за сувенири, конферентна зала с културно информационни бюро и интернет клуб, с достъпна среда за инвалиди, дегустационна винарна с винарска изба, с експозиция „История на винопроизводството“ и енотека на маркови вина от лозарските масиви по долината на река Струма, леглова база и ресторант-градина с етнографска експозиция.
- Създаване на цялостна мрежа от тематични маршрути, еко-пътеки, алеи и трасета за вело- и конен туризъм.
- Създаване на условия и инфраструктура за приключенски туризъм.
 - Изграждане на атракция въжен парк - с мостове, тролеи, мрежи -атракция за деца и възрастни с различна степен на трудност. Съоръженията ще привлекат и програми по популярния напоследък - тиймбилдинг.
 - Предоставяне на условия и бази на фирми за провеждане на курсове по пара- и делтапланеризъм, рафтинг по р. Рилска, джип-сафари, офроуд с АТВ, скално катерене, планински преходи с водачи и др.
- Развитие на туристическа зона Картаница - с. Пастра. Такава територия за урбанизация следва да бъде изградена в местността Картаница, където се формира зона за туризъм (изграждане на хотелска част и условия за висококатегорийно обитаване, както и други допълващи дейности, в т.ч. туристически рекреации). Този подход следва да бъде приложен и за Елешница, където има условия за развитие на туризъм. Необходимо е да се предвиди изграждане на техническа инфраструктура;
- Развитие на зона за отдих и лечебен туризъм в с. Падала (санаториум за белодробни заболявания);
- Развитие на допълваща туристическа инфраструктура в границите на природен парк „Рилски манастир“/ резерват Риломанастирска гора, в съответствие с изискванията и ограниченията, предвидени в Плана за управление на парка/.

Изпълнението на конкретните проекти трябва да се реализира в тясно сътрудничество и партньорство с туристическите среди и неправителствените екологични и туристически организации, ДПП „Рилски манастир“, с което ще се постигне насърчаване на туризма при минимални рискове за околната среда. При реализиране на бъдещи инвестиции трябва да се отчете фактът, че по-голяма част от територията на общината е включена в защитени

територии, а друга част е собственост на Рилската Света Обител.

2.7.11.7. Прогноза за необходимите териториални ресурси за развитие на стопанския сектор в общината

Устройствените решения в сферата на развитието на стопанския сектор отчитат изискванията, заложи в Техническото задание, проучванията на инвеститорския интерес и прогнозните разчети.

Устройствената концепция на стопанските дейности включва:

- Използване на бившите стопански дворове за устройването на стопански дейности в населените места на общината. Разширяване на терените на стопанските дворове на всички населени места в общината;
- Изграждане на производствена зона в град Рила чрез разширяване на терена на стопанския двор и опитното поле, която да включи и зона за високотехнологични производства в сътрудничество с Югозападния Университет в Благоевград.
- Изграждане на животновъдни комплекси и ферми за планинско пасищно животновъдство
- Развитие на специализирана инфраструктура, свързана с туризма: обекти на природното и културно наследство с потенциал за туристическо посещение, с което да се социализира и експонира богатството на културно-историческо наследство, природни туристически ресурси.

Получените площни размери на производствените терени се уточняват на основата на вижданията за политика и качеството на съществуващите терени, а така също на изискванията на структурните промени.

2.8. Социални дейности и социална инфраструктура

Анализът на състоянието на социалната инфраструктура в община Рила има за цел да установи до каква степен са развити обслужващите функции, както и териториалната организация на обслужващите обекти със социално предназначение. За целите на ОУП на община Рила са анализирани състоянието и са очертани тенденциите и проблемите, отнасящи се до социалните услуги: образование, здравеопазване, социални грижи и социално подпомагане, култура, спорт.

2.8.1. Образователна инфраструктура

Образованието в община Рила включва:

- *предучилищното обучение* и свързаната с него инфраструктура;
- *общото образование*, реализирано в общообразователно училище.

Функционалната характеристика на образованието в община Рила се определя от контингентите от лица в съответната възраст (подлежащи на предучилищно обучение и в училищна възраст) и степента на развитост на обслужващите функции на общината.

- *Предучилищно обучение*

Предучилищното обучение в община Рила се реализира в Обединено детско заведение (ОДЗ „Д-р Тодора Миладинова“) в град Рила. Инфраструктурата на предучилищното обучение е в зависимост от броя на децата от 3 до 6 годишна възраст. През последните години се провежда политика за постигане на по-висок нетен коефициент на обхват на децата от този възрастов контингент.

През учебната 2014/2015 г. на територията на община Рила са обхванати общо 96 деца, в т.ч. 44 момичета и 52 момчета. В таблица 21 са показани данните за промените в броя на обхванатите деца в детското заведение в общината за периода 2007-2015 година.

Таблица № 39

Община Рила - Деца, педагогически персонал, места и групи в ОДЗ

Учебни години	Деца		Места		Педагогически персонал		Детски групи
	общо	в т.ч. момичета	общо	на 100 деца	общо	в т.ч. детски учители	
2007 / 2008	75	34	85	113.3	7	6	4
2008 / 2009	73	39	87	119.2	7	6	4
2009 / 2010	78	44	87	111.5	7	6	4
2010 / 2011	73	37	87	119.2	7	6	4
2011 / 2012	88	45	106	120.5	9	8	5
2012 / 2013	99	47	106	107.1	9	8	5
2013 / 2014	99	45	102	103.0	9	8	5
2014 / 2015	96	44	106	110.4	9	8	5

Източник: НСИ

Анализът на данните от таблицата, показва, че боят на обхванатите деца в отделните учебни години се изменя, като за годините след 2011 г. измененията са незначителни. Това е така и при броя на формираните групи – те се запазват. Средната пълняемост на групите – около 20 деца в група е в рамките на действащите нормативи.

Групите са представени от 4 групи – детска градина, 1 – подготвителна предучилищна. Организирана е и 1 яслена група.

Физическите качества на материалната база на детското заведение изисква ремонт и подобряване на материално-техническата база.

- *Общо образование*

Общото образование в община Рила е представено от 1 основно общообразователно училище ОУ „Ав. Попстоянов”¹³.

Броят на учениците в общообразователното училище в общината се изменя след преобразуването му от средно в основно през 2010 г., след което през последните няколко години редуцията е твърде малка. За учебната 2014/2015 година, броят на учениците в ОУ “Аверкий Попстоянов”, гр. Рила е 105 по данни от Списък – образец № 1 на училището е както следва:

- начален етап – 62
- прогимназиален етап - 40
- брой напуснали – 0, преместени в друго училище – 2; преместени от друго училище - 4;
- териториално разположение на мрежата от обекти на здравеопазването – град Рила.

Териториално разположение на инфраструктурата на общото образование. Общообразователното училище се намира в общинския център – гр. Рила, което е резултат от броя на децата в учебна възраст и добре развитите обслужващи функции на общинския център. Материалната база на училищното заведение е в недобро физическо състояние, необходимо е подобряване – ремонт и рехабилитация.

Броят пътуващи ученици към училището от съответните населени места към края на учебната 2014-2015 година е общо 13, показан в долната таблица. За целта се използва 1 бр. училищен автобус, марка “Хюндай”, модел “Каунти”, 15+1 места.

Таблица № 40

Брой пътуващи ученици към училището от съответните населени места към края на учебната 2014-2015 г. към ОУ „Ав. Попстоянов”, гр. Рила

¹³ Училището е преобразувано от СОУ в ОУ със Заповед № РД-14-93 от 20.07.2010 г. на Министъра на образованието, младежта и науката, обн. ДВ бр. 62/10.08.2010 г.

учебна 2014/2015 година	
Населено място	Брой ученици
с. Смочево, Община Рила	3
с. Падала, Община Рила	1
с. Пастра, Община Рила	9
общо	13

Източник: Общинска администрация

2.8.2. Здравна инфраструктура

Доболничната лечебна помощ, организирана на територията на община Рила е съобразена основно с броя на населението на общината и със средната заболяемост. Тя се извършва от общопрактикуващи лекари и стоматолози и от лекари специалисти. Лечебните структури за доболнична помощ включват *първична* медицинска и дентална помощ и *специализирана* медицинска и дентална помощ:

- Индивидуална практика за първична медицинска помощ (ИППМП) – 2 общопрактикуващи лекари;
- Индивидуална практика за първична дентална помощ (ИППДП) – 2 бр.;
- Организирана е специализирана медицинска помощ за населението от общината, която се осъществява от специалисти от МЦ „Панацея 2000“ ЕООД, гр. Дупница.

Спешната медицинска помощ на населението от общината се извършва от филиал на ЦСМП в гр. Рила, а към него има целогодишно изнесено работно място в ман. „Рилски манастир“. В град Рила извършва дейност и 1 аптека.

2.8.3. Социални дейности

По данни от Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в община Рила за периода 2011-2015 г., социалните дейности се осъществяват в специализирани институции и в обичайна среда в общността.

Специализирани институции

На територията на община Рила е изграден:

- Дом за възрастни хора с психични разстройства в с. Пастра с капацитет 33 места.

Социални услуги, предлагани в обичайна среда в общността

През последните години акцентът в дейността на социалните институции е поставен върху разкриване на социални услуги от т.нар. „резидентен“ тип. На територията на община Рила са разкрити следните социални услуги от посочения тип:

- Дневен център за стари хора (ДЦСХ), делегирана държавна дейност с капацитет 20 места, функциониращ от 2008 г.;
- Общинско социално предприятие „Подкрепа на хора от уязвими групи“ - специализирано звено към община Рила за създаване на условия за провеждане на адекватна общинската социална политика, насочена към различни форми за социално подпомагане на хора в нужда на територията на община Рила;
- 2 клуба за хора с трайни увреждания – в гр. Рила и в с. Смочево;
- Център за настаняване от семеен тип с капацитет 15 души;
- Център за социална рехабилитация и интеграция с капацитет 10 души, функциониращ от 01.10.2012 г.;
- Дневен център за стари хора – с капацитет 20 души;
- Център за услуги в домашна среда (ЦУДС) в Общинско предприятие „Подкрепа на хора от уязвими групи“ (ОП „ПХУГ“)
- Предоставяни по домовете социални услуги: личен асистент (7 д.).

Таблица №41

Социални услуги в общността (обичайна среда) в община Рила

Социални услуги в предоставяни в общността (по вид на услугата)	Населено място	Капацитет
Център за настаняване от семеен тип за лица с психични разстройства (ЦНСТЛПР)	гр. Рила	15 д.

Социални услуги в общността (обичайна среда) в община Рила

Социални услуги в предоставяни в общността (по вид на услугата)	Населено място	Капацитет
Център за настаняване от семеен тип за лица с психични разстройства (ЦНСТЛПР «2»)	гр. Рила	10 д.
Център за социална рехабилитация и интеграция на лица с психични разстройства	гр. Рила	15 д.
Дневен център за стари хора	гр. Рила	20 д.
Лични асистенти по НП "АХУ"	гр. Рила	7 д.

Източник: АСП, Бобошево, 2015 г.

Предоставят се почасови социални услуги в общността "Личен асистент" на 34 потребители по Проект 2014BG05M9OP001-2.2015.001-C0001 „Нови възможности за грижа" по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г., бюджетна линия 2014BG05M9OP001-2.2015.001 „Нови алтернативи" и в съответствие с чл. 3 от Партньорско споразумение № BG05-1007-1/24.03.2015г., подписано между Агенцията за социално подпомагане, чрез Главна дирекция „Социално подпомагане" и община Рила.

По Проект: „Инвестиции за бъдещето“, финансиран по Проекта за социално включване /Заем 7612 BG от МБВР/ - Споразумение за финансиране № РД09 – 63/15.06.2011г, сключено между Община Рила и Министерството на труда и социалната политика, финансиран със заемни средства (Заем 7612 BG) от Международната банка за възстановяване и развитие по който проект ще се реализира разкриване на Общностен център за деца и семейства от общините Рила, Кочериново и Бобошево, в който ще се предоставят следните услуги: „Допълнителна подготовка за равен старт в училище"; „Здравна консултация за деца"; „Индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания"; „Интеграция на децата в детските градини и в предучилищните групи/класове"; Услуги: „Формиране и развитие на родителски умения".

Предоставя се и социална услуга "Обществена трапезария" на територията на Община Рила.

По данни на АСП лицата с увреждания в общината са общо 241 д., от които 214 с физически увреждания и 27 – с умствени увреждания. Локализирането им по населени места е представено в следващата таблица.

Брой лица с увреждания по населени места

Населени места в община Рила	Общо	В това число:	
		с физически увреждания	с умствени увреждания
Община Рила	241	214	27
гр. Рила	186	176	10
с. Смочево	21	21	0
с. Пастра	32	16	16
с. Падала	1	0	1
н.м. Рилски манастир	1	1	0

Източник: АСП, Бобошево, 2015 г.

Социални помощи получават общо 503 д., което може да се види от таблицата. По населени места техният брой е различен, в зависимост от съответната необходимост.

2.8.4. Инфраструктура на културата

Недвижими културни ценности

Общината разполага с богато културно – историческо наследство. На територията ѝ са регистрирани 37 архитектурно – строителни паметници на културата от епохата на Възраждането, 27 от които в архитектурен комплекс “Бабинска махала”. Старата архитектура в Рила е от началото на XIX век и след Освобождението е във възрожденски стил.

Най – значимата недвижима културна ценност (паметник на културата) е Рилският манастир, датиран от X век, обявен за национален паметник на културата от 1961 година. За изложението на ЕКСПО 70 в Токио е възпроизведена трайно Магерницата, като архитектурен уникат. През 1976 година Рилският манастир е обявен за национален исторически резерват, а през 1980 година е удостоен с наградата “Златната ябълка” на ФИЖЕТ. През 1983 година е обявен от ЮНЕСКО за паметник на световната култура.

Други религиозни и археологически обекти на територията на общината важни за културната дейност – храм „Св. Николай Мирликийски Чудотворец” в гр. Рила; църквата „Св. Пророк Илия” и параклис „Св. Никола Летни” в с. Смочево; църквата „Св. Харалампий” в с. Пастра; параклис „Св. Пророк Илия” в с. Падала; параклисите „Св. Петка”, „Св.Троица”, „Св. Варвара” и „Св. Георги” и оброчищата „Света Неделя” (до водопада „Бохемия” на река „Бозовайска Каменица”) и оброк „Св. Георги”; древнотракийско светилище „Кръста”; метох „Орлица” със

средновековната църква „Св. Св. Петър и Павел”, метох „Пчелина” и др.;

Общинският център – гр. Рила е културен център и средище на културни прояви.

Комплексната културна дейност в община Рила е свързана с функциите на читалищата, които са най-масово представените културни институции. На територията на общината са регистрирани и осъществяват дейност три читалища: ОНЧ „Хр. Ботев” в град Рила, читалище „Хр. Ботев” в с. Смочево и читалище „Гео Милев” в с. Пастра.

Таблица 43

Местоположение на обектите на културата – вид, капацитет

Населено място	Читалище	Музеи
град Рила	Читалище “Христо Ботев 1898”, град Рила	
село Смочево	Читалище “Христо Ботев 1918”, с. Смочево	
село Пастра	Читалище “Св. Иван Рилски-1928”, с. Пастра	
град Рила		Общински музей „Алекси Рилец”

Източник: Общинска администрация

Важна дейност, представена във всички читалища в общината е библиотечната. Всички читалища разполагат с читалищни библиотеки.

В читалищата на общината са представени и различни форми на любителското творчество (художествената самодейност) – на самодейното певческо, музикално и танцово изкуство.

Читалищата участват активно в реализацията на Общинския културен календар.

С най-богата комплексна културна дейност е *образцово народно читалище (ОНЧ) „Хр. Ботев” в град Рила*. Читалището се помещава в културния дом, общинска собственост. Разполага с богата библиотека със специализирани отдели. Художествената самодейност е представена от: състав за стари градски песни, създаден през 2000 г.; детски танцов състав; детска вокална група (народни песни); художествено слово / кръжок. Съставите участват в организирани културни мероприятия – читалищни и общински.

Читалище „Христо Ботев”, с. Смочево ползва помещение (70 кв. м.) в сграда

Културен дом, общинска собственост и киносалон с 200 места. Разполага с читалищна библиотека. Създаден е художествен колектив – женска група за изпълнение на автентични фолклорни песни, с участия – в регионални и национални събори за автентичен фолклор.

Читалище "Гео Милев", с. Пастра се намира в сграда – общинска собственост. В него се помещават читалня и библиотека.

Културни дейности

Културните дейности в Община Рила се планират ежегодно в Календар на културните събития. Общината, в партньорство с читалищата, училище и детска градина организира и провежда културните мероприятия, заложи в годишния културен календар. Празнуването на селищният събор на град Рила – "Свети Дух" е традиция. Селищен събор имат и селата: Смочево, Пастра и Падала. Традиция е и фолклорния фестивал в с. Смочево.

Музеи и организирани прояви

Музейна дейност се осъществява от Общински музей „Алекси Рилец“, изграден на базата на килийното училище в град Рила (с открито от 2012 г. лятно Неделно училище за децата от общината) и Исторически музей „Рилски манастир“ на територията на светата обител.

Общинският музей „Алекси Рилец“- гр. Рила, в сградата на Килийно училище “Св. Св. Кирил и Методий, гр. Рила, изградена в имот – частна общинска собственост, а именно: имот с пл. № 94 “Килийно училище”, с площ 99 кв.м., който имот е включен в Урегулиран поземлен имот – “ЦЪРКВА”, за който е отреден парцел V, попадащ в квартал 19 по действащия към момента регулационен план на град Рила.

Музеят е вписан в регистъра на Министерството на културата, като културна организация на територията на Общината, за което е издадено Удостоверение № 153(772)/08.08.2011 г.

2.8.5. Инфраструктура на спорта

Инфраструктурата на спорта включва:

- стадион със спортна зала в град Рила;
- детски и спортни площадки в град Рила и с. Пастра;

Спортната база на училището, която макар да се ползва само от учениците, допълва спортната инфраструктура в общината и в гр. Рила.

Други спортни обекти на територията на общината няма изградени.

Масови спортни прояви почти не се наблюдават, с изключение на спортни турнири по футбол. В общината са учредени спортен клуб „Мусала-2007” и футболен клуб „Мусала-2007”.

Таблица 44

Спортни обекти (вкл. в училища)

Вид на обекта	Населено място	Начин на ползване по сезони	Капацитет (площ; бр. места, леглова база)	Физическо Състояние
---------------	----------------	-----------------------------	---	---------------------

Урегулиран поземлен имот с планоснимачен № 1102, за който е отреден парцел VIII, попадащ в кв.101 по регулационния план на град Рила, утвърден със Заповед № 30/22.02.1993г. на Кмета на Община Рила, с урегулирано пространство от 21050 кв. м., с предназначение: “Стадион и спортна зала”	град Рила	Спортна дейност	В имота са изградени: 1. Основно игрище, с изкуствена трева, с площ от 9 259 кв. м. и градински бордюри, с дължина 368 м. 2.Трибуни, с площ от 839 кв. м. 3.Площ за засилване на дълъг скок, с дължина 76 м. 4.Писти за бягане (настилка “сгур”), с площ 2 790 кв. м. 5.Бетонова настилка, с площ от 797 кв. м. 6.Алея към седалките от тротоарни плочки, с площ от 233 кв.м. 7.Стълби от централния вход, с площ от 60 кв. м. 8.Алея към административната сграда, с площ от 10 кв.м. 9.Рампа към административната сграда, с площ от 9 кв. м. 10.Рампа към втория вход, с площ от 5 кв. м. 11.Стълби към втория вход, с площ от 10 кв.м. 12.Едноетажна масивна сграда, със застроена площ от 190 кв. м. 13.Нова подпорна стена, с дължина 11 м. 14.Нова подпорна стена, с дължина 30 м. 15.Нова подпорна стена, с дължина 26 м. 16.Подпорна стена на трибуната за зрители, с дължина 111 м. 17.Площадка за дълъг скок, с площ от 34 кв. м. 18.Нова подпорна стена, с дължина 70 м. 19.Покрити резервни скамейки – 2 броя, всяка от които с площ от по 8 кв.м. 20.Градински бордюри, с дължина 115 м. 21.Градински бордюри, с дължина 109 м. 22.Градински бордюри, с дължина 291 м.	добро
---	--------------	--------------------	--	-------

Детска площадка - Урегулиран поземлен имот представляващ парцел XXIV, попадащ в кв.34 по плана на гр.Рила, целият с урегулирано пространство от 1740 кв.м.	гр. Рила			
Училище - УПИ XX-776, с площ от 16 023 кв.м, в т.ч. <u>зелени площи</u> – 8 578 кв.м, застроена площ на сградите – 1974 кв.м;	училище		двор (асфалтова настилка) – с площ 5 471 кв.м, в който двор са разположени: - баск.игр. – 405 кв.м; - вол.игр. -220 кв.м; - футбол. игр. – 1000 кв.м; Забележка:останалата площ се използва за друг вид спортни дейности и мероприятия, свързани с дейността на училището.	
Урегулиран поземлен имот XVII-1201, кв. 87 по плана на гр. Рила, с площ 4180 кв. м, ведно с построената в имота двуетажна масивна сграда със застроена площ 480 кв. м, РЗП 960 кв. м, предназначена за Детска градина.	Детска градина	В дворното пространство са разположени съоръжения за игра за децата		

Източник: Общинска администрация

Спортните и детските площадки в общината са недостатъчни. Спортните обекти в град Рила, както и спортната площадка и физкултурният салон в общообразователното училище в града са в лошо техническо състояние и се нуждаят от ремонт и рехабилитация.

2.8.6. Търговия, магазини, ресторантьорство

В общината има сравнително добре развита търговска мрежа, включваща общо 45 обекта: 26 бр. магазини за хранителни стоки и 19 бр. магазини за промишлени стоки. Магазините са предимно частна собственост. Само 4 бр. от тях са собственост на РПК "Рила" – гр. Рила. Въпреки, че районът е богат на селскостопанска продукция, има предлагане на плодове и зеленчуци местно производство само от двама земеделски производители – търговията се осъществява с един щанд за плодове и зеленчуци и един магазин за плодове и

зеленчуци.

На няколко места по пътя гр. Рила - Рилски манастир има подвижни маси за продажба на пчелен мед директно от производителите – пчелари със собствени пчелини. Продукцията е екологично чиста и с високо качество.

В гр. Рила са съсредоточени магазини за хранителни стоки и магазини за търговия със стоки на леката промишленост /дрехи, обувки/, чийто асортимент не представлява интерес за туристите. Магазините за сувенири са разположени изцяло в района на Рилски манастир и задоволяват търсенето. В гр. Рила няма обособени магазини за сувенири.

В с. Смочево има 2 бр. магазини за хранителни стоки и 1 бр. смесен магазин. В с. Пастра има 1 бр. магазин за хранителни стоки. В с. Падала няма търговски обекти.

Супермаркети няма. Има два минимаркети в гр. Рила.

В гр. Рила няма градски пазар и парково пространство.

На територията на общината има 2 бр. бензиностанции, които се намират в гр. Рила.

Регламентирани пазари и тържища на територията на община Рила няма. Всяка сряда от седмицата, в центъра на гр. Рила, върху терени-общинска собственост се разполагат сергии за търговия с дрехи и обувки.

Ресторантьорският бизнес също отбелязва ниска заетост, дори по време на официални празници, капацитетът на заведенията за хранене остава незапълнен. Това налага разнообразяване на туристическия продукт, който към момента е един – Рилски манастир, с нови видове туризъм и услуги, което ще генерира по-високи приходи за населението. Инструментът “традиционни услуги” /настаняване и хранене/, в комбинация с традиционни форми за тяхното предлагане, отдавна е изчерпал своята актуалност и привлекателност.

Категоризирани са 34 бр. заведения за хранене и развлечения с една, две и три звезди – ресторанти, кафе-апиративи, бистра, механи, които предлагат услугата хранене. Капацитетът им е 2712 места за сядане на открито и закрито. Предлагат се основните местни специалитети – манастирска боб чорба, рилска пъстърва върху керемиди, манастирски хляб, рилско вино и ракия. Въпреки това посещаемостта на обектите за хранене е незадоволителна.

Физическото състояние на обектите е добро, много добро и отлично. Част от тях се ползват целогодишно /тези, които се намират в гр. Рила/ и сезонно: м. май – м. октомври, тези, разположени по шосето за Рилски манастир, в м. Кирилова поляна и в самия Рилски манастир.

Таблица 45

Основна характеристика на категоризираните заведения за хранене и развлечения

Вид заведение за хранене и развлечения	Брой	Брой места за сядане	Брой звезди	Физическо състояние
Ресторант	5	570	Една звезда	добро
	12	1340	Две звезди	много добро
	1	50	Три звезди	отлично
Механа	2	100	Една звезда	добро
	2	180	Две звезди	много добро
Бистро	2	90	Една звезда	добро
Кафе-аперитиви	4	142	Една звезда	добро
	1	75	Две звезди	
Заведения за бързо хранене	2	60	Една звезда	добро
Павилион	1	25	Една звезда	добро
Лоби-бар	1	60	Една звезда	добро
Кафене	1	20	Една звезда	добро
ОБЩО ЗХР	34	2712		

Източник: Общинска администрация

2.8.7. Обществен ред и сигурност

На територията на Община Рила е съсредоточен Полицейски участък към РПУ гр. Пазарджик. Голяма част от обектите на територията на Общината се охраняват от охранителни фирми, което е допълнителен елемент на сигурност.

Сериозен е проблемът с охраната на земеделската продукция.

Като заплахи за региона се отчитат също: преминаващата през територията на Общината автомагистрала, която предполага голям трафик, включително и на криминално проявени лица. Множеството неохраняеми археологически обекти са също предпоставка за интерес от иманяри.

2.8.8. Административно обслужване

Тази подсистема е представена от органите на областната и общинска администрации. Административните услуги, предоставяни на гражданите и фирмите в Община Рила, не са на всички нива, не са добре осигурени със сграден фонд.

Сред основните обекти на административното обслужване на територията на Общината са: Общинска администрация Рила, Дирекция Бюро по труда – Пазарджик – филиал с. Рила, Общинска служба Земеделие и гори, Дирекция Социално подпомагане.

2.8.9. Развитие на социалната инфраструктура

2.8.9.1. Методологически подход

Стратегическата целева рамка за разработване на прогнозите за развитие на социалната инфраструктура са посочените стратегически и планови документи. Основните жалони са дефинираните в Общинския план за развитие на община Рила 2014-2020 г. приоритети и цели, които отчитат специфичните местни особености и са насочени към подобряване на основните услуги за населението, така че да се осигури подходящ достъп до култура, развлечения и спорт, услуги за децата и уязвимите групи, информационни и комуникационни услуги, както и за подобряване на благоустройството на населените места чрез обновяване на сградния фонд на социалния сервиз, улиците, парковете, културни и историческите сгради.

В основата на прогнозите за развитие на социалните дейности в периода на действие на ОУП на Община Рила се залагат съответните работни хипотези за развитието и устройственото планиране на социалната инфраструктура, необходима за нормалното функциониране на тези дейности.

Действащата нормативна уредба (Наредба № 7 и Наредба № 8 на МРРБ), както и практиката по изработване на ОУП, показват, че при прогнозиране на социалната инфраструктура в срока на действие на ОУП се прилага нормативният подход. Той се използва за параметриране на основните показатели, характеризиращи отделните подсистеми на социалната инфраструктура – образование, здравеопазване, социални

дейности, култура, спорт и др. Като важен фактор за определяне на бъдещите потребности от различните видове инфраструктура е прогнозният брой население, което е основният потребител на услугите с подчертан социален характер.

Прогнозните проучвания за развитието на социални дейности като Образование, Здравеопазване, Социално подпомагане и др. се основават на:

- *Работни хипотези* за функционално-пространственото прогнозно развитие на съответните социални дейности;
- *Прогнозни разчети*, разработени на базата на действащите норми и нормативи за потребности.
- Предложения за териториална насоченост на потребностите от нова социална инфраструктура, при доказана необходимост и на териториално преструктуриране на съществуващата инфраструктура на образованието, здравеопазването и др. както и на прогнозните технико-икономически параметри, касаещи развитието на социалната инфраструктура в общината.

Използваните в прогнозите норми, нормативи и стандарти, се диференцират на две основни групи:

- задължителни, регламентирани в действащата нормативна уредба по ТСУ;
- ориентировъчни нормативи, използвани в комбинация с други методи на прогнозиране и отчитащи спецификата във функциите на територията.

Нормите и нормативите за образователната инфраструктура - предучилищно обучение, използвани за прогнозата, са следните:

- нормата за пълняемост на 1 група в детските градини – от 18 до 22 деца;
- норматив за обхват на децата (в % от 100 деца от 3 до 6 годишна възраст).

За училищата действащи са следните нормативи, определени със Закона за народната просвета, с правилника за неговото приложение и с конкретни наредби:

- *Нормативно определен минимум* за броя на учениците в една паралелка – 8 ученика;
- *Нормативно определен минимум* за броя на децата в една група в детските заведения – 12 деца;
- *Стандарти за държавни дейности* (за численост на персонала и за издръжка на делегирани от държавата дейности), в т.ч. и за годишна издръжка на 1 ученик и на едно дете, диференцирани по видове и степени училища и детски градини. Числовите величини на тези финансови по своя

характер нормативи се определят ежегодно и централизирано с акт на Министерския съвет.

В стратегическите и планови документи за развитието на отрасъл „Образование“ е заложен *стандарта* за осигуряване на „*класна стая за всяка отделна паралелка*“. На основата на този стандарт е определен *норматива за развитие „брой класни стаи на 100 паралелки в общообразователните училища*“.

От нормативите в сферата на *здравеопазването*, като потребности от лекари и стоматолози в извънболничната медицинска помощ, е прилаган този за *задължителните нормативи за обхват* (пациентска листа на един общопрактикуващ лекар и стоматолог):

- Обхват на пациентите, обслужвани от един лекар (пациентска листа) – долна граница – 800 д. и горна граница 3000 д.;
- минимално време за извършване на прегледите – 20 минути;
- Стандарт за бърза и неотложна медицинска помощ – до 30 мин. след заявката.

В сферата на *социалните дейности* се прилага *нормата за минимален брой от 50 самотни възрастни хора*, изявили желание за разкриване на звено за домашен социален патронаж.

2.8.9.2. Образование

Броят и капацитетът на заведенията за предучилищно обучение и на общообразователните училища са функция от броя на лицата в съответните възрастови групи и нормативите за пълняемост на група в детските заведения и на паралелка в училищата.

Прогнозите за лицата в съответните възрастови групи и по двата варианта не променят съществено техния брой в прогнозния хоризонт. При норматив за реален обхват за децата, подлежащи на предучилищно обучение (коефициент 0.95) и на ученици в общото основно образование – коефициент 0.95-0.98) и в общото средно образование (коефициент 0.83-0.85), очакваният брой на децата в детските заведения и на учениците (по реалистичния вариант) към 2035 г. ще бъде сходен с този през базисната година с неголеми отклонения, като за целта се работи с оптимистичния вариант на демографската прогноза.

- до 2 годишна възраст – 59 - 65 д.;
- от 3 до 6 годишна възраст – 77 - 88 д.;
- от 7 до 14 годишна възраст – 131 - 144 д.;

- от 15 до 18 годишна възраст – 63 - 68 д.

Броят на децата и на учениците по останалите варианти на прогнозата се отклонява, но в неголям диапазон и не могат да окажат съществено влияние върху броя и капацитета на образователните институции.

В територията на общината съществуващите към момента детски и образователни заведения (детска градина и училище в центъра на общината) са с капацитет, достатъчен за прогнозния брой деца и ученици.

Поради тази причина не се предвижда разкриване на нови обекти на образователната инфраструктура, а създаване на възможности за поддържане, модернизиране и обновяване на обектите на обучение и образование. Прогнозните разчети показват, че няма да има необходимост от разкриване на нови детски и учебни заведения, а от осъвременяване, поддържане, подновяване и подобряване на МТБ, изпълнение на проекти за топлотехническа ефективност и ремонт на отоплителните инсталации, което да гарантира благоприятна среда за обучение и възпитание на децата и учениците и да осигури намаляване разходите за издръжка в сектора.

В сферата на образованието се открояват следните приоритети:

- Осигуряване на равен достъп до качествено образование на всички ученици, подлежащи на задължително обучение;
- Ефикасност при разходването на финансовия ресурс;
- Създаване на подходящи условия за здравословно хранене на учениците;
- Подобряване на материално-техническата база чрез извършване на основни и текущи ремонти. Изпълнението на тази цел може да бъде осигурено чрез включването в програми за финансиране и съфинансиране на проекти на училища и детски градини със средства от ЕС и националния бюджет. От значение е и изграждането на съоръжения за достъпна архитектурна среда за деца и ученици с увреждания.

2.8.9.3. Здравеопазване

Прогнозата за потребността от лекари и стоматолози в общината се обосновава с възприетите нормативи за минималния и максималния брой на пациентската листа. И по трите варианта на прогнозата наличният брой на общопрактикуващите лекари и стоматолози е в рамките на действащите нормативи за удовлетворяване на потребностите на населението от първична извънболнична помощ.

При усреднен норматив за брой на пациентска листа 1400 д. (при нормален относителен дял на здравноосигурените лица) потребностите от общопрактикуващи лекари

на територията на община Рила по отделните варианти не се различава съществено. Причината за това е, че прогнозният брой на населението по отделните варианти варира в не много широки граници, което на практика не дава съществено отражение върху броя на общопрактикуващите лекари. Към хоризонта на действие на ОУП на община Рила прогнозният брой на общопрактикуващите лекари в голяма степен ще зависи от здравния статус на населението. Прогнозните разчети за броя на стоматолозите показва, че има баланс на потребностите.

В съответствие с изискванията на плановото задание е необходимо оптимизиране на инфраструктурата на здравеопазването с фокус върху подкрепеното от климатичните условия лечение на белодробни заболявания, както и създаване на ефикасна система за спешна медицинска помощ.

2.8.9.4. Спорт

Аналитичните проучвания за наличните спортни обекти на територията на община Рила показват, че като брой и площ те са в рамките действащите нормативи. Една част от тези нормативи се покриват от площните параметри на училищната спортна база.

Община Рила е разположена на стратегическо място по пътя към световно известна туристическа дестинация (Рилски манастир). Това предполага развитие на инфраструктурата на спорта като важен елемент на отдиха и рекреацията. Насоките за развитие на спортната инфраструктура са свързани с:

- Изграждане на велосипедни алеи на територията на общината с цел улесняване на движението и развитие на нови форми на туризъм. Това е предпоставка за увеличаване на велосипедното движение;
- Създаване на крайречен парк, за нуждите на населението и гостуващите на територията на общината с действащи спортни площадки;
- Изграждане на басейн;
- Изграждане на стадион, за който има изготвен е проект. Предвижда се също изграждане на спортна зала с прилежащ паркинг-зона около стадиона;
- Изграждане на допълнителни детски и спортни площадки в гр. Рила и в останалите населени места на територията на общината. Като задача на общината, посочена в нейните стратегически документи е записано изграждане на спортни съоръжения и за хора с различен вид увреждания, за да се спомогне тяхното физическо развитие и по-добрата социализация;

2.8.9.5. Култура

Недвижимото културно наследство е важен ресурс за културния живот в общината

и туризма. Културният календар на общината е богат на събития, свързани както с националните празници, така и с традициите на населението.

Прогнозните разчети за потребностите от инфраструктурата на културата, включваща обекти, които се характеризират на площен признак, се определят на основата на следните нормативи: обекти от типа на “музеи”, “библиотеки” и др. – 50 м² на 1000 д.; брой места в киносалони (вкл. и в читалищни салони) – 20 места/1000 д.

Развитието на културните институции изисква финансови ресурси за тяхното поддържане, както и експониране и опазване на културното наследство. Предвид системния недостиг на средства във фокуса са сградите и съоръженията на читалищата. Към 2014 г. с наличната база на културните институции се задоволяват действащите нормативи. Причината е включването на материалната база на читалищата, която в миналото е оразмерявана при много по-голям брой население и в момента не се използва напълно по предназначение. Поради посочените причини не се предвижда изграждането на обекти на културата, само поддържане и реновиране.

В сферата на културата се планира реставрация и подобряване на състоянието на обектите представляващи културно историческо наследство на територията на общината, осигуряване на съответните условия за провеждане на вече утвърдените събития от културния календар на Община Рила. Ще се положат усилия за разширяване и разнообразяване на същия.

Необходими са мерки за реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в читалищата на територията на Община Рила.

2.8.9.6. Социални дейности

Акцент в прогнозата за развитието на социалните дейности се поставя на бъдещите потребности от социална инфраструктура предназначена за задоволяване на специфични потребности на т.нар. социални рискови контингенти от населението – (инвалиди и лица с други увреждания; сираци; деца с физически и умствени увреждания; бездомни лица и др.).

Прогнозните разчети към 2035 г., базирани на възприетите нормативи показват, че прогнозните потребности от инфраструктура на социалните дейности до голяма степен са реализирани и потребностите от нови обекти не са големи.

За по-доброто задоволяване на потребностите от инфраструктура свързана със социалното подпомагане е обоснована необходимостта от създаване на:

- дневен център за настаняване от семеен тип за възрастни хора;
- младежки клубове, както и стимулиране дейността на съществуващите

клубове на хората с увреждания;

- изграждане на достъпна обществена среда.

2.8.9.7. Центрова система

От натрупването на обслужващи функции (съответно на обекти на социалната инфраструктура) се обособява и йерархически обвързана система от селищно-обслужващи центрове. В обхвата на община Рила се разкриват две нива на обслужване със съответните обслужващи центрове.

Основен обслужващ център в общината е гр. Рила, в който е локализирана социална инфраструктура, за удовлетворяване на потребностите на населението от цялата община. По-големият брой потребители в гр. Рила и функциите му на обслужващ център – в сферата на образованието, извънболничната помощ, културата, административните функции и др. са основният фактор за концентрация на обслужващи дейности и на свързаната с тях социална инфраструктура и в перспектива.

С функции на първични обслужващи центрове са селата в общината.

Населеното място Рилски манастир е със специфични обслужващи функции, свързани основно с туризма.

2.9. Ландшафт, екология, зелена система, спорт и отдих

Ландшафт означава територия, специфичният облик и елементите на която са възникнали като резултат на действия и взаимодействия между природни и /или човешки фактори.

Ландшафт е специфична географска територия представляваща система от всички природни компоненти (скали, почва, въздух, вода, растителност и животни), която се променя във времето под влиянието на природните фактори и човешката дейност.

Ландшафт е земегледка, взаимосвързана съвкупност от природни (релеф, почви, растителност, вода, скали, въздух) и изкуствени (антропогенни, инженерни съоръжения и архитектурни елементи) компоненти.

Ландшафт е общ изглед на дадена местност (пейзаж), който по външния си облик се отличава от съседните.

2.9.1. Анализ, оценка на състоянието и потенциали за развитие на ландшафта

Състоянието на ландшафта в района на община Рила се определя от местоположението ѝ в Рило-Родопския масив, на около 100 км южно от София. По-голямата част от територията ѝ попада в границите на Природен парк „Рилски манастир“, който е обявен за защитена територия през 1992 г. в границите на Народен парк „Рила“, а като отделна защитена територия, паркът е обособен през 2000 г. Съгласно Закона за устройство на територията, цялата територия на парка попада във фонд „Защитени територии“. Горите в пределите на парка заемат площ от 16 370 ха, а високопланинските пасища и ливади – 8883,2 ха. В него се намира един резерват – резерват „Риломанастирска гора“, който заема 14,5% от територията му. Административно като територия, която е държавна собственост, той се управлява от Дирекцията на Национален парк „Рила“. В административно-териториално отношение, общината попада в Кюстендилска област. Типологията на ландшафтите на територията на общината се определя от особеностите на макрорелефа и растителното покритие, видовете основни ландшафти и някои допълнителни характеристики – като наличие на водни площи и течения, на културни елементи и на степен на нарушеност на ландшафта.

Ландшафтите на територията на общината могат да бъдат класирани по няколко особености. Според надморската височина, техният тип е ниско- и среднопланински, високопланински, субалпийски и алпийски ландшафти, при което могат да се отличат няколко подтипа:

- Подтип I клас – според преобладаващото почвено покритие – ландшафти с широколистни, широколистно-иглолистни, редки и нискостъблени гори, с поляни и единични дървета, с поляни и храсти, както и скални ландшафти при алпийския тип ландшафти;
- Подтип II клас – според присъствието в ландшафта на водни площи или течения, с което те може да се определят като водни ландшафти, или според присъствието на културни елементи около селищата на общината и Рилския манастир, с което тези ландшафти се определят като културни ландшафти;
- Подтип III клас – според степента на нарушеност на ландшафтите в резултат на вековното антропогенно присъствие и дейност – ненарушени (природни) ландшафти и нарушени (антропогенни) ландшафти;

В отделните територии на община Рила е характерно формирането на смесен

тип ландшафти, определено от едновременно присъствие на няколко типа и подтипа ландшафти.

Състоянието на ландшафтите на територията на общината може да се характеризира и чрез степенуването на естетическите им качества, които се определят от тяхната живописност. В това отношение на първо място от значение е единството на всички показатели за естетичност, с което ландшафтите се оценяват естетически комплексно.

Като природен ресурс, ландшафтите на територията на община Рила може да се характеризират в зависимост от преобладаващите природни елементи в тях. В това отношение тяхната оценка се определя от преобладаващото присъствие на първо място на различните видове гори, на присъствието на скали и скални образувания, на поляни и открити пространства и не на последно място – от наличието на водни елементи (реки и езера).

Друг показател за състоянието и качествата на ландшафтите на територията на общината, е тяхната оценка като културен ресурс. Тя се определя от наличието и степента на присъствие на инфраструктурни обекти (пътища, пътеки и пешеходни туристически маршрути, сгради, инженерни съоръжения, туристическа маркировка и др.) и на културни забележителности (Рилски манастир, другите свети места на територията на общината, Стражницата и др.), които са показатели за материалната, респективно за духовната култура през епохата на създаването им. В по-голямата част от територията на общината (около 70%), състоянието и качествата на ландшафта по отношение на културния ресурс се определят от присъствието на инфраструктурни обекти и антропогенни намеси и само около 10% - от наличието на културни забележителности. Това показва, че въпреки местоположението на по-голямата част от общината в защитена територия (ПП"Рилски манастир"), наличието на резерват („Риломанастирска гора“) и в защитени зони по Натура 2000, културните ландшафти имат значително присъствие, което наложи в ОУПО устройствените мерки да бъдат съобразени с факта, дали културните ландшафти са реликтни или развиващи се. Оценката на ландшафта като културен ресурс е свързана и с оценката на степента на антропогенната намеса в него. На тези територии от общината, където има наличие на инженерно-технически съоръжения и урбанизационни образувания в близост до наблюдателя оценката е, че антропогенната намеса е от силна до средна. На териториите, където има присъствие на урбанизационни образувания (сгради и съоръжения) на голямо разстояние от наблюдателя – оценката за антропогенната

намеса е от средна до слаба и тя е слаба, при наличие в ландшафта на пътища, туристически пътеки и маршрути със съответната туристическа маркировка, които нямат съществено негативно визуално въздействие..

Показател за качествата на ландшафтите на територията на община Рила е и психологическата им оценка, която показва, че голяма част от природните ландшафти с планински склонове, покрити с гори и ландшафтите с водни повърхности на естествените езера, внушават спокойствие и поради факта, че в тях няма, или има трудно забележими елементи на антропогенна намеса.

За да може в крайна сметка да се направи обобщаваща оценка за състоянието и качествата на ландшафтите на територията на община Рила, е приложен комплексният (интегрален) метод на оценка, според който по степен на важност, факторите определящи качеството на ландшафтите се подреждат по скалата - живописност (изразителност), естественост (съхраненост), стабилност (устойчивост), уникалност (рядкост) и разнообразие. Според тази оценка, повече от половината ландшафти в община Рила - 53,1% получават най-висока комплексна бална оценка. Една трета от ландшафтите – 28,1% са оценени с висока оценка за качество на състоянието и около 18,7% са оценени със средна степен на качество, като в по-голямата си част това са ландшафти, в които се наблюдава известна степен на деградация на естествената природа, вследствие на различни видове антропогенна намеса.

Според комплексната оценка за качествата на ландшафта на територията на община Рила, могат да се обособят следните видове:

- Ландшафти с много високо качество – това са тези части от общината, които обхващат най- високата й територия - върховете на централното Рилецко било и Мраморецкия циркус, по- периферните северни и южни била, ландшафтите по пътя към язовир „Калин“, местностите около хижа „Рибни езера“ в циркусните долини между върховете Йосифица, Канарата и Къравица;
- Ландшафти с високо качество – това са ландшафтите около Калугерски дол, културният ландшафт на Рилския манастир, крайречните, високопланинските и субалпийските ландшафти по поречието на р. Илийна, ландшафтите между х..”Рибни езера” и „Хидрото”, както и ландшафтът на Тиха Рила, чието качество се понижава поради наличието на антропогенни елементи(електрически стълбове), нарушаващи красотата на природата;

- Ландшафти със средно качество – това са най-малко атрактивните ландшафти, характеризиращи се с наличие на антропогенно въздействие в различна степен и недостатъчно устойчиво ползване. Тук се включват урбанизираните селищни и крайселищни територии на общината, съоръженията за водохващане в местността "Хидрото", някои ландшафти около яз. "Калин", местността Турско парче на р. Илийна и др.

Природните и антропогенни елементите, които оформят видовете ландшафти на територия на община Рила са: релефа, горите, планинските пасища и ливади, алпийските скални комплекси, реките, естествените високопланински езера, деретата, овразите, обработваемите земи, населените места и урбанизираните територии с жилищни и селскостопански функции. Забележимо отражение върху визията на ландшафта на общината е факта, че исторически човешката намеса не е изменила съществено облика на естествената природна среда и поради този факт, отделните видове ландшафти могат да бъдат определени като несъществено антропогенно повлияни ландшафти.

Парадигмата за развитие на човешкото общество през XXI век поставя изискването, природната среда и формираните от нея ландшафти да бъдат устойчиви, т.е. те да притежават възможността за естествено развитие, възпроизводство и опазване на природните ресурси за бъдещите поколения.

Комбинацията от естествени и антропогенно формирани през вековете предпоставки на територията на общината, дава възможност да се определят следните съществуващи типове ландшафти:

Урбогенен селищен тип ландшафт, чието бъдещо развитие и състояние е в пряка зависимост от социално-икономическите условия в общината. Той обхваща селищните и особено прилежащите крайселищни територии на населените места в общината, както и туристическите образувания около Рилския манастир. Положително оформящо въздействие за облика на този тип ландшафт има растителността в отделните общински и частни селищни и крайселищни имоти и околната природна среда.

Агрогенен тип ландшафт с преди всичко площно визуално въздействие. Поради характера на релефа, той е достигнал максимума на възможност за териториално развитие. Това са обработваемите земи, животновъдните ферми, мерите, ливадите, пасищата и други селскостопански територии, ситуирани предимно около селищата, пътищата и в крайречните заравнени земи от територията на общината.

Дендрогенен тип ландшафт на горските територии. Той обхваща основната част от територията на община Рила, включена в горския фонд и преди всичко територията на ПП"Рилски манастир". Растителните формации в пояса до 1400м са предимно широколистни гори с доминиращо участие на бук и зимен дъб. В териториите на общината от 1400 до 2000м в.в. се намират около 56% от горите, формиращи дендрогенния ландшафт. В този пояс се срещат както широколистните дървесни видове, посочени по-горе, така и иглолистни дървесни видове, включващи смърч, ела, бял бор и бяла мура. Над 2000м н.в. са останалите 22% от горските насаждения, които са чисто иглолистни. Бялата мура формира най-често горната граница на гората, но на места тя се смесва със смърч. Около 2200м н.в. са установени най-ниско разположените популации на клека. Той формира както мозаечни, така и плътни комплекси към 2400-2500 м н.в., каквито има в районите под вр. Рилец, по Мермерския рид, в горното течение на р. Каменица(Коджакарица), под Мечи връх и под връх Калин. Приблизително 70% от горската територия с дендрогенен тип ландшафт е с наклон над 30 градуса. В териториите с дендрогенен тип ландшафт на община Рила, попадат и защитените зони по Натура – 2000. Тук се намират части от защитени територии по Директивата за птиците, както и защитени зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, част от които се припокриват с границите на ПП»Рилски манастир».

Дендрогенен крайречен тип ландшафт на влажните зони, формиран по речните тераси на реките Рилска и Илийна и притоците им. Основно към него се причисляват крайречните територии с влаголюбива дървесна и храстова растителност, части от които влизат и в границите на природния парк и защитените зони по Натура 2000. Този тип ландшафт е защитен от Закона за биологичното разнообразие. Визуалното и екологично въздействие на този тип ландшафт се оценява като максимално за облика на ландшафта и за неговото здравно-физиологично въздействие върху човешкия организъм.

Потенциали за развитие на ландшафта. Състоянието и облика на ландшафта да голяма степен зависи от редица екологични фактори с антропогенен генезис, които пряко влияят върху неговото качество и здравен статус. Качествата на тези фактори формират и потенциала за бъдещото развитие на ландшафта и зелената система на територията на община Рила. За целта на настоящата разработка, основно значение има състоянието на тези от елементите на околната среда, които най – силно са повлияни от човешката дейност. Нейната интензивност на негативно

влияние, особено се повиши през последните 50-60 години. Съвкупното действие и взаимовръзка между тези антропогенно повлияни елементи на околната среда, определят екологичната обстановка в района на община Рила и пряко влияят върху потенциала за нейното бъдещо развитие. Екологичните фактори от своя страна очертават насоките за развитие и бележат ограничителите при устройственото планиране на територията.

Потенциал за бъдещото развитие на ландшафта в посока на екологична устойчивост е факта, че община Рила се отличава с изключително благоприятно еколого- географско положение в сравнение с други области на страната и запазена природна среда. Няма въздействие от местни или трансгранични преноси на замърсени въздушни маси или замърсени повърхностни води, които да оказват негативно екологично влияние върху територията на района. От своя страна, стопанската дейност на общината също не въздейства отрицателно върху въздушната и водна среда на съседните територии. Това се отнася преди всичко за качеството на водите и дънните отложения на реките Рилска и Илийна и техните притоци.

2.9.2. Екологична характеристика на ландшафтите

Качеството и облика на ландшафта е в пряка зависимост от екологичното състояние на неговите елементи. Във връзка с това, по-долу те ще бъдат разгледани от гледна точка на тяхното повлияване от въздействията на урбанизацията.

Състояние на атмосферния въздух. РИОСВ - Благоевград не разполага с данни за качество на атмосферния въздух (КАВ) в община Рила, както и с данни от емисионен и имисионен контрол на обекти на територията на общината. Община Рила се контролира от РИОСВ - Благоевград от 01.01.2012 г. Обектът, подлежащ на контрол по Закона за чистотата на атмосферния въздух, е „Рила- СНМ“ ООД, гр. Рила, извършващ дейност по нанасяне на прахови покрития.

Община Рила не попада в РОУКАВ, съгласно чл. 30, ал. 1 от Наредба № 7 от 3.05.1999 г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух. На територията на общината няма обекти с издадени разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС), както и обекти с големи горивни инсталации (по Директива 2001/80/ЕС и Приложение №6 от Наредба №10/2003 г. към ЗЧЛВ).

Битовото отопление, особено когато се използват въглища, брикети, дърва или други нискокачествени горива, причинява осезателно замърсяване на въздуха,

особено при температурни инверсии и безветрие. Чувствително се превишават пределните норми на серен диоксид и прахови частици през зимния сезон. Решението на проблема е възможно чрез газификация, но ниските и несигурни доходи отлагат подобни инвестиции в неопределено време. Друг източник на прахово замърсяване са мръсните и в лошо състояние улични мрежи на населените места.

Другият основен източник на замърсяване на атмосферния въздух е автомобилният транспорт. Той замърсява въздуха с въглероден окис, въглероден диоксид, азотни окиси, алдехиди и по-малко с оловни аерозоли и други токсични вещества (въглеводороди). Особено осезателно това замърсяване се чувства през летните месеци, когато автомобилния трафик към Рилския манастир е силно натоварен.

Атмосферният пренос на въздушни маси и ветровете също могат да окажат въздействие върху чистотата на атмосферния въздух на територията на община Рила, което обаче може да бъде само инцидентен рядък случай. При преобладаващите в региона зимни северозападни и северни ветрове с висока и средна скорост, се наблюдава хоризонтално разсейване на локалните атмосферни замърсители и пречистване на въздуха. Прегледа на състоянието на атмосферния въздух в района на община Рила показва, че тук липсват условия за трайното му и съществено замърсяване.

Състояние на повърхностните и подземните води. РИОСВ - Благоевград в рамките на своята компетентност контролира обектите, формиращи отпадъчни води, включително пречиствателните станции на населените места, параметрите и изпълнението на условията в издадените разрешителни за заустване на отпадъчни води и комплексните разрешителни, издадени по реда на Закона за опазване на околната среда.

- Списък на производствени обекти с издадени разрешителни за заустване на отпадъчни води на територията на община Рила:

- ЕТ“ Фешън топ моделс- Димитрина Калъмбова“ гр. Благоевград за експлоатация на обект „Цех за бутилиране на изворна вода и безалкохолни напитки“ , находящ се в местността „Кърколиците“, землището на Рилски манастир, общ. Рила.

- СД „Етиком - Наков и сие“ гр. Благоевград за експлоатация на обект „Бетонов център“ гр. Рила. На обекта от няколко години не се извършва производствена дейност.

- Списък на обекти с пречиствателни станции:
- „Ивон 2000“ ООД и.м. Рилски манастир, общ. Рила, за експлоатация на обект Хотел-ресторант „Горски кът“ н.м. Рилски манастир - формират се битови води, които се заустват в р. Рилска след ПСОВ.
- „Българско вино“ ООД гр. София за експлоатация на обект Винарска изба „Меди Валеи“ земл. на с. Смочево, общ. Рила - формират се производствени и битово- фекални отпадъчни води. Пречистените отпадъчни води се събират в резервоар и се използват за измиване на площадките и напояване.
- Списък на производствени обекти без пречиствателни станции, заустващи отпадъчни води:
 - Това са изградените канализационни клонове в населените места;
 - Списък на производствени обекти с констатирани и санкционирани нарушения:
 - за неизвършване на собствен мониторинг на качеството на заустваните отпадъчни води (за 2014 г.) от обект „Цех за бутилиране на изворна вода и безалкохолни напитки“ на основание чл. 200, ал. 1, г. 29 от ЗВ на ЕТ“ Фешън топ моделс- Димитрина Калъмбова“ гр. Благоевград е съставен АУАН № 4-11/20.03.2015 г. по описа на РИОСВ - Благоевград. Няма още издадено наказателно постановление;
 - Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ):
 - Няма изградени такива на територията на Община Рила

Риск от наводнения. Оценен по Европейската Директива за наводненията и Закона за водите, рискът от наводнения не е значителен по поречията на реките Рилска и Илийна, предвид профила на речните им корита. По- голяма вероятност за това има от техните притоци, при големият наклон на релефа, въпреки значителното хидроенергийно строителство, което улавя и контролира повърхностния воден поток.. Все пак уязвими зони от наводнения на територията на общината си остават зоните около р. Рилска и Илийна, а цялата територия на община Рила е определена като чувствителна зона.

Състояние на земи и почви. РИОСВ Благоевград не разполага с информация за наличие на площи с наднормено съдържание на тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители на територията на община Рила.

Няма информация за налични складове за съхранение на стари залежали препарати за растителна защита на територията на община Рила.

В публикувания Регионален доклад за състоянието на околната среда на територията на РИОСВ - Благоевград през 2014г., в Раздел „Земи и почви“, табл.

18, е дадена справка за размера и видовете територии по общини, която справка отчита обща площ в дка в г.ч земеделски територии, горски територии, населени места, водни площи, нарушени територии от добив на подземни богатства (за община Рила няма), територии за транспорт и инфраструктура. Тя ще бъде коментирана в ДЕО.

За повлияни територии в община Рила от вредното въздействие на процеси по киселяване и засоляване също няма информация. Не е правена инвентаризация.

Както беше посочено по-горе, както на територията на общината, така и на териториите на съседните общини няма големи промишлени източници, замърсяващи атмосферния въздух и водните течения, които биха замърсили и почвите с тежки метали и други химични съединения. Друг риск за качеството на почвите съществува от интензивното земеделско ползване на обработваемите земи, свързано с почвообработката, при която се разпрашава повърхностния почвен пласт и се появява ветрова ерозия, както и прекомерното използване на химически торове и пестициди.

Управление на отпадъците. На територията на Община Рила съществува едно депо за твърди битови отпадъци, разположено в м. „Момена“, на 1,5 км южно от гр. Рила. То е разположено на площ от 6 500 кв.м. Община Рила извършва дейностите, свързани с управление на отпадъците - събиране и извозване на битовите отпадъци, поддържане на депото в м. „Момена“. На територията на община Рила е въведено разделно събиране на отпадъци от опаковки, осъществявано от “ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ” АД. Извозването се извършва с техника на “Феникс-Дупница” ООД, гр. Дупница. С цел обхващане в системата за разделно събиране, на търговските обекти по туристически маршрут гр. Рила - Рилски манастир са доставени 18 бр. цветни метални контейнери. На територията на н.м. Рилски манастир са разпределени 12 бр. цветни метални контейнери. В град Рила има поставени 27 бр. цветни контейнери. Опазването на околната среда от замърсяване с отпадъци е жизненоважно за населението на общината и има пряко отношение към състоянието и качеството на ландшафтите.

Акустично натоварване на територията. РИОСВ - Благоевград не извършва контрол на обекти на територията на община :Рила, които са промишлени източници на шум в околната среда. Съществуват различни източници на шум в селищната и крайселищна територия на общината от автомобилния транспорт, транспортни и комунално-битови обекти и др.. Автомобилният транспорт на територията на община Рила е основен източник на шум, но до сега не е правен

анализ за дела от населението, подложено на наднормено ниво на шума по пътя за Рилския манастир. Все пак по него интензивността на движение е висока и би трябвало да се отчитат завишени показатели на нивото на шума. Причина за нарушенията на акустичната среда са недоброто състояние на пътната настилка, прогресиращото износване на повърхностния асфалтов слой, дупките и неравностите по платното, голямата възраст на автомобилния парк и др., които допринасят за увеличаването на шума. Ограничаването на скоростта на моторните превозни средство по натоварените улици и пътища до 40 км/ч е благоприятно за безопасността на движението, но то обаче увеличава интензивността на шума и замърсяването, емитирани от двигателите на автомобилите.

Електромагнитно замърсяване. През последните десетилетия нарастна броя на изкуствените източници на електромагнитни полета, при което стойностите на лъченията, няколкократно превишават стойностите на естествения електромагнитен фон. Такива съществени източници на електромагнитни лъчения в района на община Рила са далекопроводите с високо напрежение, ултракъсовълновите радиостанции, телевизионните ретранслатори, антенните съоръжения на мобилните оператори, радиотакситата и др.

За регулиране в определен чистотен диапазон излъчванията на електромагнитните полета, определяне на техните пределно допустими нива в селищните територии и лимитиране на хигиенно-защитни зони около излъчващите обекти, има приета Наредба на МЗ и МОСВ. Нейното прилагане в повечето случаи в страната, включително и в община Рила обаче не се съблюдава, с което местоположението на източниците на електромагнитни полета не се контролира и не се спазват отстоянията за хигиенно-защитни зони. Това създава опасност за оформяне на зони с "електромагнитен" дискомфорт, чието неблагоприятно действие не се възприема пряко от хората, но то оказва влияние върху тяхното здравословно състояние.

Радиационна обстановка. Естествения радиационен фон в района на община Рила е съвкупност от лъченията на земната кора, космоса, атмосферата, въздуха и др. и той е относително постоянен, ако няма никакви извънредни ситуации. Съдържанието на естествени радиоактивни елементи в почвени проби, взети от територии в близост до община Рила са със стойности, характерни за района.

Рискове от природни бедствия и аварии. Физико-географското местоположение на община Рила предопределя сравнително ограничени рискове от природни бедствия и аварии. Единствените по-големи водни течения – реките

Рилска и Илийна е възможно да представляват заплаха от наводнение при интензивни валежи и снеготопене , предизвикващи пълноводие.. Изградените хидроенергийни обекти на територията на общината при добро управление и поддържане, могат да поемат голяма част от водите на поройни валежи и интензивно снеготопене . По такъв начин те намаляват опасността от висока приливна вълна.

Риск от снегонавявания през зимния период има по пътищата в общината. През летния сезон в края на лятото, съществува опасност от пожари в горите, предизвиквани от недобросъвестни туристи, както това се случи през лятото на 2015г.

Здравен риск. Здравният риск за населението в община Рила идва от рязко променените социално-икономически условия през последните десетилетия, животновъдството и свързаните с това стресови промени във психо-физичния статус на хората.

На територията на общината няма големи промишлени обекти, които са източници на замърсявания на въздух, почви и води от рисков характер за здравето на хората..

Потенциален здравен риск в бъдеще представляват нерешените проблеми с канализацията, пречистването на отпадъчните води и третирането на отпадъците в селищата на общината.

Здравен риск за населението на определени крайречни територии от общината носи опасността от евентуални извънредни катастрофални поройни наводнения (стогодишна вълна) и свързаните с тях санитарно-хигиенни проблеми. Все още неизследван напълно източник за здравен риск за населението в община Рила са електромагнитното замърсяване и акустичното натоварване.

Обобщено, моментното състояние на заболяемостта в района на община Рила не показва наличие на потенциален здравен риск, но той в бъдеще може да нарастне, ако не се вземат своевременни превантивни, в това число и устройствени мерки.

Прегледът на текущото състояние на компонентите на околната среда и ландшафта в община Рила показва, че съществуват редица проблеми, чието решаване изисква вземането на своевременни планови устройствени мерки чрез ОУП на общината.

Нарушени територии. Вследствие на различни видове антропогенно въздействие, на територията на община Рила не са формирани съществени

нарушени територии, които да изискват извънредно планиране и извършване на рекултивационни работи. Замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди липсва. Като цяло, състоянието на почвената покривка е добро.

Биоразнообразие на растителния и животински свят. Подробна информация за защитените територии, обявени по Закона за защитените територии, и защитените зони, част от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000, обявени по Закона за биологичното разнообразие, са дадени в екологичната оценка и оценката за съвместимост към ОУПО. Там са посочени видовете и местообитанията, предмет на опазване, особено в ПП "Рилски манастир" и резервата "Риломанастирска гора".

Ландшафт. Ландшафта на община Рила не е съществено антропогенно повлиян и преобразен, и е запазил природния си облик особено на територията на ПП "Рилски манастир" и резервата „Риломанастирска гора“. Основно, разнообразието му се определя от горските територии, реките и техните притоци, високопланинските езера и териториите с алпийски характер в зоните над 2200м т.в. Оценката на ландшафта на общината като природен ресурс е висока. Културният ресурс на ландшафта на територията на община Рила е съществен, особено от разположения в него Рилски манастир и останалите културни забележителности, археологически и архитектурни паметници. Значителен принос за качествата на ландшафта като културен ресурс имат оформените екопътеки и туристически маршрути основно на територията на ПП „Рилски манастир“. Това са : Дендрологичен маршрут "Бачкова чешма - Гробът на Св.Иван Рилски", Еко-маршрут "Пътека на младия природолюбител", Маршрут "Културно-историческото наследство на Рилски манастир", Еко-маршрут "В горския дом", Ботанически маршрут "Кирилова поляна - Рибни езера", Ботанически маршрут "Кирилова поляна - Сухото езеро", Екопътека "Старата железница", Екопътека "Кръста", Еко-пътека "Бохемия" и Стобски пирамиди.

Културно наследство. На територията на община Рила има редица архитектурни и исторически паметници, които съществено допринасят за културния облик на ландшафта. Някои от тях са : Архитектурен комплекс "Бабинска махала", Килийно училище - датирано от 1830 г., което е възстановено и реставрирано, Общински музей "Алекси Рилец", Църква "Св. Арахангел Михаил" - датирана от XII - XIII век, Хрельовата кула в Рилски манастир, Рилския манастир и Главна църква "Рождество Богородично" в него, Постница „Св. Иван Рилски“, Църква „Свети Лука“, Метох „Пчелина“ и още много други.

Както беше посочено по-горе, община Рила разполага със значителен брой социализирани паметници на културното наследство, които могат визуално да участват и да обогатяват както облика на ландшафта, така и привлекателността на общината като обект за културен туризъм.

2.9.3. Състояние на зелената система, спорта и отдиха

Зелена система. Направената до тук характеристика показва, че исторически сложилото се антропогенно развитие на територията, на която се намира община Рила, е било насочено основно в близкото минало към създаване на условия за горско стопанство и земеделие и по-малко за развитие на местна промишленост. По тази причина териториите с горски характер, формирани от коренна дървесно-храстова растителност, първоначално след обявяването на Рила като Народен парк, в последствие като Национален и накрая обособяването на част от него като Природен парк (намиращ се на територията на община Рила), са помогнали да се запази в много голяма степен автентичния природен характер в по-голямата част от територията на общината. Всички други земи на настоящия етап, парцелирани като държавни частни, общински частни и частни имоти около селищата на общината, са предназначени за земеделско ползване и туризъм. Поради горните причини, към момента не може да се каже, че има, или в бъдеще съществуват съществени нужди и предпоставки за планово организиране на зелена система от различни видове линейни озеленени пространства с дървесна и храстова растителност, в извънселищната територия на общината, с изключение ландшафта на защитените зони по Натура 2000.

Основа за някаква бъдеща организация на система от озеленени пространства с местна дървесна и храстова растителност може да бъдат оскъдните озеленени площи за широко обществено ползване в съставните села, крайселищните им територии и допълнителното екологично въздействие от евентуалното създаване на биокоридори с дървесна и храстова растителност по някои от речните долини и дерета. Като елементи за зелената система със специфичен характер на оформяне, могат да се приемат създадените екопътеки и образователни маршрути. В заключение за състоянието и перспективите за бъдещото развитие на системата от озеленени пространства на територията на община Рила трябва да се подчертае, че ако в името на по-благоприятна жизнена среда и привлекателност на ландшафтният облик не се постави общественият интерес пред частният, не може да се очаква, че настоящият ОУПО може да допринесе съществено за

постигане на по-добра визия на общината по отношение развитие на зелената система.

В селищата на община Рила озеленени пространства за обществено ползване има на площада в гр. Рила и площадите на останалите населени места, както и околните пространства на общинските административни и културни сгради. От 2012 г. се изпълнява проект за реновиране на централната градска част и подмяна на околните тротоарни настилки на главните административни сгради в гр. Рила. В града липсва парково пространство, но е налице важен фактор за създаване на озеленена територия- преминаването на р. Рилска през града. Изграждането по нея на крайречен парк за нуждите на населението и туристите, гостуващи на територията на общината, ще даде възможност и за пешеходна и велосипедна връзка с крайселищната територия. На настоящия етап обзавеждането на публичните озеленени пространства е недостатъчно. Необходимо е допълнително поставяне на кошчета за отпадъци, пейки, чешми и други елементи на градският дизайн. Съществуващите детски площадки са крайно недостатъчни за задоволяване нуждите на населението. Необходимо е изграждане на допълнителни такива в гр. Рила и в останалите населени места на територията на общината. Градът е разположен на ключово място по пътя към световно известна туристическа дестинация. Това е предпоставка за увеличаване на велосипедното движение, което е факт на европейско ниво сред туристите. В последващите години е необходимо изграждане на велосипедни алеи на територията на общината с цел улесняване на движението. На цялата територия на общината е необходимо възстановяване и допълване на отделни благоустройствени елементи - стълбища, рампи, пътеки с цел осигуряване на достъпна среда за всички жители и посетители, като най-спешно следва да се осигурят равни възможности за физически достъп до обществените сгради на територията на селищата в общината.

Спорт и отдих. В гр. Рила има изграден стадион със спортна зала, който е в крайно лошо състояние. Има изградени детски спортни площадки в гр. Рила и с. Пастра. На територията на общината няма създадени други спортни съоръжения. Липсва организиране на масови спортни прояви, с изключение на провеждания ежегодно общоградски турнир по футбол. През 2007 г. са регистрирани Спортен клуб „Мусала 2007” и Футболен клуб „Мусала 2007”. Необходимо е ОУПО да предвиди изграждането на нови спортни площадки за всички възрасти, които да бъдат използвани свободно. Препоръчително е те да бъдат за различни видове

спорт, за да може да се ползват от всички възрастови групи от населението. На следващите етапи на по-подробна планиране и проектиране, трябва да се предвиди и изграждане на спортни съоръжения и за хора с различен вид увреждания, за да се спомогне тяхното физическо развитие и по-добрата социализация. Развитието на спорта е свързано с изграждането на спортни съоръжения, които обикновено се ситуират в озеленени пространства. В това отношение във връзка със състоянието на озеленените пространства на територията на общината, разбираеми са и констатациите за незадоволителното ниво на спорта и физическото възпитание на територията ѝ. Обикновено физическото възпитание и спортните прояви са инициативи от дейността на училищата.

2.9.4. Подход и концепция за развитие на ландшафта, зелената система, спорта и отдиха на община Рила

Подходът и концепцията за развитието на ландшафта и зелената система на територията в обхвата на настоящия Общ устройствен план на община Рила, е свързан с ландшафтно - териториално зонироване, базиращо се на досегашни функции, съществуващ потенциал на териториите и устройствените намерения на общината. С оглед характера и местоположението на територията на общината, преплитането на различни функции на тази територия и природните дадености, ландшафтно-териториалните зони могат да имат само условен компактен териториален обхват.

Съобразявайки се с горепосочените условности, предлагаме територията на община Рила, да се разглежда в Общия устройствен план на общината, като съставена от следните ландшафтно-териториални зони :

- Горски територии с природен и антропогенен произход, част от горския фонд, в Природния парк „Рилски манастир” и в зоните от Националната екологична мрежа Натура 2000;
- Територии на природните крайречно–горско ландшафти, част и от ПП „Рилски манастир и зоните от Националната екологична мрежа Натура 2000;
- Територии на антропогенно – културен ландшафт, включващ урбанизирани и преобразени природни територии, с функции основно на планински и културен туризъм;
- 4. Селищен антропогенен ландшафт, включващ урбанизираните

селищни и крайселищни територии, с основна функция обитаване и труд;

- **Ландшафт на инфраструктурни коридори, които преминават през територията на общината (пътища, електропроводи, и др.) и се подчиняват на специфични устройствени норми;**
- **Комплекс от природни и антропогенни ландшафти на културно-исторически паметници и археологически обекти, които се намират на територията на общината. Тази условна зона е с основна бъдеща функция – културен и познавателен туризъм.**

Приоритетните насоки за развитие на ландшафта и териториите, формирани от дървесно - храстови комплекси с горски характер (оформящи обемно-пространствена система от висока, предимно иглолистна дървесна растителност) на територията на община Рила са свързани с:

- Запазване на досегашния характерен ландшафтен облик на община Рила, като не се допусне презастрояване на крайселищните, крайпътните и природните крайречни територии за нуждите на бизнеса, туризма или обитаването. Да се създадат планови и проектни предпоставки за обогатяване на околната среда с природни елементи, там където има нужда, със специфичната за района естествена дървесна растителност и се извършва превантивна дейност срещу възникването на ерозионните процеси;
- - Опазването и подходящото експониране на социализираните или все още неизявени археологически и културно-исторически паметници и обекти, които да се предложат като привлекателен комплексен туристически продукт, представящ културно-историческия потенциал на територията на общината;
- Подобряване на социално-икономическите условия на местното население, чрез стимулиране на малкия и среден бизнес, свързан с аграрното профилиране на селищата в общината, местните производства и занаяти като елемент от предлагания туристически продукт, с цел повишаване на трудовата заетост;
- Подобряване условията за обитаване, както и да се повиши образованието на населението и квалификацията на специалистите в сферата на земеделието, културния и екологичен туризъм;
- Включване активно територията на община Рила в инициативите на ПП „Рилски манастир”, Геопарк Рила-Пирин и на Европейското културно

пространство чрез създаване на предпоставки за изготвяне и реализиране на проекти и програми с национално и международно финансиране за разкриване, консервиране и експониране на природни, стопански, археологически и културно-исторически обекти;

- Създаване условия за стимулиращ мултипликационен ефект и върху другите съседни общини, вследствие ориентирането на община Рила като център за развитие на екологосъобразена селскостопанска икономика и на селски екологичен и културен туризъм.

Устройствените насоки за развитие на ландшафта и зелената система на община Рила освен с горните цели и приоритети, трябва да се съобразят и да преодолеят редица ограничители и стимулатори от природен и антропогенен характер.

Относителен ограничител от природен характер за територията на община Рила е факта, че най-привлекателната ѝ част като ландшафт попада в границите на Природен парк „Рилски манастир“ с горския му фонд и на националната екологична мрежа Натура 2000, в която има определен лимитиращ режим за някои видове дейности.

Антропогенни ограничители за ландшафта и устройствените мерки в ОУП на община Рила са инфраструктурните коридори, преминаващи през селищната и крайселищната територия - пътната мрежа, електропроводи високо напрежение, водопроводи, и др.

Други антропогенни ограничители за развитието на ландшафта и обемно-пространствената зелена система са видовете собственост на земята, съществуващите материални фондове (жилищни, обществени, земеделско-производствени, инфраструктурни и др.) с остатъчна стойност, икономическото състояние на общината и на нейните жители и т.н.

Интересен потенциал като антропогенен стимулатор, ще бъде за ОУП на община Рила предложението за реставрация, консервация и социализиране на разкрити и неразкрити археологически обекти, културно-исторически паметници, както и на обекти с течащи и стоящи води, които влияят върху функционално-пространствената организация на територията и развитието на екологичния и културния туризъм.

От факторите, които могат да стимулират вземането на едни или други устройствени решения в ОУПО могат да се отбележат - целта да се развие производствения потенциал на общината основно в областта на земеделието и

туризма, попълване на нуждата от кадрови професионален, културен и производствен човешки ресурс и уникалността на природния потенциал на Рила планина. Предизвикателство е и създаване на условия за социално-психологическа привлекателност на общината като място за обитаване, приложение на труд, социални контакти, традиционен и алтернативен туризъм и използване на културно-историческите паметници от различни епохи за развитие на културен туризъм.

От анализа на всички разгледани по-горе устройствено-определящи фактори за развитие на ландшафта и обемно-пространствената зелена система, значение придобиват:

- Целите и приоритетите за развитие на община Рила;
- Ограничителите за ландшафтното функционално-пространствено организиране на територията;
- Стимулаторите за вземане на определени устройствени решения.

Въз основа на това се предлага, да се зложат следните приоритетни насоки за развитие на ландшафта и обемно-пространствената зелена система:

- Развитие, рехабилитация и обновяване на ландшафта около комуникационно-транспортната и техническата инфраструктура в обхвата на територията, попадаща в границите на ОУП на общината;
- Развитие на земеделските територии в специализация по отглеждането на подходящи за района селскостопански култури и животновъдство. Това може да стане чрез стимулиране собствениците на земеделски земи, да отглеждат на пустеещи в момента селскостопански терени доходоносни и подходящи за района трайни култури и билки, при използване на съвременни агротехнологии. С тези мерки може да се постигне разнообразяване облика и придаване на живописност на културния селскостопански ландшафт на общината. Мерките трябва да са насочени и към ползването на водните ресурси за поливно земеделие и за намаляване замърсяването на почвите и подземните води с нитрати, нитрити и фосфати. Допълващо културния и екологичния селски туризъм като елемент на туристическия продукт е и изграждането на фамилни животновъдни ферми при прилагане на европейски норми на отглеждане на животните и опазване на повърхностните и подземните води от замърсяване;
- Подобряване на екологичната обстановка в районите в - и около съставните села и курортните образувания, с цел да се създадат благоприятни условия

за живот на населението, за развитие на културния и екологичен туризъм и привличане на инвестиции. Това е свързано с организирането на правилно управление на битовите, строителни и земеделски отпадъци на територията на общината, което е от голямо значение за човешкото здраве и опазването на околната среда. Прилагането на съвременни европейски форми и норми на земеделие и агротехнологии, съчетано с българските традиции, ще осигури опазване на почвеното плодородие, намаляване на замърсяването на почвите, повърхностните и подземните води от минералното торене и препаратите за растителна защита и ще опази обработваемите земи от развитие на ерозионни процеси. Развитие евентуално на промишлени производства и промишлени технологии в района на община Рила, които не са източници на замърсяване на въздуха, почвите и водите, ще имат основен принос за осигуряване на условия за труд на населението и съхраняване чистотата и привлекателността на природната среда.

Основната цел и задача на предлаганите мерки е :

- Опазването и подчертаването на характерния облик на ландшафта в община Рила, запазената от замърсяване околна среда, благоустроените населени места по изискванията на съвременното градоустройство, съчетано с неизползвания до сега потенциал от културни и исторически паметници от различни епохи, което ще стимулира развитието на културния и екологичен селски туризъм и привличането на инвестиции в екологосъобразени производства;
- Ситуиране в селищните и крайселищни (природни) територии на обекти за нуждите на аграрния туризъм (семейни чифлици) в подходяща околна обстановка. Туристическата инфраструктура има нужда от такива обекти, но мястото на тяхното ситуиране и интензивността на застрояване трябва да бъдат съобразени с изискването за премереност, опазване на природната среда и баланс по отношение на предлаганите туристически услуги;
- Обособяване в общината на ландшафтна среда за развитие на културен селски туризъм в селата, които имат потенциал за това. Тази ландшафтна задача изисква, на цялата територия на община Рила ландшафта да се организира в посока на максимално използване потенциала на природната среда, агропроизводството и историческите паметници, за превръщането ѝ в привлекателно място за живеене, труд и туристическа дестинация.. По такъв начин ландшафта и обемно-пространствената зелена система, ще имат

положително въздействие върху състоянието на околната среда, съобразявайки се с предлаганите принципи в ОУПО на райониране и режими на ползване на територията както в природния парк, така и в защитените зони по Натура 2000.

Изброените по-горе приоритетни насоки за развитие на ландшафта и обемно-пространствената зелена система на община Рила са конкретизирани в следното устройствено предложение към Общия устройствен план на общината:

2.9.5. Ландшафтно устройство и обемно-пространствена зелена система на ОУП на община Рила

Всички елементи на ландшафта и предлаганите мерки за неговото устройство, са обособени в шест основни групи:

- **Дендрогенен горски ландшафт** на териториите от общината, намиращи се в Природен парк „Рилски манастир“. Горските територии формират обемно-пространственият облик на общината, независимо от тяхната собственост и предназначение от горскостопанска гледна точка. Те създават разнообразие в пейзажа на общината и не трябва да се допуска процентно намаляване на обемно – пространственото им и визуално присъствие в ландшафта на община Рила. Тези горски територии създават ландшафтната основа на облика на общината.
- **Агrogenен ландшафт на крайселищните обработваеми земи.** Те формират облика на основния антропогенен ландшафт на общината, тъй като исторически са формирани от хората чрез планомерно и целенасочено преобразуване на естествените природни територии с горски характер, в обработваеми земеделски земи. Тези обработваеми земи допълват ландшафтната база на община Рила и тяхното стопанисване и устройство ще се извършва на основата на перспективите за развитие на земеделието и животновъдството през следващите години.
- **Урбогенен ландшафт на съставните селища и курортни образувания.** Характеризира се с урбанизационни селищни структури, формирани от сравнително малки по площ селищни и крайселищни частни имоти, използвани за отглеждане на селскостопански култури и животновъдство. Бъдещото им развитие на основата на ОУПО е свързано с опазване на териториите им от замърсяване на почвите и развитие на ерозионни процеси, наводнения при поройни валежи, благоустрояване и решаване

на проблемите с транспортния достъп, канализацията и пречистването на отпадъчните води, създаване на озеленени селищни и крайселищни пространства, предлагащи условия за спорт и отдих, формиране на санитарно-хигиенни зони съгласно нормативните изисквания за отстояние на жилищните зони от гробища, животновъдни ферми и други селскостопански обекти, източници на замърсяване на въздуха, водите и почвите, експониране и социализиране на обектите на културно-историческото наследство и др.

- **Дендрогенен ландшафт на крайречни земи.** Територии с ландшафт за превантивна устройствена защита по чл. 10, ал.3 на Закона за устройство на територията. Това са в по-голямата си част запазени естествени първични територии с горски характер, предназначени днес да опазват ценни представители на биологичното разнообразие за България и региона. Тук освен малкото запазени широколистни и крайречни гори на непригодни за земеделие терени, е включена и по-голямата част от Защитените зони по Натура 2000. Опазването, устройството и ползването на тези територии се предвижда да се извършва според дифиренцираните изисквания на природозащитното законодателство в България. Относно устройствените мерки, които могат да се извършват в Защитените зони по Натура 2000 няма ограничения освен за такива, които могат да окажат негативно влияние върху състоянието на опазваното в тях биологично разнообразие. Съобразно с това, настоящият ОУПО предвижда в тези територии извършването на такива мерки, които са препоръчани в стандартният формуляр по Натура 2000 за защитените зони. Устройствените мерки в тези ценни територии от гледна точка на ландшафта и биоразнообразието, трябва да бъдат насочени не само за опазване на биоразнообразието и естетическото оформяне на крайречните територии, но и да бъдат съобразени с изискванията за осъществяване на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал.3 на ЗУТ.
- **Антропогенни ландшафти на биоинженерно озеленяване.** Това са основно линейни територии, в които с устройствени мерки се предвижда да се формират ландшафтно оформени пространства от местна дървесна и храстова растителност, с различна функционална насоченост и предназначение. Те ще участват визуално в оформянето на обемно-

пространствения характер на зелената система на община Рила. От своя страна, тези елементи на ландшафта с антропогенен генезис, ще разнообразят пейзажа, ще създадат подходяща среда за нуждите на туризма, ще дадат възможност да се оползотворят непродуктивните земи на територията на общината, ще подобрят микроклимата и ще подпомогнат борбата с ветровата ерозия на почвата и снегонавяванията. Целта на биоинженерното озеленяване ще бъде: Да създаде биокоридори по пътища, реки, дерета и оврази с противоерозионно предназначение и за опазване на биоразнообразието; Да възстанови традицията за крайпътно озеленяване на четвъртокласната пътна мрежа; Да се извърши биологична рекултивация на нарушени терени от различни дейности.

За реализирането на тези елементи с антропогенен генезис на зелената система, ще трябва да се изготвят конкретни проекти на следваща по- подробна фаза , които да бъдат съобразени с изискванията на законите и наредбите за устройство на територията, опазване на околната среда, опазване на биоразнообразието, рекултивацията на нарушени територии и други.

Предлаганото устройство на ландшафта в община Рила чрез гореописаната номенклатура от устроени територии към ОУПО, цели създаване на балансирана комбинация между природните защитени територии, културния ландшафт на туристическите образувания и земеделските земи и на компактните или линейни територии, оформени с преобладаващото участие на местни горски дървесни и храстови видове. По такъв начин, ще се създаде една по- благоустроена, балансирана и естетична среда за развитие на общината и създаване на привлекателни условия за обитаване, труд, отдих и туризъм за жителите и гостите на община Рила.

2.10. Транспортна и техническа инфраструктура

Степента на изграденост и състоянието на техническата инфраструктура, наред с качеството на човешките ресурси, представляват основен фактор за социално-икономически растеж. Системите на техническата инфраструктура (водностопанска, канализационна, енергийна, транспортна и далекосъобщителна) имат комплексно влияние и определят съществена част от общото развитие на населените места.

При разширяването на строителните граници на селищата и обособяването на нови зони за обитаване, труд и отдих ще бъде необходимо изработването на нови инвестиционни проекти за допълнително изграждане на уличната мрежа и

обвързването ѝ с тази на изградената селищна улична мрежа, водоснабдяване и канализация.

2.10.1. Пътна инфраструктура

Може би най-важният компонент на техническата инфраструктура, като фактор за социално-икономически растеж са пътищата.

На 10 км от гр. Рила минава трансевропейската магистрала Е - 79 София – Солун - Атина. Предвидена е отбивка на две нива за община Рила и в частност за Националния обект на КИН – „Рилски манастир“, като нейната реализация е предстояща.

Транспортната достъпност на населените места от общината се осигурява чрез система от републикански и общински пътища. В общината липсват пътища от първи и втори клас. **Третокласната пътна мрежа** е с обща дължина 45 км и включва: Третокласен път III-107, Рила - Рилски манастир - Кирилова поляна, с дължина 32км и Третокласен път III-1005, Дупница – Смочево – Рила - Благоевград, с дължина 13 км. **Четвъртокласната пътна мрежа** е с обща дължина 7.8 км и включва: Четвъртокласен път IV-10717, Рила - Рилски манастир - Падала, с дължина 5.8 км; Четвъртокласен път IV-10716, Рила – Стоб – Пороминово – Бараково - /Дупница - Благоевград/, с дължина 2 км. Гъстотата на четвъртокласната пътна мрежа е много по-ниска от средната за страната и за област Кюстендил, което се обуславя от преобладаващия планински и полупланински характер на терена. От местните пътища към момента са изградени само пътища публична общинска собственост, които осигуряват достъп до населените места в общината. Гъстотата на пътната мрежа по отношение на населението е по-висока от средната за страната и за област Кюстендил.

На територията на общината няма общински пътища без трайна настилка.

Предвижданията на ОУП по отношение на транспортната инфраструктура включват следните мероприятия:

- Трансформиране на пътя Рила - Рилски манастир от 3-ти клас във 2-класна пътна мрежа.
- Реконструкция на пътя Рила – Падала.
- Рехабилитация на пътя „Метох Пчелина“ – посока „Рибните езера“.

Техническото състояние на улична мрежа в селищата на общината е в незадоволително състояние. По-голяма част от улиците в гр. Рила са асфалтирани, а в останалите селища на общината не всички улици са с трайна настилка. Липсва изградена подземна инфраструктура.

Основната улична мрежа в гр. Рила ще се нуждае от пълна реконструкция и рехабилитация след изпълнението на проекта за цялостна реконструкция на ВиК мрежата. Сходна потребност ще има и с. Смочево след изпълнението на проекта за цялостно изграждане на канализационната мрежа и ПСОВ. В село Пастра съществува необходимост от реконструкция и рехабилитация единствено на ул. „Долен път“.

С проекта се предвиждат нови терени за буферни паркинги в периферията на градската територия, така също и периферно на Рилския манастир

Общината осъществява транспортна връзка с гр. София и общините Дупница, Благоевград, Кочериново.

Транспортна връзка	Разстояние м/у населените места в км	Трансп.връзка на адм.ц гр. Рила с др.нас.места	Разстояние между съответните населени места в км
Рила - Смочево	Рила - Падала	Рила - Пастра	Рила - Рилски манастир
9 км	10 км	8 км	22 км
Рила - София	Рила - Дупница	Рила - Благоевград	Рила - Кочериново
100 км	34 км	20 км	8 км

Транспортното обслужване се осъществява от Сдружение “Рила - Експрес”.

2.10.2. Железопътна инфраструктура

На територията на Общината няма изградена и функционираща железопътна мрежа.

Емблематичната теснолинейка Кочериново – Рилски манастир – единственият функциониращ ЖП обект в общината е закрыта на 31 март 1960 г.

През изминалите 55 години многократно са правени опити за възстановяване на железницата по долината на река Рилска и Рилския манастир. В последния градоустройствен план на град Рила, изработен в КНИПИТУГА и приет на 16 юни 1983, е нанесена следата за преминаването на възстановената жп линия през града.

На 28 май 2002 е учредено Сдружението “Рилска железница”, с основна цел “да обедини възможностите, уменията, опита и знанията на членовете си за възстановяване на жп линията Кочериново - Рилски манастир”

В представения понастоящем проект НЕ СЕ ПРЕДВИЖДА възстановяване на

теснолинейката.

2.10.3. Водоснабдяване

Основният водосборен район в границите на общината е на река „Рилска“, извираща от „Рибните езера“ при надморска височина 2691 м. Най-голям проток на р. Рилска е р. Илийна с дължина 16 км и събираща водите на реките Мермерица, Радовица и Краварско дере. Други значителни нейни притоци са Маринковица, Сухоезерски поток, Друшлявица, Смордливия поток, Джендемска река и Гьоленска река, р. Елешница, р. Каменица, Дяволските води, Голяма и Малка Ломница. Река „Рилска“ се влива в р. „Струма“ при с. Шарков чифлик (обл. Кюстендил).

Водосборът на р. Рилска е 390 кв. км, а естественият ѝ годишен воден отток – 141,9 млн.м³. Водният отток е формиран главно от води от снеготопене по северните склонове от терените на водосбора.

Река Рилска почти през цялата година е с постоянен дебит, който през пролетно-летния период е в своя максимум, в резултат на топенето на снеговете. Тя е единствената по - голяма река на територията на Природен парк "Рилски манастир". С размера на годишния си воден отток на единица площ природният парк е зона с най-висока водопроодуктивност в България и най-значимият източник на вода за югозападна България и част от Тракийската низина. По тази причина още през 1949 г. са изградени 4 малки ВЕЦ в една каскада. В състава на каскада „Рила“ влизат следните ВЕЦ:

- ВЕЦ „Калин“ – на кота 2379 м, който е най-високо разположения изкуствен басейн у нас и на Балканския полуостров., с мощност 4 000 кВтч, изравнител с обем 39 000 куб.м
- ВЕЦ „Каменица“ с мощност 3 200 кВтч, изравнител – 40 000 куб.м.;
- ВЕЦ „Пастра“ с мощност 5 400 кВтч, изравнител – 44 300 куб.м.;
- ВЕЦ „Рила“ с мощност 10 400 кВтч, изравнител – 63 000 куб.м.

Една по-малка мощност е построен на общински водопровод - ВЕЦ Рилец - м. Студена чешма, землище Рилски манастир.

Териториите в границите на Община Рила се характеризират с високи нива на воден запас, но въпреки това в някои населени места е налице недостиг на вода. Причина за това са реализираните в миналото водностопански обекти, част от които пренасочват значителни водни количества за населени места извън

община Рила.

Питейно-битовото водоснабдяване в общината е главно от повърхностни водоизточници, поради което е необходимо особено внимание за опазване на качеството на водите и налага изграждане на санитарно-охранителни зони около водоизточниците и водоснабдителните обекти - това са основно водохващанията при реките „Елешница“, „Каменица“, „Рилица“, „Джамбевска“ и „Горанина“ и водохващания при ВЕЦ „Каменица“ и ВЕЦ „Рила“, осигуряващи питейна вода за близките населени места.

Учредяването на санитарно - охранителните зони /СОЗ/ е задължително по силата на Наредба № 3/16.10.2000 год. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно - битово водоснабдяване. При част от водохващанията в миналото са използвани етернитови тръби, които при реконструкция на водните обекти следва да бъдат подменени поради доказаната им вредност за човешкото здраве и околната среда. Подходящо е мерки за подобряване на инфраструктурата в населените места да се съчетават и с подмяна на водопроводната мрежа поради амортизирането на тръбите и влошаването на питейните води за потребителите.

Водоснабдяването на град Рила се осъществява посредством речни водохващания, изградени на реките, минаващи през територията на общината – р. Елешница, р. Каменица, р. Джамбевска, р. Горанина, р. Рилица и чрез водохващане от изтичалото на ВЕЦ „Каменица“. Друг водоизточник за гр. Рила е речно водохващане на р.Каменица за около 20 л/сек. и от изтичалото на ВЕЦ "Каменица". Водата от изтичалото и от водохващането се събира пред централата в обща шахта и тръгва по етернитов водопровод ф 300, оразмерен за 80 л/сек. Изградено е и ново водохващане при ВЕЦ "Каменица" със стоманен водопровод с диаметър Ф 300, който на разстояние около 300 м. от водохващането се включва в етернитовия водопровод. Двата водопровода от р.Елешница и р.Каменица се събират в с.Пастра, в облекчителна шахта със сито, където се улавят по едрите физически примеси. Оттам водата се подава до хлораторно, където се извършва хлориране.

От хлораторното посредством етернитов водопровод с диаметър Ф 300 и новоизградения стоманен - Ф 325, оразмерен за 106 л/сек. водата се отвежда в разпределителна шахта в м."Св.Георги", землище гр.Рила и оттам в резервоар 400 куб.м. и новоизграден резервоар 2500 куб.м. Двата резервоара осигуряват нормално водоподаване до потребителите през цялото денонощие и гарантират регулиращия, противопожарния и аварийния обем. От разпределителната шахта

посредством два водопровода /съществуващ и новоизграден/ се подава вода и за гр. Кочериново и гр. Бобошево. Водата за гр. Рила не се пречиства механично, а се извършва само хлориране. В тази връзка е необходимо е да се изгради Пречиствателна станция за питейни води за водоснабдителна група "Рила - Кочериново - Бобошево". С изграждането на Пречиствателната станция ще се осигури необходимото качество на водата за питейно -битови нужди. От 2013 г. е изградено водохващане в местността Елешница.

Общината успешно е реализирала проект по Оперативна програма „Околна Среда”: „Технически дейности за реконструкция и доизграждане на водопроводна и канализационна инфраструктура в гр. Рила, община Рила“.

Село Смочево, както и някои населени места от Община Кочериново, се водоснабдяват от речно водохващане на р. „Рилица”, разположено на кота 1120 м в местността „Робовица”. В сухите месеци се улавят около 3 л/сек., което е крайно недостатъчно. Водопроводът е етернитов, изграден през 60-те години, с изтекъл амортизационен срок. За с.Смочево има резервоар с обем 200 куб.м.Водоснабдява на с. Пастра е гравитачно от каптаж Тугулево”.

В момента се изгражда нов водопровод от РЕ тръби, с диаметър ф 160 до ф 90 и ново водохващане

Село Пастра се водоснабдява гравитачно от каптаж „Гугулево” и изтичалото на ВЕЦ (5) „Каменица”, и от речно водохващане на р. Джембевска, посредством стоманен водопровод с диаметър Ф100. Предстои изграждането на нов довеждащ водопровод Ломница – Пастра.

В село Падала водопроводната мрежа е новоизградена.

Основната причина за влошеното водоподаване на територията на общината е, че разпределителна водопроводна мрежа не отговаря на правилата и нормите в проектирането и строителството. Всички населени места на територията на Община Рила се нуждаят от реконструкция и рехабилитация на съществуващите водопроводи и съоръжения. Както се спомена по-горе, поради липса на модерни пречиствателни съоръжения е влошено качеството на питейната вода, което е резултат от честите аварии по вътрешната водопроводна мрежа.

С цел подобряване водоснабдяването е необходимо изготвяне на инвестиционни проекти за допълнително водоснабдяване на населените места. С оглед повишаване качеството на питейната вода, е наложително изграждане на ПСПВ и други малки пречиствателни съоръжения.

Високото качество на водите в Община Рила - меки води с ниска обща

минерализация и високо съдържание на кислород обуславя и възможностите за стопанско ползване и чрез бутилиране. Такъв обект е регистриран в рамките на общината в м. „Кирилова поляна“ - производствен обект за бутилиране на изворна вода.

В гр. Рила съществува един извор на минерална вода с температура 36°C и малък дебит. Водата е алкална, сулфатна, хидрокарбонатна, флуорна, с минерализация 0,93 гр./л. Този източник не е проучван от гледна точка на възможност за неговото използване.

2.10.4. Канализация

Канализационната мрежа на общината е в незадоволително състояние. От населените места в общината само гр. Рила има частично изградена вътрешна канализационна мрежа, която не отговаря на строителните правила и норми.

Селата Пастра и Падала нямат изградена канализационна мрежа, а за с. Смочево понастоящем се работи по нейното изграждане.

Голяма част от отпадните води на град Рила са включени в напоителен канал, минаващ по главната улица на града, посредством който се напояват земеделски земи, разположени под града, а останалата част от битово - фекалните води постъпват директно в р.Рилска. Това налага да се доизгради довеждащия канализационен колектор, който изцяло е изграден до землищна граница със с. Стоб. Изграждането на колектора има голямо екологично значение, тъй като опазването на водните ресурси от замърсяване е свързано в голяма степен със системите за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води.

Жителите самостоятелно са изградили септични, в повечето случаи попивни ями или заустват отпадните фекални води в деретата. Повечето септични ями, изградени в имоти на жителите, а и при повечето от хотелите, са попивни и чрез подземен отток и те също замърсяват водите на реката. Това налага доизграждането в бъдеще на вътрешна канализационна мрежа за града, както и на предвидените ПСОВ за осигуряване на събиране, отвеждане и третиране на отпадните води съгласно нормативните изисквания.

Ограничено замърсяване по протежение на речните корита в някои участъци е възможно да е налице в резултат от дейността на животновъдни ферми.

Това налага доизграждането в бъдеще на вътрешна канализационна мрежа за града, както и на предвидените ПСОВ за осигуряване на събиране, отвеждане и третиране на отпадните води съгласно нормативните изисквания.

Както споменахме, Общината успешно е реализирала проект по Оперативна

програма „Околна Среда“ за извършване на технически дейности за „Технически дейности за реконструкция и доизграждане на водопроводна и канализационна инфраструктура в гр. Рила, община Рила“, като се очаква да

бъде финансиран по същата програма и фактическия проект за реконструкция и доизграждане на водопроводната и канализационна мрежа в гр. Рила и изграждането на ПСОВ в гр. Рила. Този проект, съчетан с подобряването на степента на изграденост на канализационните мрежи като цяло ще подобри опазването на водните ресурси и почвите от замърсяване, което в голяма степен е свързано със системите за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води.

Към настоящия момент общината изпълнява и проект за цялостно изграждане на битова и дъждовна канализация и ПСОВ за с. Смочево, финансиран по ПРСР, мярка 321.

Местната власт има инвестиционно намерение на за изграждане на локално пречиствателно съоръжение за отпадни води на територията на н.м. „Рилски манастир“. В комплект, трите проекта съдействат за опазване на околната среда и подобряване качеството на жизнената и бизнес среда.

За селата Пастра и Падала ОУПО също предвижда изграждане на битова и дъждовна канализация и ПСОВ.

2.10.5. Електроснабдяване

Енергийната система в общината е добре развита, всички нейни селища са електрифицирани. Електроснабдяването се извършва основно от каскада „Рила“ със съставни подразделения - ВЕЦ „Калин“, ВЕЦ „Каменица“, ВЕЦ „Пастра“ и ВЕЦ „Рила“.

Като цяло техническото състояние на електроснабдителните мрежи и съоръжения е сравнително добро. Съществуват обаче райони, в които електропреносната мрежа не е добре оразмерена и не може да поеме допълнителни консуматори. В тези райони доставяната електроенергия не притежава необходимите параметри и затруднява крайните потребители. Осигуреното улично осветление е недостатъчно. В общината няма изпълнени проекти за енергийна ефективност. Улично осветление, както и отоплителните инсталации в обществените сгради са остарели и са причина за високите експлоатационни разходи.

Електроснабдяването в Общината се осъществява основно чрез въздушни електропроводи 20 кв, като в град Рила има изградена подстанция.

Друг източник за електроснабдяване са двата фотоволтаични парка на територията на с. Смочево.

Друг ВЕИ с приложение в Общината е слънчевата енергия. Тя се използва за затопляне на вода чрез слънчеви термални колектори и за производство на електрическа енергия чрез фотоволтаични модули. Слънчева топлинна енергия се генерира от домакинствата, както и в един обект на Община Рила – ОДЗ „Д-р Т. Миладинова”.

В Община Рила няма изградени ветрогенератори и няма проучване на техническия потенциал на този ВЕИ.

2.10.6. Далекосъобщения

Общината е включена в автоматичното телефонно избиране. Телефонизирани са всички населени места и са свързани в националната съобщителна система, чрез две автоматични телефонни централи /АТЦ/-В гр.Рила, която обслужва гр.Рила, с.Смочево. с.Падала и Рилски манастир и втора АТЦ - с.Пастра, която обслужва само с.Пастра. На територията на общината има покритие на мобилни оператори Mtel, Globul, Vivacom и Telenor.

На територията на гр. Рила има осигурен ограничен Интернет достъп.

Въвеждането на цифрови технологии и модернизацията на националната съобщителна система предполага действия от страна на местните и национални органи в посока осигуряване на широколентов достъп до интернет, който в момента не съществува.

2.11. Културно наследство

2.11.1. Недвижимо културно наследство

За изработването на част „Културно наследство“ към ОУПО Рила са събрани и използвани данни и информация от различни инстанции и източници. Основно използвана е информацията, предоставена от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН); Национален археологически институт с музей към Българска академия на науките (НАИМ-БАН) – данни от автоматизираната информационна система "Археологическа карта на България" (АИС АКБ); Министерство на отбраната (областен регистър „Военни паметници“ в област Кюстендил). Допълнително е събрана и конкретизирана информация от и чрез огледи и посещения на обекти на място, от местно население, община Рила, музейна сбирка в с. Рила, археолози и историци.

Копия от официално предоставените данни са приложени към настоящата документация на ОУПО Рила.

Според предоставената информация от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН), НАИМ-БАН и регистъра на военните паметници, недвижимите културни ценности на територията на община Рила са 65 броя. Една от тях - Рилски манастир – е обект от световно значение, вписан в листата на паметниците на Световното културно и историческо наследство на ЮНЕСКО; 1 ансамбъл, групов архитектурно-строителен паметник (НКЦ) – „Бабинска махала“ в гр. Рила; От тях 41 бр. са архитектурно-строителни; 3бр. са художествени; 12 бр. са археологически, 8 бр. са исторически и 2бр. са военни паметници. Някои от тези обекти попадат в повече от един списък, а някои спадат към 2 или 3 вида. Рилски манастир включва и много самостоятелни обекти, както е видно от приложения регистрационен списък.

За целите на настоящата разработка – ОУПО Рила – на обектите от различните списъци на недвижимите културни ценности е дадена единна номерация. Същата номерация е използвана и в графичната част на проекта.

2.11.2. Кратко описание на някои от обектите НКЦ

Археологически паметници

Като селище гр. Рила има многовековна история. Води началото си от края на II–началото на III век. За античността на Рила свидетелстват находките при разкопки или случайни такива. Открити са: зидана засводена гробница – датирана от I – II век от н.е.; останки от антично селище с надписи на гръцки език; олтар от края на II – началото на III в.; битова керамика; монети и др.

През 1965 г. като археологически паметници с местно значение са обявени гробищната църква “Св. Архангел Михаил”, оброчище “Св. Георги” и останки от античен градеж в двора на църква “Св. Георги”.

В рамките на изследването „Древнотракийско наследство от община Рила“ е направен извод, че регионът на Община Рила е обитаван още в предримската тракийска епоха. В българската литература пръв Ю. Трифонов обръща внимание върху факта, че култът към Св. Иван Рилски е наследил древноезически светилища. Значителен интерес по отношение на предхристиянското наследство във фолклорния образ на Св. Иван Рилски представлява древнотракийското светилище „Кръста“ и свързаните с него народни легенди. Около него също се наблюдават археологически следи от древни култови практики – главно фрагментирана керамика от предримската и късноантичната епохи. Най-западната скала има причудлив силует на конник, поради което и носи името „Конникът“. Над него върху скалистия хребет е разположена монументална скала с името

„Пчелата“. Изследването акцентира върху факта, че пчелата се среща като символ в Народното житие на Св. Иван Рилски. Около скалата е оформена неголяма четириъгълна скална площадка, която проучванията свързват със съществуваща архитектурна сграда – част от светилището. Така към изброените свидетелства от древнотракийското светилище „Кръста“ се прибавят още няколко – свещен лековит извор, лечебни камъни, сакрализирани билки, мегалитен жертвеник с форма на стъпка, приписани вероятно по-късно на християнския светец.

Друга малко известна, но изключително атрактивна е местността „Пещерен параклис“. Тя се свързва с присъствието на легендарно сведение за сакрализирана пещера на отвъдния бряг на река „Рилска“ – част от общата свещена територия. Легендата разказва, че преди хиляди години на това място е имало черква и при земеръс е била затрупана и останала под тези скали. В малката скална ниша – пещерен параклис, оформена в подножието на скалата се почита Св. Неделя. Откритата проучване фрагментирана тракийска керамика, датираща от предримската епоха, върху скалата над параклиса, както и няколкото скални вкопавания свидетелстват, че действително и това християнско свято място е наследено от езическата древност.

Архитектурни и исторически паметници

Архитектурен комплекс **“Бабинска махала”**. Деклариран от Националния институт за паметниците на културата през 1971г. като паметник на културата от местно значение. Архитектурата тук е типична за Възраждането и прави комплекса уникален и неповторим. Ансамбълът включва 27 частни къщи със запазена архитектурна стойност, средновековна църква от 12в. и Килийно училище от 19 в.

Килийно училище – датира от 1830 г., възстановено и реставрирано. Ценен паметник на културата. Димитър Алексиев Рилец (Даскалът) е основател на първото килийно училище в с. Рила. Даскал Димитър е и личен приятел на Неофит Рилски, за което свидетелства запазената от тогава кореспонденция между двамата. В края на 2010 г. килийното училище е превърнато в Общински музей “Алекси Рилец”. Музеят разполага със 130 експоната, от които 58 са със статут на културни ценности.

Църква “Св. Арахангел Михаил” - датира от XII – XIII век, в която са открити ценни стенописи с изображения на светци от тази епоха. Тя е една от малкото запазени в България кръстокуполни вписани в квадрат църкви, разпространени на Балканския полуостров през периода XII-XIV век.

Хрельовата кула в Рилски манастир. Тя е единствената запазена постройка

от средновековието. Построена през 1335 г. от местния феодал протосеваст Хрельо Драговол, тя представлява мощна каменна отбранителна кула с призматично тяло. Кулата, висока 23 м, е разделена на пет етажа, свързани с вътрешна виеща се каменна стълба с тесни стъпала. На петия етаж има малък параклис "Преображение Христово", украсен със забележителни по своето художествено майсторство, колорит и реализъм фрески от XIV в., внимателно реставрирани и укрепени. Към кулата е пристроена камбанарията на манастира (1844 г.).

Като единични архитектурни паметници са обявени църква "Св. Никола", метоха на Рилския манастир и 9 частни къщи в гр. Рила.

Религиозни паметници

Рилски манастир. Рилски манастир е несъмнено най-голямата туристическа атракция сред манастирите в България със своята големина, красива природа, архитектура, стенописи и древна история. Изграден е сред борови гори, в долината на р. Рилска, на 1147 метра надморска височина. Рилският манастир е един от най-значимите исторически, архитектурни и религиозни паметници на България. През 1976 г. е обявен за Национален исторически резерват, а през 1983 г. е включен в листата на паметниците на Световното културно и историческо наследство на ЮНЕСКО, заради впечатляващата си архитектура, ценни икони и стенописи.

Манастирският комплекс е разположен на площ от 8 800 кв.м. и има уникална архитектура. Отвън манастирът изглежда като крепост. Неговите 24 метра високи каменни стени образуват неправилен петоъгълник.

Манастирът е основан през X век от отшелника Св. Иван Рилски, чието име носи. В Рилски манастир са открити за посещение главната църква "Рождество Богородично", историческият музей, магерницата и музей "Манастирско стопанство", както и четирите църкви с ценни стенописи от началото на XIX век, в близост до манастира.

Главна църква "Рождество Богородично". Строежът на храма започва през 1835г. и е завършен през 1837 г. Негов строител е първوماйстор Павел Иванович от с.Кримин. Риломанастирската църква е църква от т.нар. „атонски тип“. Представлява кръстополна базилика с пет купола, три олтара и два параклиса. Впечатляващ е иконостасът на църквата, изработен в периода 1839-1844 г. от майстор Атанас Теладур – грък по произход, живял дълги години в Самоков. Иконостасът е от орехово дърво, с дълбока ажурена дърворезба, покрит с тънък слой позлатен варак.

Друго голямо богатство на църквата са стенописите. Тя е украсена с повече от 1200 сцени. Работени са в периода 1840-1847 от художниците на две иконописни школи – Самоковска - с представител Захари Зограф и Банско-Разложка – Молеров. Църквата е известна и с една от четирите най-ценни чудотворни икони - Богородица Осеновица. В центъра е изобразена Богородица с малкия Христос, а около тях, в очертани от сребро обкови, се намират частички от мощите на 32 от най-почитаните православни светци.

Двата странични параклиса са посветени на Свети Николай Чудотворец и Свети Иван Рилски. Пред олтара на Свети Иван Рилски се намира гробът на последния български цар - Борис Трети – (1894-1943).

Откритата галерия замества нартекса – ексонартекс (външен нартекс), според атонската традиция. Върху куполите на ексонартекса са описани сюжети от Апокалипсиса. На западната външна стена, до входа на църквата е изписана композицията "Страшният съд".

Църква „Въведение Богородично“. Църквата „Въведение Богородично“ е гробищната църква на Рилския манастир, разположена южно от манастира. Изградена е на три етапа. Първият строителен етап обхваща строежа на двуетажна църква-костница. Долният етаж представлява правоъгълно помещение, в което се съхраняват костите на монасите, горният етаж е еднокорабна църква с една апсида, слабо издадена извън източния зид, обширна олтарна част с пет ниши в стените и правоъгълен издължен наос. Иконостасът е дърворезбен и датира от XVIII или началото на XIX в. Стените на двуетажната църква са масивни, каменни. Църквата е строена вероятно преди средата на XVIII в. Изписана е през 1795 г., като ктитор е бил самоковският митрополит Филотей. През втория етап към втория етаж на църквата от запад е прибавена също двуетажна сграда, която в долния етаж е с масивни зидове, а в горния с паянтови. Тази част на строежа датира от края на XVIII или началото на XIX в. През третия етап от запад пред монашеските килии е изградена двуетажна галерия.

Постница „Св. Иван Рилски“. Най-отдалечена от основното манастирско ядро в североизточна посока е постницата „Св. Иван Рилски“, известна още като „Старата постница“. Сред строежите преди началото на 19 в. тя е забележителна с оригиналното съчетание на природни и създадени от човека ценности, като пещерата-жилище на отшелника от 10 в. и изградената около 1746 г. църква „Успение на Св. Иван Рилски“. Като природно-архитектурна забележителност този малък ансамбъл е единствен на Балканския полуостров.

Църква „Успение на свети Иван Рилски“. Източно от манастира, на пътеката, която води за старата постница, се намира църквата „Успение на свети Иван Рилски“. През 1746 г. там, където се издига днешната църковна сграда, е била построена църква над мястото, считано за място на първоначалния гроб на светеца. Към църквата е включена пещерата-жилище на отшелника през X в. Църквата е масивна и засводена, със слепи куполи. През 1820 г. църквата е изписана изцяло, но днес стенописите са силно повредени.

Църква „Свети Лука“. Църквата „Свети Лука“ е построена в края на XVIII в. На мястото на първоначалния параклис, издигнат в памет на племенника на свети Иван Рилски. Сградата е еднокорабна, едноапсидна с обширен притвор. Тя е двуетажна, като под същинската църква има помещение с огнище и обширна зазидана част, чиято западна стена е със средновековен градеж. Предполага се, че това са останки от първоначалния параклис „Свети Лука“. Градежът на църквата и приземието е каменен, масивен, като и двата етажа са засводени.

Иконостасът, датиращ от XVIII в., е с позлатена дърворезба и богато изписан. В момента е изложен в НИМ. Стенописите в апсидата са от Тома Вишанов, а в наоса и притвора - от зографи от Самоковската школа. През 1864 г. от западната страна на църквата е пристроено обширно преддверие, което я е свързало с училището, издигнато от Неофит Рилски.

Църква „Покров на света Богородица“. В непосредствена близост северно от църквата „Свети Лука“, на по-високо издигната тераса се намира църквата „Покров на света Богородица“, построена през 1805 г. от майсторите Михаил и Радоица от с. Рила, върху основи на по-стара църква – „Покров Богородичен“. Стенописите ѝ от 1811 г. са дело на Тома Вишанов Молера и други майстори от банската художествена школа.

Метох „Орлица“. Отстои на 18 км от Рилски манастир. За пръв път се споменава в дарствената грамота на цар Иван Шишман от 1378 г. Метохът представлява комплекс, състоящ се от църква, някогашната гостоприемница издигната от протосеваст Хрельо през 1335 година, преградена през XVII век на две части-магерница и трапезария, жилищен монашески корпус от XVII век с видими части от смесени зидарии от българското средновековие и стопански сгради от XIX век. Църквата „Св. Св. Петър и Павел“ е малка, еднокорабна култова сграда, построена е през 1478 г. върху части от зидове от по-ранно време, изографисана през 1491 г. През 1863 г. е изписана наново от Никола Образописов - художник от Самоковската живописна школа, като са запазени част от средновековните

стенописи (над входа и в апсидата).

Метох „Пчелина“. Намира се на около 4 км югозападно от Рилски манастир, средище на голям чифлик, носещ името „Пчелина“. Представителната му част се състои от неголяма жилищна сграда, разположена на югоизток от построената в близост в края на 18 в. също неголяма църква „Успение Богородично“, издигната по всяка вероятност със средствата, а може би и с труда на монаси пчелари в чифлика. По своята форма, начин на градеж, размери и основни елементи църквата на метоха „Пчелина“ е твърде сходна с тази от „Орлица“. В църквата иконите са изработени през 1784 г. , а стенописите през 1834г.

Църква “Св. Архангел Михаил”. Намира се в гробищния парк на гр. Рила и отстои на 20 км от Рилския манастир. Построена под протекцията на манастира, тя е една от малкото запазени в България кръстокуполни, вписани в квадрат църкви, разпространени на Балканския полуостров през периода XII-XIV век. През 1995 г. при експериментални консервационни проучвания е разкрита уникална находка: под грунда на видимите възрожденски стенописи е установено наличие на по-стар слой декорация – стенописи с изображения на светци от края на XII и началото на XIII век. Стенописите са консервирани. Църквата е един от много значимите, новооткрити паметници в България, който допълва вече откритите по поречието на р. Рилска.

Църква “Св. Николай Мирликийски Чудотворец”. Намира се в центъра на гр.

Рила. Датира от 1885 г. В нея се съхранява рядък паметник на средновековната везба –литургическа тъкан от групата на т.н. “Епитафиос” с размери 107 - 109 см. В църквата се намира и владишкият трон от църква “Св. Арахангел Михаил”, изработен и дарен през 1819 г. от майстор Алекси Рилец.

На територията на общината се намират още църквите: “Св. Пророк Илия” и параклис “Св. Никола Летни” в с. Смочево; църква “Св. Харалампий” в с. Пастра; параклис “Св. Пророк Илия” в с. Падала и параклисите “Св. Петка”, “Св. Варвара”, “Св.Троица” и “Св. Георги”; до водопада Бохемия на река Бозовайска Каменица се намира оброчището “Св. Неделя”.

2.11.3. Нематериално културно наследство

Занаяти

В община Рила традиция имат следните занаяти – каменоделство, дърворезбарство, кошничарство, лъжичарство, вретенарство, везане, бродирание, плетене на дантела, кожарство, рисуване върху дърво и други материали.

Фолклор

Фолклорът е представен от: женска група за автентичен фолклор с. Смочево; състав за стари градски песни при ОНЧ гр. Рила; самодееен танцов състав “Фолк-фитнес” гр. Рила.

Традиции, обичаи, съвременни културни прояви

Календар на културните и обредните събития в община Рила

- Селищен събор на гр. Рила “Свети дух” – месец юни
- Селищен събор “Илинден” на с. Смочево – месец юли
- Празник на селището в с. Пастра “Илинден” – месец юли
- Селищен събор “Пророк Илия” в с. Падала – месец юли
- Коледни тържества
- 14 февруари – Трифон Зарезан - зарязване на лозята
- Празник Кратун месец – месец декември

Кратун месец е типично рилски празник, който се провежда ежегодно през месец декември. Това е стар обичай за проверка и контрол на качеството и трайността на виното. На времето виното се пиело в кратунки и от там празника носи името си.

Основното на празника е дегустация на вино, музика, веселие. “Кратун месец” живее с рилчани 99 дни: започва от есента, когато се наложи гроздето в бъчвите и трае до 14 февруари – Трифон Зарезан.

Традиционните празници и обичаи могат да се превърнат в туристически атракции, като се осигури възможност на туристите да участват в местните празници като част от туристическите пакети. С цел популяризиране на местните празници, по време на провеждането им, могат да бъдат поканени журналисти, туроператори и чуждестранни гости.

Традиционни поминъци

Традиционни поминъци: винарство – домашно производство на вино; ракиджийство – домашно производство на гроздова, сливова и плодова ракия; производство на млечни продукти.

Местна кухня

Местната кухня се характеризира с традиционни за региона рецепти и ястия, приготвени с местни продукти, собствено производство.

За създаване на туристически продукт за развитие на селския туризъм, могат да се организират демонстрации и кулинарни курсове сред чуждестранни туристи за приготвяне на баници, лютеница, рилски говеч, домашно биволско кисело мляко, домашно производство на вино и ракия и други местни деликатеси. Гостите могат сами да си наберат екологично чисти продукти - плодове, зеленчуци, подправки и

билки, да участват в доене на крави, овце и биволици, в квасене на кисело мляко и производство на домашно сирене и кашкавал и т.н.

Културното-историческото наследство представлява един от най-ценните ресурси на община Рила със значение както за развитието на туризма, така и за социално-икономическото ѝ развитие.

2.11.4. НКН в контекста на ОУПО Рила

Описание на НКН на Рилската Св.Обител като предмет на ОУП - община Рила

Културното богатство на Рилската Света Обител в своята многопластова и отличаваща се с многообразна типологичност ценностна структура е представително за идентичността на творческата природа на българската духовност.

В историческия процес Светата Обител се е утвърждавала като неизменно българско първостепенно духовно средище, което е изградило цяла регионална и световна мрежа, по която се разпространяват и днес ценностите на православното християнство и на неговия български културен аспект.

В регионален аспект Рилската Св.Обител представлява отворената врата към достъпното за всички търсещи духовно пространство на ядрото на сакралния топос на православното християнство – Атон, средището на представителните духовните посолства /манастирите/ на общностите от целия му ареал на културно въздействие. Рилската Света Обител е особено силно въздействащо сакрално съчетание на енергийната свързаност между Природата и Човека. Самата геотектоника и Великата история, както се определя от научните среди сътворението на света, отреждат на Рилската обител значението на устойчив символ на интегриращото взаимодействие между Космоса, Земята и Хората.

Погледнато дори само географски, планината Рила има средишно място, в чиято вертикална ос се събират топосите на древните културни пространства в процеса на европейското формиране. Всички ареали на българските пространства са предпоставени като структурни културни коридори, произтичащи от Рилския център в преходните пространства на Рила-Пирин, Рило-Родопите, Витоша – Рила/Верила/, както и териториалните свързаности по поречията на реките Струма /Граово и Македония; Марица/Еврос/Тракия и Искър /през Старопланинската клисура до подунавска Мизия.

Този тип устройствена типология на структурирането на глобалното българско културно пространство под високия конусообразен купол на Рила планина над Рилската Св.Обител като нейната духовна вертикална ос /древната “Аксис мунди“/

обяснява устойчивостта на феномена на единството на многообразието в българската култура. Свързаността между тези топоси е отбелязана от братя Шкорпил в труда им “Географски преглед в паметниците из Българско и Природни Богатства на България“, издадена в средата на XIXв..Планината Рила е описана като топос с единствен достъп към ядрото ѝ, заеман от Светата Обител.

В хода на развитието на урбанистичния процес е последвало и устройственото развитие на територията и пространствата между главния урбанистичен коридор по поречието на Струма и разклонението на мрежата му върху територията на община Рила и разклонението до Маностира.

В локален аспект Св.Обител функционира като самостоятелен, но и свързващ базисен структурен териториално устройствен топос, развивал се исторически по направлението на тази неизменна и единствена комуникационно пригодно направление, като и днес оказва въздействие, за съжаление – с недостатъчна мощ, върху формирането, развитието и разпространението на идентификационните културни модели с исторически утвърдени идентификатори и стандарти за българската творческа култура.

На основата на този базисен модел, получил признанията на поколенията от всички времена като първостепенно устойчива културна ценност, поставяме проблематиката на опазването и представянето ѝ в центъра на задачите, свързани с културното наследство в структурата на ОУПО-Рила.

Структура на НКЦ в защитената територия

В обхвата на защитената територия /зона А и зона Б/ структурата на НКН, защитено по реда на ЗКН е следната:

I.Рилски манастир, вписан в листата на ЮНЕСКО за световното културно наследство/VII редовна сесия на КСН, Флоренция,5-9.XII.2009г.

II.ГНКЦ от национално значение:

-групови недвижими културни ценности /ГНКЦ/ - 13бр./,заедно с устройствените им компоненти, като ГНКЦ“Рилски манастир“ е ГНКЦ - комплекс;

както. и „Рилска Св.Обител, ДВ,бр.19/2009г.

-историческо място „Поклоннически път“, -1бр.

III-Единични недвижими културни ценности /НКЦ/ от национално значение: 1бр.;

IV.Единични недвижими културни ценности /НКЦ/ от местно значение: 1бр.;

Забележка:

Национален музей „Рилски манастир“ и прилежащата му среда са обявени в ДВ,бр.45,1976г. за Национален исторически и архитектурен резерват с отменен

статут- ДВ, бр.36/1991г.

Предложение на ОУП във връзка със статута „ГНКЦ“, за границите им и за границите на охранителните им зони и свързаните устройствено зониране и режими на опазване и социализация на пространствата и топосите на българската памет и духовност:

- допълващо разширяване на световния паметник с ГНКЦ

- даване статут на ГНКЦ - национален Поклоннически път на мощите на Св.Иван Рилски/12в., историческа агломерация на националната памет и духовност, в т.ч.и като продължение на локалния „Поклоннически път“ от манастира до гроба на Св.Ив.Рилски със статут на „историческо място“

На преден план ОУП извежда следните **основни задачи**, свързани с устройствените нива на опазване на НКН:

Задача1:

- опазването на устройствените компоненти със статут на недвижими културни ценности в структурата на единния природен – духовен – културен ресурс на Рилската Света Обител;

Мерки, предложени от ОУП:

- изготвяне на специализирани ПУП/СПУП/ за реставриране на устройствената структура на недвижимите групови и единични културни ценности на базата на метода на Интегрираната консервация в устройственото им проучване, планиране, програмиране за изработване на ефективна инвестиционна политика в защитените по закон територии в обхвата на ОУПО-Рила;

Задача2:

- защита на културните ценности и на експозиционната им среда от неблагоприятни въздействия от природни и антропогенни фактори, оценка на риска;

Мерки, предложени от ОУП:

- картиране на източниците на риск върху специализиран опорен план с отразени обхват, периодичност и интензивност на ареала въздействията; изготвяне на специализирани подробни устройствени планове /СПУП/ за превенция на риска и за регенерация;

- изготвяне на инвестиционни проекти, съответни за проблемността на всеки от случаите;

Задача 3:

- опазване и регенерация на историческия ландшафт в обхвата на защитената територия на Рилски манастир – Риломанастирската гора

Мерки, предложени от ОУП:

-изработване на специализиран опорен план за устройствена структура, опазване и регенерация на историческите ландшафти, на които да се отложат местата на активно визуално възприемане на природните и историческите ценности – единични и групови /вписани в регистъра на НКЦ, поддържан в НДА към НИНК/, които да бъдат в съответствие с режимите за опазване на защитените територии по реда на ЗКН, на ЗТ,

с особено внимание за територията към Риломанастирската гора, обявена за природен резерват по реда на ЗТ. В обхвата ѝ е включена и територията на ИАР“Рилски манастир“

-изготвяне на екологична оценка за все всяка една от обследваните територии с недвижими културни ценности по компонент „КИН“

-изработване на специализиран ландшафтно устройствен план с граници и режими за опазване на историческите ландшафти

Задача 4:

-опазване и социализация на НКЦ в историческата устройствена структура на защитената по реда на ЗКН територия;

Мерки, предложени от ОУП:

-изготвяне на специализирани ПУП /СПУП/ за устройствена структура, опазване и социализация на ГНКЦ в защитените зони на територията на всички ГНКЦ “Рилски манастир“;метосите „Пчелино“, „Орлица“, постницата „Св.Лука“, комплекса на „Гроб на Св.Ив.Рилски“; за „Поклонническия път“

-изготвяне на инвестиционни проекти за дизайн на оформяне на експозиционната среда на НКЦ;

Задача 5:

-изготвяне на планово задание за Общ Експозиционен план в обхвата на защитената територия на НКЦ, на основание на наредбата на МК за представяне и експониране на културното наследство, раздел – НКН;

В него като важен раздел да бъдат включени и устройствените теми – на мрежата на културните маршрути, на специализирания транспорт за достъп; на структурата на обслужването; на иновативните съвременни дигитални устройства и уредби;

-изработване на Експозиционен план за всички видове НКЦ, съгласно

действащата наредба на МК;

-изготвяне на проект за дизайн указателни и информационни носители и местата на монтирането им с внимание към материята, мащаба и композицията на НКЦ, както и към визуалните кореспонденции с историческия и културен ландшафт на локациите;

Задача 6:

-изготвяне на планово задание за изработване на СПУП за устройствена структура и инвестиционна програма за изграждане на базов Туристически терминал/ТТ/ на основата на устройствения, социалния, културен и исторически ресурс на гр.Рила за подобряване качеството на живота на местните обитатели и на комфорта на посетителите и Планината и Манастира; обхватът може да бъде разширен до зонален ТТ по направление гр.Рила-с.Пастра-м.“Елешница“

Задача 7:

За да бъде постигната максимална степен на регенерация в устройственото оразмеряване на въздействието на НКЦ в съчетавие с природната даденост като значим сакрален топос на духовност и памет, както и за повишаване качеството на тяхната експозиционна среда, на пълноценното възприемане на въздействието на Светата обител, следва да се регламентират мерки за респектиране на посетителския поток, да се определи формата на транспортиране на посетителите, като в защитените зони да се определи един вид екологичен транспорт, с допуск на линейки, пожарни, колите на манастира и на хората с увреждания; редуциране на структурата на услугите и общественото обслужване в условията на режимите на опазване на местообитанията, биоразнообразието и на многообразното културно наследство в пространствата на Свещенната планина, за да се реанимира духовното им въздействие, а не да бъдат просто функционална рекреативна система.

Така определяме главната задача на правилата за приложението на ОУПО по отношение на опазването на културните ценности на Светата Обител и със социализация на духовността и паметта, на които те са автентичните носители.

2.11.5. Проектни предложения на ОУПО по отношение на КН

ОУПО Рила отразява териториите за защита и опазване на недвижимото културно наследство и предписва специфични режими за устройството им.

Като територии с **особена териториално-устройствена защита** съгласно чл. 10, ал. (2) от ЗУТ са определени:

- Терени на комплексите (групови нкц) на Рилската Света Обител - Рилски манастир (к-с "метох Орлица", к-с "метох Пчелино", к-с "Рилски манастир", к-с "Постница св. Лука и к-с "Гроб на св. Иван Рилски") – Ткин1
- Терени с обекти на КИН – метохът в гр. Рила, църквите и др. НКЦ (от рег. списък на НИНКН) в населените места – Ткин2;
- Зона със специфични устройствени характеристики и концентрация на НКЦ (основно Бабинска махала, както и гробището със всичките обекти в него – църква, килийно училище, базилика, руски гробове и пр. Обекти от АКБ и рег. сп. на НИНКН) – Ткин3
- Територии с наличие на НКЦ, зони за археологическо наблюдение – режим „А“ – Ткин4;
- Територии с наличие на НКЦ, зони за археологическо наблюдение – режим „Б“ – Ткин5;
- Охранителна зона А на Рилски манастир – Ткин6;
- Охранителна зона Б на Рилски манастир – Ткин7;
- Охранителни зони около военни или възпоминателни паметници и знаци – Ткин8;
- Специфичен устройствен режим за опазване на НКЦ за урбанизираната територия на н.м.Рилски манастир – Ткин9;

Според чл. 147 от ЗКН археологическото наблюдение е метод за теренни проучвания, който има за цел установяване на наличието на археологически структури на дадено място. За територията на община Рила **зоните за археологическо наблюдение** са определени на базата на данните от НИНКН и основно от АИС АКБ.

Към ОУПО са изработени **специфични правила и нормативи за прилагане на ОУПО по отношение на културното наследство**, където са указани и специфичните режими за устройство на териториите на КИН.

ОУПО Рила изследва възможността за формиране на **културни маршрути** и необходимостта от цялостно съхраняване на културните ландшафти, обвързани с

видовата характеристика, описана в чл. 47 от ЗКН.

Потенциалните културни маршрути са обвързани с НКЦ от списъците на НИНКН и АИС АКБ, както и с туристическите екопътеки за други видове туризъм – пешеходен, за отдих и рекреация, риболовен туризъм, фотолов, за наблюдение на флора и фауна, велотуризм и пр. Културно-туристическите маршрути са обвързани и с природните дадености и потенциали за туризъм – ПП „Рилски манастир“, резерват „Риломанастирска гора“ и пр.

Препоръки:

- за петте комплекса на Рилската Св.Обител (метох Орлица, метох Пчелина, Рилски манастир, постница Св. Лука и Гроб на Иван Рилски) със статут на ГНКЦ, на Рило-манастирската гора и на ПП“Рилски манастир“ - да започне процедура за вписването им в Индикативната листа на Р.България за признаване на статут на допълващи комплексната характеристика на световния паметник от листата на ЮНЕСКО за световното културно и природно наследство;
- за целия духовен и природен комплекс на Рилската Св.Обител в обхвата на защитената територия по ЗКН в условията на двата режима на опазване - режими А и Б /вж.Протокол от 07.05.1992г. на комисията със заповед № РД-19-132 от 24.03.2015г.за определяне на границите на НКЦ и границите на охранителните им зони, както и режимите за опазването им/, да се изработят Планово задание и План за опазване и управление на културното и природно наследство;
- за територията на Рилската Св.Обител, АИР“Рилски манастир“, да се изработи Ландшафтно устройствен план за опазване и реставрация на духовно символичното значение на Рилската Света Обител с планината Рила като комплексен културен и исторически ландшафт като цялостен артефакт от урбанистичната мрежата на духовните християнски средища на Балканите, Европа и Света с главен център-Атон.

Една от основните политики по отношение на културното наследство е създаването на устройствени условия за взаимна обвързаност на КИН с другите функционално-пространствени системи и със стратегиите в областта на КИН от надобщинско ниво (регионални, национални и европейски).

Създаването, конкретизирането и функционирането на потенциалните културни и познавателни маршрути, както и популяризирането и експонирането на

културното наследство на територията на община Рила като възможност за включването му в системата на културно – познавателния и атракционен туризъм е възможно след възлагането и изпълнението на специализирани проучвания и проекти в областта на НКН. Тези разработки следва да се възложат на специализирани екипи от експерти, като възлагането следва да се осъществи от компетентните и/или правоимащи органи: НИНКН (МК), община Рила и др. Финансирането може да се осъществи от държавния бюджет, от общинския бюджет, от различни европрограми и структурни фондове, неправителствени организации, средства от частния бизнес на базата на публично-частното партньорство и пр. Целта на тези необходими тясно специализирани проучвания и разработки е идентификацията на пространствените параметри на културно-историческите ландшафти: да се актуализира списъка на НКЦ на територията на общината по съответния законов и нормативен ред; да се направи актуална оценка на културната и научната стойност на обектите на културното наследство; за обектите от списъка на НКЦ (недвижими културни ценности) и археологическата карта на България (АКБ), да се определят точните координати с подходящи геодезически методи; да се определят охранителните им зони и териториите за защита и да се определят границите и режима за използване и опазване на НКЦ, да се изработят планове за управление. Резултатите и предписанията от тези специализирани проучвания и разработки ще станат задължителни за последващите устройствени планове и инвестиционни проекти. При необходимост тези резултати и предписания могат да бъдат основание за изменение на ОУПО.

Предвижданията на ОУПО са основание за възлагане и реализация на тези специализирани проучвания и разработки в структурна програма „КИН“ от рамковата програма за реализация на ОУПО, както е видно от приложената схема в т.3 „Система за управление и реализация на ОУПО“.

2.11.6. Специфични правила и нормативи за прилагане на ОУПО Рила по отношение на културното наследство

Чл.1. Специфичните правила и нормативи са неделима част от ОУПО и се одобряват едновременно с него.

Чл.2. Специфичните правила и нормативи се отнасят за териториите на културно-историческото наследство в границите на община Рила.

Чл.3. За обектите на недвижимото културно наследство (НКН) следва да бъдат изработени планове за опазване и управление (ПОУ).

Чл.4. До изработването на ПОУ за обектите на НКН се прилагат предвижданията на ОУПО.

Чл.5. Предвижданията на ПОУ са основание за изменение на ОУПО, ако това се налага.

Чл.6. ОУПО определя видовете терени на НКЦ и охранителните им зони, описани в Приложение № 1Б, което е неделима част от специфичните правила и нормативи.

Чл.7. В защитените територии за опазване на НКН не се допуска изграждането на сметища, електропроводи, съоръжения за добив на енергия от ВЕИ, клетки на мобилни оператори и др. подобни мероприятия, които биха застрашили опазването на НКЦ.

Чл.8. Опазването на НКН следва да се провежда интегрирано с опазването на териториите за природозащита.

Чл.9. Урбанизирани територии, попадащи в териториите на КИН, продължават да функционират като такива при условията на ограничителния режим, в който попадат.

Чл.10. С ОУПО Рила се определят критерии за изменение на ОУПО във връзка със защитата, опазването, експонирането и социализацията на НКН на територията на община Рила.

Чл.11. Изменения на ОУПО Рила по чл. 10 са допустими в следните случаи:

- във връзка с осигуряване на устройствени мерки за защита на НКЦ и на експозиционната им среда от рискови фактори – преки и косвени, свързани с ново строителство за предотвратяване на разрушения в границите им или в охранителните им зони или влияещи върху възприемането на културния и историческия ландшафти;
- във връзка с отменяне по реда на ЗУТ и на ЗКН на проектни разработки по предходни устройствени планове и инвестиционни проекти, които предпоставят риск за опазването и експонирането на структурите на НКН, нарушават характеристиките на културния и исторически ландшафт, които нарушават спецификата на неговия локален и регионален ценностен контекст;
- във връзка с осигуряване на комуникация или съоръжение за достъп до НКЦ;
- във връзка с провеждане на магистрални и локални инфраструктурни проводи и мрежи;
- във връзка с предвиждане на комплекс от устройствени мерки по разширяване на ценностния контекст и на свързаността на структурите на

локалното КН с тези на регионалното за развитие на туристическата инфраструктура на територията на общината.

- вследствие на изработване, одобряване и влизане в сила на ПОУ по чл.3 за обектите на недвижимото културно наследство.

Чл.12. ОУПО Рила определя изисквания към Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) по отношение на НКН, както следва:

1. определяне на номерация на НКЦ в регистрационните списъци;
2. уточняване на геодезическите координати на всички обекти НКЦ от регистрационните списъци;
3. актуализиране на регистрационните списъци на НИНКН;
4. определяне на НКЦ, за които ще се проведе процедура по ЗКН за определяне на границите им, на охранителните им зони и предписания за опазването им. За останалите НКЦ важи разпоредбата по чл. 79 от ЗКН;
5. определяне на основните характеристики на местната традиционна жилищна среда: жилищна архитектура - по отношение на нейните планово - функционални, пространствени и екологични параметри, традиционни материали и декорация; двор - по отношение на устройствената му структура - стопанска и официална част с преобладаващата типология на оградите и портите, на допълващото застрояване, на настилките и на растителността, на малките архитектурни форми - чешми, кладенци, камини и пр. на традиционните материали и растителни видове, които в своя интегритет изграждат качеството на средата за обитаване и са условието за опазване на идентичността в облика на селищата и на устойчивите исторически структури на културния ландшафт;
6. определяне на специфичните характеристики на местната и регионална архитектура на сградите на религиозните общности, които са акценти в историческата структура на регионалния и местния културен ландшафт и имат значение за опазването на неговата идентичност.

Чл.13. ОУПО Рила определя изисквания към Националния археологически институт с музей (НАИМ) към БАН и Регионалния исторически музей (РИМ) - Кюстендил по отношение на НКН (археологическите обекти), както следва:

1. конкретизиране/прецизиране на обхвата и местоположението на зоните за археологическо наблюдение;
2. уточняване на геодезическите координати на всички археологически обекти от регистрационните списъци на АКБ (археологическата карта на България)

- на територията на община Рила;
3. актуализиране на регистрационните списъци на АКБ за територията на община Рила;
 4. проучване и оценка на археологическите НКЦ и определяне на границите на археологическите обекти и на охранителните им зони.

Общ устройствен план на община РИЛА - Предварителен проект		
Специфични правила и нормативи за устройство на териториите с културно-историческо наследство на територията на община РИЛА		
Приложение 1Б		
Индекс	Вид терен/ охранителна зона	Режим
Т кин 1	Терени на комплексите (групови нкц) на Рилската Света Обител - Рилски манастир (к-с "метох Орлица", к-с "метох Пчелино", к-с "Рилски манастир", к-с "Постница св. Лука и к-с "Гроб на св. Иван Рилски")	-допуска се строителство, свързано само в случаите на възстановяване на изчезнало историческо застрояване и свързаното с поддържката и функционирането на Рилската Св. Обител въз основа предварително археологическо проучване и изследвания по реда на ЗКН и глава 23 в наредба 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти; -за всички видове намеси на територията на АИР "Рилски манастир" и „Рилската гора“ и в обхвата на ПП "Рилски манастир" - задължително провеждане на полидисциплинарни проучвателни, проектантски и изпълнителски дейности, свързани с опазването /поддържащи ремонти - КРР/ на НКЦ; археологическо проучване-сондажи и разкопки с максимално запазване на по-късните исторически наслоявания в условията на природозащитен режим за опазване на местообитанията, както и дейности по устройството на експозиционната им среда и благоустрояването – се извършват съгласно разпоредбите от ЗКН, ЗОСВ, ЗГ, ЗЗТ и наредбите, като задължително се съгласуват с ръководството на Рилската Св.Обител; -не се допуска свободен достъп с автобуси и коли в обхвата на територията на архитектурно-историческия резерват /АИР/ „Рилски манастир“, освен пожарни и линейки; транспортните дейности на територията на АИР се осъществяват от вътрешен електромобилен парк; -не се допуска провеждането на съгласуваните по реда на ЗКН дейности да възпрепятстват религиозната обредност;
Т кин 2	Терени с обекти на КИН – метохът в гр. Рила, църквите и др. НКЦ (от рег. списък на НИНКН) в населените места	До изработване на планове за опазване и управление (ПОУ) на недвижимите културни ценности, устройството и застрояването на терените с НКЦ се подчинява на режима, определен от Закона за културното наследство, респективно нормативната уредба, действаща към момента на изготвяне на плана, съобразно вида и категорията на недвижимата културна ценност и при отчитане на устройствената зона, в която попада поземленият имот. Реставрация на метоха.
Т кин 3	Зона със специфични устройствени характеристики и концентрация на НКЦ (основно Бабинска махала, както и гробището със всичките обекти в него – църква, килийно училище, базилика, руски гробове и пр. Обекти от АКБ и рег. сп. на НИНКН)	Задължително провеждане на полидисциплинарни проучвателни, проектантски и изпълнителски дейности, свързани с опазването /поддържащи ремонти - КРР/ на единичните и груповите НКЦ в обхвата на зоната; включително археологическо проучване по реда на чл.160 и чл.161 от ЗКН и с условие за максимално запазване на по-късните исторически наслоявания; мерките по устройството на експозиционната им среда и благоустрояването в обхват минимум съгласно определеното по чл.79 от ЗКН; проучване на активните визуални въздействия и определяне на пространствените параметри и териториалния обхват на защитен културен и исторически ландшафт; всички те се извършват съгласно изискванията по глава 23 от наредба 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, и разпоредбите по чл.83, чл.84, и по чл.165 от ЗКН; -задължително, подготовка и изработване на специализиран ПУП /СПУП/ за територията в обхвата на „Бабинска махала“ и старото гробище;
Т кин 4	територия с наличие на археологически обекти според АКБ (археологическата карта на България) и/или рег. списък на НИНКН, зона за археологическо наблюдение, режим "А"	Територии с режим "А" на археологически обекти (съгласно чл. 35, т.1 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ). Не са допустими благоустройствени, строителни, добивни, селскостопански, мелиоративни и други дейности, които биха нарушили целостта на почвения слой, като се допуска използването на земята като пасище.
Т кин 5	територия с наличие на археологически обекти според АКБ (археологическата карта на България) и/или рег. списък на НИНКН, зона за археологическо наблюдение, режим "Б"	Територии с режим "Б" на археологически обекти (съгласно чл. 35, т.2 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ). Не са допустими изкопни работи, дълбочинна обработка на почвата (риголване), засаждане на дървета и трайни култури с дълбока коренова система, заблатяване и др., които могат да унищожат или засегнат археологическата субстанция в границите на обекта. Допуска се плитка обработка на почвата (оран) до 0,25 м.
Т кин 6	Охранителна зона А на Рилски манастир	Не се допускат дейности, които нарушават природния, културния и историческия ландшафт; които нарушават режимите за опазване на биоразнообразието и местообитанията, които нарушават водния режим на естествените водоизточници и дестабилизируют екологичното равновесие в отделни зони и в цялата защитена територия по реда на ЗКН, ЗОСВ,ЗЗТ и наредбите към тях; залесяване с неприсъщи за района растителни видове; паркиране и къмпирене извън определените места за достъп;
Т кин 7	Охранителна зона Б на Рилски манастир	Всички намеси и устройствени планове и разработки в обхвата на охранителна зона Б се извършват съгласно разпоредбите по ЗКН, ЗОСВ, ЗЗТ и наредбите към тях.
Т кин 8	охранителна зона около военни или възпоминателни паметници и знаци	3 м около паметника за благоустрояване и охрана на обекта
Т кин 8	охранителна зона около военни или възпоминателни паметници и знаци	3 м около паметника за благоустрояване и охрана на обекта
Т кин 9	Специфичен устройствен режим за опазване на НКЦ за урбанизираната територия на н.м.Рилски манастир	„Защитена територия от национално значение за опазване на НКН“, определена, съгласно чл.79,ал.5 от ЗКН; - да бъдат разработени Специфични Правила и Нормативи като зона под особена териториално устройствена защита; - да се предвиди изработване на Специализиран ЛУП /Ландшафтно устройствен план/ за опазване на историческия ландшафт с неговата символична, пространствена и устройствена структура, както и на Специализиран ПУП за населеното място Рилски манастир; -да се предвиди изработване на Планово задание за- и План за опазване и управление /ПОУ/ като среда на Световния паметник „Рилски манастир“ по чл.81;

2.12. Планова и проектна обезпеченост на територията

За територията на община Рила няма и никога не е имало общ устройствен план.

За с. Пастра и за Рилски манастир има изработени и одобрени кадастрални карти, които са използвани като основа за изработването на настоящия ОУПО. За останалите 3 населени места – селата Смочево и Падала и за град Рила са използвани картите на възстановената собственост.

За гр. Рила има одобрен дворищнорегулационен и застроителен план със Заповед № 30/ 22.02.1993 год.

За с. Смочево има одобрен дворищнорегулационен и застроителен план със Заповед № 101/ 23.09.1991 год.

За с. Пастра има одобрена кадастрална карта и кадастрални регистри Заповед № РД-18-72/ 08.10.2009 год. и неodobрен застроителен план, изготвен 1990 год.

За с. Падала има частично за населеното място-одобрени кадастрални карти и регистри, изработени по заявления от частни лица и одобрена кадастрална карта и регистри за „Вилна зона” на с. Падала.

За н.м. Рилски манастир има одобрена кадастрална карта и кадастрални регистри Заповед № РД-18-84/ 10.12.2009 год. и одобрен застроителен и регулационен план на Национален исторически и туристически комплекс „Рилски манастир”, ТУП Рилски манастир Заповед № 4253/ 04.08.1976 год.

Създаването на актуална устройствена основа (общ устройствен план и подробни устройствени планове) е възможност да се гарантират за сериозен период от време инвестиционните намерения, относно атрактивните терени в урбанизираните територии и извън строителните им граници, осигуряване на необходимото инфраструктурно обезпечаване и запазване на екологичното равновесие в региона. Наличните кадастрални, регулационни и застроителни планове, с които разполага Община Рила, са непълни и в недобро състояние. и са морално остарели с оглед на променените социално-икономически условия, собствеността и новите изисквания на ЗУТ и ЗКИР и подзаконовите актове, свързани с тях. Необходимо е да се изработят кадастрални карти по реда на ЗКИР и ПРЗ по реда на ЗУТ за цялата урбанизирана територия на общината.

Целесъобразно е и изработването на специализирана карта на проводи и съоръжения на инженерната инфраструктура за всички населени места.

2.13. Граници на урбанизираните територии

Съгласно чл. 16 от Наредба 8 за обема и съдържанието на устройствените

планове, с общия устройствен план на община (ОУПО) се определят границите на урбанизираните територии, които са **„строителна граница на населено място“** и **„строителна граница на селищно образувание“** (включва и отделни имоти в извънселищната територия).

Съществуващите строителни граници на населените места са определени на базата на одобрените кадастрални карти (КК), на картите на възстановената собственост (КВС) и на действащите регулационни планове (РП). За съществуваща строителна граница на селищно образувание се приемат границите на имотите на урбанизираните територии извън населените места.

С проекта за ОУПО се променят границите на урбанизираните територии както следва:

- **Гр. Рила:** разширение на строителната граница в югозападна посока с 13,6 ха за производствени и високотехнологични производствени дейности (съществуващите терени са „стопански двор“ или производствени); разширение на строителната граница в северна посока (до гробищата) с 2,9 ха за рекреационни дейности за вилен отдих (това са земи по §4); разширение на строителната граница в югоизточна посока (около ромската махала) с 5,6 ха за нискоетажно жилищно застрояване. Площта на гр. Рила в съществуващите строителни граници е 117,8 ха, а в проектните – 139,9 ха.
- **С. Смочево:** разширение на строителната граница с 2,7 ха за нискоетажно жилищно застрояване. Това са предимно урбанизирани територии (с НТП „друг вид терени със селищен характер“) извън границата на населеното място, но граничещи с нея. Площта на с. Смочево в съществуващите строителни граници е 48,9 ха, а в проектните – 51,6 ха.
- **С. Пастра:** разширение на строителната граница с 1,5 ха (в южна посока, до реката) за рекреационни дейности в природна среда. Площта на с. Пастра в съществуващите строителни граници е 32,5 ха, а в проектните – 34 ха.
- За **с. Падала** и за **Рилски манастир** не се предвиждат разширения на строителните граници на населените места.
- Като **отделни селищни образувания** се обособяват териториите за: рекреационни дейности за вилен отдих южно от с. Падала (4,3 ха); за високотехнологични производствени дейности (7,2 ха) южно от гр. Рила

около съществуващата урбанизирана територия на опитното поле; териториите за рекреационни дейности в природна среда основно около пътя за Рилския манастир; територии за многофункционално ползване (основно в землището на с. Смочево – около бившия стопански двор, винарната, фотоволтаичния парк) и др.; единични имоти (съществуващи урбанизирани територии) за жилищно малкоетажно застрояване, за производствени дейности (пр. Южно от гр. Рила), за многофункционално ползване и терени за опазване на КИН (пр. Метосите „Орлица“ и „Пчелино“); територии за планинско пасищно животновъдство (нови и около съществуващи или бивши животновъдни комплекси и ферми в планината).

2.14. Функционално – пространствено зонироване на територията

Съгласно Закона за устройство на територията (ЗУТ), Наредба 7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (ПНУОВТУЗ) и Наредба 8 за обем и съдържание на устройствените планове (ОСУП) ОУПО определя териториите с общо предназначение и конкретизира устройствените зони, териториите с устройствени режими и терените със самостоятелен устройствен режим.

На основата на природния потенциал и условия, историческото развитие и традиции в икономическото развитие, както и след проведените проучвания във връзка разработването на проекта, с ОУПО Рила се предлага определена преобладаваща функционална специализация на територията на общината, включително и на населените места.

Критериите за обособяване на териториите с общо предназначение, на устройствените зони и на устройствените режими са следните:

- Сравнителна еднородност на природните и на икономическите условия;
- Отчитане влиянието на:
 - ограничителите и стимулаторите за развитие;
 - устройствените цели и приоритети на ОУПО.
- Профилиране на зоните по отношение на преобладаващи функции и предназначение.
- Основните приоритетни направления за функционално-пространствено развитие на община Рила.

На територията на община Рила с настоящия проект за ОУПО се определят следните **устройствени зони**, територии с **устройствени режими** и терени със

самостоятелен устройствен режим:

2.14.1. Жилищна устройствена зона с малка височина на застрояването (Жм)

Устройствената зона **Жм** обхваща кварталите с предимно жилищни имоти в границите на населените места. Във функционално и пространствено отношение това са исторически формирали се територии. В по-голямата си част терените, попадащи в жилищната зона са съществуващи и функциониращи като такива. Нови жилищни терени се предвиждат в гр. Рила (5,6 ха разширение на строителната граница в югоизточна посока – около ромската махала – и единични имоти в с.Смочево.

Пределно допустимите устройствени показатели в устройствена зона Жм са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
60	1,2	40	10

Преобладаващото жилищно застрояване е с височини до 10 м. Мин. 50 % от озеленената площ е с висока дървесна растителност. В партерните етажи се допуска изграждането на търговски и други обслужващи обекти, гаражи, работилници с функции, съвместими с обитаването. Отделни поземлени имоти могат да се отредят с ПУП за нежилищни функции в съответствие с чл.17, ал.(1,2) от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.

2.14.2. Устройствовна зона за обществено-обслужващи дейности (Оо)

Устройствената зона **Оо** обхваща териториите с обществено-обслужващи функции. Основно тези терени попадат в границите на населените места. Това са терени, предназначени предимно за осигуряване на обекти за общественообслужващи дейности - образование, здравеопазване, социални грижи, култура, религия, административни и делови услуги, търговия, финансово-кредитно обслужване, спорт, отдих, забавления, информационно обслужване и други видове дейности от третичния и четвъртичния сектор.

Пределно допустимите устройствени показатели са:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
70	2	20	10

Терените за училища, детски заведения, болници и заведения за социални грижи попадат в устройствена зона Оо, но се устройват със самостоятелни устройствени режими на базата на ПУП и са със следните максимално допустими параметри на застрояване:

■ за училище - плътност на застрояване (П) до 40 %; коефициент на интензивност (К инт.) до 1,2; минимална озеленена площ 20 %
■ за детско заведение - плътност на застрояване (П) до 30 %; коефициент на интензивност (К инт.) до 0,6; минимална озеленена площ 40 %
■ за болница - плътност на застрояване (П) до 40 %; коефициент на интензивност (К инт.) до 1,2; минимална озеленена площ 30 %
■ за заведение за социални грижи – плътност на застрояване (П) до 30%; коефициент на интензивност (К инт.) до 1,2; минимална озеленена площ 40 %.

Не се допуска промяна на предназначението на терени на съществуващи учебни, детски и здравни заведения, освен за нуждите на социалното, здравното, образователното и културното обслужване.

2.14.3. Смесена многофункционална устройствена зона (Смф)

Устройствената зона **Смф** обхваща териториите на бившите стопански дворове и на част от съществуващите производствени и складови терени. Основно са разположение в землището на с. Смочево – около бившия стопански двор, винарната, фотоволтаичния парк) и др. Има един по-голям терен в строителните граници на гр. Рила, както и единични имоти (съществуващи урбанизирани територии)

Като цяло териториите, попадащи в устройствена зона Смф, са с многофункционално предназначение – основно за безвредни промишлени производства, животновъдни комплекси при спазване на санитарно-хигиенните изисквания, логистика, обществено обслужване, търговия, жилища, спорт и атракции и други функции – хладилни складове, силоси, винарни, мелници, малки маслобойни, мандри, предприятия на хранително-вкусовата промишленост и др.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Смф са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
70	2,2	15	15

2.14.4. Предимно производствена устройствена зона (Пп)

Териториите, попадащи в устройствена зона Пп, включват съществуващите производствени терени в югоизточната част на гр. Рила, както и част от стопанския двор.

Основното предназначение на териториите от тази устройствена зона е за производствено-складови дейности и допълващите ги административни, търговски, обслужващи и транспортно-комуникационни сгради и съоръжения. Не се допускат производства с вредни отделения. Устройва се по чл. 25 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ. Ограничението за височина на застрояването не важи за производствените сгради, чиято технология изисква по-голяма височина.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Пп са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
80	2,5	20	15

2.14.5. Високотехнологична производствена устройствена зона (Пс)

Териториите, попадащи в устройствена зона Пс, включват част от стопанския двор на гр. Рила в югоизточната му част, както и съществуващата урбанизирана територия на опитното поле и прилежащите ѝ терени.

Териториите от високотехнологичната производствена устройствена зона (Пс) се устройват по чл. 26 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ. Територии от разновидност "високотехнологична производствена зона" (технологични паркове и др.п.) (Пс) са самостоятелни, обособени в граници територии, предназначени за едно или няколко предприятия, свързани в технологичен комплекс, и необходимите обслужващи, административни, научни, учебни, рекреационни и други обекти. В тях не се допускат производства с вредни отделения и влияния върху околната среда. В територии от разновидност "високотехнологична производствена зона" се изграждат предприятия с високотехнологични производства, лаборатории,

комплекси и сгради за учебна и научно-експериментална иновационна дейност, административни и делови сгради и офиси, изложбени зали, жилищни сгради и общежития за изследователи, преподаватели и работещи в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене и битово обслужване, хотели, здравни заведения, спортни и атракционни обекти, озеленени площи.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Пс са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
50	1,5	40	15

Минимум една трета от озеленената площ трябва да бъде осигурена за озеленяване с дървесна растителност.

2.14.6. Устройство зона за животновъдни комплекси и ферми (Ссж)

Териториите от устройствена зона Ссж са предназначени за планинско пасищно животновъдство и са обособени като нови или около съществуващи или бивши животновъдни комплекси и ферми в планината. Предназначени са за развитие на пасищно животновъдство. Тези образувания попадат извън границите на защитените територии и зони и са разположени дисперсно, което се запазва като концепция в проекта с оглед равномерно и безконфликтно разпределение на пасищните ресурси.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Ссж са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
25	0,35	20	7

2.14.7. Рекреационна устройствена зона за вилен отдиш (Ов)

Териториите с режим на устройствена зона **Ов** са земите по §4 в землището на гр. Рила (северно от града, до гробищата), както и новопредложената вилна зона южно от с. Падала. Устройват се по чл. 29 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Ов са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
40	0,8	50	7

2.14.8. Рекреационна устройствена зона за курортни дейности в природна среда (Ок1)

Териториите с режим на устройствена зона **Ок1** са предназначени за рекреация и отдых в съхранена природна среда, риболов, къмпинги, палаткови лагери и др. Допуска се изграждането на курортни обекти за настаняване и подслон, жилищни сгради за постоянно обитаване, сгради за обществено-обслужващи дейности, спортни и рекреационни обекти и съоръжения, курортни паркове и други озеленени площи за широко обществено ползване, обекти на транспорта и движението, обекти и съоръжения за стопанско и инфраструктурно обслужване.

Териториите с режим на устройствена зона **Ок1** обхващат предимно селищните образувания около пътя за Рилски манастир, по-големи от които са Жабокрек и Елешница; част от н.м Рилски манастир; част от с. Пастра, както и няколко по-дисперсно разположени терени, но също гравитиращи към пътя.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Ок1 са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
30	0,7	50	7

Минимум 50 % от озеленената площ следва да е с висока дървесна растителност.

2.14.9. Рекреационна устройствена зона за курортни дейности в природна среда с ограничителни параметри (Ок2)

Териториите с режим на устройствена зона **Ок2** са разположени изцяло разположени в границите на ПП „Рилски манастир“, в туристическата зона според предвижданията на Плана за управление на парка. Те са предназначени за рекреационни и турситически дейности в съхранена природна среда, риболов, къмпинги, палаткови лагери и др. Допуска се изграждането на курортни обекти за настаняване и подслон, сгради за обществено-обслужващи дейности, спортни и

рекреационни обекти и съоръжения, курортни паркове и други озеленени площи за широко обществено ползване, обекти на транспорта и движението, обекти и съоръжения за стопанско и инфраструктурно обслужване.

Териториите с режим на устройствена зона **Ок2** включват част от урбанизираните територии на н.м Рилски манастир, отделни терени на Кирилова поляна, както и терените около кръстопътя при водослива на реките Рилска и Илийна.

Пределно допустимите устройствени показатели за устройствена зона Ок2 са следните:

макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м
20	0,5	60	5

Минимум 50 % от озеленената площ следва да е с висока дървесна растителност.

Площта на териториите с режим на устройствена зона **Ок2** е **15 ха.**

2.14.10. Устройствовна зона за озеленяване (Оз)

Терените с режим на устройствена зона Оз попадат изцяло в границите на населените места. Това са територии за локално озеленяване в границите на населените места и селищните образувания.

Териториите с режим на устройствена зона Оз се устройват при условията на чл. 32 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.

2.14.11. Устройствовна зона за озеленяване – разновидност 1 (Оз1)

Това са територии за озеленяване около водни площи и течения в границите на населените места и селищните образувания.

Териториите с режим на устройствена зона Оз1 се устройват при условията на чл. 32 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.

2.14.12. Устройствовна зона за озеленяване – разновидност 2 (Оз2)

Териториите с режим на устройствена зона Оз2 представляват горски територии определени с ОУПО за защитни гори около пътища за предотвратяване възникването на свлачища и ерозия. Забранява се строителство и изсичане на дървета. В устройствена зона **Оз2** попадат горските територии, разположени в границите на ПП „Рилски манастир“ и между резерват „Риломанастирска гора“ и

пътя (северозападно от него, по стръмния югоизточен склон). Площта на устройствена зона **Оз2** е 91,4 ха.

2.14.13. Територии с допустима промяна на предназначението

ОУПО не предвижда територии с допустима промяна на предназначението.

2.14.14. Земеделски територии със забрана за промяна на предназначението

Това са обработваеми или необработваеми земеделски земи по НТП от КК или КВС, за които се запазва функцията им и не се допуска промяна на предназначението.

2.14.15. Горски територии със забрана за промяна на предназначението

Това са гори и горски земи по НТП от КК или КВС, за които се запазва функцията им и не се допуска промяна на предназначението.

2.14.16. Територии, заети от водни площи, със забрана за промяна на предназначението

Това са земеделски земи по НТП от КК или КВС, заети от водни площи, за които се запазва функцията им и не се допуска промяна на предназначението.

2.14.17. Територии за транспорт и комуникации със забрана за промяна на предназначението

Това са различни видове терени извън границите на населените места с предназначение за транспорт и комуникации по НТП от КК или КВС, за които се запазва функцията им и не се допуска промяна на предназначението.

2.14.18. Територии, заети от пясъци, мочурища и дерета, със забрана за промяна на предназначението

Това са земеделски земи по НТП от КК или КВС, заети от пясъци, мочурища и дерета, за които се запазва функцията им и не се допуска промяна на предназначението.

2.14.19. Терени за гробищни паркове

Това са терени със самостоятелен устройствен режим за гробищни паркове – със специфични особености и изисквания. Конкретните устройствени параметри се

определят с ПУП.

2.14.20. Терени за инженерно-техническа инфраструктура

Това са терени със самостоятелен устройствен режим за различни видове инженерно-техническа инфраструктура – със специфични особености и изисквания. Конкретните устройствени параметри се определят с ПУП.

2.14.21. Терени за транспортна инфраструктура

Това са терени със самостоятелен устройствен режим за транспортна инфраструктура – със специфични особености и изисквания. Такъв терен представлява буферният паркинг при комплекс „Елешница“. Конкретните устройствени параметри се определят с ПУП.

2.14.22. Терени за спорт

Това са спортни терени, със самостоятелен устройствен режим и се устройват на базата на ПУП, пр. стадиона в гр. Рила.

2.14.23. Терени за туристически дейности при природосъобразно ползване

Тези терени представляват съществуващи урбанизирани територии по КК, които попадат в границите на ПП „Рилски манастир“, основно в зоната за природосъобразно ползване според Плана за управление на парка. Устройство се според предписанията на ПУ на ПП, като могат да продължат съществуващите си функции. Допуска се ремонт и реконструкция на съществуващите сгради и съоръжения.

2.14.24. Терени с обекти на културно-историческото наследство

Това са терени и територии с обекти на КИН. За тях са изготвени специфични правила и нормативи към ОУПО.

2.15. Баланс на територията

Балансът (съществуващ и проектен) е направен по видове територии за територията на общината. От таблицата се вижда, че ОУПО не променя особено съотношението на различните видове територии. След реструктурирането на територията продължават да преобладават горските територии (54,5%), следвани от необработваемите земеделски земи (38,3%). Обработваемите земи са около 5%, а урбанизираните територии остават по-малко от 1%.

БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА КЪМ ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА РИЛА

Наименование на териториалния елемент	Площ на съществуващи елементи			Площ на проектни елементи		
	в ха	в %	кв.м/жител	в ха	в %	кв.м/жител
ТЕРИТОРИИ С НАЙ-ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ						
1. Жилищни функции	180	0,498	670	188	0,518	698
2. Общественообслужващи функции	6	0,017	23	11	0,031	42
3. Производствени дейности	7	0,020	28	22	0,062	84
4. Складови дейности	28	0,077	104	0	0,000	0
5. Територии с многофункционално предназначение	0	0,000	0	14	0,038	52
6. Рекреационни дейности, курортни и вилни зони	0	0,000	0	70	0,193	259
7. Озеленяване, паркове и градини	10	0,029	39	28	0,077	104
8. Спорт и атракции	2	0,006	8	2	0,006	8
9. Земеделски територии, в т.ч.:						
9.1. обработваеми земи - ниви	1525	4,211	5673	1513	4,176	5625
9.2. обработваеми земи - трайни насаждения	286	0,791	1065	284	0,785	1057
9.3. необработваеми земи	13907	38,395	51718	13873	38,301	51590
10. Горски територии	19759	54,553	73482	19750	54,528	73448
11. Водни площи	205	0,567	764	205	0,567	764
12. Транспорт и комуникации	173	0,479	645	168	0,465	627
13. Техническа инфраструктура	8	0,021	29	8	0,021	29
ДРУГИ ТЕРИТОРИИ						
14. Други урбанизирани територии	68	0,188	253	0	0,000	0
15. Животновъдни ферми и комплекси	4	0,011	15	35	0,097	130
16. Скали, пясъци, мочурища и дерета	47	0,131	176	47	0,131	176
17. Гробищни паркове	2	0,004	6	2	0,005	7
18. ОБЩА ПЛОЩ	36220	100		36220	100	
в т.ч.						
ЗАЩИТЕНИ И НАРУШЕНИ ТЕРИТОРИИ						
А. Територии за природозащита	25543	95,125	94991	25543	95,104	94991
Б. Защитени територии за опазване на културно-историческото наследство	1309	4,875	4869	1315	4,896	4891
В. Територии за възстановяване и регултация	0	0,000	0	0	0,000	0
Г. Територии с активни и потенциални свлачища и срутища	0	0,000	0	0	0,000	0
Д. Други нарушени територии	0	0,000	0	0	0,000	0
Е. ОБЩА ПЛОЩ (А+Б+В+Г+Д)	26852	100		26858	100	

2.16. Нарушени територии

На територията на община Рила няма нарушени територии и съответно ОУПО не предвижда устройствени мерки за възстановяване и рекултивация.

2.17. Защитени територии

2.17.1. Територии с особена териториално-устройствена защита

Това са територии, определени съгласно чл. 10, ал. (2) от ЗУТ.

2.17.1.1. Санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточници

2.17.1.2. Територии за природозащита

Защитени територии в община Рила (по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ)) са:

- **Природен парк „Рилски манастир“**, обявен през месец юни 2000 г. Обхваща площ от 25 253 ха гори и високопланински пасища. Паркът е обявен с цел да се запазят ценни растителни и животински видове, както и да се запази голямото разнообразие и красота на местата, подходящи за отдих и туризъм. Природен парк “Рилски манастир” е заобиколен от 36 върха с височина над 2000 м. Най-високи /над 2700 м/ са: Голям купен /2731 м/, Черна поляна /2716 м/, Рилец /2713 м/ и Попова капа /2704 м/. През територията на парка минават много реки – Рилска, Илийна, Друшльовица, Очова и др. Висшите растения в парка са около 1400 вида, от които 71 са включени в Червената книга на България. От тях 19 са ендемични, като 5 са локални и се срещат в парка. В европейския списък на редките, застрашени и ендемични растения са включени с различен статут - рилски ревен, божествена иглика, янкиев лопен, планинско подрумиче и рилско подрумиче. Самото изложение на Рилската долина позволява едно уникално разположение на видовете по надморска височина и смесване на насажденията от дъб, бук, ела, смърч, тис, бяла мура, черен бор, липа, явор, ясен, бреза, клек, сибирска хвойна и др. На територията на парка се срещат над 150 вида гръбначни животни, от които 14 са включени в Червената книга на България. Тук могат да се видят алпийски тритон, жаба дървесница, смок мишкар, златка, скален орел.

- **Резерват „Риломанастирска гора”**, обявен през 1986 г., с площ 3 676 ха. Той е част от горска територия със средна възраст на повечето дървесни видове над 160 г., като горите от бор, бук и мура са на повече от 200 г., а отделни дървесни видове достигат до 300 години. Резерватът обхваща алпийската част и горските формации от двете страни на Рилска река, между връх Мальовица и връх Бричебор. Той е много интересен в геоморфоложко отношение. Особено забележителен е районът около Кирилова поляна с красивата скалиста дъга, включваща върховете Купените, Ловница, Злият зъб, Двуглав, Иглата, Орловец и Елени връх. Целият склон към долината на реката е нарязан от многобройни стръмни улеи, наричани Злите потоци, по чиито дълбоки и стръмни корита се свличат много лавини. Най-известен от тях е Белият улей, над който е надвиснал назъбеният гребен на Дяволските игли.

НП “Рила” и ПП “Рилски манастир” образуват един цялостен природен комплекс, който следва да бъде взет под внимание като такъв при развитието на устойчивия туризъм в района на Рила планина. Тези защитени територии включват местообитания на множество животински и растителни видове. От животинския свят това са: царски орел, картал, видра, сляпо куче, кафява катерица, балканска чучулига, южен белогръб кълвач. От растенията се срещат ендемити като: рилска иглика, рилски ревен, светииваново подрумиче. Съхраняват се около 230 вида лечебни растения и 38 вида ядливи гъби. Тук се намират едни от най-ценните в Европа и единствени в света масиви от царборисова ела и рилски дъб.

Защитени зони на територията на община Рила (по смисъла на Закона за биологичното разнообразие(ЗБР)):

Код на защитена зона	Име на защитена зона	Тип на защитена зона
<u>BG0002099</u>	Кочериново	Защитена зона по директивата за птиците
<u>BG0000496</u>	Рилски манастир	Защитена зона по директивата за птиците
<u>BG0000496</u>	Рилски манастир	Защитена зона по директивата за местообитанията

Урбанизираните територии, попадащи в границите на ПП „Рилски манастир“ според Предварителния проект на ОУПО Рила са с площ 49,4 ха, в т.ч.:

- ман. Рилски манастир – 38, 4 ха; съществуваща урбанизирана територия със собствено землище (ЕКАТТЕ 62685) и строителни граници; НТП по кадастрална карта – основно „за друг вид застрояване“, както и за транспорт и комуникации, гробища и пр. ОУПО потвърждава съществуващите строителни граници, не се предвижда разширение на урбанизираната територия. Предвидените устройствени зони в строителните граници са Ок1, Ок2 и Оз1. Предвидени са терените за гробища, транспортна и техническа инфраструктура и за опазване на култуно-историческото наследство (Ткин)
- 0,3 ха с НТП по КК „за друг вид застрояване“ в близост до манастира, които ОУПО определя като терени за опазване на културно-историческото наследство (Ткин)
- 8,4 ха с предвиден устройствен режим на устройствена зона Ок2 (в туристическата зона според предвижданията на Плана за управление на парка.)
- 2,3 ха терени за туристически дейности при природосъобразно ползване. Тези терени представляват съществуващи урбанизирани територии по КК, които попадат в границите на ПП „Рилски манастир“, основно в зоната за природосъобразно ползване според Плана за управление на парка.

Съгласно указания на РИОСВ-Благоевград, настоящият проект НЕ ПРЕДВИЖДА възстановяване на теснолинейката по съществуващото трасе с оглед ограничаване на автомобилния достъп в защитените зони и територии, тъй като това противоречи на Плана за управление на ПП „Рилски манастир“.

Предвижда се саниране на съществуващия 15 км път по протежението на р. Илийна.

Обособяват се територии за защита и опазване на КИН около обектите - НКЦ според регистрационните списъци на НИНКН и според приетите за тях режими.

В границите на ЗЗ „Кочериново“ попадат:

- 0,9 ха от гр. Рила (урбанизираните територии в строителни граници с жилищни функции);
- 1 имот с площ около 1,2 ха с НТП по КВС „производствени терени“, за който ОУПО предвижда предимно-производствена устройствена зона (Пп);
- 1 имот с площ около 0,2 ха с НТП по КВС „друг вид терени със селищен характер“ (съществуваща бензиностанция), за който ОУПО предвижда смесена многофункционална устройствена зона (Смф);
- 1 имот с площ около 0,2 ха с НТП по КВС „жилищни територии“, за който ОУПО предвижда жилищна устройствена зона с малка височина на застрояването (Жм);
- 1 имот с площ около 2,3 ха с НТП по КВС „залесени територии с учебна и научно-изследователска цел“ (на практика застроена територия

непосредствено до третокласния път 107, вдясно преди влизането в гр. Рила), както и прилежащите му два имота с обща площ 4,9 ха с НТП по КВС „ниви_орна земя“, за които ОУПО предвижда високотехнологична производствена устройствена зона (Пс)

Конкретните устройствени показатели са описани към част „Функционално-пространствено зонироване на територията“, в „Правила и нормативи за прилагане на ОУПО“ и „Специфични правила и нормативи за прилагане на ОУПО Рила по отношение на културното наследство.

2.17.1.3. Територии за защита и опазване на културно-историческото наследство

- Терени с обекти на КИН
- Зони със специфични устройствени характеристики и концентрация на недвижими културни ценности
- Зони за археологическо наблюдение
- Охранителни зони на обекти НКЦ

Устройството и режимите на териториите за защита и опазване на КИН са подробно описани в част „Културно наследство“ и в специфичните правила и нормативи към ОУПО.

2.17.2. Територии с режим на превантивна устройствена защита

Това са територии, определени съгласно чл. 10, ал. (3) от ЗУТ.

2.17.2.1. Зони с потенциален риск от природни бедствия и аварии

Това са чувствителни зони, уязвими зони, райони със значителен потенциален риск от наводнения, потенциални бъдещи наводнения. Тук спадат и установените райони с потенциален риск от снегонавявания, както и свлачищата. На територията на община Рила има две регистрирани свлачища – в с.Смочево и в близост до с. Падала в североизточна посока.

2.17.2.2. Зони с повишена природно-ландшафтна и екологическа стойност

2.17.2.3. Зони с наличие на археологически НКЦ

По събрана информация (основно на местно ниво) в процеса на разработване на ОУПО са установени територии с наличие на археологически НКЦ, но все още не са вписани в регистрационните списъци и не са защитени по силата на

специален закон. До получаването на статут и/или вписването в регистрационните списъци тези територии остават с режим на превантивна устройствена защита.

2.18. Правила и нормативи за прилагане на ОУПО Рила

Чл. 1. Основна цел на ОУП на община Рила е да предложи условия и решения за създаване на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на общинската територия в хармонично единство на урбанизираните територии със съществуващите природни и антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия за устойчиво възпроизводство на обществото и за предлагане на възможности за пространственото “вписване” на общината в групата от съседни общини.

Чл. 2. (1) Правилата и нормативите за прилагане на общия устройствен план на община Рила определят изискванията и ограниченията при устройственото планиране на нейната територия.

(2) Неразделна част от настоящите правила и нормативи за прилагане на ОУП са показателите за устройство и застрояване на отделните видове територии, устройствени зони и самостоятелни терени, както и ограниченията и изискванията при изработване на подробните устройствени планове за устройствените зони и самостоятелните терени, определени в Приложение № 1А.

Чл. 3. (1) Общият устройствен план обхваща територията на община Рила в административно-териториалните ѝ граници. Графичната част на плана е изработена в мащаб 1:25 000 за територията на цялата община.

(2) Неразделна част от общия устройствен план са:

1. правилата и нормативите за прилагането му;
2. специфичните правила и нормативи за устройство на териториите с културно – историческо наследство на територията на община Рила;
3. придружаващите го схеми и обяснителни текстове.

Чл.4. (1) В общия устройствен план са определени:

1. Съществуващите и новите граници на урбанизираните територии на населените места и на селищните образувания;

2. Комуникационно-транспортните елементи;
3. Териториите с общо предназначение;
4. Нарушените територии за възстановяване и рекултивация;
5. Защитените територии, в т.ч.:
 - а.) защитени територии с особена териториално-устройствена защита;
 - б.) територии с режим на превантивна устройствена защита;
 - в.) територии за природозащита;
 - г.) територии за защита и опазване на културно-историческото наследство.
6. Устройствените зони и териториите с устройствени режими;
7. Терените със самостоятелен устройствен режим.

(2) С общия устройствен план на община Рила се обособяват следните устройствени зони, територии с устройствени режими и терени със самостоятелни устройствени режими:

1. Жилищна устройствена зона с малка височина на застрояването (Жм)
2. Устройствена зона за обществено-обслужващи дейности (Оо)
3. Смесена многофункционална устройствена зона (Смф)
4. Предимно производствена устройствена зона (Пп)
5. Високотехнологична производствена устройствена зона (Пс)
6. Устройствена зона за животновъдни комплекси и ферми (Ссж)
7. Рекреационна устройствена зона за курортни дейности в природна среда (Ок1)
8. Рекреационна устройствена зона за курортни дейности в природна среда с ограничителни параметри на застрояването (Ок2)
9. Рекреационна устройствена зона за вилен отдих (Ов)
10. Устройствена зона за озеленяване (Оз)
11. Устройствена зона за озеленяване – разновидност 1 – около водни площи и течения в урбанизирана територия (Оз1)
12. Устройствена зона за озеленяване – разновидност 2 – защитни гори (Оз2)
13. Земеделски територии с допустима промяна на предназначението
14. Земеделски територии със забрана за промяна на предназначението
14. Горски територии със забрана за промяна на предназначението

11. Територии, заети от водни площи, със забрана за промяна на предназначението
12. Територии за транспорт и комуникации със забрана за промяна на предназначението
13. Територии за техническа инфраструктура със забрана за промяна на предназначението
14. Територии, заети от пясъци, мочурища и дерета, със забрана за промяна на предназначението
15. Терени за гробищни паркове (Т)
16. Терени за инженерно-техническа инфраструктура (Т)
17. Терени за транспортна инфраструктура (Т)
18. Терени за спорт (Т)
19. Терени за туристически дейности при природосъобразно ползване (Т)
20. Терени с обекти на културно-историческото наследство (Ткин)

Чл.5. Границите на устройствените зони и самостоятелните терени се определят по имотни граници, квартали, трасета на съществуващи и новопроектирани улици и естествени ограничители (пътища, ж.п. линии, водни течения, теренни форми и др. под.).

Чл.6. (1) За определяне на конкретното предназначение, устройство и застрояване на поземлените имоти в новоурбанизираните територии се изработват подробни устройствени планове. Същите следва да бъдат съобразени с изискванията на нормативната уредба за устройство на територии с неурегулирани поземлени имоти и за територии с неприложена първа регулация.

(2) Проектите по ал.1 се изработват чрез възлагане от община Рила или от заинтересовани лица след разрешение от кмета на общината и обхващат цели устройствени зони или част от устройствена зона (части от съседни устройствени зони). За доказване на обхвата на проектите исканията за допускането им следва да се придружават от мотивирано предложение за изработване на ПУП и задание съгласно чл. 125 от ЗУТ, чието изработване предхожда възлагането на проекта за подробен устройствен план.

(3) За териториите с проблеми от екологичен, геоложки, социално-етносен и инфраструктурен характер, както и тези с наличие на обекти на недвижимото културно наследство, към подробните устройствени планове задължително се изготвят специфични правила и нормативи,

които се изработват и одобряват заедно с проекта за подробен устройствен план.

(4) Терени с обекти на недвижимото културно наследство се устройват съобразно специфичните правила и нормативи (СПН) към ОУПО до провеждане на специализирани проучвания и изработване на планоове за опазване и управление (ПОУ).

(5) Комуникационно-транспортната и инженерните мрежи в територия се проектират и изпълняват, съобразени с предписанията на ОУПО Рила и на базата на подробен устройствен план (парцеларен план) и инвестиционни проекти.

Чл. 7. Всички устройствени планове и инвестиционни проекти следва да се съобразяват с Плановете за управление на териториите за природозащита и Плановете за опазване и управление на обектите на КИН.

Чл. 8. (1) Общината може да придобива имоти – собственост на физически и юридически лица, за устройствени нужди, породени с ОУПО Рила при наличие на подробен устройствен план, разработен в съответствие с ОУПО Рила.

(2) Придобиването на имоти става в съответствие с чл.16 и чл. 205 от ЗУТ.

Чл. 9. Предвижданията на ОУПО Рила са задължителни при изготвянето на подробните устройствени планове, съгласно чл. 104, ал. (1) от ЗУТ.

Чл. 10. Общият устройствен план на община Рила може да бъде изменен:

(1) в случаите, предвидени в чл.134 (1) от ЗУТ

(2) във връзка с осигуряване на устройствени мерки за защита на НКЦ и на експозиционната им среда от рискови фактори – преки и косвени, свързани с ново строителство за предотвратяване на разрушения в границите им или в охранителните им зони или влияещи върху възприемането на културния и историческия ландшафти;

(3) във връзка с отменяне по реда на ЗУТ и на ЗКН на проектни разработки по предходни устройствени планове и инвестиционни проекти, които предпоставят риск за опазването и експонирането на структурите на НКН, нарушават характеристиките на културния и исторически ландшафт, които нарушават спецификата на неговия локален и регионален ценностен контекст;

(4) във връзка с осигуряване на комуникация или съоръжение за достъп до НКЦ;

- (5) във връзка с провеждане на магистрални и локални инфраструктурни проводи и мрежи;
- (6) във връзка с предвиждане на комплекс от устройствени мерки по разширяване на ценностния контекст и на свързаността на структурите на локалното КН с тези на регионалното за развитие на туристическата инфраструктура на територията на общината.

Чл. 11. Влезлите в сила или одобрените до датата на обнародването на заповедта за одобряването на общия устройствен план подробни устройствени планове за територията на община Рила запазват действието си.

Чл. 12. Настоящите правила и нормативи за прилагане на ОУПО Рила не отменят действащите общи нормативни актове в областта на селищното устройство.

Чл. 13. За неуредените с настоящите правила и нормативи въпроси, свързани с устройството и застрояването на територията на община Рила, се прилагат разпоредбите на Закона за устройство на територията, Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие, Закона за културното наследство, подзаконовата нормативна уредба към тях и всички други относими нормативни актове.

Общ устройствен план на община РИЛА - Предварителен проект							
Правила и нормативи за устройство и застрояване						Приложение 1А	
Устройствени зони и терени със самостоятелен устройствен режим	макс. плътност на застр. в %	макс. Кинт	мин. озеленена площ	макс. кота корниз в м	Предназначение, основни и допълващи функции, ограничения	Индекс	Цвят
1.Жилищна зона с малка височина на застрояването	60	1,2	40	10	Преобладаващо жилищно застрояване с височини до 10 м. Мин. 50 % от озеленената площ е с висока дървесна растителност. В партерните етажи се допуска изграждането на търговски и други обслужващи обекти, гаражи, работилници с функции, съвместими с обитаването. Отделни поземлени имоти могат да се отредят с ПУП за нежилни функции в съответствие с чл.17, ал.(1,2) от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.	Жм	светло кафяв
2.Зона за обществено-обслужващи дейности	70	2	20	15	Терени, предназначени предимно за осигуряване на обекти за общественообслужващи дейности - образование, здравеопазване, социални грижи, култура, религия, административни и делови услуги, търговия, финансово-кредитно обслужване, спорт, отдих, забавления, информационно обслужване и други видове дейности от третичния и четвъртичния сектор. Терените за училища, детски заведения, болници и заведения за социални грижи попадат в устройствена зона Оо, но се устройват със самостоятелни устройствени режими на базата на ПУП и са със следните максимално допустими параметри на застрояване:	Оо	червен
					■ за училище - плътност на застрояване (П) до 40 %; коефициент на интензивност (К инт.) до 1,2; минимална озеленена площ 20 %	Т	червен
					■ за детско заведение - плътност на застрояване (П) до 30 %; коефициент на интензивност (К инт.) до 0,6; минимална озеленена площ 40 %	Т	червен
					■ за болница - плътност на застрояване (П) до 40 %; коефициент на интензивност (К инт.) до 1,2; минимална озеленена площ 30 %	Т	червен
					■ за заведение за социални грижи - плътност на застрояване (П) до 30%; коефициент на интензивност (К инт.) до 1,2; минимална озеленена площ 40 %.	Т	червен
					Не се допуска промяна на предназначението на терени на съществуващи учебни, детски и здравни заведения, освен за нуждите на социалното, здравното, образователното и културното обслужване.		
3.Смесена многофункционална зона	70	2,2	15	15	Територии с многофункционално предназначение - безредни промишлени производства, логистични дейности, обществено обслужване, търговия, жилища, спорт и атракции и други допълващи функции, без да се допускат обекти за дейности с вредни отделения и влияния.	Смф	светло лилаво с червено райе
4. Предимно производствена зона	80	2,5	20	15	Основното предназначение - за производствено-складови дейности и допълващите ги административни, търговски, обслужващи и транспортно-комуникационни сгради и съоръжения. Не се допускат производства с вредни отделения. Устройва се по чл. 25 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ. Ограничението за височина на застрояването не важи за производствените сгради, чиято технология изисква по-голяма височина.	Пп	светло лилав
5. Високотехнологична производствена зона	50	1,5	40	15	Самостоятелни, обособени в граници територии, предназначени за едно или няколко предприятия, свързани в технологичен комплекс, и необходимите обслужващи, административни, научни, учебни, рекреационни и други обекти. Не се допускат производства с вредни отделения и влияния върху околната среда. Допуска се изграждането на предприятия с високотехнологични производства, лаборатории, комплекси и сгради за учебна и научно-експериментална иновационна дейност, административни и делови сгради и офиси, изложбени зали, жилищни сгради и общежития за изследователи, преподаватели и работещи в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене и битово обслужване, хотели, здравни заведения, спортни и атракционни обекти, озеленени площи. Устройва се по чл. 26 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ. Ограничението за височина на застрояването не важи за производствените сгради, чиято технология изисква по-голяма височина. Минимум една трета от озеленената площ трябва да бъде осигурена за озеленяване с дървесна растителност.	Пс	лилав
6. Зона за животновъдни комплекси и ферми	25	0,35	20	7	Територии за развитие на планинско пасищно животновъдство. Основното застрояване е със стопански сгради, пряко обслужващи основната функция - животновъдството. Допуска се изграждането като допълващо застрояване на жилищни сгради за работещите и складови постройки, обслужващи основната функция. Площта на откритите дворове и кошари влизат в процента на усвоената площ. Допуска се изграждането на малки мандри. При доказана необходимост да се предвиждат пречиствателни станции. Мин. 50 % от озеленената площ е с висока дървесна растителност.	Ссж	светло лилаво с хоризонтално жълто райе
7. Рекреационна зона за курортни дейности в природна среда	30	0,7	50	7	Допуска се изграждането на курортни обекти за настаняване и подслон, жилищни сгради за постоянно обитаване, сгради за обществено-обслужващи дейности, спортни и рекреационни обекти и съоръжения, курортни паркове и други озеленени площи за широко обществено ползване, обекти на транспорта и движението, обекти и съоръжения за стопанско и инфраструктурно обслужване. Мин. 50 % от озеленената площ е с висока дървесна растителност.	Ок1	тъмно зелен с вертикално червено райе
8. Рекреационна зона за курортни дейности в природна среда с ограничителни параметри на застрояването	20	0,5	60	5	Допуска се изграждането на курортни обекти за настаняване и подслон, сгради за обществено-обслужващи дейности, спортни и рекреационни обекти и съоръжения, курортни паркове и други озеленени площи за широко обществено ползване, обекти на транспорта и движението, обекти и съоръжения за стопанско и инфраструктурно обслужване. Мин. 50 % от озеленената площ е с висока дървесна растителност.	Ок2	светло зелен с вертикално червено райе
9.Рекреационна зона за вилен отдих	40	0,8	50	7	Кота било 10 м. Мин. 50 % от озеленената площ е с висока дървесна растителност. Устройва се по чл. 29 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.	Ов	кадмиево жълто с вертикално зелено райе
10. Зона за озеленяване					Територии за локално озеленяване в границите на населените места и селищните образувания. Устройват се по чл. 32 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.	Оз	зелен
11. Зона за озеленяване - разновидност 1					Територии за озеленяване около водни площи и течения в границите на населените места и селищните образувания. Устройват се по чл. 32 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ.	Оз1	светло зелен
12. Зона за озеленяване - разновидност 2					Горски територии - защитни гори около пътища за предотвратяване възникването на свлачища и ерозия. Забранява се строителство и изсичането на дървета.	Оз2	светло синьо-зелен
13. Терени със самостоятелен устройствен режим					Терени със специфични особености и изисквания. За терените за опазване на КИН важат специфичните правила и нормативи за устройство на териториите с КИН	Т	
					■ терени за гробищни паркове	Т	тъмно зелен
					■ терени за инженерно-технисеска инфраструктура	Т	тъмно сив
					■ терени за транспортна инфраструктура	Т	светло сив
					■ терени за спорт	Т	светло жълто-зелен
					■ терени за туристически дейности при природосъобразно ползване	Т	синьо-зелен
					■ терени с обекти на КИН (НКЦ)	Ткин	оранжев

3. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОУПО (примерен модел)

Основни компоненти на ситемата за управление на процеса на реализация на ОУПО Рила

Реализирането на предвижданията на ОУПО Рила налага създаването на цялостна система за управление, осигуряваща осъществяването на петте основни управленски функции – планиране, организация, ръководство, мотивация и контрол.

3.1. Планиране

Планирането следва да се реализира на три равнища.

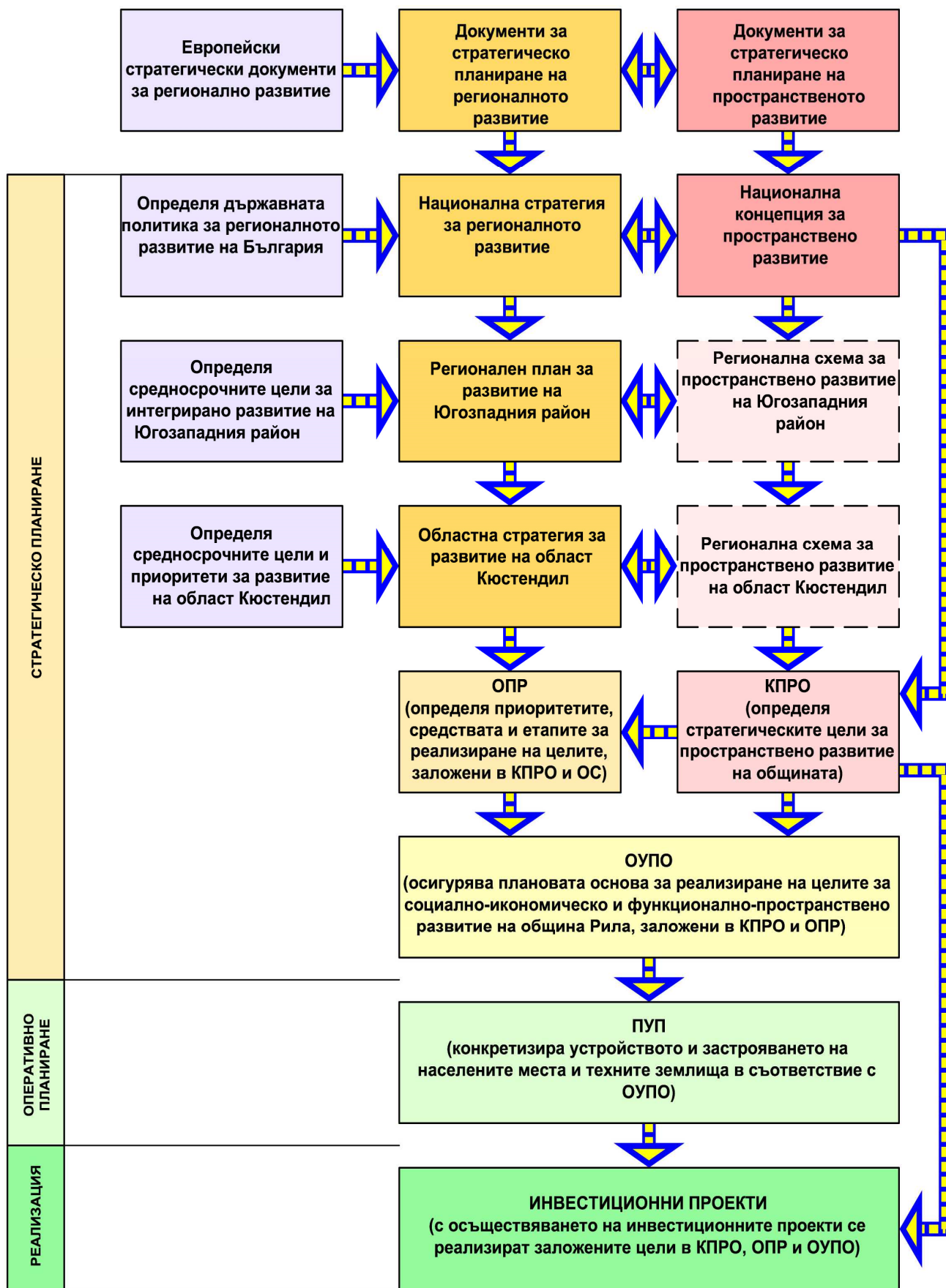
Първото равнище е стратегическо. В него следва да се включат всички документи, имащи отношение към стратегическото планиране на перспективното развитие на община Рила. Това са:

- Концепцията за пространствено развитие на община Рила (КПРО)
- Общият устройствен план на община Рила (ОУПО)
- Общинският план за развитие 2014-2020г. На общин Рила (ОПР)

Тези документи следва да отчитат насоките, залегнали в стратегическите документи за развитие на област Кюстендил като:

- Областната стратегия за развитие на област Кюстендил 2014-2020г.
- Регионалната схема за пространствено развитие на област Кюстендил

Взаимодействието и връзките между трите документа за стратегическо планиране са показани на фиг.23.

Фиг.23. Взаимодействие на документите за планиране на социално-

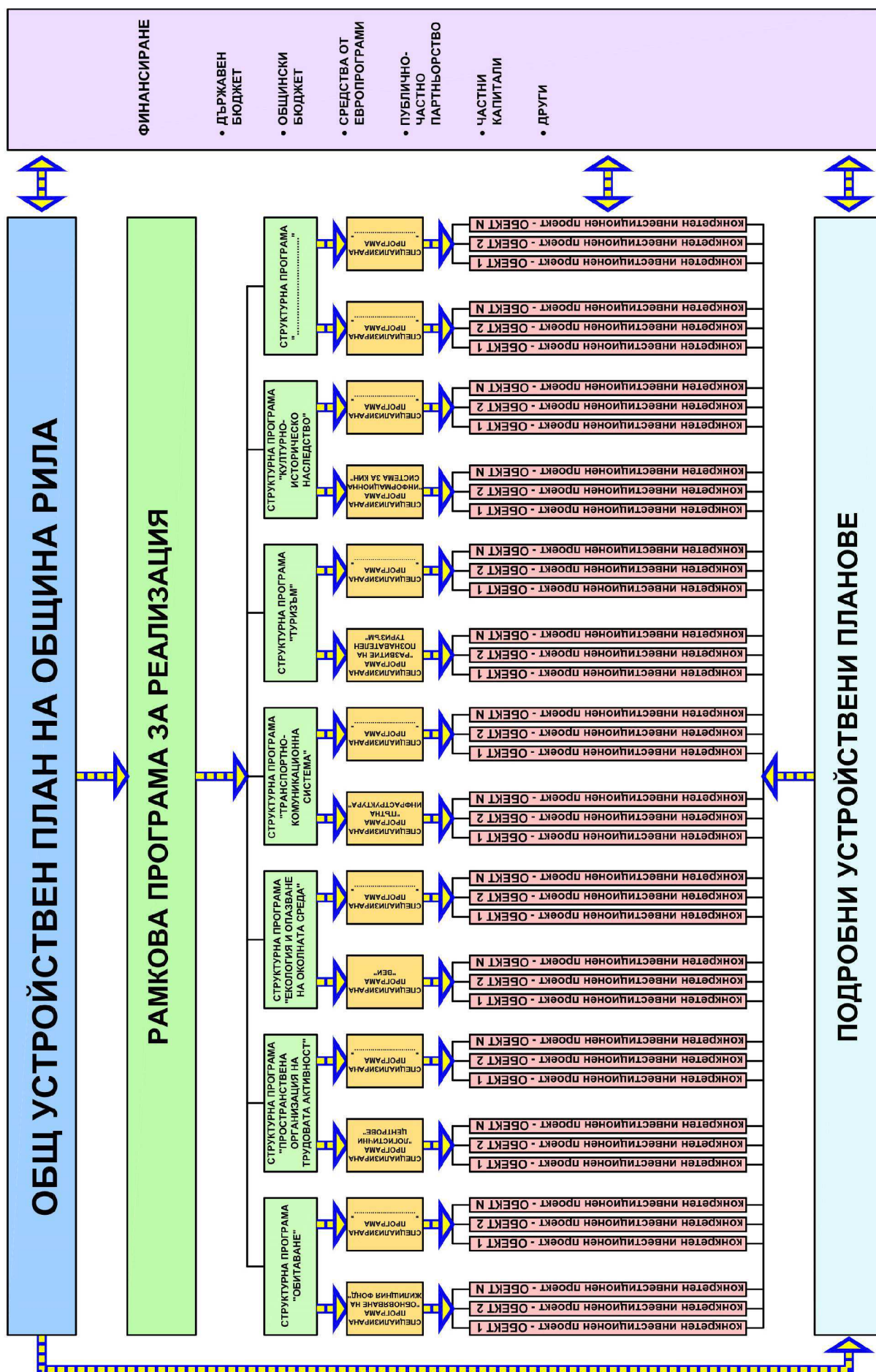
икономическото и пространственото развитие на община Рила

Второ равнище е оперативното. То включва изготвянето на подробни устройствени планове (ПУП) за тези части от общинската територия, където ще се реализират инвестиционни проекти, съгласно предвижданията на стратегическите документи (ОПР, КПРО и ОУПО).

С ПУП се конкретизира устройството, характера и начина на застрояване, както и параметрите на застрояване на населените места, части от тях или техните земища, в които се предвижда съобразно ОУПО реализиране на инвестиционни инициативи (проекти).

Третото равнище е „реализацията“. То включва изготвянето на система от програми, обособени в две групи:

- Структурни програми
- Специализирани програми

Фиг.24 Механизъм за прилагане на ОУПО.

Структурните програми включват:

- Структурна програма **“Туризъм”**;
- Структурна програма **“Обитаване”**;
- Структурна програма **“Пространствена организация на трудовата активност”**;
- Структурна програма **“Земеделие”**;
- Структурна програма **“Обслужване и центрова система”**;
- Структурна програма **“Спорт, отдих и екология”**;
- Структурна програма **“Културно-историческо наследство”**;
- Структурна програма **“Транспортно комуникационна система”**;
- Структурна програма **“Техническа инфраструктура”**;
- други

Структурните програми се прецизират с поредица от **специализирани програми**:

- Специализирана програма **“Жилищна политика”**;
- Специализирана програма **“Обновяване на жилищния фонд ”**;
- Специализирана програма **“Социални жилища”**;
- Специализирана програма **“Нови производствени зони и комплекси”**;
- Специализирана програма **“Логистични центрове”**;
- Специализирана програма **“Алтернативно земеделие”**;
- Специализирана програма **“Политики в развитието на социалната инфраструктура и обслужващите дейности”**;
- Специализирана програма **“Вторични обществено-обслужващи центрове”**;
- Специализирана програма **“Обновяване на централното ядро на с.Рила”**;
- Специализирана програма **“Спорт ”**;
- Специализирана програма **“Развитие на разнообразни форми за отдих в селищната и околоселищната среда”**;
- Специализирана програма **“Създаване на селищна среда за нормално предвижване на лица с нарушени двигателни способности”**;
- Специализирана програма **“Информационна система за КИН”**;
- Специализирана програма **“Териториално управление на системата от културните, историческите и природните ценности на територията на община Рила”**;
- Специализирана програма **“Пешеходно и велосипедно алеино движение в**

община Рила”;

- Специализирана програма **“Кадастрална карта на община Рила”;**
- Специализирана програма **“ВиК мрежи и тяхното развитие”;**
- Специализирана програма **“Електропреносни мрежи и тяхното развитие”;**
- Специализирана програма **“Алтернативни източници на енергия”;**
- **други**

3.2. Организация и ръководство

За реализиране на заложените в плановете и програмите предвиждания за прилагане на ОУП Плевен е необходимо осигуряването на адекватни управленски структури в общинската администрация- съществуващите и новосъздадени, имащи преки ангажименти към осъществяване на плановия документ.

Съгласно Закона за устройство на територията (ЗУТ) и подзаконовите нормативни актове и наредби са документите, които уреждат обществените отношения, свързани с устройството на територията в Република България (чл.1, ал. 2 от ЗУТ). В същия закон са регламентирани правата и отговорностите на отделните звена на национално, регионално и местно ниво в този процес. Според него отговорностите са разпределени по следния начин:

- Областният управител провежда държавната политика за устройство на територията в съответната област (ЗУТ, чл.4, ал. 1) .
- В зависимост от устройствените цели и задачи от областно и междуобщинско значение областният управител може да назначава областен експертен съвет по устройство на територията и да организира неговата дейност за изпълнение на функциите, предоставени му с този закон. Съставът на областния експертен съвет се определя според характера на разглеждания проект (ЗУТ, чл.4, ал.2).
- Общинските съвети и кметовете на общините в рамките на предоставената им компетентност определят политиката и осъществяват дейности по устройство на територията на съответната община (ЗУТ, чл.5, ал. 1).
- В общините и в районите на Столичната община и на градовете с районно деление се назначават главни архитекти по трудово или по служебно правоотношение въз основа на конкурс. За главни архитекти се назначават лица с придобита пълна проектантска правоспособност или които имат необходимия стаж за придобиването ѝ (ЗУТ, чл. 5, ал.2)

- Главният архитект ръководи, координира и контролира дейностите по устройственото планиране, проектирането и строителството на съответната територия, координира и контролира дейността на звената за изпълнение на функциите на ЗУТ и издава административни актове съобразно правомощията, предоставени му по същия закон. Главният архитект на общината координира и контролира дейността на главните архитекти на райони (ЗУТ, чл. 5, ал. 3) .
- Кметът на общината (района) назначава общински (районен) експертен съвет по устройство на територията. (ЗУТ, чл. 5, ал. 4) Той организира поддържането на архив на одобрените устройствени планове и измененията им, архив на издадените строителни книжа, регистър на всички решения за изработване на подробни устройствени планове и на измененията им, регистър на издадените разрешения за строеж и регистър на въведените в експлоатация строежи (ЗУТ, чл. 5, ал. 5).
- **Министърът на регионалното развитие и благоустройството** и областните управители изпращат за съхранение в архива на общината копия от влезлите в сила актове, издадени от тях, за обекти на територията на съответната община (ЗУТ, чл. 5, ал. 7) .
- Националният експертен съвет по устройство на територията и регионална политика, областните и общинските (районните) експертни съвети по устройство на територията извършват консултативна и експертна дейност (ЗУТ, чл. 6, ал. 1). В състава на експертните съвети могат да се включват и специалисти извън администрацията, към която са създадени (ЗУТ, чл. 6, ал. 2), както и представители на специализираните контролни и съгласувателни органи, когато тяхното становище, решение или разрешение се изисква по закон (ЗУТ, чл. 6, ал. 3).
- Общинският експертен съвет взема решения за правилата и нормативите по устройство на територията в границите на общината. Той е органът, който приема проектите за Общи устройствени планове (ЗУТ, чл.127, ал.3) и подробни устройствени планове (ЗУТ,чл. 128,ал.2).
- Общинската техническа служба съхранява и предоставя информация за техническите и нормативни параметри на общинската територия на

кмета на общината, главния архитект и службата по кадастъра. Това звено е пряко свързано с инвестиционния процес. Основните дейности, характерни за Общинската техническа служба са: издаване на скици на поземлени имоти и строителни линии за инвестиционни проекти, както и узаконяване и одобрение на строителни обекти. По своята същност тя не е компетентна по всички въпроси на устройствената дейност на различните равнища. **Това налага необходимостта от организиране на самостоятелно звено, което да изследва, изпреварващо да планира и проектира и да подпомага дейността на Общинския експертен съвет в сферата на градоустройствените процеси.**

Съществено участие в управлението на ОУПО имат **гражданското общество и неправителствените организации.**

Гражданските сдружения имат редица обществени и политически функции. От тях принос в управлението на ОУПО най- вече имат:

- Контрол върху дейността на администрацията;
- Защищаването на обществения интерес;
- Защищаването правата на социални и дискриминирани групи, включително малцинства;
- Подпомагане на социалната интеграция;
- Инициране на обществени промени, например законодателни;
- Същественото им влияние при Обществените обсъждания на планове и програми;

Допълващата им функция на дейността на публичната администрация в различни области – устройство на територията, образование, култура, здравеопазване и социални дейности.

В последните години се забелязва тенденция на сътрудничество между управляващите институции и гражданските сдружения и НПО. Държавата преодолява тоталния си негативизъм към НПО и започва да ги използва като коректив на политиката си и източник на опит и обучение, който допълва съществуващата в същата сфера експертиза на правителството. Партньорствата се изграждат около усвояването на нематериалните ресурси на НПО (знания, опит, информация, мрежи и контакти). Макар правителството да твърди, че държи на партньорството с НПО, то най-сериозният принос, който очаква от тези организации е да предават правителствените послания на целевите групи чрез собствените си контакти и мрежи. НПО опродължават да твърдят, че държавните институции

приемат само формално ангажимента си за партньорство и не смятат НПО за важен участник в разработването на нормативна база или обществена политика. Затова преобладаващото усещане в НПО е на неудовлетвореност от досегашните партньорства с институциите на национално равнище. Отношението на държавните институции в повечето случаи е враждебно или покровителствено.

Необходимо е да се отчете, че истинското демократизиране на местната власт е свързано с укрепване и усъвършенстване самостоятелността на местните органи на власт при активна обществена подкрепа. Развитието на местната демокрация е немислимо без участието на населението, живеещо на територията на община Рила. По настоящем обществеността не е ангажирана активно при формиране на общинската политика, което води до непълноценно използване на местен човешки потенциал. Увеличаване на участието на гражданите във формирането на общинска политика и вземане на решения по приоритетни за общината въпроси може да се постигне и чрез участието на НПО. Необходимо е общинското ръководство да се ангажира с този дълъг процес, който включва в себе си обществени дебати, дискусии и внимателно разглеждане на много аспекти на управлението и на неговите разходи, на икономиката на града и на качеството на живота.

Условията за партниране са:

- Трябва да има желание от страна на властта да води диалог с гражданите ;
- Гражданството трябва да има достъп до вярна, актуална и разбираема информация;
- Гражданите трябва да са готови да предлагат решения;
- Трябва да бъдат създадени правила и процедури за водене на диалога;
- Трябва да се намери посредник между управляващия орган и ГО/ НПО, които да съумее да преведе информационните потоци от управляващите на разбираемия език на управляваните.

3.3. Мотивация

След като се формира структурата на управлението на проекта следва да се реши въпросът с мотивацията на участниците в процеса, да се избере най-подходящият подход за стимулиране на актьорите да изпълнят задълженията си по проекта в срок и качествено. В този етап е необходимо прецизно да се отчете йерархичната зависимост между позицията на експерта в структурата на

управление на проекта и възможностите за неговата мотивацията за изпълнение на поетите ангажименти. Механизмите за стимулиране ангажираността на участниците могат да се разгледат в четири групи: финансови, управленски, психологически и социални. Съществуват много теории за актуализация на личността и мотивацията. Към всички тях са отправени редица критики. За целите на устройственото планиране може да се приложат някои от акцентите в теорията за себеактуализацията на А. Маслоу, а именно твърдението, че „потребностите на предходните по-ниски равнища е необходимо да бъдат задоволени, за да се появи мотивация за задоволяване потребност от по-горно равнище”.

Прилагането на различни мотивационни подходи гарантира изпълнението на планираните цели и задачи на управлението.

3.4. Система за мониторинг/контрол

Като елемент на системата за управление е и мониторинга на процесите на реализация на ОУП. Важни нейни изисквания са регулярните отчети на Кмета или на оторизиран от него заместник- кмет за реализацията на устройствените решения. Системата за мониторинг служи и за аргументиране на необходимостта от периодични актуализации на ОУП.

3.5. Източници за финансиране на програмите и проектите

Механизмът за финансиране на програмите и проектите, чрез които ще се реализира ОУП на община Рила следва да бъде разглеждан от гледна точка на връзките на ОУПО с другите стратегически и планови документи, имащи отношение към развитието на общината – Регионалния план за развитие на Северозападния район, Стратегията за развитие на област Кюстендил и ОПР. Финансирането на някои от програмите и проектите, заложи в индикативните таблици съдържащи се в посочените планови и стратегически документи изисква наличието на съответните устройствени предпоставки и условия, заложи в ОУПО Рила.

Финансирането на програмите и проектите, чрез които ще се реализира ОУПО Рила може да се осъществява по няколко направления (финансови източника):

- Чрез Общинския бюджет;
- Чрез Националните Оперативни програми, финансирани от структурните фондове на Европейския съюз
- По линия на публично-частното партньорство.

По линия на общинския бюджет основно ще се финансират програми и проекти, които са основно с прединвестиционен характер, както и с

организационно-управленски и планов характер. Финансирането на проекти с прединвестиционен характер (вкл. и процедури по отчуждаване) също се предвижда да се осъществява от бюджета на общината. С бюджетни средства на община Плевен ще се съфинансират и проекти с инвестиционен характер, които ще кандидатстват за финансиране от Оперативните програми и други донорски програми за България.

Финансирането на Програмите и включените в тях проекти с инвестиционен характер, имащи отношение към ОУПО Рила, ще се реализира основно по **Програма за развитие на селските райони 2014-2020, ОП “Околна среда” 2014-2020; ОП “Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020, ОП “Развитие на човешките ресурси” 2014-2020, ОП “Наука и образование за интелигентен растеж” 2014-2020, ОП “Добро управление” 2014-2020 и др.** Важно предварително условие за такова финансиране е тези програми и проекти да бъдат включени в Индикативните таблици на Регионалния план на Северозападния район за планиране, Областната стратегия на област Кюстендил (което вече се изисква при тяхната актуализация) и в Общинския план за развитие на община Рила. Друго необходимо предварително изискване за подобно финансиране е наличието на актуален Общ устройствен план, с който да се създават устройствени условия и предпоставки за реализацията на програмите и проектите, които кандидатстват за финансиране.

Проекти с инвестиционен характер, които имат отношение към реализацията на ОУПО – Рила могат да бъдат финансирани и по линия на публично-частното партньорство.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За да се превърне ОУПО в реално работеща система за управление на урбанизационните процеси в общината, е необходимо разработването на Програма за неговата реализация. Тази програма следва да структурира и илюстрира заложените в ОУПО урбанистични намеси в отделните територии в ясна и логична схема за практическа реализация на идеите.

Програмата за реализация на ОУПО следва да се диференцира на отделни структурни програми, съответстващи на различните функционални направления - обитаване, труд, отдих и туризъм, обществено обслужване, техническа инфраструктура и други специфични тематични направления, характерни за разглежданата територия (по преценка на разработващия колектив). **Всяка от тези структурни програми би следвало да е съставена**

от набор от специализирани програми за реализация. Например – Структурна програма „Обитаване” може да включва следната съвкупност от специализирани програми: „Санитаране на жилищни сгради”, „Реконструкция на амортизирания жилищен фонд в териториите, населени с малцинствени групи”, „Изграждане на социални жилища” и др. Конкретният набор и формулировка на структурните и специализираните програми зависи от спецификата и проблемите на разглежданата територия, но **при всички случаи се запазва йерархичната връзка от общото към частното: програма за реализация – структурна програма – специализирана програма.**

Реализацията на всяка отделна специализирана програма спомага за реализацията на цялостната структурна програма, а тя от своя страна има своя принос за реализацията на общия устройствен план на общината.

Програмата за реализация на ОУПО е предназначена да координира действията на всички структури, имащи отношение към развитието и устройството на разглежданата територия. На първо място това са **Общинският съвет, Кметът и общинската администрация**, които провеждат политиката в устройственото планиране на общинско ниво. Освен тях, в процеса на управление на урбанизационните процеси в общината се включват и **други структури на местното самоуправление и местната администрация, гражданите и неправителствените организации, бизнесът и частният сектор.**

При разработването на Програма за реализация на ОУПО следва да се осигурят условия за прилагането на интегриран подход за устойчиво социално-икономическо и пространствено развитие на разглежданата територия.

В структурно отношение **Програмата за реализация на ОУП на община Рила** следва да включва:

- **набор от конкретни мероприятия**, заложиени за изпълнение в рамките на съответната програма за реализация на ОУПО (препоръчително е тези мероприятия да са диференцирани по сектори, функционални системи и проблемни направления);
- **отношение на всяко едно от мероприятията към оперативните цели** на Областната стратегия за развитие на област Кюстендил, Общинския план за развитие на община Рила, както и на други стратегии и програми, свързани с устройственото развитие на територията;
- **отговорните институции** (по възможност и конкретните териториални

структурни звена в тях), които имат ангажимент към изпълнението на съответното мероприятие;

- **сроковете за реализация** на мероприятиято;
- **необходимите финансови ресурси** и основните източници за тяхното осигуряване;
- **очаквани ефекти** от реализацията на мероприятиято.

Подобна програма за реализация следва да бъде изготвяна за всеки следващ мандат от управлението на местната власт. По този начин органите на местното самоуправление и местната администрация се ангажират да изпълнят набор от конкретни цели и задачи, заложи в ОУПО. Контролът върху прилагането на Програмата за реализация на ОУПО следва да се осъществява посредством представянето на ежегодни доклади за изпълнението на плана пред съответните оторизирани органи и гражданското общество.

Основна роля в този процес е на Кмета на общината. Това е заложено и в нормативната уредба на страната. Съгласно **чл.127, ал. (9)** от ЗУТ **„Кметът на общината представя за приемане от Общинския съвет ежегоден доклад за изпълнението на Общия устройствен план на общината и прави предложения за изменение на плана, ако такова се налага.“**

Наличието на Програма за реализация на ОУПО гарантира успешното прилагане на плана през целия жизнен цикъл на прогнозния му хоризонт на действие.

5. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- Община Рила
- МЗХ
- МРРБ
- РИОСВ - Благоевград
- ОПУ – Кюстендил
- ТСБ
- АСП
- МО
- МЕ
- МВР
- НКЖИ
- НИНКН
- НАИМ – БАН

- ВИК – Кюстендил
- Напоителни системи ЕАД
- ЧЕЗ – Разпределение България АД
- ЕСО ЕАД
- Теленор
- Мтел
- Виваком
- ОД „Земеделие“ – Кюстендил
- РЗИ – Кюстендил
- НСИ
- Програма за енергийна ефективност 2014-2020
- Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2014-2020
- Програма за опазване на околната среда 2014-2020
- Програма за управление на дейностите по отпадъците 2014-2020
- Общински план за развитие 2014-2020
- Програма за развитие на туризма 2014-2020
- Интегриран план за обновяване на населените места в Община Рила 2012-2020г.
- Планово задание за изработване на ОУПО Рила
- Областна стратегия за развитие на област Кюстендил
- Закон за устройство на територията (ЗУТ);
- Наредба №8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове;
- Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони;
- Закон за регионалното развитие;
- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за защитените територии;
- Закон за културното наследство;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за водите;
- Закон за горите;
- Закон за собствеността и ползването на земеделските земи;
- Закон за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския

фонд;

- Закон за опазване на земеделските земи;
- Закон за туризма;
- Закон за административно-териториалното устройство на Република България;
- Закон за пътищата;
- други нормативни (законови и подзаконови) документи
- Европейска конвенция за ландшафта
- Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство
- други

6. ПРИЛОЖЕНИЯ